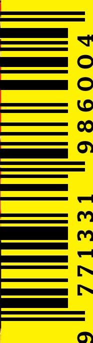
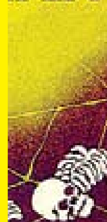
Libra Libera #25

THE DEFRAUDED YEGGMAN

KEELER

THE MYSTERIOUS Mr. I

HARRY STEPHEN KEELER

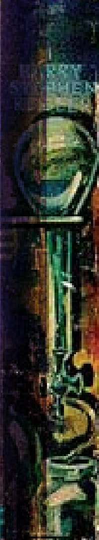
THE MYSTERIOUS Mr. I

HARRY STEPHEN KEELER

WARD LOCK

THE MONOCLED MONSTER

THE MONOCLED MONSTER

The ACE OF SPADES Murder

HARRY STEPHEN KEELER

CHEUNG DETECTIVE

HARRY STEPHEN KEELER

849A

CHEUNG

HARRY STEPHEN KEELER

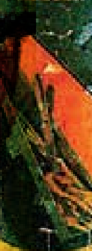
THE MAGIC EAR-DRUMS

HARRY STEPHEN KEELER

THE MURDER OF LONDON LEW

HARRY STEPHEN KEELER

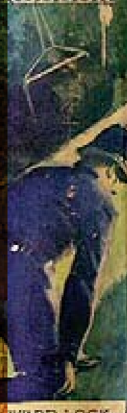
THE MURDER OF LONDON LEW

HARRY STEPHEN KEELER

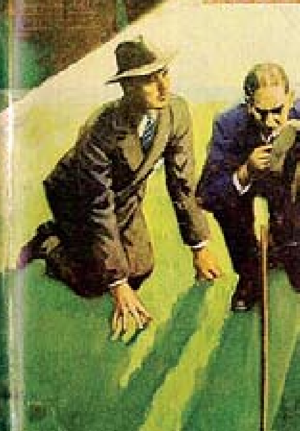
THE MARCEAU CASE

HARRY STEPHEN KEELER

THE MARCEAU CASE

HARRY STEPHEN KEELER

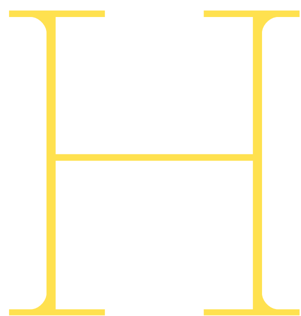

Keelera smatraju Edom Woodom kriminalističkih romana, piscem koji je toliko loš da je zapravo dobar. Njegov je svijet prepun groteske, deformacija i truleži, no također je prepun divljeg urnebesnog smijeha. Dok mu je proza angažirana i eskapistička, u javnosti je bio nepoznat, a iza pisaćeg stroja neobuzdano plodan luđak uvijek vjeran sam sebi. Netko nalik njemu nikad nije postojao, a teško da će se u budućnosti netko takav pojaviti na Zemlji

Harry Stephen Keeler

Keeler je stvorio "mrežni roman" – pripovijest u kojoj su različiti likovi i događaji povezani mrežom posve neuvjerljivih slučajnosti. A to je zanimljivo, jer se to inače ne bi smjelo raditi. Većina zapadnjačke književnosti izbjegava slučajnosti. Piscu je dopušteno upotrijebiti samo jednu neuvjerljivu slučajnost iz koje bi se sve trebalo razviti. Keelerove su pripovijesti besramno prepune slučajnosti.

To je kao da pokušavate razmišljati o korijenu iz minus nula.
— Harry Stephen Keeler

arry Stephen Keeler (1890-1967) jedan je od najneobičnijih književnika koji su ikad živjeli. Dok je bio živ, smatrali su ga piscem kriminalističkih romana koji također piše znanstvenu fantastiku. Danas ga, ako ste uopće čuli za njega, smatraju Edom Woodom kriminalističkih romana, piscem koji je toliko loš da je zapravo dobar. Nijedan žanr, a ni pojam *camp* ne može opisati kakav je doista Keeler. Ovo su neke od tipičnih radnji njegovih romana:

Na tratini je pronađeno tijelo zadavljenog čovjeka, no nema drugih otisaka, osim njegovih. Policija sumnja da je počinitelj "leteće dijete-davitelj", patuljak koji se prerušava u dijete i vreba žrtve iz helikoptera. (*X. Jones iz Scotland Yarda*, 1936)

Netko je ubio trgovca starinama kako bi ukrao samo dio nadrealističke slike *Čovjek sa Saturna*, dio na kojem je prikazano lice. (*Lice Čovjeka sa Saturna*, 1933)

Nestaje tijelo žene koja je uživala u parnoj kupelji. Samo su njezina glava i nožni prsti pronađeni kako strše iz kade. (*Slučaj nevidljive gole žene*, 1958)

Zbog jedne stavke u oporuci, lik iz romana mora cijelu godinu nositi ružne plave naočale. Zahvaljujući tome naposljetku može opaziti tajnu poruku koja se može vidjeti samo pomoću tih naočala. (*Naočale gospodina Cagliostra*, 1929)

Pjesma dovodi glavni lik na groblje na kojem se pokapaju cirkuske nakaze. On tamo nailazi na grob "Nogate žene-pauka" koja ima četiri noge i šest ruku. Nogata je rođena u Cantonu, u Kini, a umrla u Cantonu, u Ohiju. (*Misterij putujuće lubanje*, 1934)

Nezadovoljan zaposlenik telefonske tvrtke naziva muškarce iz Minneapolisa i govori im da će u sutrašnjim novinama pisati kako su baš oni tajni muževi ubojice Jemimah Cobb, vlasnice bordela u kojem usluge pružaju žene s tjelesnim deformacijama. (*Čovjek sa čudesnim bubnjićima*, 1939)

Svi stanovnici *Doline idiota* mentalno su zaostali i nose pušku. Taj se motiv pojavljuje u nekoliko romana; Dolina idiota je za Keelera ono što je Okrug Yoknapatawpha za Faulknera.

Radnje Keelerovih romana toliko su neobične da zvuče kao "ozbiljna" književnost. No ti romani to nipošto nisu!

Tko je bio Harry Stephen Keeler? Nakon skromnog uspjeha tijekom 1930-ih, on je gotovo potpuno nestao iz književnog svijeta sve dok ga ponovno nije otkrio pisac kriminalističkih romana, kritičar i odvjetnik Francis M. Nevins, Jr. Počevši 1969, Nevins je napisao niz odličnih članaka o Keeleru i objavio ih u časopisu *Journal of Popular Culture*. Ti članci (kojima ovaj tekst mnogo duguje) donedavno su bili gotovo jedini izvor podataka o Keelerovu životu i djelu. Evo kako je Nevins opisao Keelera:

Njegov je svijet prepun groteske, deformacija i truleži, no također je prepun divljeg urnebesnog smijeha. Mete njegove kritike – vojska, država, kapitalizam, rasizam – i njegov osobit interes za okultno, istočnjačku filozofiju, znanstvenu fantastiku – čine ga osobito važnim za grozomorne šezdesete i sedamdesete godine 20. stoljeća koje su ga zaboravile, dok se istodobno zbog svojih pomno napisanih i veselih lakrdijaških radnji doima divno ravnodušnim prema kaosu i užasima stvarnog svijeta. Dok mu je proza angažirana i eskapistička, u javnosti je bio nepoznat, a iza pisaćeg stroja neobuzdano plodan luđak uvijek vjeran sam sebi. Netko nalik njemu nikad nije postojao, a također sumnjam da će se u budućnosti netko takav pojaviti na Zemlji. On je bio divno neozbiljan genij američke književnosti, a sve dok se cijeni bezgranična kreativnost, cijenit će se i Harry Stephen Keeler.

Nevinsovi su članci uvelike zaslužni za to što su Keelera, oni koji su mogli doći do njegovih knjiga uzdignuli do statusa kulta. A pronaći njegove knjige nije bilo lako, s obzirom na to da se godinama nisu tiskale. Malobrojnima koji znaju ili mare za Keelera, izdanja E. P. Duttona i Phoenix Pressa vrijedni su kolekcionarski primjerci.

Harry Stephen Keeler rodio se iste godine kao i Agatha Christie (1890) te je većinu života proveo u Chicagu. Kad je bio dijete, majka ga je zatvorila u ludnicu. To je iskustvo nesumnjivo zaslužno za njegovo suosjećanje za bolnice za duševne bolesti, likove koji su neopravdano zatvoreni u njih te razumijevanje za psihičke poremećaje. Keeler je sa 22 godine počeo raditi kao električar u čeličani. Počeo je objavljivati pripovijetke u časopisima za popularnu prozu te je i sam uređivao takav časopis. Naposljetku je počeo objavljivati romane (prvo u Velikoj Britaniji, a zatim u Americi). Napisao je više od 70 romana i niz kraćih djela.

Keelera se ne može kategorizirati jednostavno kao “autsajdera”. Velike nakladničke kuće diljem svijeta izdavale su njegova djela, a bio je i urednik časopisa koji je objavljivao popularne pripovijetke. Keelera često nazivaju piscem kriminalističkih romana. Istina je da ih je mnogo napisao. No upozoravam vas, njegova djela nalikuju na romane Agathe Christie ili Dashiela Hammetta jednako koliko i na telefonski imenik Doline idiota. Iako mnoga Keelerova djela znatno duguju tradiciji klasičnih kriminalističkih romana, nastradao je čitatelj koji misli da će moći pogoditi njihov rasplet. *Slučaj pikova asa* kriminalistički je roman u kojem se ubojica prvi put pojavljuje tek na trećoj stranici prije kraja knjige.

No vjerovali ili ne, u romanu *X. Jonesu iz Scotlanda Yarda* Keeler nadmašuje čak i takvu radikalnost. Krivac se ne spominje sve do zadnje rečenice na zadnjoj stranici tog romana od 448 stranica.

Keeler je pisao i knjige koje pripadaju drugim žanrovima: trilere, povijesne romane i znanstvenu fantastiku. U posljednju kategoriju spada i neobična pripovijetka *Dolar Johna Jonesa*. Riječ je o tome da čovjek položi jedan dolar na štedni račun te se taj dolar nakon nekoliko stoljeća uz kamate pretvori u veliko bogatstvo, koje se naposljetku iskoristi za osnivanje socijalističke utopije. To je vjerojatno najpoznatija od Keelerovih pripovijetki i često bi se pojavljivala u antologijama da nije napisana toliko loše, čak i prema Keelerovu standardu lošeg pisanja. Ne znam dovoljno o povijesti znanstvene fantastike da bih mogao reći je li tu sjajnu radnju smislio Keeler, no napisao je pripovijetku 1914. te je taj motiv postao klišej znanstvene fantastike (Douglas Adams ironično se njime koristi u *Restoranu na kraju svemira*).

Čak ni nakladnici Keelerovih knjiga nisu znali kamo ga smjestiti. Naslovnice većine njegovih knjiga ne razlikuje se previše od naslovnica drugih prosječnih krimića. U svakom slučaju, nisu pokušali prodati njegove knjige predstavljajući ga kao *camp*. Jedini ustupak Keelerovoj krajnjoj neobičnosti jest jezik kojim se njegova proza povremeno opisivala: "pripovijest kakvu može napisati samo Keeler." I to je sve.

Keeler je stvorio "mrežni roman" te je na prvi pogled bio jedini koji je pisao u tom žanru. Mrežni roman je pripovijest u kojoj su različiti likovi i događaji povezani mrežom posve neuvjerljivih slučajnosti.

A to je zanimljivo, jer se to inače ne bi smjelo raditi. Većina zapadnjačke književnosti izbjegava slučajnosti. Piscu je dopušteno upotrijebiti samo jednu neuvjerljivu slučajnost iz koje bi se sve trebalo razviti. Keelerove su pripovijesti besramno prepune slučajnosti. Slučajnosti su upravo razlog njihova postojanja.

Prema kraju romana, sve se podradnje ispreplića i proizvode krajnje iznenađujući ishod. Kako bi to postigao, Keeler se potpuno odriče uvjerljivosti. Koristi se elementima koji funkcioniraju kao "asovi iz rukava" kojima se radnja naglo mijenja. Zbog sulude stavke u oporuci lik mora (učiniti to i to) kako bi dobio naslijeđe. Pripadnici neobičnog vjerskog kulta vjeruju u te i te stvari. Neki suludi zakon zahtijeva pak nešto drugo. No, nemojte misliti da je Keelera zabrinjavalo postoje li takvi zakoni ili vjerovanja i bi li takvu oporuku sud prihvatio kao valjanu.

Keeler je mrežni roman shvaćao dovoljno ozbiljno da je napisao i iscrpan priručnik o mreži radnje te ga je upotpunio nevjerojatno zbunjujućim dijagramima. Je li to itko doista čitao i pokušao od toga imati koristi?

Keelerov način pripovijedanja nije ništa manje neobičan od njegovih radnji. Naprotiv, te se dvije stvari jedva mogu međusobno odijeliti. Karakterizacija, opisivanje, dijalog i upotreba jezika jedva da postoje u klasičnom smislu. Svaki odlomak iznenadi novim i nevjerojatnim informacijama. Nema mnogo mjesta za druge stvari.

U velikom broju svojih kasnijih djela, Keeler tu suludu estetiku razvija korak dalje. Iako je radnja toliko gusta, tijekom pripovijedanja gotovo da se ništa ne događa. Sve se svodi na digresije o događajima koji ne pripadaju fabuli romana! Ni to ne spada u savjete koje vam daju na tečajevima pisanja. Učinak je toliko čudan da nadilazi uobičajenu koncepciju "loše napisanog teksta". Romani mu više nalikuju tekstovima Oulipoa nego komercijalnoj prozi, bila ona dobra ili loša.

Keelerovi su likovi poput mehaničkih sprava. To nije nužno pogrdno. Keelerove pripovijesti jednostavno tako funkcioniraju. Svaki je lik poput napete opruge koja čeka da ispuni svoju ulogu. Slobodna volja jedva da postoji. Keelerov savršen lik je nalik na robota; Keelerova savršena radnja je poput flipera.

U jednom romanu, postoji lik koji se zove Suing Sophie (Parničarka Sophie). Ona krstari prekooceanskim brodovima i upoznaje se samo s jednim čovjekom. Kad brod uplovi u luku, Sophie se oprašta od svojeg prijatelja glasnim uzvikom: "Da! Udat ću se za tebe!" te odjuri. Taj je čovjek nije zaprosio. Ali, Sophie se pobrinula da je čuje mnogo ljudi. Nedugo nakon toga, tog čovjeka snađe tužba za kršenje obećanja zbog toga što se nije oženio Sophie. Ona dobije golem iznos novca kao dio nagodbe, koji tada iskoristi za putovanja otocima južnog Pacifika na kojima žive kani-

bali; osobito otocima čije su stanovnike misionari nedavno preobratili na kršćanstvo. Njih Sophie uvjeri da je njihovo preobraćenje pogreška i preobrati ih na židovsku vjeru.

O Sophie ćete doznati sve ovo i još više; prije nego što dođete do kraja knjige, Keeler vjerojatno uspije izvući više radnje iz Sophie nego Flaubert iz Emme Bovary. Razlika je jedino u tome što se Sophie ne pojavljuje u radnji tog Keelerova romana. Drugi je likovi samo spominju.

U najboljim romanima Agathe Christie, svi su likovi osumnjičeni. Kod Keelera, sve je zapravo beznačajan element koji pokreće radnju. Zato što je mrežni roman zapravo toliko lažan, prije ili poslije pokaže se da ništa nije važno. Tipična se Keelerova radnja sastoji od kaotičnog dugog niza nevažnih događaja te je prepuna digresija i digresija unutar digresija koje se i same sastoje od niza nevažnih događaja. Kao i kod svih takvih pripovijetki, sinopsis Keeleerovih radnji zapravo i nije važan.

Ti su mrežni romani uglavnom dugi. *Kutija iz Japana* ima 765 stranica, a tisak je veoma sitan. Neki su romani bili toliko dugi da su nakladnici ustrajavali da ih se podijeli na manje dijelove. Roman koji je prvotno imao 350.000 stranica podijeljen je u tri dijela: *Slučaj Marceau* (1936), *X. Jones iz Scotlanda Yarda* (1936) i *Čudesni plan gospodina Christophera Thornea* (1937). U *Slučaju Matilde Hunter*, nakladnik je knjizi dodao kupon na koji je čitatelj trebao napisati ime lika za koji misli da je ubojica te mu ga poslati poštom. Kupon je bio umetnut pred kraj knjige, kad su već otkriveni svi potrebni dokazi koji upućuju na ubojicu. Nakladnik Dutton je umetao kupone u sve svoje krimiće. Jedina je razlika u tome što je u *Matildi Hunter* nakon kupona bilo još nekoliko stotina stranica.

Kako je Keeler uspio proizvesti tako mnogo gusto isprepletene proze? Kako Nevins tvrdi, Keeler je marljivo skupljao novinske izreske o neobičnim događajima. Kad bi počinjao pisati, nasumce bi zgrabio šaku izrezaka i pokušao smisliti način kako da ih sve poveže. To zvuči kao nešto o čemu su dadaisti razmišljali te možda *jednom* pokušali učiniti. Tko bi rekao da će u Chicagu Harry Keeler na taj način pisati *sve* svoje romane?

Dio Keelerove "tehnike" je i recikliranje. Mnogi od Keelerovih romana besramno su upotpunjeni kaotičnim umecima iz pripovijetki i novela koje je prodavao časopisima mnogo prije nego što je počeo pisati romane (klasičan savjet umjetnicima: prodajte svoje materijale na više mjesta!).

A to se ne događa samo u pripovijedanju: pokazalo se da je jedan lik pisac koji upita drugog lika hoće li pročitati njegovu pripovijetku da mu kaže bi li je mogao objaviti. Naravno, bacit ću pogled, ovaj mu odgovori. A ta se pripovijetka pojavljuje u idućem poglavlju.

Najčudnije u Keelerovoj prozi njegove su neobične teme. U nizu romana pojavljuju se lubanje – ljudske – koje nisu sporedan element, nego su težište radnje. Jedna je stvar spomenuti lubanju u samo jednome romanu. Tada mislite da ćete u drugom romanu naići na nešto drugo. No to nije slučaj s Keelerom. Lubanje su toliko važne da se pojavljuju i u naslovima Keelerovih romana: *Misterij lutajuće lubanje*, *Lubanja plešućeg klauna*.

Trepanacija, odnosno bušenje lubanje u terapeutske svrhe, pa, i ona je česta. Čovjek se zapita je li se i Keeler podvrgnuo tom postupku (koliko znam, nije). Bizarna rasna tematika također je jedna od Keelerovih opsesija. *Slučaj neobičnog trupla* počinje opisom policije koja izvlači lijes iz Mičigenskog jezera. U lijesu je golo tijelo koje je od pojasa prema gore Kineskinja, a od pojasa prema dolje crnac. Polovice tijela spojene su zelenom

Karakterizacija, opisivanje, dijalog i upotreba jezika jedva da postoje u klasičnom smislu. Svaki odlomak iznenadi novim i nevjerojatnim informacijama. Nema mnogo mjesta za druge stvari. Iako je radnja toliko gusta, tijekom pripovijedanja gotovo da se ništa ne događa. Sve se svodi na digresije o događajima koji ne pripadaju fabuli romana! Učinak je toliko čudan da nadilazi uobičajenu koncepciju "loše napisanog teksta".

ljepljivom tvari. U *Slučaju pikova asa*, crnac je na smrt izboden bodežom koji je optočen dragim kamenjem i na kojem je pikov as. Detektiv mora riješiti slučaj prije nego što se prihvati zakon o najvišoj kazni za ubojstvo crnaca. Međurasni brakovi mnogo su češći u Keelerovu svijetu nego što je bilo 1930-ih, a Keeler je također zaluđen povezivanjem ljudi afro-američkih i azijskih korijena (bilo brakom, zelenom ljepljivom tvari ili nečime drugim.)

Vjerovali ili ne, u Keelerovim knjigama postoje dijelovi koji komentiraju političku situaciju. Iz njih je jasno da je Keeler kritizirao rasizam. Možda je čak mislio da svojim ekscentričnim obradama rasnog pitanja odašilje i neku "poruku". Kad smo kod toga, Keeler je, kao i njegovi suvremenici, njegovao politički nekorektan dijalekt. U prozi *mainstreama* dijalekt je ograničen na sporedne, stereotipizirane likove koji omogućavaju komičan ispušni ventil te zatim pozornicu prepuštaju bijelcima. Kod Keelera, čitatelj se šokira kad naiđe na likove koji govore afro-američkim žargonom te shvati da će oni imati ulogu pripovjedača u velikom dijelu veoma dugog romana. Svaki čitatelj koji je dovoljno lud da pokuša pogoditi tko je ubojica mora tražiti "dokaze" u njegovoj izrazito neautentičnoj verziji harlemskog žargona, komičnom jidišu i izobličenom kineskom.

Pretpostavljam da je Keeler najviše opsjednut nakazama, osobito nakazama u bordelu. Jedva da postoji roman u kojem se ne pojavljuje barem jedan lik koji je cirkuska nakaza ili osoba s izraženom fizičkom deformacijom. U nekoliko se radnji pojavljuju bordel specijaliziran za grbavice, bradate žene i žene s previše prstiju. To nije toliko neobičan motiv za suvremenog pisca. No da se njime koristi uvijek iznova? Izgleda da su u Keelerovu svijetu takvi bordeli posve normalna stvar.

Velik dio Keelerove proze uistinu je urnebesan. No nikad ne saznate bi li to doista trebalo biti tako. Pogledajte samo imena njegovih likova:

Criorcan Sluzavi (Criorcan Mulqueeny) – korumpirani političar
Klaun Vrisko (Screamo the Clown) – mrtvi klaun
Sciencifiko Greenlimb (Scientifico Greenlimb) -pisac znanstvene-fantastike
Vuk Šumski (Wolf Gladish) – zli cirkuski impresario
Državni odvjetnik Lisac Cubycheck (Foxhart Cubycheck).
Ili pak ovo ime "čovjeka iz budućnosti" u pripovijetki o putovanju kroz vrijeme: XXXXXXXX

Imena su smiješna na suptilan način: ostavljaju dojam kao da bi ih smislio netko tko je toliko glup da misli da su "smiješna" – a ona su smiješna upravo zato što to nisu. Smijete se pomisli da bi netko mogao smatrati ta imena smiješnima, a ne samim imenima.

Naravno, ta imena i jesu smiješna, no samo iz već spomenutog razloga. Pravo je pitanje je li Keeler uistinu naivan ili se samo pravi da je naivan jer želi ispasti smiješan. Na to je pitanje teško odgovoriti, a istina možda nije ni jedno ni drugo.

Keeler ponekad navodi iscrpne cestovne upute ili obiteljske povijesti te ih njegovi likovi tijekom radnje nekoliko puta u cijelosti ponavljaju. To često ispada veoma smiješno. Teško je to izvesti, pa pretpostavljam da je komičan dojam namjeran.

No ipak, prilično sam siguran da se Keeler nije smatrao piscem parodija kriminalističkih romana. Veoma je ozbiljno shvaćao svoj rad. Neke

stvari koje su nam smiješne posve sigurno to ne bi trebale biti (na primjer, lubanje koje se pojavljuju u brojnim romanima). Kao što ni brojni izrazito loše napisani dijelovi nisu namjerno napisani loše, primjerice:

"Oprosti, sinko, ako govorim dijalektom shenjiji, toliko drugačijim od standardnog japanskog, kao što se velški razlikuje od engleskog."

"Redwayne TerVyne, poznat američkim Kinezima zbog svoje strasti prema svemu kineskom u svojoj kolumni koja se objavljuje diljem zemlje kao "Veliko bijelo zabadalo" a u New Yorku kao "Ključanica", iskočio je iz skupocjenog ljubičastog automobila vrijednog 10 000 dolara ispred niza luksuznih trgovina umjetninama u Petoj aveniji."

"A Angus MacWhorter, sa svojim bezbojnim asketskim pokućstvom i dioramom, pogladio je bradu s ispraznom bespomoćnošću."

Još jedan dio njegova šarma čine neporecivo loši naslovi njegovih djela: *Prsti, prsti!*, *Žuti Zuri*, *Čudesna mreža*, *Pronađi sat* i *Lice čovjeka sa Saturna*.

Keeler je pisao s obje svoje žene. Prva njegova žena, Hazel Goodwin (kojom se oženio 1919), bila je profesionalna književnica i pisala je solidne pripovijetke za časopise popularne proze. Keeler je obožavao Hazelina djela. U mnogim se njegovim knjigama pojavljuju Hazeline pripovijetke.

Uvijek postoji napomena koja upućuje čitatelja koja su poglavlja Hazelina, a koja Harryjeva, no ona i nije potrebna. Za Keelerove obožavatelje, priča se prekida kad Hazel preuzme vodstvo.

Mrtvozornik Bowers bio je zdepast čovjek odjeven u izgužvano smeđe odijelo, a lice mu je bilo crveno i puno ožiljaka. Kosa mu je izgledala kao da je posipana pepelom... (Ovo je s prve stranice njihova zajedničkog djela koju je Hazel napisala sama, *Neobična oporuka*.)

S Hazelinim je pisanjem sve u redu. Nije teško shvatiti zašto su je neki kritičari pretpostavljali njezinu neobičnom suprugu. Stvar je u tome da je mnogo ljudi pisalo poput Hazel Goodwin, a neki i bolje od nje. Harry je bio jedini književnik koji je oduvijek činio ono što je želio.

Jedna od Keelerovih opsesija, koju je teže objasniti, jest Hazelina pripovijetka *Sjaj* (prvotno objavljena 1930). Keeleru se toliko svidjela da je na temelju izrazito nedojmljiva lika koji se u njoj pojavljuje, vlasnika cirkusa Angusa MacWhortera, napisao šest romana. Pročitate li *Sjaj* (koji je, radi lakšeg snalaženja, umetnut u dva od šest romana), vidjet ćete da je priča posve obična. Na tome je temelju koji nije puno obećavao, Keeler izgradio niz romana u čijem je središtu MacWhorter (koji je, s obzirom na to da je proizašao iz Keelerova pera, vrlo krhak, poput svih njegovih likova).

Većina kritičara nije previše voljela Keelera. Jedan je njujorški kritičar prokomentirao da su "svi njegovi romani napisani jezikom koji ne postoji."

Prema Keelerovim romanima snimljena su dva niskobudžetna filma. Studio Bottom-of-the-line Monogram 1934. snimio je *Noći u Sing Singu* na temelju istoimenog Keelerova romana. *Tajanstveni gospodin Wong* (snimljen na temelju priče iz istog romana) pojavio se godinu dana poslije te je u njemu glumio Bela Lugosi. Ovaj drugi pronašao sam na videokaseti. Užasno su loši – ne zabavno loši poput Keelera, nego jednostavno užasno loši.

Keeler je neke od knjiga posvetio svojim mačkama. Jednu je posvetio liku iz svojeg romana.

U najboljim romanima Agathe Christie, svi su likovi osumnjičeni. Kod Keelera, sve je zapravo beznačajan element koji pokreće radnju. Zato što je mrežni roman zapravo toliko lažan, prije ili poslije pokaže se da ništa nije važno.

Sredinom karijere, broj Keelerovih čitatelja počeo je padati. Njegov je odnos s Duttonom postao gori. Jedan od mogućih razloga jest *Lepeza od paunova perja* (1941), roman koji se može usporediti s Melvilleovim *Pierreom*, a u kojem se na fantastično paranoidan način opisuje nakladnička industrija. Nakladnici Simon i Dolliver Vinnedge ne samo da u ugovore za svoje pisce uključuju dvosmislene stavke, nego se također predstavljaju kao različite osobe kako bi poslali jednog od svojih pisaca na vješala. *Lepeza od paunova perja* zadnja je knjiga koju je Keeler objavio kod Duttona. Keeler je prešao u Phoenix Press, nakladničkom kućom koja autorima služi kao zadnja nada. No čak je i ta kuća prekinula suradnju s njim 1948. godine.

Keeler je objavljivao djela u Velikoj Britaniji do 1953. *Stoj – ovdje London* posljednja je njegova knjiga koja se pojavila na engleskom jeziku. Keelerova kasnija djela objavljena su samo u španjolskim i portugalskim prijevodima (!) – a naposljetku su se potpuno prestala objavljivati.

Zašto je Keeler objavljivan u Španjolskoj i Portugalu? Je li dirnuo neku posebnu žicu pirinejske duše? Vrlo vjerojatno nije. Keelerova su djela izlazila u Španjolskoj i Portugalu. Nevins nagađa da su se ta djela ondje nastavila tiskati uglavnom zbog uredničke inercije. Za vrijeme Francove diktature, romane koji su se objavljivali u Španjolskoj morao je pregledati Odbor za cenzuru. Pomoglo mu je i to što u njegovim knjigama nema seksa. Stoga su biseri kao što je *Slučaj neobičnog trupla* tiskani jedino u obliku *O Caso do Cadaver Endiabrado*.

Hazel je umrla 1960. godine. Keeler je bio toliko shrvan da je prestao pisati. Sve ili gotovo sve svoje knjige odnio je u antikvarijat.

Keeler se oporavio1963., kao se oženio Thelmom Rinaldo. Thelma mu je prijašnjih godina bila tajnica, a Keeler je jednom prigodom čak razmišljao o tome da napusti Hazel zbog nje. Ponovno je počeo pisati, iako američki nakladnici više nisu pokazivali zanimanje za njegov rad. Kad je umro, 1967, za sobom je ostavio 16 dovršenih neobjavljenih djela i desetak više ili manje nedovršenih.

Prema Nevinsovim zapisima, djela koja je Keeler dovršio, no koja nisu objavljena sastoje se od milijun 300 tisuća riječi, što je dovoljno za 20 kriminalističkih romana prosječne duljine. Njegova kasnija djela, koja su objavljena u španjolskim i portugalskim prijevodima, sadržavaju još milijun 100 tisuća riječi, što je dovoljno za 16 romana. U kasnijim godinama, Keeler je također tiskao novinsku brošuru koju je umnožio za veoma uzak krug prijatelja. Sadržavala je biografske podatke, filozofska razmišljanja i priče te legende o mačkama. Keeler je umro 1967. Ponovni uspon

Ponovni rast popularnosti Keelerovih djela, mogućnost koja bi se prije samo nekoliko godina činila nevjerojatnom, sada se ostvaruje. Sve je započelo osnutkom Udruge Harry Stephen Keeler koju je 1997. utemeljio Richard Polt. Zahvaljujući internetu, članovi Društva dolaze iz cijelog svijeta. Članovi dobivaju pretplatu na lijepo izdanje časopisa *Keeler News*. Internetske stranice udruge navode veze za gotovo sva Keelerova djela te naslovnice.

Kako izgleda Keelerova proza? Ako vas još nisam uvjerio da ovdje nema nikakve sličnosti s Agathom Christie, pročitajte ovo izlaganje o teoriji detekcije Xeniusa Jonesa, junaka Keelerova sumanutog, multimedijskog opusa *X. Jones iz Scotlanda Yarda* (1936):

Reče Jones, iz svih praktičnih razloga, u svijetu u kojem postoje prostor i "vrijeme", "bore" koje dobijete od "stresa zbog zločina" zapravo se pojavljuju u obliku "devijacija". Devijacija u ljudskom ponašanju: devijacija od normalnih navika, običaja i postupaka. Ukratko, reče on, u "tri-prostoru-i-vremenu", zločin se može usporediti s eksplozijom ili sudarom čija snaga zrači u svim smjerovima – ne samo prema budućnosti, upozorio je – nego i u prošlost! To u svakom slučaju iskrivljuje putove i ponašanje ne samo glavnih sudionika – nego i svih koji su im bliski – i koji su time preseljeni četiri dimenzije dalje od glavnih sudionika. Najveća moguća "devijacija" u ubojstvu jest, Jones ističe, ona ubijenog – čiji je život prvi put skrenut od živih prema mrtvima!

Ili, da navedem nekoliko kratkih, nadrealističkih bisera, evo naslova poglavlja iz *Boce sa zelenim voštanim čepom* (1942): *Kromatska hirovitost Avunculija Samuelisa, Sintetički Meksikanac, "Vječno vraćanje – ponavljanje vječno!", Mikro-osno zgušnjen pisaći stroj!*

S engleskoga prevela Monika Bregović.
Objavljeno na http://home.williampoundstone.net/Keeler/Home.html

Zagonetka putujuće lubanje

1. POGLAVLJE: KINEZ SI JE NABAVIO VATRE!

Znao sam jako dobro kad me Kinez zaustavio na ulici te noći i hladnokrvno me zamolio vatre za cigaretu, da je vatra za cigaretu posljednje što uistinu želi! Znao sam, ukratko, da nešto smjera! Jer Kinezi, čak ni u Chicagu, tom čudnovatom Londonu Zapada gdje se može dogoditi gotovo sve, ne zaustavljaju bijelca na ulici da bi ga tražili vatre – čak i ako su dotični Kinezi odjeveni u američku odjeću, kao što je ovaj konkretni bio kad sam prvi put imao – stanovitoga – posla s njim.

I iz toga razloga, okrenuvši se kako bih odgovorio na drzak tapšaj po ramenu i otresit zahtjev: “Šibicu, molit ću”, izražen grlenim, hrapavim glasom koji, saznat ću to podosta poslije, nije bio govornikov prirodan glas ništa više no što je kreketanje žabe krastače slavujev poj, i zatekavši uza svoj lakat nekog pojedinca čije je lice, djelomično osvijetljeno svjetlom ulične svjetiljke na uglu, otkrivalo nepogrešivo dežmekaste odlike jednog Orijentalca, ja sam ga pogledao s osjećajem istodobne razdraženosti i znatiželje. No kad je šibica iz kutije koju sam mu dodao bljesnula, okrznuo sam pogledom dug, olovnosiv ožiljak što mu se protezao duž jednog obraza, od uha do kuta usana. I tad sam znao da to nije nitko drugi do druškan od nekih, po mojoj procjeni, dvadeset osam ili devet godina, koji je sjedio sedam, osam mjesta iza mene u tramvaju na liniji Brodaway što putuje sjevernim smjerom, i koji je zurio, manje ili više nepomično, prema meni tijekom čitave vožnje. Očito je, dakle, izišao iz tramvaja neposredno iza mene i u mekim me cipelama koje nisu odavale zvuka pratio do samih stuba Essexa gdje sam živio.

Načas je povukao dim iz cigarete, dodajući mi natrag kutiju slobodnom rukom. Potom je podigao zapaljenu cigaretu nekoliko centimetara uvis i usput me brzo i temeljito odmjerio od glave do pete. To učinivši, odbacio je drvenu treščicu i istodobno se lagano pognuo u znak zahvalnosti. I uz posljednji pogled na osvijetljen nadvratnik na kojemu su stajale visoke, kićene, pozlaćene znamenke “1515” – oznaka kućnog broja Essex na North Dearborn Parkwayju – pošao je dalje.

Polagano sam se popeo visokim stubama od smeđeg kamena, mozgajući o njegovim neobičnim postupcima. Na vrhu sam prebacio svoj mali, crni putni kovčeg u lijevu ruku i uskoro otvorio prednja vrata u hodnik. Nikoga nije bilo, hvala Bogu, da zaželi dobrodošlicu putniku povratniku iz dalekih Filipina. Da je suditi po strci što ju je moj povratak prouzročio, reklo bi se da nisam bio dalje od Garyja u Indiani. Što mi je savršeno odgovaralo. Za cigli čas već sam sjedio na drugom katu, u svojoj sobi ukrašenoj draperijama od cvjetnog satena – toj dobroj, veseloj, staroj, udobnoj američkoj sobi (ohoho, dobijesa! Gazdarica se za moga izbivanja drznula pomaknuti komodu prijeko, na drugi zid – vratit ću je sutra makar mi to bilo zadnje)! – i, začudo, još uvijek sam razmišljao o drskom Kinezu, još uvijek sam u mislima gledao to potpuno nepomično žuto lice s ožiljkom na desnom obrazu.

Što li je, dobijesa, kanio svojim preuzetnim postupcima? Je li on sluga nekoga tko se doselio u ovu četvrt tijekom mojeg sedmotjednog izbivanja, u isključivo poslovne svrhe, na Dalekom istoku? Je li mu uistinu uzmanjkalo šibica? A ipak, zašto je zurio u mene onako čudnovato u tramvaju na liniji Broadway?

Živcirao me, neobično. I nadajući se da ću ući u trag izvoru njegova neprirodnog zanimanja za mene, počeo sam rekapitulirati, redom kojim su se odvijali, događaje što su uslijedili nakon moga izlaska iz velike nove putničke postaje Union na križanju Ulice Randolph i Avenije Michigan. Jer valja imati na umu da u tom trenutku, posve prirodno, nisam znao baš ništa o Milu Payneu, tajanstvenom Englezu *cockney* narječja i karirane "sherlockholmice" duga šilta na glavi; niti o kovčegu *Barr* dotičnoga, koji je bio nalik mom vlastitom kovčegu onoliko koliko jedna kobasica iz Milwaukeeja sliči drugoj; niti o Leggi, Ženi Pauku, s njezine četiri noge i šest ruku; ni o Ichabodu Changu, bivšem zatvoreniku i sinu Donga Changa; ni o neuhvatljivoj poetesi, Abigail Sprigge; ni o Velikom Simonu i njegovih 2163 bisernih puceta; niti o... ukratko, nisam znao uopće ništa o bilo čemu ili bilo kome uključenom u posao kojega sam sada postao dio osim, možda, o svojoj zakletoj neprijateljici, Sophie Kratzenschneiderwumpel, ili Sophie Tužiteljici!

Dakle, evo moje rekapitulacije tih događaja. Događaja koji uključuju moj dolazak u Chicago.

Preplovio sam čitav Tihi ocean za račun svoga poslodavca, Rogera Peltona, tvorničara i veletrgovca bombona, u čijem sam domu, smještenom tek nešto sjevernije od Lincoln Parka, u Ulici Diversey, broj 303, bio i više no često viđen gost – naime, kao zaručnik njegove kćeri jedinice Doris Pelton! Moja zadaća na Otocima uspješno je dokončana jer sam se povezao sa starim Eustaquijem Revariantosom, jedinim domaćim uzgajivačem u Luzonu – zapravo, jedinim uzgajivačem na čitavim Filipinima i, usput budi rečeno, najizboranijim starim pavijanom kojega su moja dva oka ikada vidjela izvan zoološkog vrta – dakle, kao što rekoh, jedinim uzgajivačem na Otocima koji je bio upućen u sve potankosti uzgoja rijetkih bobica *julu* i koji nam je, potpisom na točkastoj crti, zajamčio prodaju svog ukupnog priroda bobica *julu* u idućih deset godina. Sada smo dobili organsku boju koja će nam omogućiti proizvodnju ne samo najčudesnijih ljubičasto obojenih voćnih konfeta što ih je ijedan kralj ikada hrskao, nego i ljubičastih slatkiša svih vrsta te, štoviše, i boju koja zadovoljava kriterije proizvodnje prirodnih prehrambenih proizvoda Američke uprave za standarde! No još najvažnije od svega, stekli smo praktički potpunu vlast nad jednim novim, čudnim i neodoljivim okusom bombona što će svaki jezik na kojemu se rastopi natjerati da vapi za još, još i još! Dakle, toliko o mom putu na Otoke. Toliko o mom putu s Otoka. Osim što je, dakako, na povratku tu bila i Sophie Kratzenschneiderwumpel! Doduše, da ne bude zabune, Sophie, ono u San Franciscu bio je rastanak! Ili sam barem ja tako osjećao i vjerovao. A potom sam, pravovremeno, stigao u Chicago – iz San Francisca – i to čitavu noć prije no što me itko očekivao, zahvaljujući tome što sam sjeo u vlak neposredno nakon iskrcavanja iz broda, umjesto da dvadeset i četiri sata u nekom hotelu u San Franciscu razrađujem noge za ponovno hodanje po kopnu, kao što sam bio telegrafski obavijestio razne osobe da ću učiniti. Doduše, da ne bude zabune, o točnom vremenu svoga dolaska ipak sam obavijestio jednu osobu, oda-

slavši joj nešto kasnije, iz vlaka u Salt Lake Cityju, telegram, a ta je osoba bila John Barr, moj najbliži prijatelj i drug te slučajno i vlasnik i nositelj patenta kovčega *Barr*, predmeta za koji se poslije pokazalo da leži u temelju ovog čudnog posla s Kinezom. I tako, ne znajući tada za jednostavno objašnjenje koje stoji u pozadini zanimanja tog dragovića za mene, nastavio sam u mislima prebirati protekle događaje kako bih svom umu obavijenom mrakom neznanja rasvijetlio stanje stvari. Došavši u grad – što je, naravno, bilo u sedam navečer – krenuo sam pješice od velikog terminala na samoj obali jezera prema Ulici State, s namjerom da iz neke drogerije telefoniram Doris i uživam u kadencama njezina glasa, no otkrio sam, nažalost, da su jedine kadence koje ću te večeri čuti ledena telefonska obavijest batlera Peltonovih kako su i ona i njezin otac otišli na večeru u North Shore odakle se neće vratiti prije ponoći; također sam otkrio, prekapajući po džepovima u potrazi za novčićem kojim ću nazvati, da se ukupno bogatstvo koje imam pri sebi u trenutku dolaska u grad koji nazivam "domom" sastoji od jednog akreditiva i točno trideset dva centa sitnine; što je rezultiralo time da sam odbacio stanovite zamisli o tome da se do kuće odvezem taksijem, nego sam se radije ukrcao u mnogo skromniju ekipažu – tramvaj na liniji Broadway koji vozi na sjever, do križanja ulica State i Randolph.

A zatim – da vidimo – tramvaj je bio prilično pun, a ja sam zauzeo jedino slobodno mjesto koje sam tada mogao naći – ono uz omašnog gospodina od oko pedeset pet godina, odjevena u svećeničku odoru. Iz razloga nedostatka prostora smjestio sam svoj mali, crni putni kovčeg ispod sjedala. Točno ispod sebe, da budem precizniji. U dogledno vrijeme gotovo svi su hrpimice izišli iz tramvaja – bilo je to na Ulici Ohio – jasna stvar, Medina Temple nalazi se jednu ulicu istočnije, a ondje se noćas nesumnjivo odvijaju neki važni masonski posli – pa je u tramvaju ostalo manje od četvrtine ljudi. No ja sam ostao gdje jesam. I nedugo potom počeo sam bivati svjestan da me svaki put kad bih se nenametljivo osvrnuo, promatra jedan par očiju, par očiju koji je pripadao Kinezu što je sjedio nekoliko sjedala iza mene.

No kako je to moguće? Najprije je bio preda mnom, a potom, nedugo poslije, sjedio je na jednakoj udaljenosti iza mene? O, naravno, to je razlog – vozaču je blizu Katedrale presvetog imena pregorjela komandna ploča, pa je morao s pomoću skretnica na Aveniji Chicago potpuno okrenuti vozilo, a potom je nastavio voziti dalje na sjever prebacivši se na stražnju komandnu ploču. Jedino što je, zahvaljujući tome što smo se i svi mi putnici okrenuli, ona postala prednja komandna ploča. Nije tu bilo ničeg izvanrednog i uistinu ničeg osobitog.

Osim načina na koji je taj Kinez s ožiljkom skočio iz prednjeg dijela vagona u stražnji, a da se pri tome nije ni ustao. To jest, ako se izuzme činjenica da se dovoljno ustao, kao i svi mi, da bi njemački kondukter mogao preokrenuti sve pokretne naslone sjedala na suprotnu stranu.

Dakle, to je bilo to. I tako sam se vozio na sjever. Više ili manje izgubljen u svojim mislima i u spoznaji da se Chicago nije ni mrvice promijenio od one noći kad sam otišao na Filipine. A zatim sam čuo njemačkog konduktera kako viče "Burton Place". I iščupao sam svoj mali putni kovčeg ispod sjedala – ispod sebe, da budem precizniji – te žurno izišao iz vagona i uputio se na istok, u smjeru North Dearborn Parkwaya. Tu sam skrenuo i napokon došao do stuba Essexa, tog otmjenog starog pansiona

smještenog u gospodskom zdanju čije ime ja izgovaram: D-O-M. I u tom sam trenutku osjetio tapšanje po ramenu i okrenuo se da bih netom poslije uz sebe otkrio svog Kineza iz tramvaja.

To je bila uistinu čudnovata stvar! Je li me namjerno slijedio? Osim sata marke *Bulova*, vrijednoga petnaest dolara, nikada nisam nosio nakit. Nije bilo ničega u mom općem izgledu što bi moglo nagovijestiti da bi to što će me opljačkati ikome moglo donijeti išta vrijedno. Zapravo, jedino što sam uz sebe imao bio je taj crni kovčežić, a on je ostavljao dojam upravo onoga što je i bio i što je John Barr, njegov proizvođač, želio da bude: silno zgodan i praktičan ručni kovčeg za putnike – a ne škrinjica kakvu bi možda nosio kakav trgovac dijamanata.

Ležao je na postelji pokrivenoj satenskom tkaninom kamo sam ga bio odbacio čim sam ušao u sobu. On me, zapravo, podsjetio na poželjnost preodijevanja ovratnika – nešto što do tada nisam uspio učiniti zahvaljujući činjenici da se ne manje od tisuću muškaraca s istom namjerom bilo naguralo u kupaonicu vlaka na ulazu u Pullman. No ipak sam najprije pogledao u ladicu svoje komode. Nema ovratnika! Odnosno, nema čistog ovratnika. Ali ima četrnaest prljavih. Svi su pomno i uredno poslagani. Za sedam dugih tjedana. Kakav doček svjetskom putniku! Četrnaest prljavih ovratnika – uredno poslaganih.

Ali, nema veze. Moj kovčežić ima praktično sve što meni ili bilo kome drugome može zatrebati, osim možda slonova monokla ili glinene ploče iz Babilonije. Stoga sam prešao na drugu stranu sobe i stavio ključ u njegovu bravu. I okrenuo ključ. No ključ se nije dao okrenuti. Zavrnuo sam ga – ali, nije se dao zavrnuti. Nestrpljivo sam ga iščupao. Čudno! Bio je to nov-novcat kovčežić, je li tako, koji sam si kupio na povratku, u jednoj prodavaonici u 'Friscu, glasno hvaleći njegove vrline kako bi svi nazočni znali da moj prijatelj John Barr proizvodi kovčege – i to dobre!

Uzeo sam ga i pogledao. I premda je bio nov-novcat, odjednom sam postao svjestan da se u toj novini kriju svakovrsne čudne nijanse! I da imam pogrešan novi kovčeg! Sad sam počeo uviđati neku čudnu povezanost s činjenicom da je tramvaj na liniji Broadway promijenio smjer. Ako je, primjerice, onaj gospodin svećeničkog izgleda, koji je sjedio pokraj mene i čitao svoj molitvenik, također imao kovčeg *Barr* pod svojim sjedalom – pod svojom omašnom osobom, zapravo – tada, kad je tramvaj promijenio smjer, i kad smo svi na trenutak odstupili od sjedala kako bi nasloni redom bili preokrenuti na drugu stranu... ali ne, zaboga, ne bi se baš ništa promijenilo! Jer, on bi zadržao svoje staro mjesto kraj prozora, a ja svoje kraj prolaza. I obojica bismo i dalje sjedili točno iznad svojih torbi.

No zureći u telefon na zidu, kojemu sam otkazao dolazne pozive odlazeći na Filipine, ali s kojega se, dakako, i dalje moglo nazivati kako telefonska tvrtka ne bi izgubila nijedan možebitni zalutali novčić, odlučio sam riješiti problem kovčežića jednom zauvijek. I prišavši aparatu ubacio sam kovanicu i nazvao operatera. "Dajte mi remizu Diversy Čikaških nadzemnih linija", rekao sam djevojci. "Nemam ovdje imenik."

U sekundi sam ih dobio – ili barem njihova šefa.

"Kada tramvaj br. 1515...", rekao sam mu, dodavši: "slučajno se sjećam broja jer je isti kao broj moje kuće... dođe, molim vas, recite kondukteru da me nazove..."

"1515? Na popravku je. Pregorjela komandna ploča. Schmidte", pozvao je, "traže te na telefon."

U sekundi sam dobio žutobrkog konduktera tramvaja na liniji Broadway kojim sam se vozio kući.

"Ovdje putnik", rekao sam mu, "iz vašeg večerašnjeg tramvaja na liniji Broadway br. 1515, gospodine... Schmidt, je li tako? Sjećate li se kad je pregorjela prednja komandna ploča, pa smo se na Aveniji Chicago okrenuli na drugu stranu?"

"Jaa. Dakako!"

"I krenuli smo prema sjeveru pošto se vozač prebacio na drugu komandnu ploču? Pa, sjećate li se kad ste ono malo putnika što je ostalo u tramvaju podigli iz njihovih sjedala, jednoga po jednoga, i preokrenuli im naslone na drugu stranu?

"Jaa. Dakako."

"Pa, iz nekog prokletog razloga, Schmidte, ja sam dobio nečiju tuđu torbu!"

"Tobili ste? Ali, fi niste trebali! Vi vitili, kat sam ja okhrenuo taj naslon naopako, und vi und taj druga kospodin sto sjetila kraj vas se popela nathrak na vasa sjetala – ja vitio tva kovceka ispot ta sjetala. Otnosno, kat sam ja isao obhrnuti sledeci naslon, snate? Oni sat bili isa vasa tijela. Und ja snam da vas tva ne vitili da vasi kovceki je sat zamenjeni, jer taj nasa tramvaj sat ide obhrnuto, pa se ja saknem i preobhrnem ta tva kovceka – pomaknem sfaki, vi vitili, sfaki na mjesto onaj drugi."

"Zašto, vi idiote nad idiotima?" upitao sam ga. "Promjena smjera putovanja i preokretanje naslona nisu promijenili naše kovčege. Do bijesa, obojica smo nastavili sjediti svatko nad svojim kovčegom, bez obzira na to u kojemu smo smjeru bili okrenuti licem! Ali sada, zahvaljujući vašoj geometriji, ili logici, ili kako god vi to nazivali, taj čovjek i ja imamo krive torbe!"

Mogao sam doslovno čuti kako se češe po glavi s druge strane žice.

"Takle", rekao je, ne baš uvjereno, "ja to ne vitim tako! Kako ja to vitim, ako se sfi okhrenu – und sfi nasloni se phreokhrenu – snaci..."

"O, poshtetite me, molim vas!" rekao sam. I spustio slušalicu. I odmah shvatio da sam trebao tražiti da me prebace na Odjel za izgubljene i pronađene stvari Nadzemnih linija i prijaviti slučaj.

Mrzovoljno sam se vratio kovčegu i odvagnuo ga uzevši ga u ruku. Bio je malo lakši – sad mi je bilo jasno – samo malo lakši od moga.

A zatim sam se sjetio starog snopa ključeva pospremljenog negdje na dnu ladice moje komode. U tren oka otvorio sam ladicu i među mnogo smeća pronašao ključeve. Zatim sam ih iskušao na kovčegu, jednoga po jednoga. Peti ključ okrenuo se u bravi glatko kao po poslovičnom pekmezu. Rastvorio sam stranice kovčega. I zavirivši u nj, zapanjeno sam se lecnuo.

Jer u mene je gledala ljudska lubanja. Iscerena, iskežena lubanja. To i ništa drugo!

Ništa više neću reći. Ali, trebao bih spomenuti gnijezdo teške, dobro nabijene slame na kojemu je lubanja ležala. Gnijezdo upravo dovoljno visoko i dovoljno čvrsto da lubanja, kad se kovčeg zatvori, stoji lijepo uglavljena pod vrhom torbe, kako se ne bi mogla prevrtati i poskakivati.

A možda bih trebao spomenuti i široku gumicu – barem tri četvrtine palca široku – koja je, čvrsto nategnuta, prolazila ispod donje vilice i preko polukružnog svoda lubanje te – umjesto uobičajenih opruga i držača koji se nalaze na sličnim anatomskim eksponatima u liječničkim ordinacijama – držala te dvije jezive stvari čvrsto zajedno.

I trebao bih, nema sumnje, spomenuti i posve nov čep za demižonku koji je bio uguran u *foramen vertebrale* lubanje – otvor kroz koji se, za života, hrptena moždina podiže u mozak – a iz razloga koje ću poslije otkriti.

Da, trebao bih spomenuti sve te stvari dok nabrajam sadržaj ovog kovčega. Te – pa čak i neke druge!

Čim mi je minuo prvi osjećaj gađenja prema odvratnom predmetu – kao i iznenađenost što sam pronašao takvu stvar u putnoj torbi jednog svećenika, oprezno sam pružio ruku i izvadio je. Prstom u očnoj duplji, kažiprstom svinutim oko oblog stražnjeg dijela lubanje.

A vrh tog kažiprsta dodirnuo je nešto hladno. Metalno hladno. Našto sam okrenuo lubanju. I otkrio da ova glava nije tek obična tikva. Jer na njenom zatiljku nalazila se kružna, sjajna, srebrnkasta metalna ploča, ili plomba, ili disk ili štogod već, promjera od otprilike palca i četvrtinu. A ispod nje, otprilike jedan palac niže, bila je rupa jasnih rubova – rupa veličine zrna graška – ili bolje – metka! Ta malena rupa koja je očito vodila u crnu, šuplju unutrašnjost lubanje, imala je istinski zlokoban izgled. Ali ona me nije osobito zanimala. Jer je to bila samo rupa. Stvar koja me *jest* zanimala bila je okrugla pločica poviše nje. Jer su na površini potonje bile urezane riječi i slova, grubo, kao rukom. I zakrećući lagano lubanju, tako da svjetlo viseće električne svjetiljke iznad kreveta pada na pločicu pod odgovarajućim kutom, s lakoćom sam pročitao riječi i slova. Glasila su ovako:

M. Prior
Br. 82
9-17-'14

Čudna stvar, vraški čudna stvar, pomislio sam, za sadržaj putnog kovčega jednog svećenika. Premda – da sam znao ono što znam danas – ne bih je zapravo smatrao ništa čudnijom od drame koja će se uskoro zakuhati oko lubanje u mojoj ruci. A koja je već u tom trenutku bila započela!

Spustio sam, uz puno uvažavanja, Gospodina Lubanju na postelju.

Odnosno, Gospodina Lubanju i njegovog gumicom pričvršćenog pratitelja, Gospodina Vilicu.

I ponovno pogledao u kovčeg.

No, kao što već rekoh, u kovčegu nije bilo baš ničega osim čvrsto zbijenog slamnatog gnijezda. Koje je sprečavalo Gospodina Lubanju da se, takoreći, razuzda – da skakuće i pleše okolo.

Ponovno sam ga uzeo.

Lijep niz zuba je imao. I gornje i donje. Svi na broju – i bez mostova. Samo nekoliko plombi. To je sve. Otvorio sam mu donju vilicu koja se glatko zakrenula na mjestima na kojima se njezini račvasti krajevi dotiču prstenastih udubljenja ispod jagodičnih kostiju. I pogledao sam mu u koščata usta koja su, dakako, bila prazna. A dok sam otpuštao tu donju vilicu, zubi su mu zlobno škljocnuli, zahvaljujući čvrsto nategnutoj gumici koja je spajala vilice i lubanju. Mogao je čak i tako mrtav pregristi oguljenu bananu napola.

Još jednom sam ga okrenuo. I ponovno sam se divio uistinu savršenom otvoru koji mu je netko, čini se, izbušio kroz stražnji zid lubanje, kao i jasno ocrtanim rubovima ulaznog žlijeba – barem ondje gdje je izvirivao iznad površine metalne pločice – i koji je, u što sam se uvjerio lupkajući po pločici vrškom svog nalivpera, držao taj okrugli komad identifikacijskog metala čvršće no što zubi čikaškog političara drže besplatno dobivenu cigaru koja inače stoji pet centa. Jednako zbunjen, pregledao sam i lijep novi vinski čep uguran u ono na što sam se već osvrnuo kao na *foramen vertebrale* lubanje. I pitao se, prirodno, zbog čega...?

No nisam se predugo pitao, nego sam izvukao čep. I pogledao u otvor koji je zatvarao.

I vidio, uz znatnu dodatnu zbunjenost, da je unutrašnjost lubanje – ukratko, kućište mozga – bilo napunjeno, kako se činilo, komadima bijelog papira koji je bio labavo naguran unutra. Izvukao sam dva komada. Bili su prazni. Istrgnuti ili oderani iz praznih listova. Obični deblji papiri za pisaći stroj. Sad sam izvukao cijelu grudu. Svi su bili isti. Prazni.

Čudna je to stvar, pomislio sam. Da netko tako napuni lubanju. Da je, zapravo, zapakira, kao što bi u robnoj kući zapakirali niklovanu bočicu tinte *Carter's* u dostavnu košaricu prije nego je otpreme za Ravenswood. Jesu li ti komadi papira stavljeni unutra kako bi umotali nešto što se nalazi unutar ovog zgodnog spremišta – tako da ne klopoće – ne poskakuje – ne slomi se – ili ne? I zašto se bijelo punjenje nije vidjelo kroz onu rupu veličine zrna graška ispod srebrne pločice? Uzeo sam tanku olovku iz džepa prsluka i gurnuo je kroz tu rupu. Premda uz teškoće, ipak je prošla kroz debelu kost same lubanje, a potom se probila kroz krhak, tanak sloj nekog poput tinte crnog papira – indiga, sasvim očito – koji je zaklanjao drugi kraj rupe. I zbog čije sam ugljeno crne površine u početku bio pod dojmom da je lubanja iznutra prazna – da je s druge strane te rupe prazna šupljina. Što sasvim sigurno nije bio slučaj.

Ponovno sam posvetio pozornost većem otvoru, spomenutom *foramen vertebrale,* i ovaj put izvukao uistinu omašnu grudu papira – indigo-papira. Kao i komad stranice nekog časopisa koja je, sudeći po elegantnoj tipografiji i sjajnoj površini, očito bila iskinuta iz *Hearsmopolitan Magazinea*. I potom još jednu grudu. A ta se gruda sastojala, vidio sam, od nekoliko komadića papira na kojima su se nalazile riječi preslikane indigom. Napisane pisaćim strojem. Očito, riječ je o kopiji nekog pisma. Zapravo,

činilo se da je netko upotrijebio što god mu se našlo pri ruci da uredno napuni ovu lubanju – prazne listove papira, stranicu iz časopisa, indigo, kopiju pisma. No što se među svim tim skrivalo?

Izvadio sam iz ladice komode iglu-kačkalicu koja se, potpomognuta povremenim treskanjem lubanje, pokazala veoma korisna kao grabilica i općenita naprava za vađenje punjenja. Pa sam ispraznio lubanju praktično od sveg njezinog papirnatog sadržaja prije nego mi je predala predmet koji je skrivala. A taj se predmet, za kojim su ispala dva ili tri posljednja komadića papira zaostala u kućištu mozga, iskotrljao vlastitom voljom i težinom – na moju postelju.

Bio je to metak!

Ne metak sakriven u mjedenoj čahuri, s barutnim punjenjem i kapsulom. Nego ispaljen metak. Kraće rečeno, samo olovo. Ili prije, da budemo precizni, neka čudna olovna legura, jer imala je naglašenu zelenkastu nijansu kad se držala pod jednim kutom ispod izvora svjetlosti i jednako naglašenu žućkastu nijansu kad se držala pod drugim kutom. I vonjala je, kao što sam otkrio pomirisavši je, nedvojbeno kiselkasto, kao da je bila očišćena od hrđe ili čega drugoga ribanjem u lagano kiseloj otopini načinjenoj od octa i vode. A malo se i rascvala na vrhu, ondje gdje se probila kroz kost koja se uzalud opirala. Prislonio sam njen vrh na urednu, oblu rupu ispod pločice. Čak i onako rascvao, olovni metak prolazio je kroz stranice te rupe – jedva, ali prolazio je.

To je očito bio metak koji se zabio u pulsirajući, živi mozak što ga je ova lubanja nekoć sadržavala!

M. Prior. Br. 82.9-17'14. To je nedvojbeno bio ključ ove zagonetke. To i svećenik koji je ležerno čitao molitvenik ili *Bibliju* u tramvaju na liniji Broadway. Nekoliko trenutaka stajao sam i potišteno zurio u lubanju. Zatim sam progovorio. "Broju 82", rekao sam. "Ne sviđa mi se osobito taj izraz na tvome licu. No ne mogu ne upitati se kakav li će izraz imati tvoj gospodar kad te dobije nazad – tvoj gospodar koji je čitao *Ponovljeni zakon*, ili *Postanak*, u tramvaju na liniji Broadway!

"Jer, nedvojbeno", nastavio sam govoriti iskeženoj lubanji, "ne otvori li on moj kovčeg večeras svežnjem vlastitih dodatnih ključeva nekog ormarića, ili ormara, ili ladice za alat, i ne pronađe li onih mojih sedam ili osam posjetnica, uvezanih gumicom, na kojima piše: Essex, oglasit će potragu za tobom u novinama.

"A tad letiš natrag – sa svojim papirnatim punjenjem i svim ostalim. Jer ne možeš stajati na mojoj komodi, brajkoviću – ni minute. Letiš..."

No tu sam zastao, jer sam istodobno dok sam se obraćao Broju 82 – na kojega sam počinjao gledati sa sve većim simpatijama – ne gubeći nimalo vremena pročeprkao punu šaku njegova punjenja. I podigao jedan osobito velik komadić papira s indigo-kopijom čije su mi riječi, otisnute na pisaćem stroju, snažno privukle pozornost svojom bolnom dirljivošću.

njegovo je srce čitavo, a moje

Nimalo prozaično pismo!

Pustio sam taj komadić i ponovno pročeprkao. I pronašao drugi, na kojemu je pisalo:

Njega nema više

Odmahnuo sam glavom. Pa sam opet malo pročeprkao. I našao još dokaza nečega zloslutnog. Jednostavnu riječ:

slomljeno

Opasna epistola, nema sumnje! Pogledao sam lubanju. Lubanja? – pismo? –pismo? – lubanja? – je li to dvoje u vezi? Je li lubanja, kojim slučajem, "on" – ili je ovo samo nasumično združivanje jednoga dijela nekog mrtvog čovjeka – i pisma o mrtvom čovjeku?

Izvadio sam na površinu još jedan komad.

bol, svakoga trena

Kako istinito, rekoh samom sebi. Te tri riječi u toj rečenici. I sâm sam bio izgubio mnoge voljene. Oca, majku, brata. Uznemirujuće iznenadno preplavila me stara bol.

Izvukao sam nov komad. Na kojemu je pisalo:

znat će on već

To je upozorenje – nekome! Znat će on već što? Morao sam dugo tražiti dok nisam pronašao još jedan komad. Odnosno, komad na kojemu je nešto pisalo. A njegove su riječi govorile o velikom strahu. Piščevu. Jer ovako su one glasile:

svakog trena ubija me

Ubija te što?

Odmah sam pronašao i prateći dio, to jest dio čiji se lijevi rub točno uklapao u desni rub prvoga, i na čiju se rečenicu nastavljao. Pročitano zajedno, ta dva dijela zvučala su ovako:

svakoga trena ubija me strah za mene

Silno, silno neobično, nema sumnje. Tijek tih napomena. Nabacanih napomena – o nekome mrtvome: optužbe – protuoptužbe. Koliko je dugo pismo ondje stajalo, to se nije moglo reći. Ipak, bilo je sasvim očito da je barem jedan njegov list netko nenamjerno poderao, iskoristivši ga da zapakira onaj metak sigurno i čvrsto unutar lubanje.

A ja sam odlučio smjesta učiniti nešto što mi do malo prije ne bi palo na pamet.

Jesam, učinio sam to. Skinuo sam navlaku s jednoga od svoja dva jastuka. I izručio u nju čitavo to papirnato gnijezdo! Sve do posljednjeg komadića.

A jastučnicu sam smotao u malu čvrstu loptu. I tu loptu stavio u donju ladicu komode. Jednog nedjeljnog popodneva, rekao sam samom sebi, kad mi bude osobito dosadno i kad ujedno budem u raspoloženju u kojem mogu podnijeti tugu, složit ću tu slagalicu u smislenu cjelinu. Pa makar to bila samo stranica indigo-kopije nekog optužujućeg, potištenog, žalosnog pisma. Uostalom, netko je već dobio njegov izvornik, što znači da njegovu zakonitom primatelju time ništa ne oduzimam.

A svećenik, čitatelj *Ponovljenog zakona*, koji je nedvojbeno imao najbolje moguće razloge što ih je nosio sa sobom, dobit će svoju lubanju, vilicu, čep i metak natrag, itekako…

No obuzeo me u tom trenutku osjećaj kako je ovo što činim mrvicu podlo.

Ipak, zanemario sam to. Za sada. Jer morao sam načiniti novo moždano punjenje za Br. 82.

Što nije bilo osobito teško. U trećoj ladici komode pronašao sam poveći svežanj bijelog papira za pisaći stroj. Zaostao je iz dana kad sam imao prigodu umnožavati financijska izvješća o prodaji stanovite gradske imovine.

I nekoliko minuta zabavljao sam se pokušajem da natrgam papira u količini dovoljnoj da barem napuni lubanju.

A kad sam vidio da ga je dosta – pa i previše – ispustio sam Gospodina Metka natrag u njegovu unutrašnjost. Čuo sam kako pada na svod lubanje uz prilično zvučan "klank", i počeo u lubanju trpati papir. Objema rukama i iglom-kačkalicom. To jest, trpao sam papir iz svoje nove zalihe. I još sam trpao. Uskoro sam stigao do hrptenog otvora. Gdje sam umetnuo vinski čep.

"Eto, Broju 82", rekao sam, uz manje ili više usiljenu veselost. "Tvoj olovni mozak sada neće klopotati. A to je, čini se, i bio sav smisao tvoga punjenja. Pa do viđenja! Jer, kao što rekoh, nećeš stajati na mojoj komodi! To je moja zadnja."

Potom sam ga ponovno posadio na njegovo slamnato gnijezdo i pritisnuvši kopče kovčega začuo kako mu se stranice čvrsto zatvaraju. A tu sam operaciju stavljanja u izolaciju popratio time što sam okrenuo ključ, koji je tako sretnom slučajnošću odgovarao bravi kovčega, za čitavih tristo šezdeset stupnjeva. Zatim sam vratio ključ na lanac s drugim ključevima te stavio kovčeg na pod ispod daske prednjeg prozora. To učinivši, uputio sam se u noć po posve prozaičnom zadatku pronalaženja dostavljača koji će mi s kolodvora donijeti veliki putni kovčeg i torbu označenu naljepnicama.

U hodniku u prizemlju sreo sam gospođu Winterbotham-Higginsbottom. Gospođa Winterbotham-Higginsbottom bila je moja gazdarica. Bila je zaogrnuta bijelim, ručno pletenim šalom, posve jednako kao i one noći kad sam otišao na Filipine. Zbog potpunog i ustrajnog nedostatka ikakvih promjena u bilo čemu, počeo sam sve više i više sumnjati da sam uopće ikada i otišao iz Chicaga. Odgovorio sam na uobičajena pitanja o tome je li istina da na Filipinima i nije tako vruće, jesam li patio od morske bolesti na odlasku ili povratku i tako dalje, ispričao joj veoma sažeto o Kinezu i zauzvrat dobio zanimljivu informaciju da u četvrti uopće nema nijednog Kineza, bilo slugu ili radnika u praonicama rublja, posudio dvadeset dolara dokazujući si time da nisam samo u teoriji, nego i u praksi, zvijezda među njezinim stanarima, obećao da ću joj ih vratiti čim podignem nešto gotovine u tvornici, a potom veoma izričito upozorio gospođu W-H na Sophie Tužiteljicu.

Jer Sophie Tužiteljica nije bila samo Sophie Tužiteljica. Sophie Tužiteljica bila je svojevrstan problem koji sam donio natrag sa sobom u Chicago. Neko ću vrijeme, pretpostavljao sam, morati pričati stanovitom broju ljudi o Sophie Tužiteljici. I upozoravati ih da paze. Gospođa Winterbotham-Higginsbottom poslušala me bez smiješka i odgovorila na moje upozorenje – ili opomenu – ili što god to već bilo.

"Bit ću iznimno oprezna, gospodine Calthrope. Kažete da upit može stići s juga – ili jugozapada? Pa, ne brinite se. Ni Sophie Tužiteljica, niti ijedan od njezinih odvjetnika neće nadmudriti gospođu Winterbotham-Higginsbottom."

I tako, riješivši se na trenutak Sophie Kratzenschneiderwumpel – o kojoj ću iscrpnije govoriti poslije – krenuo sam u noć.

Nije me bilo dva sata.

Razlog? Smiješan, znam. Ali otišao sam pogledati film čiju sam reklamu vidio pred kinom Windsor Motion Picture Theatre, blizu ulica Clarc i Division, samo malo dalje od ureda poduzeća za dostavu u kojemu sam dogovorio da mi donesu moj veliki putni kovčeg.

Naslov filma bio je: *Filipinski otoci: izvanredan filmski putopis, vjeran do posljednje pojedinosti*. Eto što ti je čovjek! Da se vrati iz pakla, vjerojatno bi proveo čitav život zadubljen u Danteov *Pakao* i kataloge Američkih toplana.

Kad sam se naposljetku vratio, u hodniku me dočekala gospođa Winterbotham-Higginsbottom, obavijestivši me da sam se mimoišao s prijateljem, Johnom Barrom; da je navratio nekih četrdeset pet minuta poslije mog odlaska; da me čekao na katu, u mojoj sobi gotovo sat vremena i da je potom otišao kući, zamolivši da ga nazovem.

Što međutim nisam učinio, jer sam iznenada postao svjestan činjenice da sam umoran kao pas i da sam prešao nekih tisuću petsto kilometara u posljednjih dvadeset četiri sata. Stoga sam otišao na gornji kat i legao, čvrsto odlučivši da ću ujutro potražiti u *Tribuneu* jedan oglas o malom putnom kovčegu koji sadrži – pa – što bi njegov vlasnik-crkvenjak tvrdio da on sadrži?

No probudio sam se prerano za bilo kakav *Tribune*. Zahvaljujući ni manje ni više nego samoj lubanji!

III POGLAVLJE:
U JEDAN UJUTRO

Spavao sam uistinu čvrsto dva ili tri sata, kako sam poslije procijenio, kad sam iznenada progledao u mraku i začuo kako netko kuca na vrata moje sobe. Prva mi je misao bila kako me John Burr ponovno došao obići u ovaj kasni sat. I tako sam, odjenuvši kućni haljetak, otvorio vrata. No umjesto da pozdravim staroga prijatelja kao što sam očekivao, vidio sam u hodniku, odjevenu baš poput mene u kućnu haljinu, nikoga drugog do gospođu Winterbotham-Higginsbottom, po čijem se izrazu lica moglo zaključiti da su i nju probudili iz čvrsta sna.

"Netko vas treba na telefonu, gospodine Calthorpe", rekla je. "Muškarac. Ne znam tko je."

"O, gospode!" rekao sam. "Netko, zar tako brzo? – netko tko zastupa – zastupa Sophie Tužiteljicu! Jer nitko od mojih prijatelja ovdje u Chicagu još ne zna da sam u gradu."

"Ne, to je neki muškarac koji ima jednu vašu posjetnicu na kojoj piše da živite ovdje, u Essexu. Kad mi je to rekao, znala sam da ima s vama nekog poštenog posla, pa sam mu rekla da pričeka na vezi."

"Pa, pretpostavljam da je to u redu", rekao sam. "Sići ću."

Otapkala je niz hodnik i nestala uz stražnje stubište. Ja sam pronašao papuče i sišao u prizemlje. Usput sam u hodniku prošao pokraj visokog zidnog sata djeda gospođe W-H. Njegove su kazaljke pokazivale deset minuta do jedan.

Došao sam do telefona i podignuo odloženu slušalicu.

"Halo?" rekao sam za pokus – jer nisam bio siguran da me Sophie Tužiteljica, ili neki njezin pravni zastupnik, nisu možda ipak nekako pronašli.

"Govorim li s gospodinom Clayjom Calthorpeom iz Essexa na North Dearborn Parkwayju?" odgovorio je ugodni glas.

Spominjanje Essexa razriješilo je dvojbu. Jer Sophie Tužiteljica o tome ništa ne zna.

"Da", odgovorio sam. "A tko je to?"

"Ah", rekao je. "Tako mi je drago što ste na vezi. Pa, gospodine Calthorpe, stvar je takva da vi mene ne poznajte. No ja sam Duncan Craig – župnik u Crkvi sv. Ivana."

Sad mi je napokon počelo svitati. To je nedvojbeno onaj čovjek svećeničkog izgleda čiji sam kovčeg bio odnio.

"Gospodine Calthorpe", nastavio je, "kad sam stigao svojoj kući večeras s malim putnim kovčegom koji sam imao sa sobom, otkrio sam da ga ne mogu otvoriti ključem koji je za njega namijenjen. Doista, bio sam poput jedne od onih žrtava farizeja koje naš Gospodin – ako se sjećate jedanaestog poglavlja iz *Luke* – kori što su odnijeli ključ spoznanja. Činilo se, naime, da imam ključ – da – ali ne više i znanje kako njime rukovati. No nimalo obeshrabren, uzeo sam nekoliko starih ključeva za razne kovčege i torbe, i iskušavši pokoji, uspio naposljetku otvoriti kovčeg. No kad tamo, otkrijem da imam nečiji tuđi kovčeg – jer ono što je u njemu nipošto

nije bilo moje! Bio sam tako slobodan da ga pretražim i na koncu sam naišao na paketić posjetnica s vašim imenom i nekom adresom poznatom kao – hm – Essex, te telefonskim brojem koji sada zovem.” Zastao je. “E, pa je li moguće, pitam se, da vi sami još niste otkrili zamjenu kovčega?”

Mogao sam odmah biti otvoren s njim, no bio bih se zakleo kako čujem naglašenu primjesu nelagode u glasu župnika Duncana Craiga, takvu koja je nagovještavala njegovu nadu da ja još nisam otkrio što se nalazi u njegovom kovčegu. Zato sam odlučio predočiti mu stvar isključivo licem u lice – a ne putem telefona! Pa sam mu stoga odgovorio na način koji će mi omogućiti da učinim upravo to.

“Potpuno ste me prenerazili, župniče”, odgovorio sam mu. “Jer bio sam toliko zauzet raspakiravanjem svog velikog putnog kovčega večeras – vidite, tek što sam se vratio u Chicago s jednoga puta – da nisam ni pokušao otključati svoj kovčeg. Hmm! Znači ni moj ključ ne bi odgovarao. Ja, razumije se, imam svežanj starih ključeva za putne torbe i kovčege negdje...”, tu sam lagano zastao ne dovršivši rečenicu.

A kad vidim župnika, reći ću mu da sam otključao njegovu torbu tim svežnjem ključeva!

No župnik Duncan Craig nije imao namjeru, čini se, pustiti me da predugo zadržavam taj kovčeg. Naime, kao što je odmah potom priopćio, njemu se žurilo otići iz grada.

“Dragi moj prijatelju”, rekao je blago, “Zamolit ću vas za jednu silnu uslugu. Takvu za koju se ne mogu odužiti osim možda tako da vas jednoga dana vjenčam – besplatno. No, kako vam se to sviđa?” Sviđalo mi se – osobito kad mi je palo na pamet da bi prirodni drugi sudionik takvoga braka bila Doris Pelton. Nastavio je. “Vidite, dragi moj prijatelju, ja odlazim u New York, posebnim zrakoplovom u tri ujutro, koji će onamo prevesti određen broj župnika, na vrijeme za otvaranje Episkopalne konferencije koja počinje sutra ujutro u deset sati. I moram – *moram* imati taj kovčežić! Što mislite, biste li mogli unajmiti taksi, o mom trošku, i donijeti mi ga? Ja čak nemam svoga slugu uz sebe večeras da pošaljem po njega. Trenutačno sam usred pakiranja, i u takvoj gadnoj žurbi da odem odavle... o, za ime Božje, nemam vas to pravo moliti, je li?”

“Naravno da imate, župniče”, uvjeravao sam ga. “Ja sam prvi sišao s tramvaja na liniji Broadway večeras, što znači da sam ja odmaglio s vašom torbom, a ne vi s mojom.” Još nisam svalio krivnju na konduktera. “A, osim toga, i ja želim svoj kovčeg, župniče, jednako kao i vi svoj. Dakle, gdje se nalazite? Ako pripadate Crkvi sv. Ivana, zacijelo ste, dakako, u četvrti Near North Side. Ja sam na broju 1515 na North Dearborn Parkwayju, kao što, naravno, znate.”

“A ja sam ni deset minuta hoda od vas, dragi moj, u slučaju da ne možete pronaći taksi u ovo doba. Lake Shore Drive 1870. Jedan – osam – sedam – nula. Samo otpustite taksistu, to jest ako dođete taksijem, popnite se uza stube, pozvonite na zvonce pokraj vrata i ja ću vam osobno otvoriti. Naime, bit ću u svojoj radnoj sobi, zabavljen pakiranjem, no savršeno dobro mogu čuti zvono. I ne puštajte taksistu da vas čeka, jer vi i ja ćemo otvoriti bocu rijetkog starog Amontillada koju ovdje imam – Coronation 1911, dragi moj, berba 1865! Jer vino razvedruje srce čovječje, kao što zacijelo znate ako ste ikada pročitali 104. psalam svoje *Biblije*. I tako ću vas upoznati – što moram učiniti, budući da sam se obvezao da ću vas vjenčati – a i krstit ću, osim toga, sve vaše potomke!”

“Pa, župniče”, rekao sam mu, “što se potomaka tiče – malo je prerano za to. Ali držim vas za riječ oko vjenčanja.

“Dobro. I mogu li vas onda očekivati za, recimo, dvadeset minuta?”

“Dogovoreno”, uvjerio sam ga. “Jer ja se mogu odjenuti za devet i pol minuta! Kažete Lake Shore Drive, 1870? U redu, dolazim i – nemojte zagubiti otvarač za bocu, župniče!”

Ljubazno se smijuckao dok je spuštao slušalicu.

Vratio sam se u svoju sobu. Normalan čovjek, čini se – razmišljao sam dok sam se brzo odijevao. Potom sam uzeo crni kovčeg s mjesta na kojemu je stajao na podu pod mojom prozorskom daskom i na vrhu prstiju se spustio dolje te izišao na puste ulice North Sidea.

Nigdje na vidiku nije bilo taksija, a ja se nisam zamarao čekajući ga. Jer mogao sam prohodati tu kratku udaljenost jednakom brzinom kojom bi me i taksi prevezao.

Hodao sam prema sjeveru, duž Dearborn Parkwayja, sve dok pod svjetlošću niskih uličnih svjetiljki nisam primijetio brojeve koji počinju s 1800. Zatim sam skrenuo na istok i za četiri minute došao do Lake Shore Drivea, poznatijeg kao “Zlatna obala”. Tu sam, nešto sporije, nastavio hodati pokraj visokih stambenih zgrada pred kojima u ovo doba nije bilo ni traga livriranim vratarima što su ondje uobičajeno stajali, te pokraj manjih zdanja od smeđeg i sivog kamena stisnutih između njih. Bile su to nekoć veleposjedničke kuće koje su sada samo čekale da se proda vrijedno zemljište ispod njih pa da i same postanu stambene zgrade. Konačno sam zastao pred jednom od njih. Bila je to prelijepa građevina od smeđeg kamena čije su prednje žaluzine – u aristokratski plavoj boji – bile sve redom zatvorene. Usamljena betonska ulična svjetiljka uz desnu stranu kuće jasno je pokazivala njezin broj: 1870. Penjući se kamenim stubama ograđenima balustradom ušao sam u mračno predvorje. Mračno zato što je otvoreno krilo teških vrata od orahova drveta zaklonilo svjetlost one ulične svjetiljke, pa sam, u potrazi za zvonom, morao pipkati uz okvir unutrašnjih vrata ostakljenih kristalnim staklom.

No iznenada se neki mračan lik koji je stajao dalje, u kutu predvorja, pomaknuo. Začuo sam zvuk komešanja netom prije no što sam oprezno okrenuo glavu i ugledao ga. Nagonski sam dignuo slobodnu ruku – no bilo je prekasno. Nešto mi se obrušilo na glavu tako silovito da mi je pred očima zaplesalo milijun svijetlih točkica. Zapravo, u tom neizmjerno kratkom vremenskom intervalu zacijelo sam snažno i smušeno zateturao prema zidu u mračnom dijelu predvorja – osjetio sam, naime, kako se s oba dlana oslanjam o nj, pokušavajući ostati na nogama. Kovčeg – bogzna gdje je on! Ondje gdje sam ga i ispustio, valjda. No upravo u trenutku kad sam okrenuo glavu i kad me počela obuzimati nesvjestica, vidio sam kako torba odlazi iz predvorja pod rukom muškarca koji se, u onom dijelu otvorenih vrata koji je osvjetljavala jasna ulična svjetlost, samo na čas osvrnuo, zlobno i ocjenjivački me pogledavši. A muškarčeve su oči bile bademaste; lice mu je bilo žuto – i imao je dug olovnosivi ožiljak preko desnog obraza!

IV POGLAVLJE: PREVAREN

Kad sam došao k svijesti, otkrio sam kako mi glava puca od boli dok ležim na podu istog onog predvorja u kojemu sam pao. Kovčežića, dakako, nije bilo.

Malo po malo, osovio sam se na noge. Prvo što sam učinio bilo je da opipam svoj petnaest dolara vrijedan sat *Bulova* te devetnaest dolara i nešto sitnih centa preostalih od onih dvadeset koje mi je gospođa Winterbotham-Higginsbottom bila posudila. Sat je bio u džepiću za sat, a novac u desnom džepu hlača. Očito je dakle, udarivši me, Kinez s ožiljkom postupao s isključivim ciljem dobivanja tog kovčežića, a ne iz bilo kakvih uobičajenih pljačkaških pobuda.

Moj je prvi nagon, manje ili više, bio taj da dozovem župnika Duncana Craiga iz te radne sobe u prizemlju u kojoj je još pakirao svoje stvari, blaženo nesvjestan događaja koji su se zbili u njegovu vlastitu predvorju, i upitam ga bih li sad mogao dobiti svoju bocu Amontillada i smjestiti je na bolni potiljak umjesto u želudac. No znao sam da će, počnem li mu objašnjavati čitavu priču, onaj kineski pasji sin s ožiljkom nestati izvan dometa policijskog radija u zoni kojom noćas kruži nekoliko stotina policijskih automobila.

A to nisam imao namjeru dopustiti.

I zato sam pustio župnika Duncana Craiga da nastavi raditi što god je u tom trenu radio i oteturao niz ulazne stube.

Neki taksi doklizao se pred mene i zaustavio uz škripu kočnica. Vozač je očito mislio da preuzima kakvog pijanca. Rekao sam mu kamo želim ići.

“Policijska postaja East Chicago – i nagazi ga, prijatelju.”

I tako smo krenuli. Bacio sam pogled na svoj sat *Bulova* pod svjetlom ulične svjetiljke u prolazu. Njegove su kazaljke pokazivale tek jedan sat i devetnaest minuta. Znači, nisam mogao ležati onesviješten, sve u svemu, duže od četiri ili pet minuta.

Po jakoj boli u potiljku znao sam da sam dobio strahovit udarac. No kad sam oprezno prešao prstima po mjestu udarca, na prstima nije ostalo krvi, pa sam shvatio da je pilula koja me uljuljala u svijet snova bila obična kožna palica.

I dok si rekao keks, zaustavili smo se uz rubnik ceste malo dalje od lučnog kamenog ulaza nad kojim su visjela dva ljubičasta svjetla što su me nekako podsjetila na dvije velike bobice *julu*. Bila je to, dakako, policijska postaja. Platio sam vozaču i ušao unutra. U uredu sam zatekao pospanog dežurnog policijskog narednika čupavih obrva koji je jedva držao glavu nad novinama, i dvojicu detektiva, očito na ponoćnoj stanci, koji su opkoračili klupu iza njega i igrali bridž za dva igrača.

“Licitiram četiri herca”, reče jedan. Moj ulazak nije izazvao prekid igre, kao što se moglo i očekivati, no činilo se da je pospani izraz na licu dežurnog narednika djelomice nestao.

"Naredniče", rekao sam, "ja sam opljačkan. Prije deset minuta. I želim..."

"Kakav su auto imali? Koliko su uzeli?" Uzeo je blok praznih formulara. "Koliko ih je bilo u bandi? Opišite..."

"Čekajte", rekao sam. "Nema auta. Nema bande. Jedan čovjek. I nije mi ni taknuo novac. Niti sat. Uzeo je jedino putnu torbu – koja je pripadala nekome drugome."

Olovka mu je neodlučno visjela nad papirom.

"Ne razumijem, prijatelju. Dajte mi detalje."

"Upravo zato sam i došao ovamo osobno. Umjesto da nazovem. Želim da se opis te ptičice stavi na radio. Sredio me da bolje nije mogao. On je..."

"Da, a tko ste vi?"

"Zovem se Clay Calthorpe. Zaposlen sam kao... direktor prodaje, recimo... u tvornici bombona Pelton. Križanje Avenije Austin i L-Roada. Večeras pristigao u grad – s poslovnog puta. Vozio sam se kući sjedalo uz sjedalo s jednim svećenikom. On se zove Duncan Craig, iz Crkve sv. Ivana. Kad sam izišao iz tramvaja, uzeo sam njegov kovčeg. Zabunom. Neki Kinez, star oko dvadeset sedam godina, s dugim, ružnim ožiljkom na desnom obrazu, pratio me od tramvaja i zamolio me za šibicu, baš u trenutku kad sam stigao u Essex, gdje živim, na broju 1515, North Dearborn Road."

"I tad vas je sredio? A kako...?"

"Ne, nije. Ne tada. Jer to je bilo satima prije. No nedugo potom nazvao me pastor Duncan Craig telefonom i rekao da je pronašao moju posjetnicu u kovčegu koji je zabunom dobio. Zamolio me da mu odmah donesem kući njegov kovčeg koji je bio kod mene. I tako sam se odjenuo i požurio k njemu s tim kovčegom. On živi na Lake Shore Roadu, broj 1870. A taj prokleti Kinez zacijelo je prisluškivao telefon u Essexu večeras, ili je pouzdano znao da ću doći k pastoru Craigu noćas..."

"Zašto i zbog čega?"

"Licitiram četiri pika", rekao je jedan od inspektora šuškavim irskim izgovorom.

"Jer u trenutku kad sam se popeo stubama kućnog broja 1870 i pokušao napipati u predvorju gumb zvona, kao da mi se čitava kuća obrušila na glavu i putovao sam prostorom kvadratnim korijenom iz minus jedan..."

"Što je to?"

"To je brzina svjetlosti, prema Einsteinu", reče drugi inspektor. "On je zafrkant, naredniče! A kako ti se sviđa ovaj as, Hennesy?"

"Pa, izrazit ću to jednostavnije, naredniče. Kad sam se probudio, bio sam na podu predvorja. A torbe nije bilo."

"A kako dovraga znate da je taj Kin...?"

"Da, znao sam što ćete pitati. Zato što sam netom prije nego sam utonuo u carstvo snova vidio kako odmagljuje iz predvorja s kovčegom. Molim vas, opipajte ako ne vjerujete. Bubnuo sam na leđa jače od tornja Sky Ride na staroj Svjetskoj izložbi prije osam godina."

"A što je bilo u tom kovčegu?"

Nad ovim sam se duboko zamislio pola sekunde. Naposljetku, pomislio sam, nisam mogao baš mirne duše pretresati osobne stvari župnika Duncana Craiga pred policijom bez njegova odobrenja. Možda je imao najbolje moguće razloge što je nosio tu lub...

"Ne znam što je bilo u njoj, naredniče", rekao sam. "Jer je tada još nisam pokušao raspakirati. A i da jesam, moj ključ ne bi odgovarao. Kovčežić je težio oko jednog kilograma – no treba uzeti u obzir da je načinjen od čvrste, debele, prave kože s teškim metalnim okvirom. Bio je to kovčeg *Barr*.

Narednik se okrenuo k dvojici inspektora. "Prekinite igrati vražji bridž, obojica! Ne mogu oka sklopiti dok vi izvikujete te svoje karte. Hennesy, odvezi se do Lake Shore Roada broj 1870 s ovim momkom – i porazgovaraj s župnikom Duncanom Craigom. Ukratko, saznaj što je bilo u toj torbi. Da je 'žuti' bio obični pljačkaš, opelješio bi ga. A i imao bi auto. Doduše, možda je i imao. A sad ću ga ja oglasiti na radiju."

"Što mislite, naredniče", rekao je inspektor koji nije imao irski izgovor. "Da dojavim Fattyju neka navrati? On voli pisati o 'žutima'."

"Slušaj ti", odreže mračno dežurni narednik, "da s' bio ovdje prije sat vremena kad sam očito tim piskaralima bukvicu kakvu u životu nisu čuli, ne b' ti meni spominjao svog Fattyja. Samo ti njih pusti da budu gdje jesu. Loču pivu iza ugla. Ne bi' im ja večeras javio vijest... ma ni da ti sad odeš van i ugrizeš nekog džukca!"

"Oke, naredniče. Idem sad van i ugrist ću. Hamburger s puno lukca kod Gusa."

I nestade.

Hennesy i ja požurili smo iz postaje. Njegova je očito bila ona mala, plava, krntija parkirana prilično daleko niz ulicu.

Za deset sekundi njome smo prešli Ulicu Clark.

Svaka čast čikaškoj policiji! U trenutku kad smo prelazili Ulicu Rush radio u Hennesyjevom autiću već se pjevuckavo oglasio:

"Svim automobilima – svim automobilima! Obratite pozornost na Kineza. S ožiljkom na obrazu. Nosi putnu torbu. Vjerojatno ide pješice. Zastoj u Near North Si..."

"Dosta tebe", reče Hennesy mrzovoljno i isključi radio nogom. "Čuo šam već jednom tu priču."

Bilo je dvadeset pet minuta do dva kada smo došli do stuba kuće župnika Duncana Craiga. Pošli smo gore, a ja sam pustio Hennesyja da vodi. Nismo pričali. Jer ovo je Chicago – London Zapada, a sljedeći koji vreba u tom predvorju mogao bi biti jednooki Arap, naoružan kris-nožem.

Ali ne, predvorje je bilo prazno. Hennesy je opipao zid i pronašao gumb koji ja nisam mogao naći. I energično ga je pritisnuo. S mjesta na kojemu smo stajali mogli smo čuti zvonjavu. Glasnu i dugu. No nitko nije došao otvoriti vrata. Niti se ukazao ikakav znak svjetlosti iza onog ostakljenog dijela. Iznenada je Hennesy uskliknuo.

"Hrmp! Što je ovo?" Izvukao je iz džepa električnu bateriju i usmjerio je na pod predvorja, u podnožje vrata. Ondje je ležao bijeli komad kartona čiji su kutovi bili potpuno oderani. Podigao je baterijsku svjetlost uz dovratnik, a ja sam primijetio četiri uredna čavlića koja su nekad držala kutove kartona.

Uzeo je karton. I usmjerio svjetlost na nj. Dok je čitao natipkanu poruku, ja sam činio isto preko njegova ramena. Na kartonu je pisalo:

OSOBAMA KOJE ODGOVARAJU NA NOVINSKE OGLASE
U VEZI S OVOM KUĆOM:

Ova nenamještena kuća daje se u najam, ali nije na prodaju.
Vlasnik je sada stalno nastanjen u Europi.
Za sve dogovore obratite se agentima:

HARRIS i SMITH, Capital Building
Domar je u kući svakog radnog dana i nedjeljom do 6 sati.

S engleskoga prevela Karmela Cindrić.
Ulomak romana *The Riddle of the Traveling Skull,* McSweeney's, 2005.

Ubojica u ženskoj odjeći

Muškarac odjeven u polucilindar i kaput baršunasta obruba napustio je sivkastu svjetlost kasnog popodneva ušavši u drogeriju u pokrajnjoj ulici. U slabo osvijetljenoj prostoriji na trenutak je zastao i osvrnuo se oko sebe. Male, okrugle, sjajne oči na njegovu punašnu, ružičastu licu tražile su telefonsku govornicu i čim je spazio traženu prostoriju, odmah je u nju ušao, povukao za sobom staklena vrata i potom, stavivši kovanicu u odgovarajući otvor, nazvao broj. Čekao je nestrpljivo, osluškujući intervale zvonjave na drugom kraju žice. Kad je četvrti put zazvonilo, podigla se slušalica na drugom kraju žice.

“Da?” Glas je bio iznimno melodiozan za jednog muškarca.

“Glene?” reče čovjek u telefonskoj govornici, skoro šapćući, kao da se boji da bi ga tko mogao čuti. Dok je govorio, pogledom je pretraživao prodavaonicu kroz stakleni prozor telefonske govornice.

“Da -- Glen ovdje.”

“Trebat će nam Glenda večeras.”

“Gdje će preuzeti upute?”

“’Sedamnaestica’ -- deset sati.”

“Primljeno.”

Čuvši da je slušalica na drugoj strani zamuknula, punašno lice spusti svoju slušalicu, a potom brzo napusti telefonsku govornicu, prođe kroz prodavaonicu i iziđe van, u kasnopopodnevnu pješačku vrevu.

Nježno građeni mladić Glen nekoliko je trenutaka gledao telefonsku slušalicu, proklevši u sebi što je prihvatio takav posao u ovako hladnoj noći, a potom je otišao do luksuznog zidnog bara, natočio si jak dvostruki viski i strusio ga. Žestoko piće ubrizgalo mu je prijeko potrebnu vatru u vene. Spustio je praznu čašu na policu iza bara i prošao kroz skupo, ženstveno namješten stan. Otvorio je ladicu toaletnog stolića u kojoj se ukazao elegantan automatski pištolj sedefaste drške. Nježno je podigao pištolj, a potom ga pustio da glatko klizne u džep oprave koju je nosio. Opravu je činio mek, do poda dugačak ružičasti negliže od perja marabua. Potom je mirno otišao u spavaonicu.

Mona, prelijepa plavuša Mona, sjedila je na rubu zgužvanog francuskog kreveta, čekajući ga. Na sebi je imala samo proziran, kratak najlonski haljetak koji ništa nije prepuštao mašti. Oči su joj pratile svaki Glenov korak dok je prilazio toaletnom stoliću, a potom stao i razodjenuo marabu-negliže, otkrivajući pod njim ružičastu, satensku spavaćicu obrubljenu crnom čipkom. I nju je razodjenuo, prevukavši je preko glave, i položio je preko negližea na stolac toaletnog stolića.

“Izlaziš?” Mona je počela pućiti usta.
“Glenda ima posao.”
“Dugo te neće biti?”
“Moguće.”
“Želiš li da odem?”
“Moglo bi ti biti dosadno ovdje samoj.”
“Ne bih rekla.”
“Možeš li ugovoriti još jedan termin za večeras?”
“Pretpostavljam. Ali radije bih bila s tobom.”
“Bolje ga ugovori. Bit će ti zabavnije nego da sjediš ovdje sama -- s televizorom.”

Djevojka je skinula haljetak i bacila ga na postelju, a potom je navukla gaćice dok je Glen otišao iz sobe u kupaonicu. U tišini je popravila grudnjak i odjenula najlonski kombine preko glave. Potom je na red došla seksi satenska *cocktail* haljina.

“Glene”, pozvala je nježno.

Glen nije odgovorio jer je upravo u tom trenutku bio povukao vodu na zahodskom kotliću čiji je zvuk prigušio njezine riječi. Mona je pričekala da zvuk utihne prije nego se ponovno oglasila.

“Glene!”

“Da”, odazvao se iz druge prostorije.

“Mogu li posuditi jedan tvoj kaput -- vratit ću ga sutra.”

Glen se pojavio na vratima, bokova omotanih frotirskim ručnikom. “Ali obavezno ga vrati sutra.”

“Uvijek vratim sve što posudim kažem li da ću vratiti”, rekla je, pomalo povrijeđeno.

“Naravno, znam”, odgovorio je ispričavajućim tonom. “Žao mi je, dušo. Naravno -- uzmi ga. Ali ne srebrno-plavi nerc, on bi mi mogao trebati.”

Glen se okrenuo i ponovno pošao u kupaonicu. Trenutak poslije čulo se kako se tušira.

Mona je zakopčala remenčiće na štiklama, uputila se do ormara i otvorila ga. Unutra je bilo svih mogućih krznenih kaputa. Odabrala je tamni nerc, odjenula ga, zatvorila vrata ormara i prešla preko sobe.

“Vidimo se sutra, Glene, dušo”, viknula je odlazeći iz spavaonice. No ovoga se puta zvuk tuša ispriječio njezinim riječima na putu u Glenove uši.

TREĆE POGLAVLJE

Bilo je hladno. Tamni su se oblaci rastvorili, propuštajući kroz studeni vjetar teške nanose pahulja na suhe ulice po kojim se brzo hvatao snijeg. U trenutku kad je Glenda napustila svoju zgradu, debeli bijeli pokrivač već je prekrivao tlo. Zastala je na čas kako bi navukla zelenu, satensku kapuljaču svoje krznom obrubljene duge vjetrovke preko glave i povrh zelene beretke od angora-vune na njoj. Pokraj nje tiho je prošao policajac u ophodnji, pogleda prikovana za pločnik pred sobom. Obično bi policajac uputio Glendi lukav mig u prolazu, a Glenda bi mu odgovorila širokim osmijehom. Ove noći policajčeve su se misli zacijelo bavile drugim, važnijim pitanjima kad je nije primijetio unatoč lijepu prizoru koji je pružala.

Glenda je posvetila policajcu tek kratak časak razmišljanja, a potom se otputila u suprotnom smjeru. U ono malo vremena koliko joj je trebalo da namjesti kapuljaču vjetrovke razmišljala je bi li pošla na parkiralište po Glenov konvertibilni cadillac, no na kraju je odlučila da ipak neće. "Sedamnaestica" je bila tako blizu. Ugurala je ruke obložene rukavicama od zelene angora-vune duboko u srednji džep ogrtača u kojemu je desnom rukom čvrsto obujmila "tridesetdvojku" sedefaste ručke.

Šest ulica dalje ušla je u novu četvrt koja je bila na mnogo lošijem glasu od one u kojoj je živjela. Zastala ispred lokala zvanog "Sedamnaestica". Pogledala je kroz musavi prozor provjeravajući koliko je ljudi unutra. Osim Jakea, barmena i vlasnika lokala, u prostoriji su bile još samo četiri osobe; dvojica muškaraca za barom i prsata plavuša zapuštena izgleda, priljubljena uz nekog vinopiju u odjeljku do ulaza. Glenda je otvorila vrata i ušla. Odmah se uputila k stražnjem odjeljku, gdje je skinula vjetrovku, ostajući u zelenom puloveru od angora-vune koji je pristajao uz njezinu beretku i zelenu gabardensku suknju.

Glenda je uistinu znala kako nositi pulovere, a to je često i činila. Osobito na zadaćama poput ove.

Jake se probio do odjeljka dok je ona vješala vjetrovku na vješalicu. "Dobra večer, gospođice. Nisam vas vidio već nekoliko tjedana."

Glenda se samo nasmiješila, sjedajući.

"Uobičajeno?" upitao je vedro. Glenda je kimnula glavom.

Jake je otišao da bi se trenutak poslije ponovno vratio s dvostrukim martinijem koji je položio pred djevojku odjevenu u zeleno -- zeleno koje se slagalo s bojom njezinih očiju.

"Pravo nevrijeme večeras, je li?"

Glenda je kimnula glavom i automatskim pokretom otklonila uvojak kose koji joj je izvirio ispod kape.

Jack je dignuo palac pokazujući prema van i ponovno progovorio. "Ako se na ovo spusti kiša, bit će bljuzgavice, a onda će, nema sumnje, biti stvarno gadno."

Glenda je podigla pogled prema vitkom muškarcu koščata lica. U očima joj je se počela nazirati razdraženost zbog njegovih upornih pokušaja da je uvuče u razgovor. Jake je konačno uhvatio Glendin pogled i shvatio njegovo puno značenje. Slegnuo je ramenima i okrenuo se. Glenda je bila u "Sedamnaestici" desetak, dvanaestak puta prije, a Jake je svaki put pokušavao započeti razgovor s njom, no ona mu se obratila tek jednom. Bilo je to za njezina prvog dolaska. Rekla je jednostavno: "Dvostruki martini, molim." Potom se nasmiješila kao da je zadovoljna izrečenim. Glas joj je bio tako seksi-melodiozan da je Jake te noći otišao svojoj ženi iznimno žarnih prepona i otada je svaki put, na svaki mogući način, nastojao nagnati ovu lijepu djevojku da ponovno progovori. No sve do ovoga časa ona nije izustila nijednu novu riječ. Ipak, on nije bio od onih koji gube nadu. Pred njim je bio san, pravi san; ti pahuljasti angora-puloveri koje je uvijek nosila obavijali su je velom izmaglice, baš kao u pravom snu.

U takve je misli bio uronjen Jake kad je u lokal ušao malen lik mišjeg izgleda, osvrnuo se oko sebe, a potom pošao ravno prema Glendinu odjeljku i sjeo za stol preko puta nje. Dok je sjedao, prišao im je Jake.

"Što biste naručili?"

"Viski s ledom", rekao je Miš.

Jake je pogledao Glendu i progovorio. "A može li još jedan za damu?"

Miš je pogledao prema Glendi, upitnog pogleda. Glendine oči ostale su prikovane za martini dok je mahanjem ruke otpravljala barmena.

Jake je bacio pogled na Miša, a potom se vratio za bar.

"O kakvom poslu se radi?" Glas koji je izišao iz Glendinih ljupko narumenjenih usana bio je dubok.

"Čekaj da opet ode." Čovječuljak je pokazao palcem na Jakea koji se već vraćao k stolu s čašom viskija i ledom.

"Dolar i trideset", rekao je Jake stavljajući čašu pred Miša.

"Dolar i trideset? Od čega je rađen taj viski? Od platine?" Izraz Miševih očiju bio je tvrd kad mu se pogled susreo s Jakeovim.

"Dolar i trideset za oba pića. Vaše i damino."

"Koje dame? A... ova ženska zarađuje više u sat vremena nego ja za šest mjeseci. Neka si sama plati."

Glenda je posegnula u svoj ogrtač i izvukla svežanj novčanica iz džepa. Odvojila je dvije i stavila ih Jakeu u ruku. Pri pogledu na lijepe, duge, grimizno lakirane nokte Jakea prođoše trnci. Ipak, nadao se većim uzbuđenjima. "Zadržite ostatak -- za oba pića." Glas koji se začuo opet je bio Glendin.

Još četiri riječi. Čuo je još četiri riječi od tog egzotičnog stvorenja! Jakeova će žena dobiti svoje te noći. Čak mu je sinulo da bi joj možda mogao kupiti jedan od onih pahuljastih pulovera kakve je nosila Glenda. No odmah zamisli svoju ženu u takvu puloveru -- nju, sa svih njezinih devedeset kila. Jake odagna tu užasnu pomisao kad mu se Miš obrati.

"Dobio si napojnicu. Šta sad hoćeš? Još?"

Jake je mrko pogledao Miša te potom otišao, no čim se vratio iza bara pogled mu ponovno pojuri preko sobe, na Glendine grudi pokrivene angora-vunom, i počne je zamišljati bez ičega na sebi. "Kladim se da ima itekakav par sisica", sanjivo pomisli.

Glenda je odgrizla komadić masline s čačkalice, a potom pustila da njezin ostatak padne natrag, u čašu s džinom i vermutom. “Katkada imaš predug jezik, Mišu.”

“A, ne, ne plaćam ja nikakva pića tobožnjim damama. Kad dam kintu za damino piće, ona mi se može odužiti u krevetu onako kako to umije samo prava ženska.”

“Mišu! Dečki iz mrtvačnice bi ti uzeli mjeru jednako lako kao i bilo kojem mojem drugom klijentu.”

“Samo što ti ne bi učinila ništa slično, jer od toga da ubiješ mene ne bi nimalo profitirala. Ni najmanje te se ne bojim. Nikada ja nisam trtario od tetkastih kopilana kao što si ti...”

Glen je stisnuo šaku, a zatim bolje razmislio. “Ne mogu se kvačiti s tobom... ovdje, ali doći će i taj čas, Mišu. Pazi što ti govorim. Doći će i taj čas.” Glendin glas bio je tih, ali grub. Mješavina njezina i Glenova glasa. No izraz na njezinu licu nije ostavljao mjesta zabuni. Glenda je bila strahovito ljuta i mogla je ubiti tog mišjeg ljigavca s jednakim grizodušjem s kojim bi zgazila pauka -- možda i s manje.

Miš je pijano blebetao kao da je nije čuo. “Sve što znam o tebi ono je što vidim.” Ipak, govorio je tiho, iz opreza. “Znam da si muškarac koji se preoblači u ženske haljine. Pedera poput tebe ima svuda. Hoćeš da ti ovoga časa kažem imena deset rupetina u kojima večeras možeš naći svoje nafrakane prijatelje, tetkice. Nee, nećeš, jer ih ti već znaš...”

“Sve što želim od tebe upute su koje mi trebaš prenijeti.”

Miš izvadi iz džepa prljavu omotnicu. “Kao i uvijek, dat ću ti ovu omotnicu, a ti ćeš mi staviti dvadeseticu u dlan. Vidiš -- zapečaćena je!”

Glenda zgrabi omotnicu iz njegove prljave rukavice bez prstiju, provjeri da pečat nije poderan, a potom iz džepa uzme novčanicu od dvadeset dolara, tutne je Mišu u ruku, ustane i odjene ogrtač.

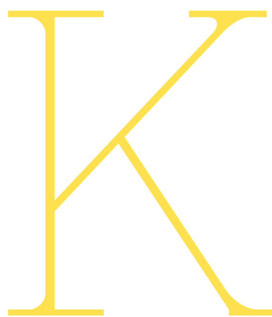
Miš ponovno zacvili. “Nećeš popiti svoje piće do kraja, mačko?”

“Ti ga popij!” To rekavši, Glenda uze martini i pljusne piće u Miševo preneraženo lice. Namjestila je kapuljaču vjetrovke i brzo izišla iz bara.

Jeakeov pogled neko je vrijeme tražio Glendu na mjestu na kojem ju je posljednji put vidio, no ondje spazi samo Miša. S lica mu je još uvijek kapao martini. Jake iznenada odluči izbaciti tog malog crva van -- više ga nije mogao gledati. “Naposljetku” pomislio je, “crv je zasigurno ispričao neke ljigavštine kad mu je tako prekrasna djevojka sasula martini u lice, a zatim izjurila van.”

Zakrvavljenih očiju Jake krene prema Mišu.

ČETVRTO POGLAVLJE

iša je pretvorila snijeg u bljuzgavicu kad se Glendin taksi zaustavio pred turobnom stambenom zgradom u čijem se suterenu nalazila prodavaonica sireva i salama. Glenda oprezno zakorači kroz bljuzgavicu na pločnik. Vozač iziđe sa svoje stane i priđe Glendi. Oboje su gledali u loše osvijetljen, proizvodima nakrcan, izlog prodavaonice. Gledna se smiješila čudnim, gotovo zlim smiješkom.

"Vi uistinu ostavljate dojam osobe koja voli svoj posao", rekao je vozač.

"Ponekad ga volim." Glenda je to izrekla blago, a potom dodala oštrije: "Slutim da bih u ovome mogla itekako uživati."

"Ovaj vam se tip nečim zamjerio?"

"Nisam ga nikada čak ni srela -- uopće ga ne znam. Ali, upoznat ću ga."

"Ne ostavlja dojam nekoga tko ima previše love -- ili barem dovoljno da se sindikat uzbuni", umovao je taksist o kojemu je Glendi u zapečaćenim uputama dobivenim od Miša rečeno gdje će ga i kada sresti.

"Trebali biste mu vidjeti prodavaonicu u vrijeme prometne špice", prezirno primijeti Glenda. "Taj Greenbaum nepopravljivi je muljator u vraćanju dugova."

"Pazite se, možda nije sam."

"Moje upute kažu da će biti sam. Još nikad nisam dobila pogrešne naredbe."

"Ali ipak ću ostaviti motor upaljen, u slučaju da trebate brzo odmagliti odavde, važi?"

Glenda je strpljivo čekala da se taksist vrati za upravljač taksija, a potom se spustila stubama u prodavaonicu.

Malo zvono iznad glave neskladno je zazvonilo kad je otvorila vrata i ušla. Dok je Glenda hodala prema pultu uz koji je stajala velika kasa, kroz stražnja vrata lokala, prekrivena teškim zastorom, izišao je Greenbaum -- malen, debeo čovjek. Čovječuljak zauzme položaj sučelice Glendi s druge strane pulta.

"Da?"

"Greenbaum?"

"To sam ja -- mogu li vam pomoći?" upita.

"Tako mi kažu moje upute." Bio je to Glenov glas -- grub.

Maleni vlasnik prodavaonice židovskog porijekla sumnjičavo je gledao zgodnu djevojku muškoga glasa.

"Dakle, što izvoljevate?" Morao je biti siguran. Naposljetku, trgovina je trgovina.

"Možda biste mi vi željeli preporučiti nešto?" Ponovno se začuo Glenov glas.

Sad je mali čovjek bio siguran. Nagledao se svojevremeno takvih perverznjaka u ženskoj odjeći. Mnogih i u vlastitoj četvrti. Donosili su nevo-

lju, a njemu to nije trebalo. Rijetko kad su, doduše, bili tako zgodni poput ovoga u pahuljastom zelenoj kapi i zelenom satenskom ogrtaču, no pripadnika njihova soja vidio je i previše. Greenbaumu se nisu nimalo sviđali.

"Ne puštam u svoju trgovinu spadala u ženskoj odjeći. Zato pođi nekamo drugamo prije nego pozovem policiju."

Glenda je odgovorila svojim slatkim, djevojačkim glasom. Riječi je popratila blještavim, prelijepim osmijehom. U njezinu tonu nije bilo ni najmanjeg traga Glenova glasa. Bila je to Glenda u svoj punini svoga bića -- ženstvena do te mjere da je mali, ćelavi, izborani muškarac zapanjeno ustuknuo čak i prije nego je iz džepa ogrtača izvukla elegantnu "tridesetdvojku".

"Nadala sam se da ćete reći takvo što. Mrzim ubijati nepoznate ljude -- osobito kad još nisam sigurna sviđaju mi se ili ne. Draže mi je da mi netko uputi neku gadnu primjedbu -- tada mrzim, a mržnja uvelike olakšava moj položaj." Zastala je, a potom dodala: "Dobro pucam."

Čovječuljak je počeo brzo treptati. "Pucaš... ? O kakvom pucanju pričaš?"

Glenda primakne "tridesetdvojku" malo bliže čovjeku. On ustukne još jedan korak unatrag. "O ovakvom pucanju!" odgovori Glenda značajno, još uvijek uz širok smiješak.

"Imam samo osam dolara u kasi. Uzmi. Ali trebala bi spremiti taj pištolj u džep." Jako se tresao. "Mogao bi opaliti."

"Ne zanima me tvojih osam dolara."

"Pa što onda hoćeš?"

"Tebe!"

"Mene?" male oči, u koje je sada počela navirati krv, ponovno su trepnule. "Ali, *mein Gott*, ja te čak i ne znam. Nikad te u životu nisam vidio."

"I nikada više nećeš. Veliki čovjek je promiješao karte i izvučena je tvoja". Glendine su se oči stisnule. "Kad stigneš onamo kamo ideš -- ako ondje imaju sindikat -- ne pokušavaj im se oduprijeti. Završit ćeš jednako ovako."

"Si-sin-dikat? Zašto prije nisi rekao da si iz sindikata? Žao mi je zbog izgovorenih ružnih stvari. Bila je to loša šala. Što god sindikat čini, ispravno je. Meni odgovara. Jasno... jasno... gledaj! Ne moraš pucati. Imam novac. Evo, ovdje...?" Pokazao je na ladicu iza kase. "A... ona šala... nisam znao. Moraš zaboraviti što sam rekao, može? Jasno... novac... novac imam, evo ovdje..." Još jednom je pokazao na ladicu iza kase.

"Otvori -- a pokušaš li uzeti pištolj, pobrinut ću se da skončaš na gadan način. Ciljat ću u trbuh, tako da boli i da dugo umireš."

"Nema pištolja! Nema pištolja unutra -- čak ga u čitavoj trgovini nema. Unutra je samo novac." Otvorio je ladicu i izvukao kesu s novcem. Glendine su prelijepe oči pamno pratile kako je hitro baca na pult. "Tu ima dvije tisuće dolara." Ovlažio je usne koje su bile veoma suhe. "Moja žena. Trebala je ići na operaciju. Morao sam malo zadržati novac. Ali, namjeravao sam platiti sindikatu." Greenbaum je opet pokazao na kesu s novcem. "Ovo je dokaz. Nije li? Operacija joj je stvarno bila prijeko potrebna. Ali i meni je moj život. Evo novca. Uzmi ga! Gospođo... gospodine... gospođice... otiđite... otići ćete i nećete me ubiti, je li tako?" Molio je zdušno, sa suzama u očima.

Glenda je slobodnom rukom uzela kesu s novcem. “O operacijama niti što znam niti me je briga.” Gurnula je kesu u svoju torbicu. “Samo znam da još uvijek duguješ sindikatu dvije tisuće koje nisi platio.”

“Platio? Pa upravo sam platio... platio sam dvije tisuće.”

“To ti tvrdiš. Ali tko to može potvrditi?”

“Ali... ali... ali upravo sam platio.” Greenbaum je napokon shvatio. Lice mu preplavi izraz prepasti. “O, *mein Got*... ti ljigavče... ti pedersko kopile... znam što pokušavaš... pokušavaš igrati dvostruku igru. Reći ću sindikatu... ti lažljivče. Platio sam ti i uzeo si... ja ću im to dokazati...”

Glenda brzo odreže: “Mrtvi ljudi ne govore, niti što dokazuju... osim, možda, da su mrtvi.”

Riječi koje je izgovorio Glendin slatki, melodiozni glas bit će posljednje što će ih maleni čovjek čuti za zemaljskog života. Elegantna “tridesetdvojka” dva puta je opalila. Prva dva metka pogodila su muškarca ravno u vrat. Od šoka je zaškiljio, a potom mu kapci prekriše prestravljen pogled.

Glenda ispuca treći metak u donju vilicu malenog čovjeka dok se rušio na pod iza pulta.

PETO POGLAVLJE

Glenda je za tu prigodu odlučila odjenuti novu, bijelu dolčevitu dugih rukava. Ne događa se svaki dan da ljude njezina položaja pozovu u raskošan stan Daltena Van Cartera. Dalten Van Carter mogao bi odigrati ključnu ulogu u ostvarivanju Glendine najveće želje. Poznaje sve važne ljude u gradu, čak i u svijetu. A upravo joj je Dalten Van Carter uputio poziv na večeru.

Glen se već neko vrijeme bavio istraživanjem mogućnosti da prekine svoju karijeru profesionalnog ubojice. Sa svakim novim zadatkom pritisak na njegove živce bivao je izraženiji. Postajao je umoran od ubijanja. U početku mu je ono bilo uzbudljivo, iznimno izazovno, no odnedavno ga je počinjalo opterećivati. Ubijanje mu je oduvijek služilo kao sredstvo za pribavljanje velikih količina gotova novca koji mu je bio potreban za ostvarenje njegova budućeg plana. Plana koji mora provesti brzo, dok je još dovoljno mlad da u njemu u potpunosti uživa. Uskoro će imati dovoljno novca da bude zadugo namiren.

Neprestano je osjećao, sve snažnije i snažnije, kako je njegova druga polovica, Glenda, stvorena za bolji život od onoga običnog unajmljenog ubojice.

Katkada bi se noću probudio okupan hladnim znojem koji bi mu do kože promočio skupe spavaćice. Sve su ga češće pohodila lica njegovih žrtava. Dalten Van Carter mogao bi uputiti Glena prema boljem, manje napornom načinu života.

Istina, Dalten Van Carter bio je pravi tip bakice-homoseksualaca, no taj je čovjek, na kraju krajeva, imao novac i veze. A veze, naučio je Glen zarana, najvažnija su stvar u životu -- osim samoga novca. Bez veza nikada nema novca -- dovoljno novca.

Glen je zaključio da ima pozamašnu zalihu gotovine u svom stanu. Jedanaest tisuća dolara, uključujući i dvije tisuće što ih je uzeo prije nekoliko dana, kada je Glenda sredila staroga. Taj ga je novac mogao izvući iz sindikata ako se Dalten Van Carter pobrine za nj. No to valja izvesti na pravi način -- naposljetku, u sindikatu nisu voljeli da im daju otkaz -- a osobito ne oni koji su znali onoliko koliko Glenda zna. I Glen i Glenda mogli bi poslužiti kao dobar primjer toga kako završavaju bjegunci. Možda bi nakon nekoliko noći provedenih s Daltenom Van Carterom čitav plan zadobio jasne obrise. A kad se to dogodi, Glen će biti spreman -- znao je to. Isplati se barem pokušati, čak i ako je to značilo da će Glenda nekoliko tjedana morati živjeti kao priležnica izboranog, starog milijunaša. Ruka sindikata bila je duga, no nakon operacije koja će je pretvoriti u pravu djevojku Glenda bi mogla zauvijek nestati iz njihova dosega. O, kakva li zanosa! Kakvu je ljubav za život osjetio Glen shvativši kako će mu ubrzo biti moguće postati djevojkom kakvom je oduvijek sanjao da će biti. Više se nikada neće morati lickati u užasnu strahu da će ispod odjeće proviriti muškarac. Dalten Van Carter sigurno zna za mjesto kamo bi mogao poći i doktora koji bi bio voljan izvesti operaciju promjene spola.

Glen samo treba biti Glenda, a Glenda treba biti dobra prema Daltenu Van Carteru.

Lijep pulover od angora-vune ležerno joj je prekrivao bokove preko crne, baršunaste suknje. Odgovarajući pojas od crnoga baršuna i s kopčom od umjetnog dragog kamenja čvrsto joj je obujmljivao 56 centimetara širok struk, a kroza nj je bio tijesno uguran pulover od angora-vune, dajući učinak izdužene, ali lijepo zaobljene figure. Glendini posebno sačinjeni umeci za grudi isticali su se jednako lijepo kao prave grudi bilo koje manekenke s reklame za pulovere. Na glamuroznoj plavoj vlasulji imala je snježno-bijelu beretku od angora-vune.

Glenda je dugo gledala u zrcalo toaletnog stolića prije nego je ustala i prešla preko mekog, bijelog krznenog saga do ormara u spavaonici u kojemu je odabrala bijeli kaput tri-četvrt dužine od lisičjeg krzna, i skliznula u nj. Potom se vratila do toaletnog stolića i torbicu od crnog baršuna do vrha napunila malim ženskim potrepštinama, uključujući novčanik koji je sadržavao novac i Glenovu iskaznicu. Uvijek je sa sobom nosila barem nekoliko stotina dolara u skrivenom pretincu torbice, a Glenova je osobna iskaznica bila s njom kamo god išla. Da je uhvate ovako "ženstvenu", vlasti bi mogle biti veoma stroge po pitanju valjane osobne iskaznice. Sudac bi bio milosrdniji prema onima u čije je dokumente upisan njihov pravi spol.

Ponovno se gledajući u zrcalu toaletnog stolića, Glenda je suhom vatenom kuglicom potapkala kutove svojih lijepo našminkanih očiju, a potom posegnula u torbicu za četkicom za nanošenje ruža. Stručno držeći četkicu u ruci, ovlaš je dotaknula krajeve usana, a potom se nasmiješila ljupkom odrazu koji se zauzvrat nasmiješio njoj.

Bila je spremna. Zakopčala je krzneni kaput, namjestila na ramenu dugačku ručku torbice i izišla iz spavaće sobe. Dok su je crne baršunaste štikle nosile kroz izlazna vrata, zastala je tek onoliko dugo koliko je bilo potrebno da ugasi svjetla pomoću zidnog prekidača.

Nekoliko se osoba toplo nasmiješilo toj visokoj, ljupkoj djevojci dok je hodala kroz predvorje zgrade. Svi su je već viđali, no ona bi uvijek nestala prije nego što bi uspjeli započeti i najpovršnije poznanstvo ili razgovor s njom. Jednom ju je podvornik uspješno dopratio do osmoga kata, kata na kojemu živi Glen, no ona je potom nestala poput oblaka dima. Jedno je bilo sigurno. Taj dražestan lik nije bio prijavljen u ovoj zgradi-hotelu.

Isti podvornik sada se naslanjao preko sjajnog mramornog pulta prema recepcionaru, ali nije skidao pogleda s fantastičnih lelujavih bokova koji su prolazili sjajnim podnim pločicama predvorja.

"S kim se ona kara, Herbe?" upita poslužitelj.

"Odakle znam? Ne zabadam nos u ono što me se ne tiče", odgovorio je recepcionar. Ipak, čak ni on nije mogao skinuti pogled s pozadine djevojke odjevene u bijelo krzno, niti je mogao prestati zamišljati građu i kretnje tog mekog mesa ispod krznenog kaputa.

"Daa, valjda si u pravu. Drži se dalje od tuđih poslova, pa će ti dulje ostati ravan... mislim na nos."

"Uostalom", pripomene potom recepcionar, "zašto pitaš mene? Ti si jednom išao s njom do osmog kata, je li tako?"

Podvornikove oči naglo živnuše. "Daa", odgovori sanjivim glasom. "Bilo je ljeto... nosila je ružičaste hlače i ružičastu vestu. Ne ovako široku kakvu nosi sada -- nego usku; vidjelo se manje-više sve što je imala pod njom. Ne bih zaboravio taj prizor ni da poživim tisuću godina. Jer te njene sisice itekako napinju vunu -- a i maštu, uh!"

Glenda je izišla iz zgrade i stupila na ulicu. Policajac u noćnoj ophodnji salutirao joj je svojom palicom, a Glenda mu je zavjerenički namignula, pobjedonosno se smiješeći. Ovaj put je bila sigurna da je murjak prožet uzbuđenjem do same svoje srži; uzbuđenjem koje nikada ne bi priznao drugom ljudskom biću, a osobito ne svojoj odanoj ženi koja ga doma čeka s večerom.

Glenda skrene ulijevo, a potom na polovici ulice odrješito prijeđe na njenu drugu stranu, prema parkiralištu na kojemu je Glen držao svoj konvertibilni cadillac, ostavljen na samom kraju ograđenog prostora. Glendi se to sviđalo. Glenu nije. Ali Glenda je voljela dugo hodanje; uživala je u zvuku onih visokih peta što su zveckale po tvrdom cementu. Mogla je, i mnogo puta i jest, hodati kilometrima i samo slušati kako joj šiljaste potpetice ritmično zveckaju.

Skliznula je iza upravljača. Jedan dug trenutak ruke su joj počivale na tipki za reguliranje položaja krova, jer se nije mogla odlučiti bi li ga ostavila zatvorenim ili ga spustila pomoću električnog pogona. Iznenadna joj studen strese tijelo i ruka se brzo odmakne od tipke. Privuče ovratnik krznenog kaputa tješnje oko vrata. Konvertibilni krov ostati će ondje gdje i jest.

Pokrenula je automobil. Da nije imala izvrsne kočnice, pregazila bi mladog parkirališnog radnika koji je odnekud iskrsnuo ispred automobila. Obišavši auto, radnik brzo priđe prozoru automobila i gurne kroza nj svoju ružnu, kozičavu glavu.

"Što je s tobom, ženska glavo? Možda si uzela krivi auto?" zlobno se cerio.

Prišao im je neki stariji radnik i potapšao mladoga po leđima. Mladić povuče glavu; začuđeno je pogledao muškarca. Stari gospodin se široko nasmiješi i mahne Glendi da prođe. "Žao mi je što smo vas zadržali, gospođice Satenska."

Glenda mu dobaci onaj svoj topli osmijeh i izveze cadillac u prometnu gužvu. Kad je otišla, stariji se muškarac ljutito okrene k svom kozičavom pomoćniku. "Pokušavaš mi otjerati jednu od najboljih mušterija? Mušteriju koja, štoviše, plaća mjesečni najam?"

"Taj auto ne pripada toj ženskoj", odgovori mladić tvrdim, oštrim glasom.

"Naravno da ne, Ace, ali pripada Glenu Markeru, a on kaže da ga ona mora dobiti svaki put kad ima ključeve s kojim će ga upaliti."

Glenda je poštovala sve prometne znakove. Ovo je bilo jedino mjesto na kojemu je mogla podbaciti u svojoj ulozi. Glen nikada nije ishodio vozačku dozvolu na Glendino ime. Ona je uvijek, dakako, nosila Glenovu dozvolu, ali posve sigurno bi se našla u nezgodnoj situaciji da ju je ikada morala pokazati. U svim drugim pogledima Glenda je bila zadovoljna sobom i svime što je Glen činio za nju. Čak je i odluka da kupi pulover od angora-vune, koji je sada nosila, bila ispravna. Bio je to veoma skup pulo-

ver, ali skupa je bila i svečana zelena satenska haljina koju je nosila na nekoj zabavi priređenoj u čast navodno utjecajna čovjeka za kojega se potom ispostavilo da je obična protuha. Sve su te stvari bile ratni plijen -- skupa odjeća -- odora njezine struke.

U večeri su se osjećali istinska studen i nepobitno obećanje hladne magle te vjerojatno još više snijega. Pulover od angora-vune bio je daleko najbolji izbor i u pogledu topline i izgleda. "Angora", rekla je glasno. "Kakav predivan zvuk! Kakav veličanstven osjećaj!" Otkopčala je jednu alkicu na krznenom kaputu i desnom rukom posegnula u otvor. Tijelo joj prožeo osjećaj ugode dok je rukom pipkala meku, pahuljastu vunu što joj je prekrivala lijevu dojku. Stisnula je jače... zatim još jače... i protrljala. Preplavilo ju je uzbuđenje, a potom je glasno je uzdahnula: "Ma što onda? -- ima još gaćica u pretincu auta."

Sat i pol kasnije Glenda je zaustavila cadillac preko puta stambene zgrade Crenshaw Arms, graciozno ga zaključala i prešla ulicu, krećući se u smjeru zgrade. Dobacila je zanosan osmijeh vrataru u crveno-zlatnoj odori koji joj je zauzvrat salutirao, a potom je ušla.

Reći da je Glenda hodala prostranim predvorjem do dizala nije dovoljno. Glenda nije samo hodala. Gledati je značilo je osjećati ugodno lelujanje luksuznog aviona; gladak let zrakoplova što visoko na nebu ulazi u tihe nanose bijelih jastučastih oblaka nadvijenih nad vedrim danom. Kretala se poput anđela ili priviđenja u predivnu snu.

I prije nego su se otvorila vrata dizala, Glenda je svukla krzneni kaput i polegla ga preko ruke. Zagladila je fino krzno pulovera, a potom ga je tješnje navukla preko svojih, ni prevelikih, ni premalih, ali posve sigurno ispupčenih grudi. Kad su se vrata otvorila, laganim je korakom stupila u dizalo. Činilo se da vozač dizala, muškarac od najmanje šezdeset pet godina, ne uspijeva sklopiti oči ili svrnuti pogled s te iznimne, visoke djevojke, odjevene u pulover. Gledao je kako ulazi. Gledao je svaki njen lelujajući pokret. Opčinila ga je. Pogled mu se prilijepio za mjesto u koje bi većina muškaraca, čak i u njegovoj odmakloj dobi, općenito gledala.

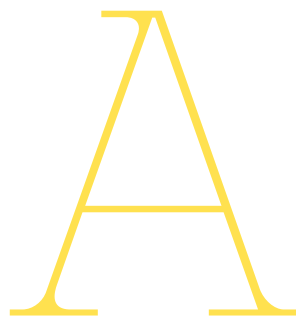
"Koji kat, gospođice?" konačno je promucao. Rekla mu je, no on se nije pomaknuo prema kontrolnoj ploči.

Konačno se Glenda, uz bljesak svoga ljupkog osmijeha, nagnula iza starog čovjeka i pritisnula gumb za najviši kat zgrade. Starčev pogled i dalje je bio prilijepljen za djevojku u puloveru od angora-vune, djevojku kakva se više ne viđa često čak ni u njegovu poslu u kojemu po cijele dane i mnoge noći prevozi ljude. Nije čak ni primijetio da su se vrata za njim zatvorila i da se dizalo počelo hitro uspinjati..

Vrata se opet otvoriše u hodniku najvišeg stana u zgradi. Činilo se da se mali čovjek bori da dođe do daha. Glenda je bila uvjerena da će se čovječuljak, čim se riješi svoga dizala, na nekoliko časaka povući u muški zahod u podrumu; zato ga je brzo poljubila u visoko čelo, ostavljajući na njemu veliku, crvenu mrlju od ruža. Bila je sigurna da će mu njezin poljubac i otisak koji je za njim ostao poslije pomoći u onome što mora obaviti.

S engleskoga prevela Karmela Cindrić.
Ulomci romana *Killer in Drag aka Black Lace Drag aka The Twilight Land* , Angora Press, 1989.

Lint

utor niskobudžetnih znastvenofantastičnih romana Jeff Lint postao je veliko nadahnuće za moj rad otkako sam u podrumu u Charing Crossu pronašao oštećeni primjerak njegove knjige *Za sve krivim paprat* s čijih je korica zurio neki zbunjeni kuhar. Nakon toga bacio sam se u potragu za svime što je Lint napisao i poput pravog stručnjaka naučio razaznati istančane nijanse u tupim pogledima različitih knjižara širom svijeta.

Rođen u Chicagu 1928., Jeff (ili Jack) Lint poslao je svoju prvu priču jednom šund-časopisu tijekom djetinjstva koje je proveo u Santa Feu. Njegovo prvo objavljeno djelo pojavilo se u ratnom izdanju časopisa *Nevjerojatne priče* zato što ga je potpisao kao “Isaac Asimov”. “A što time želite reći?” govori o nevjerojatnoj smirenosti jednog skitnice kojeg svakog dana obasipaju kamenjem, a on od njih gradi lijepu kuću. Ta priča već je odražavala zamisao o “provociranju bez napora” koju će Lint primjenjivati i u odrasloj dobi. “Jack je bio sjajan”, kaže njegov prijatelj Tony Fleece. “Išao je uokolo i blagosiljao ljude – znao je da nema ništa iritantnije od toga. Koliko puta bi potpuni stranci ubili boga u njemu.” Lint je tehniku usavršio kad mu je palo na um da ljudima govori kako će se moliti za njih.

Lintov prvi roman objavila njujorška nakladnička kuća Deana Rodencea Never Never. Odnos Rodencea i Linta bio je prepun nepovjerenja, gnjeva i krvavog nasilja. Predajući knjigu u tisak, Lint se pojavio odjeven u mažoretkinju. “Bio je krupan muškarac i očigledno vrlo nezadovoljan što to mora učiniti”, objasnio je Fleece. “Bio je vrlo srdit i za sve je krivio Rodencea. Još ne znam odakle mu ideja da se pojavi tako odjeven.”

Prvi roman koji je objavila Never Never zvao se *Jedan lažljivac manje* i u njemu Billy Stem mora reći istinu ili se pretvoriti u prosječnog čovjeka. Rodence je nagovorio Linta da riječ “lažljivac” promijeni u “kopile”. Noć prije objavljivanja Rodence je djelomično promijenio kraj romana, tako da Stem oblači svemirsko odijelo i pomahnita, zatukavši pritom kamenom nekog nedužnog prolaznika. Roman je objavljen pod naslovom *Jedno kopile manje*. Tijekom godina njihove suradnje Lint nikad nije oprostio Rodenceu zbog tog nemilog slučaja i riječ “kopile” ne bi mu silazila s usana kad god bi ga se sjetio.

Negdje u vrijeme kad je objavljen njegov drugi roman *Mlohavi ud* Lint je upoznao Madeline, svoju prvu suprugu, koja se u njega zaljubila zbog ožiljka koji mu se protezao od lijevog oka pa sve do usana. To je zapravo bila bora od spavanja i Lint je uspijevao održati privid drijemajući većinu vremena tijekom braka. Ali pet mjeseci kasnije napad nesanice okončao je njihovu vezu, a Lintu više nije ostalo ništa čime bi mogao kratiti vrijeme osim pisanja – na sreću po svijet književnosti, jer je baš u to vrijeme napisao neke od svojih najboljih knjiga kao što su *Ušmrči ovo* i *Gutam maglu* koje su se obje pojavile u novoj Rodenceovoj nakladi Furtive Labors, i *Ljubav kao reklamna poruka* koja je izašla u nakladi Ace. *Pretvori me u papigu*

obračunava se s fundamentalističkom tezom da je svijet star samo nekoliko tisuća godina i da je Bog podmetnuo ljudima dinosaurove kosti samo da iskuša njihovu vjeru. Lint je ustvrdio da je svijet star samo pedeset godina i da je nestašni Bog zakopao kanalizacijske cijevi, neeksplodirane bombe i milijarde ljudi. S druge strane, ja u svojoj knjizi *Šamanski prostor* jasno tvrdim da je čovječanstvo na svijet stiglo prije mnogo vijekova, samo što je, poput čovjeka koji zuri u otvoreni hladnjak, naprosto zaboravilo zašto.

Šezdesetih godina Lint je već bio dovoljno na glasu da bi mogao zapodjenuti svađu s raznim jednako nepoznatim autorima, a najpoznatija je bila ona s Cameom Herzogom, autorom serijala knjiga *Prazne trube*, koji se jednom urotio s Rodenceom da pregaze Linta kamionom. (Priča je nejasna, ali čini se da su tijekom jednog neuspješnog atentata na Linta ubili ili ozlijedili pogrešnog čovjeka pa su morali nadoknaditi štetu mafiji.) Razmjeri koje bi dosegle te svađe neupućenima su bili teško shvatljivi. Lint i Herzog jednom su sedam sati šutke zurili jedan u drugoga na hladnom parkiralištu, svaki u ruci držeći uzorak baršuna druge boje.

1966. Lint je objavio niz ogleda pod zlokobnim zajedničkim nazivom *Spremite se naučiti*. Među njima se izdvajaju *Trčati pognuto – prosvjed ubogog muškarca, Raspravljaj o ovome, ti*... i *Moja će te ljepota zaslijepiti*, u kojem je ustvrdio: "Životni vijek nekih životinja nije dulji od nekoliko dana. Pretpostavljam da se one hrane tek iz navike. Zašto priroda nije stvorila biće koje je u stanju preživjeti bez hrane tijekom tih nekoliko dana života? Čopori tih životinja imali bi značajnu prednost pred ostalim vrstama." Zatim je ukazao na to da je ta vrsta trebala biti ljudska, ali da je sve pokvarila počevši se prežderavati čim bi došla na svijet.

Neke od Lintovih ranijih knjiga reizdali su Doubleday i New English Library i zapanjeni Lint, želeći iskoristiti tu svoju popularnost, navukao je suknju i pohitao u ured nakladnika Random House s prijedlogom koji je smislio na licu mjesta. U *Prognajte moje kolege* riječ je trebala biti o slonu koji se zaputio na groblje slonova i zatekao ga krcato bolničkim kolima. Bjelokosno-bijeli metež u krajoliku klasična je Lintova slika, kao i ona u kojoj su ga dvanaestorica čuvara izbacila iz zgrade Random Housea. 1973. Lint je, međutim, na brzinu proizveo *trash* roman *Veliko razočaranje* o djetetu koje nije opsjednuto vragom. Riječ je o minornom djelu objavljenom pod pseudonimom Isaac Asimov, a spašavaju ga jedino smiješni pokušaji aktivizma djetetovih roditelja. Oni su se, naime, sastojali uglavnom od postavljanja nezamjetnih, čupavih igračaka ispred kuća ili garaža – a zatim bi zbunjeni novinari bili obaviješteni o tome kako je automobil na izlasku pregazio igračku. Lint je bio snužden i prilično pokoleban tijekom razdoblja u kojem su holivudski scenaristi neprestano razvodnjavali njegove scenarije. Bio je opravdano ponosan na svoje scenarije za *Poljubite me, gospodine Patton* (što je kasnije snimljeno kao *Patton*) i *Očaj i ljudsko stanje* (kasnije snimljeno kao *Smiješna djevojka*).

Sredinom sedamdesetih Lint se također okušao u svijetu akcijskih stripova stvorivši *The Caterera*. Taj nedokučivi serijal dostigao je devet brojeva tijekom kojih taj junak nikada nije ništa skuhao niti pripremio. Njegov pucački pohod po Disneylandu bez ijedne izgovorene riječi bio je nerazborit i nemilosrdan, a vesela uporaba izvjesnih likova zaštićenih autorskim pravima na kojima se temeljio pokopala je izdavače u sudske troškove.

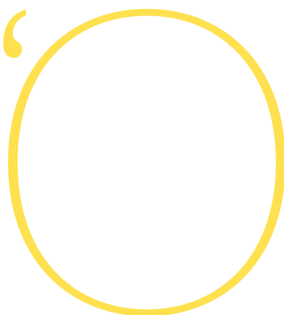
Lint je u to vrijeme već postao prava hemingvejevska figura, a i stekao je sposobnost da svaki puta progovori iz drugog dijela brade. "Nek' pogađaju" zagrmio bi. Neki promatrači počeli su mu kolebljivo pridavati neku tajanstvenu moć telepatije i sposobnost da, pa makar samo nakratko, poput gospođe Paterson projicira mentalne slike u vizualnom obliku.

Nakon drugog braka, trilogije o Felixu Arkwitchu i kratkog boravka u Londonu, Parizu i Meksiku, Lint se vratio u Novi Meksiko svog djetinjstva i napisao prvu knjigu iz serije *Proročanstva za svakog*, *Umri, Miami*, za koju mnogi tvrde da je bila mamac za mnogo zanimljivije stvari koje još nisu otkrivene. Ondje je živio do smrti 1994., kada su stručnjaci počeli tragati za blagom u obliku njegovih izgubljenih priča i do u beskonačnost analizirati njegov posljednji roman *Klaunovi i skakavci*, njegov nasreću nepotpun pokušaj biografije *Čovjek koji je porodio vlastitu guzicu* i posljednje riječi koje je prošaptao i koje su, čini se, bile "Nema sreće od života s mačkom."

Jeff Lint sahranjen je na groblju u Taosu, a na njegovom nadgrobnom spomeniku nalazi se sljedeći epitaf: "Ne gledaj na to kao na problem, već kao na izazov koji ti je došao glave."

Ova knjiga prati Linta od kolijevke pa do groba poput besmrtne majke. U njoj detaljno analiziram sva njegova najveća djela, kao i ona manje poznata, njegove slabije poznate škrabotine u svijetu filma i stripova, a opisujem i svoj susret s njime 1992. To je priča o omalovažavanju, propasti, neobično praznom pogledu i ustrajnoj borbi da se osvjetla vlastiti obraz. I kao svaki uistinu kreativni pokušaj, završava u upadljivom neskladu.

ČUDNE PRIČE

"Od trenutka kad se rodio", rekla je njegova majka, "vidjelo se da od tog idiota neće biti nikakve koristi."

Lint je navodno poput rakete izletio iz maternice baš kad se dežurni liječnik okrenuo prema medicinskoj sestri da joj ispriča šalu. "Bilo je to nešto o pingvinima", sjetila se kasnije Carol Lint. "Nisam se previše uzrujala kad je Jeffrey izletio i slomio vilicu onom budalastom čovjeku. Naravno, bila sam previše iscrpljena da bi se mogla smijati." I sâm Lint tvrdio je da se sjeća nemilog događaja iako mu se liječnik urezao u pamćenje kao veliki, bijeli medvjed, a šala kao "čisti idiotizam". Bilo je to 6. srpnja 1928.

Lintov otac, Howard, bio je osrednji burzovni mešetar čija krilatica "Svi ljudi stvoreni su legalno" kao da je bila izmišljena da bude jednako beskorisna za sve. Lintovo jedino sjećanje na njega bilo je sjenilo za svjetiljku boje konjaka, kutija za cigare nalik blještavu sendviču i muškarac čije lice kao da se nije razvilo u skladu ni sa kakvim dosljednim planom.

Jeff i njegova majka baš su se spremali preseliti se iz Chicaga i pridružiti se Howardu u New Yorku kad su solidarnost s vlastitim kolegama i krah burze u Wall Streetu nagnali Howarda da se baci kroz prozor na dvanaestom katu. Howard Lint postao je protagonist jednog od najpoznatijih samoubilačkih skokova svih vremena kad je još jedan muškarac skočio s prozora na osmom katu točno ispod njega, a treći muškarac poletio s prozora na petom katu. Tri mešetara kriknula su padajući jedan na drugoga i kada je tog Crnog petka taj sendvič očajnika udario u asfalt, smjer Lintovog djetinjstva bio je odlučen. On i majka preselili su se k njenim roditeljima u Santa Fe, u Novom Meksiku. Ona je zadržala prezime Lint.

Djed Ashe bio je štovatelj Georgea Washingtona i jednom godišnje hodočastio na Mount Vernon gdje je taj veliki čovjek imao kotao za pečenje viskija. Obitelj Ashe zvali su lozom "dobrih prokazivača". Lint se sjećao djeda kako govori: "Da nema ožigosanih, ljudi bi uspijevali ili propadali samo zbog vlastitih sposobnosti." Baka Ashe rezbarila je lutke iz drvenih kolčića koje su uskoro preplavile kuću u Ulici Devant. Govorila je kako se "izrezbarene lutke barem drže pravila". Bio je tu i pas bez ikakve iskre života u sebi.

Djetinjstvo je trebala biti zlatna prašina koja se skuplja na prozorskoj daski; elektroni ljeta skupljeni u staklenku. "Ali kako sam se osjećao kao dijete?" zapisao je kasnije Lint. "Kao da me pogodio planet." Lint bi proveo sate u potrazi za bojama, ali Carol bi uvijek znala ime za svaku boju koju bi on pronalazio. Jeffa je počelo frustrirati što nema praznih mjesta na etiketama – očigledno su sve bile popunjene prije njegovog dolaska na svijet. "Sve sudbine su zauzete", pomislio je. "Što to novo mogu učiniti s *vlastitim* životom?"

Kad su ga poslali u College of St Seere, Lint je nastavio pronalaziti pukotine u odgovorima. Vrlo rano odlučio je kako profesori nisu vrijedni njegovog ogorčenja. Ionako nisu bili ništa drugo do hrpe slabih varalica koji su neprestano pogledavali u bilješke koje su im lepršale na vjetru. "Nikad nisam bio razredni klaun", rekao je Lint 1971. "Ali imao sam 'obješeno lice'." Pobjegao je kroz prozor, pretrčao dvorište i udario u hidrant. "Također sam opekao nogu na željeznoj šipki. U to vrijeme bio sam vrlo živahan."

U svojoj autobiografiji Lint se rugao onom što se obično naziva jednostavnošću i nevinošću djetinjstva. Vjerovao je da se bezdušni užas mladosti s gledišta okrutnog i konačnog pakla odraslog života tek doima bezbrižnim i jednostavnim. "Zapravo je moje dostojanstvo završilo pod kosilicom i tada sam ga posljednji put vidio."

Lintova je majka odlučila pružiti mu kućno obrazovanje i Lint je počeo pohlepno čitati. Bio je općinjen *Opustošenim nebesima* Pierrea Menarta i idejom o "poput mora dubokoj knjizi uzbudljivog života". Većina ljudi obavlja svoje zvanje samo zato što su se spotakli o njega toliko nespretno da im je pobjeglo i sad moraju stalno trčati za njim. Što se Linta tiče, bile su mu pune gaće od straha nakon što je pročitao broj časopisa *Weird Tales* koji je došao s njima iz Chicaga kao materijal za pakiranje. U priči je bila riječ o pokućstvu koje je oživjelo – stolovi se bude posvuda, njihova paukovska priroda raste i čovječanstvo je u potpunosti okruženo. Godinu dana poslije, sve je potpuno tiho, vrišteća lica nepomična su u teksturi drveta ormara. Na naslovnici tog broja nalazio se neki istočnjački mađioničar koji je dočaravao nekakva rogatog klokana iz kanalizacijske cijevi. Jeff je

zatim nabavio stare brojeve časopisa *Zapanjujuće priče*, *Nevjerojatne priče* i *Čudesne priče iz zraka*, koji se furao na drevne mitske letjelice *vimane*, a kad ih je podijelio s prijateljem Tomom Fleeceom, ta strast proširila se poput zarazne bolesti. Časopisi te vrste bavili su se zlovoljnim ljudima-ribama, okamenjenim marsovskim željezničkim prugama i iznenadnim ozljedama nastalim uslijed napada Marsovaca. Jeff je obožavao plašiti sramežljivu Amy Beleth živopisnim dočaravanjem tih priča koje bi obogatio nejasnim aluzijama na "kokoši iz pakla" i "šmrkave razbojnike". To, međutim, nije ostavilo prevelik dojam na dječačku ćud Gabby Janus koja mu je smjesta ispričala o nekoliko "odvažnih goblina" koji su živjeli na dnu bunara. Nedugo nakon toga Lint se počeo ponašati budalasto u njenom društvu, a zatim joj je darovao pjesmu koju je sam napisao:

Dat ću ti sve
I hlače i gaće
Bez ustezanja

Janus ga je otada zvala "crnookim romantikom".

Usred sve te pomame za šundom među gradskom djecom, Lint je jedne noći 1938. sanjao da su se Marsovci uistinu spustili, crvenooki i neraspoloženi za razgovor. Nedugo zatim Carol ga je tresući probudila i rekla mu da je vijest koju je u polusnu čuo s radija bila istinita i da je Zemlja napadnuta. Lint nije reagirao kao što bi se očekivalo. "Bio je sav ustreptao od iščekivanja", smijao se Tony Fleece godinama kasnije. "Svi smo bili. Ja, na primjer, koji sam mjesecima upijao sve što se moglo naći o mutantima, sada sam jedva čekao ugledati izvanzemaljca, s ticalima i svime što ide uz to." Ali idućeg dana ispostavilo se da je to bila psina koju je za Noć vještica izveo Orson Welles. Lint se do kraja života neće prestati diviti debeljuškastim mađioničarima.

Lint je sjeo, uklonio sluz iz nosa i započeo priču za časopis *Weird Tales*. "Već se čitavu vječnost zabavljam riječima koje su očito potpuno zbunjene time što s njima pokušavam napraviti – među nama nema ama baš nikakve suradnje." Lint je napisao "Živu sabljarku na zidu" i druge jezovite priče poput "Duhova trilijun zaklanih krava", ali časopis nije zagrizao. 1940. poslao im je priču "Ključ slave". U toj priči bogovi se i dalje pokušavaju prikazati moćnima iako ih je povijest spakirala zajedno poput sardina. Hvale se jedni drugima poput leševa iz priče "Bobok" F. M. Dostojevskog. Njena poruka kao da je: "ne privlači pozornost i budi slobodan", a to je izazvalo velik skandal u tom kutku zemlje u kojem je gledanje svog posla izazivalo veliku sumnjičavost. "Kad sam ljudima pokazao ovu priču, mnogi od njih kao da su se počeli natjecati tko će izgledati preneraženije, više izraziti svoje neodobravanje, svoju skromnost ili tako nešto", rekao je Lint kasnije, još nesiguran u njihove pobude. "Zaprepaštenje kao da je bila jedina reakcija u gradu." Tijekom života Lint je prolazio kroz razdoblja koja je on jedva zamjećivao, ali koja su u drugima oko njega izazivala bijes i žaljenje. Pokušao je obraćati se ljudima s "moj gosparu" ili progunđati "aha" umjesto "da". Tijekom 1970. svima se obraćao s "Latice". 1983. počeo je po zraku crtati znak mira u obliku revolvera, na što bi se ljudi toliko prenerazili da bi zadrhtali i zaboravili o čemu su govorili. Caul Pin bavio se Lintovim tupim pogledom koji bi nastao kad bi vidio tuđu reakciju na svoje ponašanje i smatra da je, prije nego o promišljenoj ravnodušnosti, zapravo riječ o pogledu čovjeka toliko nesvjetovnog da ne bi prepoznao nesreću čak i kad bi ga zasipali njome lopatom. U

stvari, u "Ključu slave" optužujuće neodobravanje navodi se kao jedna od metoda neprivlačenja pozornosti – i to skrivanjem naočigled svih. To nije metoda kojom se Lint ikad koristio. Njegovo lice bilo je upravo onakvo kakvo najviše privlači tuđe šake.

U vrijeme tih odbijanja Lint je u časopisu *Nevjerojatne priče* pročitao priču "Daska" o čovjeku po imenu John Derasha koji je ljude prosuđivao prema tome koliko su mogli razrogačiti oči. Oni koji bi se svojevoljno podvrgnuli njegovom ispitu bili su smjesta odbačeni kao nesigurne ništarije. Bilo je potrebno iznenaditi ljude tako da spontano razrogače oči. Nakon čitave jedne priče, u kojoj se taj idiot prati kako skače pred ljude i procjenjuje njihove reakcije, isprebija ga nekakav nasilnik kojem se nije svidio i dok Derasha tako leži u mračnoj uličici, autor nam kaže kako ipak nije pronašao najrazrogačenije oči od svih – svoje vlastite, dok su ga tako divljački tukli. Bilo je to bez sumnje najveće sranje koje je Lint ikad pročitao.

"Znao sam da mogu mnogo bolje od toga," napisao je u autobiografiji. "Za ime Boga, pa i jegulja bi mogla." Ali Lintova hipotetska jegulja u idućim godinama bit će stavljena na veliku kušnju.

NEVJEROJATNI BRANIK

7. listopada 1940. analitičar mornaričke tajne službe Art McCollum napisao je memorandum u osam točaka o tome kako prisiliti Japan da uđe u rat sa Sjedinjenim Državama. Franklin Delano Roosevelt počeo ih je provoditi već sljedećeg dana, ali na dan napada na Pearl Harbor Lint je još bio premlad za vojnu službu – zapravo, kao što se kasnije sjećao, ono što ga je najviše zaokupilo tog dana bio je njegov odraz koji se prelijevao po braniku nekog automobila. "Vidio sam kako se moje crte lica preoblikuju, a zatim kao da su bile ispaljene kroz nešto poput srebrnog topa Flasha Gordona." Lintova priča "Srebrni radio" govorila je o takvoj vrsti oružja i o bitkama u kojima su ljudi u uzajamnoj paljbi informacija pucali jedni na druge idejama, drukčije od ratova u kojima su informacijske pozicije statične, a bitke su tek usporedna, s njima nepovezana aktivnost. Sâm Lint kasnije je priču nazvao "oponašanjem Coblentza", a njena najzanimljivija značajka danas je slučajna aluzija na Bush-Harriman-Thyssen, slučaj koji je Lint nasumce pokupio iz *Herald Tribunea* jer mu je djed Ashe rekao kako "imena i pojedinosti stvaraju dojam realističnosti". Zlikovac koji podsjeća na cara Minga zove se Bank-voor-Handel i pohlepan je za zlatom. To se doista doima kao oponašanje šund pisaca i Lintov korak unatrag od "Ključa slave".

Poslavši priču u *Amazing*, Lint nije imao prevelika očekivanja, a urednik Hugo Gernsback odgovorio mu je da priču kao da je napisao neki luđak. Lint je čekao još godinu dana prije no što je shvatio da je pismo bilo odbijenica. Iduća priča koju je poslao u *Amazing* zvala se "A što time

želite reći?" i u njoj je bila riječ o zaboravnom izopćeniku iz društva, a Lint ju je predao pod pseudonimom Isaac Asimov. Priča je objavljena početkom 1943. i bila je rijedak primjer prilagođavanja naslovnice časopisa onom o čemu je zapravo riječ u priči. Ali nakon toga Gernsback je rekao da je ta naslovnica pravo smeće i vratio se običaju da na naslovnicu svakog broja stavi hobotnicu, astronauta i ženu koja vrišti.

U isto to vrijeme časopisi poput *Smione pustolovne priče, Uznemirujući događaji* i *Strašne priče* prihvatili su nekoliko Lintovih priča i objavili ih tijekom 1943. Među njima nalazile su se "Probava i svijet", u kojoj se govori o nekoliko preostalih pripadnika ljudskog roda koji pola godine žive na suncem spaljenom Grenlandu dok je preostali dio svijeta preplavljen vampirima, a tijekom ostatka godine mijenjuju mjesta; "Stablo za pokazivanje svega", kojoj se na granama izvanzemaljske biljke velikog grimiznog debla počinju ukazivati svi mogući oblici života i, naposljetku, "Gledaj taj beskrajni brodolom", u kojoj se zombiji natopljeni solju slijevaju u grad u potrazi za jeftinim krojačem. Sve to urodilo je pismom koje je te godine Lint primio od njujorškog obožavatelja šund-književnosti po imenu Alan Rouch za kojeg se ispostavilo da je samo godinu dana stariji od Linta. Iste te godine Lint je prvi puta privukao pozornost svoje nemeze Camea Herzoga, čovjeka iz čije siromašne mašte se izrodila izjava "Biti umjeren u umjerenosti" i koji je jednom, govoreći o nebu, rekao: "Pronašao sam bezbrojne mane u njegovoj građi." Herzog je redovito vlastite junakinje opisivao istovremeno kao "zanosne i slabe", kao "primamljive i kao gubitnice", a njegovi konzervativni stavovi ("vladu treba maknuti kad joj masku pokrije debeo sloj prašine") ogledali su se u prikazivanju izvanzemaljaca koji bi uvijek neizbježno izgledali poput noja s fesom na glavi. U svojoj kolumni s osvrtima na posljednjim stranicama časopisa *Bez dlake na jeziku* Herzog je naveo kako ga neprestano mrmljanje Lintovih likova " iritira na sto dvadest i sedam načina".

Lint je eksperimentirao pokušavajući vidjeti što se događa kad se riječi nagnu na krivu stranu ili kad obrisi neke rečenice ostanu vidljivi, kad se njen duh pojavi ispod rečenice ispisane tintom. Nakon nekog vremena to mu je omogućilo opisivanje političkih spletki koje bi mnogi smatrali prejednostranim za jezik. No bio je još dovoljno mlad da bi pred sobom mogao vidjeti život bogat honorarima. Tako je spotičući se ušao u književni svijet, poput kakva ushićenog sveca, zlosretno maštovit i prilično dugo nesvjestan mržnje koju je u drugima pobuđivao.

Lint je bio previše inteligentan da pobjegne dok ga nitko ne gleda. Zamolio je Roucha da mu pošalje lažnu ponudu za posao u New Yorku. Lintova majka dala mu je neke rukavice bez prstiju i bijesno ga pogledala.

Po dolasku u New York Lint je rukavice smjesta bacio u smeće i otišao u zgradu sveučilišta Columbia. Čini se da je Lint položio ispit za Roucha i zauzvrat nekoliko mjeseci potajno živio u njegovoj sobi u studentskom domu Warren Hall dok je Rouch za to vrijeme nastavio živjeti s roditeljima. Lint je bio vesela utvara – nikad nije išao na predavanja, ali je zato gutao knjige iz knjižnice i družio se s još jednim šund-piscem, Marshallom Hurkom, autorom priče "Kukci s granice i drvo za lijesove" za *Weird*. Lint je u New York došao i zato što se tamo nalazio dom časopisa poput *Iznenađujuće priče*, *Zapanjujuće priče*, *Zbunjujuće priče*, *Beskorisne priče* i *Jezovite priče*. Upao je u ured urednika časopisa *Astounding* Johna W. Campbella s pričom o užurbanom čarobnjaku i Campbell mu se nasmijao u lice, a zatim nastavio napredovati u njegovom smjeru sve dok se Lint hodajući unatraške ponovo nije našao na pločniku. Campbell se tada prestao smijati i rekao mu da se vrati kad bude imao nešto bolje. Lint se vratio na ulicu i očajnički pokušao pronaći svoje rukavice, plačući poput djeteta. Bavio se mišlju da ponovno pošalje priču, ovaj put pod pseudonimom Asimov, jer Campbell je u to vrijeme od Asimova uzimao i najveće smeće, ali naposljetku ju je prodao časopisu *Jezovite priče* i tako je započeo njegov uspon.

Na Linta je utjecaj izvršio i bitnički pokret, tada još u povojima. Krajem 1944. sreo je Jacka Kerouaca koji je unajmio sobu u Warrenu i gutao knjige sličnom brzinom kao i Lint. Kasnije će nekoliko puta posjetiti Kerouacov stan u 115. ulici gdje je također odsjedao i njegov prijatelj, preteča cyberpunka, William Burroughs. Vidjevši koliko je inhalatora Benzedrinea trošila ta skupina, Lint je pozvao cijenjenog stručnjaka za gripu da navrati do stana. Kad se liječnik pojavio na vratima, pred njim se ukazao prizor u kojem se naelektrizirana manija skladno stapala s virtuoznom letargijom. Taj događaj Lint je zabilježio u pjesmi "Srednjoročna odluka o mržnji":

hotel u dimu
oči poput novčića
ime iznad džepa
i neodlučan odgovor
već davno prošao

"Savršena gramatika izbjegava vrištanje", napisao je u pismu Ernestu Hemingwayu koji je u Francuskoj pratio napredovanje 22. pješačke pukovnije prema Njemačkoj. Hemingway nije poznavao Linta i odmah mu je bilo jasno da to i ne želi. Lint je nastavio: "Njeno se postojanje zapravo temelji na nijekanju činjenice da ljudi mogu posve normalno komunicirati bukom, a da se i ne koriste riječima."

U veljači 1945. Lint je usred noći posjetio Allena Ginsberga u sobi studentskog doma Hamilton Hall da bi mu pokazao kopiju njujorških kola hitne pomoći od papirmašea na kojoj su bile utisnute riječi POMUZI ME. Bez ijedne riječi Lint je pobjegao s predmetom, ostavivši Ginsberga – koji se u to vrijeme hvatao u koštac s vlastitom homoseksualnošću – da uznemireno razmišlja o mogućem značenju tog susreta.

U pismu majci Lint je Times Square nazvao "nekom vrstom raskršća kojim prođe milijun idiota dnevno". Ali ubrzo je prihvatio Kerouacovu i Ginsbergovu sliku o Times Squareu kao velikoj sobi koja visi u zraku i koju od svemira dijeli samo sloj smoga. Lint im je rekao da je zgrada Flatiron prema njegovom mišljenju jedna "velika neugodnost". Jednom prigodom Lint je ispalio dvadeset kilograma čilija iz prastarog stroja za izbacivanje bejzbol loptica koji je postavio na krov zgrade u 23. ulici i smjesta požurio o tome obavijestiti zbunjenog Kerouaca. Mladi pisac šunda očigledno se loše snalazio u gradu, ali u prilog mu ide što je to bila posljednja zabilježena prigoda u kojoj je Lint pokušao na nekoga ostaviti dojam. Od tog je trenutka postao vjerodostojniji, postao je prevarant koji uživa u vlastitim smicalicama. Kad je netko bacio prepariranu glavu u Angel Bar, nitko nije mogao sa sigurnošću potvrditi da je to bio Lint.

U 17. godini Lint se polako pretvarao u markantnu pojavu. "Iako je bio krupan momak", kaže Hurk, "Lintovo lice bilo je orlovsko i osjetljivo, a imao je i pačju usnicu. Mislim da je nalikovao na jegulju s parom nogu."

"Nalikovao je na patku", rekao je Rouch. "A odjenuo bi bilo što na što bi nabasao kad bi ustao iz kreveta."

Kad su ga pitali za njegovu vanjštinu, Lint je rekao: "Vanjština je poput sata, uvijek je nosim sa sobom." Lint je očigledno usavršio sposobnost da ostane stajati na dovratku "poput sveca s kakve srednjovjekovne slike, s aureolom svjetla oko glave velikom poput lubenice". Lintov temperament u najboljem slučaju išao je usporedno s ostatkom svijeta.

Lint se posavjetovao s Osmanom Spareom i razmišljao o tome što se sve može učiniti uporabom simbola. Promatrajući radnike koji su prolazili u noćnim vlakovima, pitao se: Pripadaju li njihovi srebrnasti bokovi anđelima ili sardinama? Koga od njih je lakše nagurati na glavu pribadače? Pokušao je prihvatiti činjenicu da smo ovdje da bismo ispratili plavu fotografiju koja se nalazi na nebu. "Vječnost se cijelo vrijeme poigrava s kutom gledanja." Sviđala mu se Harkova dosjetka u kojoj kaže: "Svaki put kad pogledam uvis sa svoga katastrofalnog života, vidim božanstva koja se naviruju prema dolje."

O tim i drugim stvarima raspravljalo se u baru West End, u kojem je jedan od redovitih gostiju bio Hector Gramajo, užasan slikar, poznatiji po izjavi: "Pisanje je neprijateljski politički čin, način da se ideje zadrže u knjizi kako ne bi smetale u stvarnosti." Cameo Herzog opisao ga je kao "kist natopljen glupošću", ali Lint se sa zaprepaštenjem našao kako brani Gramaja kad je umjetnik jednom napomenuo kako se "ne mogu sve boje naći u rječniku." Promatrajući jednu od Gramajovih slika na kojoj su se nalazili šišmiši, nekakav čovjek pod čašom i nekoliko suhih datulja, Lint je rekao kako je slika "bolja no što izgleda".

"Nikoga nećeš zavarati, Lint", rekao je Marshal Hurk. Lint se divio Hurku koji se jednom, nakon što je prekršio rok za predaju rukopisa, pokušao izvući tvrdeći da je rukopis predao u "nevidljivom spektru".

Gramajo će kasnije izrezbariti pizzu iz drveta sekvoje.

Lint je prvi put sreo Camea Herzoga na West Endu. Čestitao mu je na priči o divovskom skakavcu sa šeširom, a Herzog ga je opalio po glavi. Lint, kojem je zloba na ovome svijetu još predstavljala nepoznanicu, sa zanimanjem je promatrao nadolazeću šaku. Kao što je to kasnije rekao: "Nebo je bilo skladno, a ptice u suglasju." Lintu se svidjelo to iskustvo, a

Herzogu doista nije imao ni na čemu zavidjeti jer su njegova djela nalikovala kljucanju umiruće kokoši. Kao što je Tennessee Williams jednom rekao: "Zašto bih čitao Herzoga? Lakše ga je ostaviti bespomoćnim." Jedini sačuvani zapis o tom nemilom događaju čini se da se nalazi u Lintovu pismu majci: "Prošli tjedan me ismijao neki idiot. Smatram to postignućem." Kerouacu je rekao: "U hlačama imam intimni beskraj o kojem se moram brinuti." Ta dosjetka pojavljuje se i u "Svecu iz Ozone Parka", Lintovoj priči objavljenoj u broju 196 časopisa *Floating Bear*.

Nakon tog incidenta Lint je imao noćnu moru o "leđnim fazanima", čudnovatim spiralnim pticama koje su izgledale čudovišno stvarne među tisuću simptoma prehlade. Na danjem svjetlu smrt je savršeno pristajala uz život u kutovima sobe, a na stropu zgrčeno tijelo nekog kukca bilo je poput zapečaćenog mrkog pogleda. Lint je nazvao Campbella i rekao mu da ima priču "debelu kao krmača" za koju će prihvatiti bilo koju ponudu. Lintov zadatak nakon toga bio je napisati je, odjenuti suknju i zatim predati priču. Priča koja je Linta napokon dovela u *Astounding* zvala se "Bezopasni Ben Mesojed", u kojoj krvavi porivi nekog poslovnog čovjeka prolaze potpuno neopaženo kod njegovih kolega, a koju su na naslovnici pompozno najavljivali riječima "Prekrasna žena danju – mršavi, dosadni mrav noću!" Herzogova jedina reakcija na priču bila je ljut i optužujući pogled koji je uputio Lintu kad su se sreli u 3. ulici, a zatim je Lint napravio krug, vratio se i pohvalio Herzogovu filozofiju kao "laganu poput zrnca" u nadi da će zadobiti još jednu nadahnjujuću ranu od tog suhonjavog idiota.

Lint je Alana Roucha uputio u osnove šunda pa se Rouch odlučio okušati s vlastitom pričom pod naslovom "Goveđi svijećnjak" koju je poslao časopisu *Startling*. Priča, koju su preimenovali u "Zmaj zvjezdanih mora" i preradili tako da u nju uključe zmaja, a isključe bilo kakav spomen "goveđih svijećnjaka", pojavila se dva mjeseca kasnije, na Rouchovo i Lintovo iznenađenje i radost. Rouch je tako gurnut na skliski obronak prema dolini suza i sirovim kricima bradatog očaja.

Nakladnička kuća Never Never, koja je izdavala *Nezgodne i neprimjerene priče* (kasnije skraćeno u *Nezgodno*) odnedavna je počela izdavati i romane. Lint je časopisu prodao priču ("Galaktički gnjavator") i pomislio je da bi podulje djelo koje je pripremao bilo savršeno za objavljivanje u knjizi. *Jedan lažljivac manje* počinje tako da profesor Forneus gradi energetsku napravu kojom bi točno izmjerio za koliko bi vremena svijet propao kad bi svi bili iskreni. Bi li to bila stvar sati, minuta, sekundi? Forneus najprije pokreće napravu na dvije sekunde i milijuni ljudi umiru od iznenadnog zatajenja srca. To što su morali biti iskreni pa makar prema sebi samima bilo je kao da se pod njihovim nogama otvorio bezdan. Samo jedan čovjek, Billy Stem, uspijeva ostati privržen iskrenosti. On se suočava s vlastitim bezdanom – jer, prestane li biti iskren, potonut će u močvaru laži poput svih ostalih. Naposljetku odlazi na Mjesec kako bi pobjegao od čovječanstva, ali u tom se trenutku pojavljuje još jedan astronaut. To je sve itekako išlo Lintu u prilog jer su šund časopisi u to vrijeme živjeli od priča o ograničenim astronautima koji bi se obračunavali na pustim planetima.

"Riječi nemaju pokrića, one su kao gejzir", rekao je Deanu Rodenceu koji se pretvarao da ga ne čuje. Lintov roman trebao je izaći u nakladi Never Never u jesen 1946. kao prvi u nizu od tri romana. Lint je pomislio kako mu se sreća nasmiješila – roman mu je trebao biti objavljen već iz prvog pokušaja.

Kako se primicalo vrijeme objavljivanja, Rodence je zatražio neke izmjene. Najprije je izbrisao Huskanoy, čudnovatu vrstu fotografije koja na poleđini ima korijenje u obliku brkova. Zatim je precrtao "odbjeglo odgonetanje" i opis moderne kulture kao "trijumf suučesništva". Neki čitatelji su Lintove knjige usporedili s onim opasnim delikatesnim ribama koje imaju samo jedan sastojak koji nije opasan po zdravlje. Rodence je iz Lintove knjige odlučio ukloniti sve osim najbljutavijih sastojaka. Nije mu se svidjela rečenica koja se odnosila na profesora Forneusa: "Kad god bi progovorio, bradu bi mu spržila energija". Uklonjen je i svaki spomen na "Kabaret isprika", kao i prizor u kojem je Billy Stem na gradskom trgu izložio "Whitmanov kompas". "Zar je nadraženi trbuh još kontroverzno pitanje?" upitao je klonulo Lint. Ali pogriješio je što je Rodenceu dopustio da naslov promijeni u *Jedno lažljivo kopile manje*. "Kopilad je uvijek u modi", tvrdio je Rodence.

Kad se knjiga napokon pojavila, Rodence je iz naslova izostavio riječ *lažljivo*, a kraj je misteriozno promijenjen tako što je Billy Stem krenuo u mahniti ubilački pohod obrušivši se kamenjem na bližnje. Lint je upao u Rodenceov ured s rukama koje su već bile uzdignute u položaj spreman za davljenje, zatim su se spojile s Rodenceovim vratom i zavrnule ga kao što se zavrću ventili na tvorničkim cijevima. Ni Marshal Hurk nije bio osobito impresioniran. "Prvo što sam upitao Linta bilo je na čemu je bio dok je pisao tu knjigu." Campbell ni trenutka nije posumnjao da bi knjiga mogla biti dobra. Herzog je zapisao: "Instinkt bi trebao gledati kamo ide." Veteran šund-književnosti E. E. Smith o Lintu je rekao: "Da, pročitao sam njegovu knjigu *Jedno kopile manje*, ako se može vjerovati naslovu na koricama. Kad sam došao do kraja, potekle su mi suze od olakšanja."

Kad je Lint vidio tekstove o događajima u Roswellu 1947., to ga je podsjetilo na otkazanu invaziju Marsovaca iz 1938., ali vrlo brzo otpisao je mogućnost da je njihov dolazak i ovaj put bio stvaran. Možda Marsovci doista imaju samo pola guzice, pomislio je.

"MONSTRUOZNI PJESNIK UZNEMIRIO KUPCE"

"Najprije zbuni jedno uho, zatim uplaši drugo, a na kraju ukradi sve", rekao je Edward Bernays o vještinama upravljanja. Lint je bio vješt u prva dva stupnja tog plana, ali je zanemario treći i samo je na nama da zaključimo što je htio postići zavrtanjem puža u električnu utičnicu. Iako je Lint tvrdio kako "ništa toliko ne ujedinjuje vampire kao uspavani pop", to mu nije donijelo mnogo prijatelja, a pretvorilo ga je u neprijatelja barem osmorice poznanika.

Lint je aludirao na to razdoblje u svojoj priči *Sablasne kokoši zauvijek, zauvijek*, objavljenoj kao *Čovjek s glupom rukom* u broju 87 časopisa *Jezovite priče*. U to vrijeme takvi časopisi često su naručivali priče koje će moći uskladiti s već ranije odabranim crtežima i fotografijama, a u ovom slučaju urednik Hugh Dewhurst želio je da Lint napiše nešto na temu crteža na kojem vrtlara divljački napada neka vrsta svemirskog jastoga. U priči *Sablasne kokoši*, koju je već ranije napisao, Lint je o svojim danima u New Yorku kasnih četrdesetih progovorio kroz jednu metaforu. Neki krupan momak zadovoljno je sjedio na trijemu; posegnuvši za lulom, iznenada je shvatio kako mu iz ruke buja ektoplazmična kokoš. Prvo se smijao, pa plakao, postao zadovoljan sâm sa sobom, te zavolio to biće – a zatim su ga ciklički počeli obuzimati svi ti osjećaji dok je vrijeme izvan njega i dalje prolazilo. "Zavirio je u nešto poput mračne kobi kroz veo uznemirujuće, burne mučnine koji se spustio na pločnik oko njega. Bio je potpuno smiren, moglo ga se ubrati poput cvijeta i od njegove smrti bilo bi jednako malo koristi. Cijeli život prošao je u minuti." Zatim se pojavila njegova žena noseći sendvič, a on je katapultiran s trijema kroz rupu u vječnosti i vir ga je povukao kroz susjedstvo, a on se bacakao uokolo kao da pokušava izbjeći metke. "A nije čak bilo ni zabavno", stoji na kraju priče. Za potrebe časopisa *Jezovite priče* Lint je kokoš promijenio u svemirskog jastoga i u popratnoj bilješci Dewhurstu napisao: "Našli ste se u pravom škripcu, zar ne?" Lintov odnos s Dewhurstom napokon je doživio kraj 1960. s Lintovom pričom *Razdraganost,* u kojoj se protagonist budi kao u filmu *Dan trifida* i zatječe svijet bez ljudi, a zatim do kraja života razdragano luta bez straha da će mu bilo tko dosađivati. Njegov prelazak iz opreznog optimizma u potpuno ushićenje majstorski je izveden iako je Dewhurst izbacio nekoliko prizora u kojima glavni lik spontano svršava hodajući pustim ulicama.

1949. Lint je uspio uvjeriti nesretnog Alana Roucha da bi mu mogli dodijeliti Nobelovu nagradu ako glavu preruši u divovsku očnu jabučicu. Elegantno odjeveni Rouch s velikom očnom jabučicom na ramenima privukao je mnoštvo zaprepaštenih pogleda u njujorškoj Gradskoj knjižnici, a novinaru koji je kasnije stigao objasnio je grandiozni cilj koji ga je potakao na takvo ponašanje. Iz tog susreta proizašao je naslov IDIOT MAHNITOG POGLEDA UDARA IZVJESTITELJA, a Lint je, osjetivši se krivim zbog tog pokušaja izazivanja senzacije, istom novinaru izjavio kako se namjerava vjenčati s kokoši. Kad mu je Lint, blistajući od sreće, pružio novine, Rouch mu je ukazao na činjenicu da je naslov VJENČANJE EKSCENTRIČNOG AUTORA I KOKOŠI zasjenio priču o tome kako "pisac Alan Rouch otvoreno priznaje svoju strast prema peradi". Tijekom cijelog života Linta je progonilo površno novinarstvo s bombastičnim naslovima poput ŠUND-KNJIŽEVNIK ISPALJUJE GLUPOSTI (*San Francisco Chronicle*), NOVI PIŠČEV DJETINJASTI ISPAD (*Los Angeles Times*) i PISAC RADI MAJMUNA OD SEBE (*Maine Catholic Record*) iako valja napomenuti da se u svima njima moglo pronaći nekih natruha istine.

Tijekom svoje bitničke faze Lint je bio veliki poklonik takozvane *close-up* magije iako nikad nije uspio doista svladati ključnu, "magičnu" stranu nekog trika, što bi nadoknadio opalivši promatrača po glavi baš u trenutku čuđenja. Tako bi bilo koji promatrač, u slučaju da je odabrao šaku u kojoj se skriva novčić, smjesta istu tu šaku osjetio na svom nosu.

Kad bi ga žrtva nakon toga prozvala, Lint bi hinio čuđenje tvrdeći da je trik izveden uspješno, bez nasilja i na veliko zadovoljstvo i strahopoštovanje promatrača. Međutim, kad su ga Ginsberg i Kenneth Rexroth 1955. u San Franciscu natjerali da trik izvede pred publikom u Six Galleryju, iznenada je pomahnitao, bacio karte dobrovoljcu u lice i ispalio startni pištolj u uspaničenu gomilu.

Mnogo bliže njegovu pravom pozivu bila su Lintova redovita pojavljivanja u javnosti s čupavom perikom i oštrim, drvenim zubima. Zauzevši položaj na nekoj vrlo prometnoj lokaciji, raširio bi ruke i počeo ispaljivati stihove ne obraćajući se nikome posebno. MONSTRUOZNI PJESNIK UZNEMIRIO KUPCE, glasio je naslov u *Washington Postu* od 18. ožujka 1954.: "Kupce robne kuće Woolworths u ponedjeljak uplašio je nakazni čovjek raščupane kose i oštrih zubi iz kojeg je potekla rijeka rimovanog blebetanja. Njegovo teatralno ponašanje privuklo je pozornost čuvara koji tvrde da je 'nestao' prije no što su ga uspjeli zadržati." Među Lintove omiljene recitacije spadale su "Vidim te, Eddie", "Prigovaraj u ovaj rog" i pjesma o njegovim dvojbama treba li otići u vojsku, "Kad na vrbi zasvrbi":

Kad na vrbi zasvrbi
Otići ću u vojsku
Otići ću u vojsku
Kad na vrbi zasvrbi
Pozovi me tad
Možda taj dan
Ostvari mi se san
Da odem u vojsku
Kad na vrbi zasvrbi

Prilikom kasnijih pojavljivanja "monstruoznog pjesnika" izvješća su govorila o nasilnoj smrti nekolicine promatrača, ali smatra se da je to bilo djelo oportunističkog oponašatelja.

Zlatno doba Lintovih psina podudaralo se s uzletom makartističkog zastrašivanja komunističkom prijetnjom i već 1949. Lint se našao među skupinom koja je pred hotelom Waldorf prosvjedovala protiv Šostakoviča. Među natpisima VRATI SE KUĆI U RUSIJU I UZMI SA SOBOM SVOJU KOMUNISTIČKU PROPAGANDU našao se i onaj Lintov na kojem je pisalo RASTU MI PERAJE. Iste godine Lint je bio izvrgnut ruglu kad su tri njegova prijatelja odjevena u policajce upala u njegov dom i zatekla ga kako gura Lenjinovo poprsje niz zahodsku školjku.

Jedan od Lintovih brojnih neuspješnih pokušaja uspona u medijskom svijetu dogodio se kao posljedica stvaranja crnih lista koje su sadržavale navodne simpatizere komunizma u zabavljačkoj profesiji. Sposobni CBS-ov producent Douglas Norton 1951. ponudio je Lintu da zamijeni komunističkog scenarista Ordala Lissitskog i obećao mu dobru zaradu. Lint ga je uzeo za riječ i počeo proizvoditi tekstove u kojima su obitelji s blaženim izrazom na licu govorile kako je "sve bolje u Sovjetskom Savezu", a irski policajci prekoravali druge rečenicom "Od svakog prema sposobnostima, svakom prema potrebama", i sve to u umiljato vedrom stilu prosječne humoristične serije. Norton je upao u sobu za scenariste i protresao Linta za ramena vičući kako je svojom ludošću

"razbio svijet", a zatim Lintov tupi pogled pogrešno protumačio kao pokerašku hladnokrvnost. Norton je zgrabio Linta, a zatim se spotakao o sag i povukao ga za sobom na pod, smijući se unatoč svemu. Lint je zatim dostojanstveno ustao, otresao prašinu s odijela i u tišini napustio sobu. Neće imati posla s televizijom sve do katastrofalne *Catty i satnik* više od desetljeća kasnije.

U travnju 1952. Lint se pojavio pred senatskim odborom za protuameričko djelovanje predstavljajući se kao Elia Kazan, da bi kasnije sve to popratio parodijskim oglasom u *New York Timesu*. "Kazan nije imao ništa protiv", kasnije je tvrdio Lint, "jer se tako uopće nije morao ondje pojaviti, a niti ga se moglo kriviti za ono što je tamo rečeno." Lint je u njegovo ime zapitao: "Što ne valja ako gledam u ormar?" i rekao: "Clifford Odets ima rajčice umjesto očiju", a zatim ponovio: "Očiju". Lint je smatrao vrlo važnim doslovno oponašati Kazana, čak do te mjere da bi se pretvorio u beskičmenjaka čim bi ga malo više pritisnuli. U svom oglasu u *Timesu* Lint je komunizam nazvao "zavjerom došljaka" i ustvrdio da "liberali moraju dignuti glas". U to vrijeme to je bio Lintov najbolji i najutemeljeniji apsurdni uradak. Sve to još se događalo sedam godina prije otkrića da je senator McCarthy svakog jutra ležao u kupki od tekućeg sapuna.

No Lintu se mora priznati da nije dopustio da mu takve bizarnosti uspore put na rastućem tržištu šund-književnosti. Pedesetih su se godina šund-časopisi oporavili od nestašice papira koja je vladala tijekom Drugog svjetskog rata i na tržištu su se pojavili na deseci novih, s imenima poput *Uzbudljive i začuđujuće priče, Onkraj apsurda*, *Fantastična šakanja*, *Opasna potraživanja* i *Farbaj ti nekog drugog*. Na naslovnicama su uvijek bili prikazani ljudi s kukcima umjesto očiju kako pregledavaju neke račune ili kućanice kako sklapaju zavjese pred zbunjenim izvanzemaljcima. Između 1950. i 1955. Lint je prodao 123 priče časopisima *Zaprepašćujuće priče*, *Zapanjujuće priče, Zbunjujuće priče, Vruće priče, Istrošene priče, Bolesne priče, Marginalne priče, Fatalne priče, Beskorisne priče, Stravične priče, Izmišljene priče i Vijugave priče*, kao i onima kratkog daha, kao što su *Potpuno nevjerojatne priče, Crvljive priče, Priče koje ne možete ni zamisliti, Prerazrađeni alibiji i Velika ticala*. Taj posljednji pripadao je onom što bi se danas nazivalo "spacijaliziranim tržištem obećavajući ticala u svakoj rečenici i Lint je imao velikih problema kako bi svoju priču "Pravo podrijetlo tri mudraca s istoka" prilagodio tom zahtjevu. Bilo je nekoliko časopisa s takvim sumnjivim naslovima, a najznačajniji od njih bili su *Medvjed od denima, Željeznička epifanija* i *Komercijalni uzgoj ruža*. U nedostatku novca Lint je pokušao napisati priču koja bi se dojmila svih tih časopisa. To je urodilo inovativnom pričom "Investicija pupoljak" o obilju i paranoji. Priča počinje kad Ben Marax sjeda na vlak i iznenada shvaća kako je do tada živio u oblacima. Ono što on naziva "patuljastim ružama" zapravo su granate, ali njihova eksplozija je toliko nezamjetna da ljudska bića uopće ne primjećuju da se nešto zbiva. Izvanzemaljci su ih ispustili u našu dimenziju, a da nisu razumjeli naš sustav vrijednosti: čovječanstvo nikad nije ni primijetilo ni vrednovalo onaj dio svog bića koji su uništile te slikovite mine zasađene u zemlji. "A taj dio su", rekao je zaprepašteni vođa izvanzemaljaca, medvjed od denima, "njihove DUŠE!"

Lint je naposljetku priču prodao *Crvljivim pričama*.

Ironično, ali upravo je ta priča skrojena po mjeri triju časopisa navela Linta da, braneći svoje pozicije, vikne na Camea Herzoga: “Tvoje tijelo uzima olovku i zatim se svrstava s ostalim tijelima. Moje leti svuda uokolo.”

Lintovo plodno stvaralaštvo navelo je Gernsbacka da ga optuži kako piše grabljama umočenim u tintu.

Ali kako je Lint napisao toliko priča i kakva je bila priroda svijeta šunda unutar kojeg je stvarao?

“SVE MOGU PODNIJETI”, ŽIVOT KAO ŠUND PULP LIFE

Unatoč svom grubom opisu života uništena kompromisom, Lint nikad nije žudio za ženskim društvom. Žene je intrigirao taj momak koji je, prema Kerouacu, “hodao uokolo poput nekog anđeoskog idiota“ te s rezigniranom dosadom u glasu govorio o nakrivljenim marsovskim gradovima. Lint je na koketiranje odgovarao vičući: “Privuci *mene*, molim te“ svim junačkim otporom koji je mogao skupiti. Žena koja bi se mogla s tim uhvatiti u koštac ili to naprosto zanemariti mogla se smatrati dobrom prilikom i Lint je s jednom takvom prilikom, Emily Abodon, krojačicom, unajmio nekakav ruševni tavan u Perry Streetu. Lint je počeo masovno proizvoditi priče, a Abodon ga je kao od šale pratila kreacijama u kojima je mogao predavati rukopise. Bili su dvoje vragolana na putu prema uspjehu.

Šund-časopisi jednostavno su gutali galaktičke priče ne mareći previše za isplatu honorara, a njihov tipični urednik bio je propao čovjek koji još nije shvatio u kako lošem stanju se nalazi. Očiti primjer bio je Hugh “Banzer” Dewhurst, urednik časopisa *Jezovite priče*, koji bi luđački ponavljao da je njegov cilj “samo ispuniti vražju stvar želatinastim bićima, laserskim zrakama – oh, idioti, tko sam uopće ja? “ govorio bi i lupao se po glavi sve dok mu kosa nije postala divlja i raščupana. Unatoč tome šund-časopisi bili su dobrodošla fluorescentna posjekotina na tijelu kulture koju je Lint u priči “Novi Zavjet cigareta” opisao kao “uglednu udovicu kojoj lijepo ophođenje izlazi iz torbice”. Ali Lint je pokušao unijeti zdravi element izdaje u taj razmetljivi kič koji se tada sviđao čitateljima šunda. U početku privučeni Lintovim smiješno lošim rečenicama poput “Neka vrsta pitome svinje poskakuje prema nama“ i njegovom sklonošću da likove opisuje kako ulaze u sobu “blještavih škrga”, čitatelji bi nastavili čitati da vide hoće li svinja iz uvodnog odlomka ikako značajnije utjecati na priču.

Nakon uspjeha priče “Investicija u pupoljak” i njene patetične zadnje rečenice Lint je ponovio formulu u nizu priča koje povjesničar šunda Mike McCurry opisuje kao “smeće”: “Nastavio je pisati te glupe završetke u

kojima glavni junak ili negativac na kraju objelodanjuje neku veliku istinu, ali ubrzo je to postalo previše predvidljivo." To je bio slučaj s pričom "Oženio sam se kantom za smeće" u kojoj, oženivši se kantom za smeće, glavni junak prolazi kroz mnoge nedaće koje su proizašle iz te pogreške, zatim se okreće prema nama, čitateljima i kaže: "To se moralo dogoditi jer... *oženio sam se kantom za smeće!*" Element iznenađenja bio je već daleko sjećanje kad je Lint predao priču u kojoj poštar ustaje rano ujutro, raznosi poštu, pije kavu, završava posao, odlazi iz ureda, a zatim zastaje kako bi, zaprepašten svojom sudbinom, izjavio da je sve to učinio *zato što je poštar*. Lint u to vrijeme nije jeo ništa osim morskih trava i neku vrstu tanke gaze, tvrdi Abodon. Njihovo potkrovlje bila je jazbina puna uleknuta sijena i margina koje je Lint izrezivao jer su ga previše zbunjivale.

Lintovo sjećanje na te dane bilo je nalik halucinaciji: u jednom intervjuu iz 1971. ovako je opisao svoje godine u Villageu: "Taj stan polako je postao okupljalište živih mrtvaca." A kasnije je izjavio: "Smeteni zombiji razbijali bi vrata i gegali se uokolo kao oličenje jednostavnosti sve dok im netko pametan ne bi odrubio glave. S takvim sam se prekidima morao boriti."

Abodon ga je poticala da provodi više vremena s prijateljima kod Fugazzija, ali Lint bi ulazio u taj bar noseći na sebi glavu njemačkog ovčara od papirmašea – i to gotovo trideset godina prije Reaganove inauguracije. Marshal Hurk sjeća se: "Stajao bi napinjući trbuh i rekao: 'Udari me – sve mogu podnijeti.' Naravno, zbog lažne glave nismo znali kome od nas to govori pa smo ga svi udarili u isto vrijeme. Bilo je to brutalno."

"On je opasan gad", govorio je Herzog u to vrijeme. "Sljedeća na redu sigurno je policija."

Ali ono što je slijedilo bila je "Voda mi je došla do grla u trbuhu", prva od Lintovih uznemirujućih "priča o mlohavom trbuhu", za koje je tvrdio – kad god bi se našao neki urednik voljan saslušati ga – da su vrlo tražene na ulici. Paul Steinhauser, urednik časopisa *Zbunjujuće priče*, u najboljem slučaju sjena od čovjeka, bio je dovoljno izvan doticaja sa stvarnim svijetom da bi mu povjerovao i objavljivao priče istom brzinom kojom bi ih Lint proizvodio. Riječ je o naslovima poput "Trbuh ne laže", "Nek' je proklet moj trbuh", "Najezda trbuha", "Moj trbuh je oko", "Moje oko je trbuh" i "Pazi, trbusi!". Steinhauser se našao zatrpan pričama o trbuhu pa ih se pokušao riješiti u posebnom izdanju nazvanom *Zbunjujuće priče o mlohavom trbuhu,* ali svakim danom ih je bilo sve više, a zbunjenost čitatelja sve je više rasla. Mnoge od novih priča bile su djelo drugih autora koji su primijetili očiglednu urednikovu žeđ za njima. Rouch je napisao tri u jednom danu: "Bijeg iz trbuha", "Moj trbuh danas bit će svet" i "Oslobođenje trbuha: odiseja u trbuhov trbuh". Steinhauser je bio u nevjerici uslijed te navale priča i zbog činjenice da je iznenada postao poznat kao Trbonja. Pisci su mu prestali slati normalne SF-priče i po barovima bi govorili, rastežući slogove: "Ma, neee...on u zadnje vrijeme prihvaća samo priče o mlohavom trbuhu", a početnici bi svim silama pokušavali uklopiti trbuhe u svoje priče, čak i kad je Lint već davno odustao od toga. *Zbunjujuće priče* urušile su se pod teretom te umjetno izazvane pomame, a Lint je ponovo sreo Steinhausera tek 1973. kad se ovaj pokušao fizički obračunati s njime.

Nakon niza priča o mlohavom trbuhu Lint je nove pašnjake za svoje stvaralaštvo pronašao u susretu s književnim agentom Robertom Baine-

som. Lint je bio poseban slučaj među piscima šund-priča jer je već imao objavljen roman i Baines je tvrdio da može pomoći Lintovu usponu u književnom svijetu. On je bio ključan pri prodaji *Mlohavog uda* nakladniku Doubleday, a zatim je zapao u stanje mrtvila karakteristično za agente, nastavivši sisati 15 posto od svega što će Lint kasnije zaraditi. Ugovor koji je ostavio kao oporuku bio je neprohodan poput labirinta. Lint će kasnije parodirati tu agentovu obamrlost u priči "Kristalasti pomoćnik", ali ta priča nije ništa u usporedbi s onom istinitom, pričom o ljudskom tijelu koje propada i neizdrživo zagušljivom zraku.

Međutim, 1954. to se tek trebalo dogoditi i prodaja *Mlohavog uda* u Lintu je izazvala navalu optimizma s obzirom na ono što ga očekuje u budućnosti. "Vjerojatno ću svake srijede ispeći pitu svojim slavnim prijateljima", nagađao je u svojim bilješkama, "i svaki puta malo-pomalo sve više izazivati sreću." Kraj te bilješke nalazi se crtež koji prikazuje Linta sa sjekirom.

Među Lintove prijatelje ubrajao se i Jose Alvarez, nervozni Kubanac koji je napisao pjesmu "Poniženje veličanstvenog pastuha" i smatrao to dovoljnim opravdanjem bilo kakva emocionalnog ili financijskog zahtjeva prema društvu. Nikad nije napisao nijedno drugo djelo, ali smatrao se "najvećim od svih pjesnika i vrijedan hvale". Alvarez se iracionalno bojao kiše i Lint je uživao mučiti ga tako što bi otresao kišobran svaki put prije no što je ušao u prostoriju. Drugi oblik mučenja sastojao se u tome da ga zove "Lenny" i svima kaže kako je "daroviti brijač". Ljudi su neprestano prilazili nekadašnjem pjesniku i tražili da ih ošiša, a kad bi ih odbio, pokušavali bi ga odobrovoljiti uzvikujući: "Samo malo podreži, Lenny", sve dok ne bi eksplodirao od bijesa. Lint je pokrenuo glasinu da će Alvarez svakoga ošišati u zamjenu za bilo kakav kišobran. Kubanac se sada panično bojao kišobrana i pokušao je zadaviti Herberta Hunckea koji je doteturao do njega vlažnih očiju s neupotrebljivim slamnatim suncobranom. Lint je i dalje volio pisati priče u serijama pa su tako nastale četiri priče o Joseovim hirovima: "Lažna nada za Lennyja", "Lenny postaje nasilan", "Lenny spalio svoje mostove i nitko ga nije spasio" i "Lenny nikad neće biti ništa više od darovita brijača". Ta gomila smeća postat će izuzetno važna manje od desetljeća kasnije.

Lintova karijera pisca šund-priča bila je na vrhuncu plodnosti 1954. i to sve zahvaljujući navici da od sebe udalji sve koji bi mu se približili ili to na bilo koji način pokušali. "Otišao sam ga posjetiti u potkrovlje u Ulici Perry", sjeća se Marshall Hurk, "i čim sam ušao, vrhom čizme gurnuo je kokoš – živu kokoš – na mene. Bilo tko drugi prasnuo bi u smijeh, ali on nije rekao ni riječi. Čak je i kokoš bila potpuno nijema. Umro sam od straha." Terry Sothern također je komentirao Lintove navike iz tog vremena: "Poput mantre neprestano je ponavljao rečenicu 'Kakva sjajna publika večeras, oslobodite tigrove'. Neprestano bi hodao prema vama izgovarajući to sve glasnije i glasnije sve dok vam se tijelo ne bi ispunilo istinskim strahom i ne biste poželjeli pobjeći odande."

U tom razdoblju, dok je gurao kokoši i izvikivao mantre, Lint je radio na priči koja će kasnije postati *Mlohavi ud*.

MLOHAVI UD

Isam Lint bio je iznenađen pojavom svog drugog romana – ono što je započelo kao prilično uobičajena priča o mlohavim kanalima nekog sata sagging clock ducts razmahalo se preko svake mjere, natjeravši Emily Abodon na ultimatum: "Ili priča ili ja." Zbunjen, Lint je još čekao na glagol kad je Abodon zalupila vratima i ostavila ga da radi. Lint je eksperimentirao (možda pokušavajući izvući pouku profit from iz bolnog iskustva s *Jednim kopiletom manje*) mijenjajući po jednu riječ u svojim već objavljenim djelima. Najuspješniji od tih eksperimenata pokazao se onaj kad je riječ "trbuh" iz "priča o mlohavom trbuhu" zamijenio s riječju "ud", pa je uskoro skupio dovoljno materijala za podeblji fascikl pod naslovom Mlohavi ud, kojem su se kasnije pridružili Mlohava smrt, Mlohavi šmrklji i Mlohavost sama po sebi, a zatim je briznuo u plač nad onim u što se pretvorio njegov život. Pao je na pod poput lošeg pomoćnika i u viziji ugledao tijela koja su se smjestila podno vlastitih nestrpljivih duša. "Ponašaju se poput pljuska koji se spustio na putnike", pomislio je ugledavši te duhove. "Mi smo sami vlastiti cirkus. Mi sami krojimo rukav. Mi sami prekrajamo odijelo." Trenutak je izgubio snagu. "Žar je ovdje u zarobljeništvu", zapisao je u bilježnicu. "Neki idiot je povezao nagradu s tumorom."

U romanu *Mlohavi ud* pola grada po imenu Eterani potpuno je istovjetno drugoj polovici jer vlasti nemaju dovoljno ideja za cijelo područje. Valac je jedini građanin koji je toga svjestan. "Ovaj se namještaj događa svakog dana", tuži se Valac, pokušavajući otkriti koliko inačica svakog predmeta postoji u gradu. Broji li se mala razlika kao potpuno različita ideja? "Sretni sat nalazi se na nekoliko mjesta, čarolija u obliku riječi 'da' i riječi 'ne'." Obje inačice svakog predmeta mogu se malo promijeniti, ali kad Valac pokuša uvesti neku promjenu, njegov okoliš ga fizički napada, pokušavajući ga probaviti i ispljunuti kao dio urbanog prostora. U romanu *Mlohavi ud* prvi puta se pojavljuju "ujednačitelji", zlokobne naprave koje Lint nikada uistinu nije opisao, osim što je neprestano ponavljao kako "nisu izrađene od voska".

Valac naposljetku uspijeva zbuniti grad pomiješavši dvije polovice tako da manjak ideja više nije tako očit (Eterani tako postaje poput bilo kojeg drugog ljudskog grada). Sâm grad, uvjeren u svom zaboravu da je zapravo zanimljiv, gubi svoj obrambeni mehanizam. Kad Valac uvede istinski novu ideju (u ovom slučaju unutrašnje organe zrcala spremljene pod prozirnom kupolom na kojoj se nalazi nekoliko otvora za disanje i koja je pokrivena živim glistama od crnog kamena), vlasti su toliko sigurne da će to dovesti do katastrofe da je one same potajno izazivaju. Ohrabren, Valac se usprotivljuje svojoj kazni i vraća je u zajednicu – golemi prirodni zid udara u grad čiji se dijelovi šire na kipućem zraku, a rastaljeni anđeli prekrivaju njegove zidove. Na kraju knjige gradonačelnik izražava zloslutno nezadovoljstvo raznobojnošću svijeta: "Čim se jutros nebo pokrenulo, postalo je očito da je ovako živopisna stvarnost neprihvatljiva." Svijet još nije pobijeđen.

Mlohavi ud imao je odjeka kod onih koji su bili na istoj valnoj duljini. Nakratko je popularizirao izraz "ručni svršetak" u značenju "smrt", za-

tim rečenicu "Jedino sam ja dovoljno nepristojan da to kažem glasno". Iz njega potječe i glasoviti trop "Barikade nas sprečavaju da spoznamo istovrsnosti i razlike, Fanny Barberra", slogan koji će se šezdesetih godina pojaviti na mnogo većim i skupljim prosvjednim transparentima. Eterani pomalo podsjeća na Hintonove dvodimenzionalne slike, ali je protkan Lintovim usputnim iskrivljavanjima dimenzija, poput digresije o razlici između "površnog nestajanja", tijekom kojeg koračate oko nabora nastalog u zraku i naizgled nestanete u ništavilu, te umijeća "dubokog nestajanja", prilikom kojeg naprosto nestanete.

Knjiga je loše prošla kod kritičara. Njena poruka zahtijevala je tako istančan grob da ju je bilo lakše održati živom, ali Lintovo predviđanje "društva dovoljno raznolikog da svaki leš istrune različitom brzinom" prevršilo je mjeru. Srednja struja u književnosti ignorirala ga je poput mačke. U međuvremenu je Cameo Herzog, koji je sada pisao kritike u *New York Timesu*, svima govorio da je "Lint nejasan poput odgovora koji vam daje balzamer". Lint je smatrao kako je to jedina smiješna stvar koju je Herzog ikad rekao i svima ju je ponavljao, a jednom se i obukao u kornjaču kako bi ostvario što jači dojam. To je dolilo ulje na vatru jednostrane svađe koja će se protegnuti godinama i dati publicitet obojici bez nekog većeg napora s Lintove strane.

Pripremajući bilješke za knjigu *Ljubav kao reklamni slogan*, Lint je svladao umijeće dvostruko povezanih rečenica koje su u svakom trenutku mogle otići u bilo kojem smjeru. Svijet u romanu *Ljubav kao reklamni slogan* bio je svijet nezadovoljenih potreba. "Optimist se ne može ni na što osloniti osim na čuda", stajalo je u romanu, a ulice koje je opisao bile su pune istrunulih tijela. U tu zemlju dolazi Isou i počinje propovijedati filozofiju po imenu Haagenti. "Naša ograničenja postoje kako bi nas podsjetila da nas netko negdje mrzi iz dna duše", izjavila je pred gradskim vijećem koje, spremajući se pobjeći u helikopeteru, nije s oduševljenjem dočekalo njen iznenadni dolazak. Ali saslušali su je zauzevši stav pretjerane usredotočenosti. "Uspjeh u zoološkom vrtu još je neuspjeh", rekla im je.

"Ponekad čak i mačka izgleda glupo kad tetura uokolo", požalio se gradonačelnik.

Ta farsična knjiga u kojoj ljudi jedni druge zaključavaju u sobe, a zatim odlaze u bjesomučnu potragu za onim što bi im moglo biti od koristi kad stignu na sigurnu postaju, završava tako da i sama Isou odlazi na krov i uzlijeće helikopterom, a njen tup pogled pun prezira kao da je upućen bijesnim i nemoćnim birokratima ispod nje. U isto vrijeme nekoliko identičnih helikoptera s potpuno identičnim ženama uzlijeće s drugih upravnih zgrada u gradu.

Lint se neko vrijeme poigravao knjigom, u isto vrijeme radeći na nevjerojatno čudnoj *Za sve krivim paprat*. Izbjegavajući vjerovnike, Dean Rodence redovito je mijenjao adrese, ne govoreći nikad nikome kamo ide. Kad se pojavio nakon jednog takvog razdoblja odsutnosti, gorko se požalio što je *Ljubav kao reklamna poruka* izašao u nakladi Ace Double zajedno s knjigom Jima Dewara *Kvantna kurva*. Lint je obećao da će mu dati iduću. Već je radio na dvije: *Za sve krivim paprat* i *Ušmrči ovo*.

Prva od te dvije knjige prati Jaena Amobera od trenutka kad se budi i postaje svjestan raznih teorija koje se kovitlaju njegovim umom. "Prosječna osoba vjerojatno pomisli na jastoga jednom mjesečno. Dakle,

pronađite mi kuhara s kojim je sve u redu!“ Njegova opsjednutost kuharima ostavlja mu dovoljno mjesta za razmišljanje o brodovima (“Brodovi su poput patentnog zatvarača – to neće dobro završiti“), o progonstvu (“Progonstvo je olakšanje pod krinkom pokore“) i svinjama (“Najvažnija stvar kod svinja je svrsishodnost“). Iako je Lint to zanijekao, kritičati Amobera smatraju shizofrenikom koji pokušava izvući smisao iz svega što njegovo oko ugleda: “Oči su sfinkteri stvarnosti“ kaže Vaneigem, a Lintove stranice su, prema tome, nabijene podacima. “Bit moderne arhitekture je izdržljivost”, kaže Amober šećući gradom. “Je li ikad postojalo neutralno nebo?“ upitao je pogledavši uvis. “Nema ljepše osobe od bolje polovice nekog idiota”, primijetio je ugledavši neki sretan par. “Tjestenina je pobjeda konsenzusa nad samopoštovanjem”, kaže Amober prolazeći kraj nekog bistroa. “Ruke krive poput orangutanovih”, kaže podrugljivo promatrajući orangutana u zoološkom vrtu. “Prekomjerni sukob je vrsta bijega”, razmišljao je promatrajući policajca.

Neprestano se vraćao svojoj omiljenoj temi – kuharima. “Ništa što kažem nimalo ne djeluje na kuhare”, žalio se prelazeći ulicu. Je li naposljetku ipak postao jastogova ljuska ispunjena ljudskim mesom, kao što se bojao u mladosti? “Dvosmislenost je ono što pas ostavlja kad uđe u automobil”, razmišljao je. Spoznavši grm paprati u svoj njegovoj složenosti, iznutra ga stade razdirati strava dok je promatrao njegov kosturasti lik u tmini. “Ja sam krhko, bolesno krivudanje tvog života”, začuo ga je kako šapuće.

Na kraju svog jednodnevnog putovanja Amober ulazi na stražnja vrata restorana, stavlja pregaču i kapu te počinje sjeckati mrkvu. Posljednja rečenica u knjizi: “*Stajao je pripremajući ukusnu biologiju za lijene neznalice*“ jedna je od najsnovitijih i najlakših ikada (dosad) zabilježenih u književnosti.

Lint je baš odjenuo jednu osobito droljastu suknju kako bi odnio rukopis Rodenceu kad je stigao paket s komadićem krvava mesa i porukom u kojoj je Rodenceovim rukopisom bilo napisano: GDJE LI SAM JA?

To je bila kap koja je prelila čašu (Lint nije shvaćao da je Rodence aludirao na novi ured koji je otvorio u četvrti sa skladištima mesa) i Lint je odlučio potražiti ozbiljnog nakladnika koji nije imao problema s plaćanjem. Ginsberg ga je uputio na pariški Olympia Press pod vodstvom nevjerojatno prepredenog Mauricea Girodiasa. Ginsberg je Girodiasa uspio uvjeriti da “kriviti“ u američkom žargonu znači “ševiti“ (u katalogu iz 1959. knjiga se doista pojavljuje pod naslovom *Ševim paprat*). Lint nikad nije dobio honorar od Girodiasa, koji je kasnije knjigu prodao Aceu. Na naslovnici izdanja Acea pogrešno je navedeno da je Lint autor *Kvantne kurve*. “U vremenima poput ovih”, rekao je Lint Rouchu, “ponekad poželim da sam ravnodušan. Ili tuljan.”

Lint se dotakao predsjedničkog ubojstva u svojoj priči iz alternativne američke povijesti "Jezikova juha naciji" u kojoj je Robert G. Ingersoll pristao zadržati svoja uvjerenja za sebe, a zauzvrat mu omogućuju da postane guverner države Illinois, a kasnije i predsjednik. Priča slijedi pripreme za atentat, a Ingersolla u isto vrijeme nagriza osjećaj krivnje i mržnje prema samom sebi dok u središtu svog bića osjeća stvaranje uzburkane crne rupe. Za vrijeme jednog pojavljivanja u javnosti Ingersoll doista doživljava imploziju, njegovo središte urušava se u tminu čak i prije no što je do njega dospio ubojičin metak. Lint zatim pokazuje predsjednikovu dušu kako vrišteći juri dubinama pakla dok ga zakašnjeli metak zauvijek progania.

Rigor mortis koristi se spiralom sumnje koju je izazvalo ubojstvo JFK-a kao odskočnom daskom putem koje Lint ulazi u politički diskurs noseći na sebi samo grudnjak i nekakav šešir od morskih trava. To ga je dovelo u razne nevolje, koje nisu nimalo poboljšale njegovo duševno stanje.

Lintu se sviđala teorija Čarobnog metka prema kojoj je jedan jedini metak morao krivudati naokolo kako bi se objasnile višestruke rane i tako odbacila mogućnost da je bilo više atentatora. "Ta argumentacija nalikuje na invokaciju", izjavio je, a u knjizi *Rigor mortis* skovao je rečenicu koju će kasnije ponoviti u knjigama iz serije *Proročanstva za svakog*: "Fikcije koje stvara Amerika mnogo su opasnije od njezine stvarnosti."

Nadovezujući se na vrlo nadahnuto izvješće Warrenova odbora, Lint pretpostavlja da je čarobni metak naprosto odbijanac onog čuvenog metka što ga je John Wilkes Booth ispalio u Lincolna 1865. Ukratko, taj je metak ušao kroz Lincolnovo lijevo uho i izašao kroz njegovo desno oko, izašao iz kazališta Ford u Washingtonu i skrenuo prema sjeveru, gdje je oborio političara Thomasa D'Arcyja McGeeja dok se ovaj vraćao u svoj dom u Ulici Sparks u Ottawi; odbivši se zatim natrag na prvotni pravac, metak je pogodio predsjednika Jamesa Garfielda dok se ukrcavao na vlak na postaji Baltimore & Potomac, prošao mu kroz leđa, a zatim mu, učinivši dramatični okret u obliku slova U, ponovo prošao kroz leđa i zaputio se istočno preko Atlantika gdje je stvorio tri zasebne rane u tijelu talijanskog kralja Umberta I., a onda, izašavši iz njega pod pravim kutom, otkinuo dugme s prsluka predsjednika McKinleyja u Buffalu, da bi se zatim okrenuo za 360 stupnjeva i prošao kroz McKinleyjev trbuh, nastavivši u pravcu Finske, gdje je ranio ruskog guvernera generala Bobrikova u trbuh da bi se zatim vratio i prošao mu kroz vrat, točno pod kutom koji mu je omogućio da nastavi prema istočnoj obali Amerike, gdje se zabio u grudi Theodorea Roosevelta, skrenuo s putanje odbivši se od metalne kutije za naočale, gdje ga je zatim usporio govor od pedeset stranica koji je Roosevelt presavinuo i stavio u unutrašnji džep. Metak je zatim ostavio bivšeg predsjednika u dobrom zdravlju, ubrzao i prošao kroz trbuh predsjednika Francisca Madera u Ciudad de Méxicu, nakon čega se odbio u pravcu sjeveroistoka i ubio grčkog kralja Georga u Solunu. Zaokrenu-

vši sjeverno prema Sarajevu, metak je pogodio u trbuh nadvojvotkinju Sofiju, a austrougarskom prijestolonasljedniku Franji Ferdinandu prošao je kraj srca, da bi zatim skrenuo u pravcu jugozapada prema meksičkom gradu Chinameci, gdje je zavijugao kroz tijelo Emiliana Zapate, ostavivši na njemu tragove višestrukih rana, a zatim nastavio spiralno kretanje sve dok se nije sreo s usnulim meksičkim predsjednikom Venustianom Carranzom. Orbitalna sila inercije zatim ga je ponovo skrenula preko Atlantika sve do varšavske Palače lijepih umjetnosti, gdje je u poljskom predsjedniku Gabrielu Narutowiczu ostavio tri vrlo istaknute rane da bi zatim proveo četiri godine prateći Benita Mussolinija i ponekad se zalijećući u njega poput ose, ali bez nekog značajnijeg rezultata, sve dok se nije ponovo uputio prema Sjedinjenim Državama, prohujavši kroz trbuh čikaškog gradonačelnika Antona Cermaka i ranivši četiri prolaznika u Parku Bayfront u Miamiju, ali potpuno promašivši Franklina D. Roosevelta da bi se zatim okrenuo u zraku i obrušio se prema Beču, gdje se sastao s austrijskim kancelarom Engelbertom Dollfussom. Njegov put nastavio se preko bare, sve do predgrađa Ciudad de Méxica, gdje je ušao i izašao iz lubanje Lava Trockoga, zatim obišao zemljinu kuglu da bi ostavio tri rane u tijelu Mahatme Gandhija i u Rawalpindiju ubio Liaquata Ali Khana, prvog pakistanskog premijera; za dlaku promašivši Harryja Trumana u Washingtonu, bio je smrtonosan za predsjednika Nikaragve Anastasia Somozu, predsjednika Gvatemale Carlosa Castilla Armasa i premijera Solomona Bandaranaikea, ispred njegovog doma u Šri Lanki. Idući cilj bio mu je lice Dr. Hendrika Verwoerda, južnoafričkog premijera, u čiji se desni obraz ni trenutka nije dvoumio ući, da bi zatim izašao iz njega i prošao kroz njegovo desno uho, međutim, bez smrtnih posljedica za Verwoerda. No već iduće godine poboljšao je rezultat u Katangi, bivšem Belgijskom Kongu, ubivši bivšeg premijera Patricea Lumumbu i dva njegova bivša ministra i to prošavši kroz njih toliko puta da se činilo kao da ih je pokosio neki streljački vod po nalogu CIA-e. Metak je zatim stigao do Jacksona u Mississippiju, pogodio Medgara Eversa u leđa, a zatim skrenuo prema istoku, divlje se odbijajući svuda po Južnom Vijetnamu tijekom državnog udara koji su Sjedinjene Države potakle protiv predsjednika Ngo Dinh Diema i njegovog brata Ngo Dinh Nhua, prouzročivši njihovu smrt. Zatim je skočio do Teksasa, gdje je samo dvadeset dana kasnije ušao u Kennedyjeva leđa, prošao kroz gornji dio prsa, zatim se okrenuo, prošao kroz prednji dio njegovog vrata, skrenuo udesno i prema dolje, pogodio guvernera Connalyja u desnu stranu leđa, probušio mu plućno krilo, slomio rebro i izašao na desnoj strani guvernerovih prsa, ponovno skrenuo udesno, prošao kroz njegovu desnu podlakticu i izašao kroz zglavak, skrenuo u stranu i završio svoje dugo putovanje zabivši se u njegovo lijevo bedro, iz kojeg je kasnije izašao u gotovo jednakom stanju kao i kad ga je započeo. U tom trenutku Lint je ustvrdio kako se potpuno slaže s Warrenovom teorijom da se Kennedy, iako pogođen s leđa, bacio unazad "iz čiste tvrdoglavosti".

Lint je zatim ustvrdio kako je nakon katastrofe u Zaljevu svinja Kennedy otpustio Allena Dullesa riječima: "Pometi podove i rastegni se poput gusjenice, Allene." Isto tako izjavio je da je Kennedy jednog od svojih pasa nazvao Raža Hernija, da je Richardu Bisselu prije no što ga je otpustio rekao: "Ne brini, ja sam samo karizmatičan oblak" te da je J. Edgara Hoovera upitao: "Zašto si toliko prepreden?" a zatim, okrenuvši se pre-

ma Bobbyju, sâm odgovorio na pitanje rekavši: “Možda mu je dozlogrdilo da ga zovu ‘onaj mali s naočalama’”, na što su braća u istom trenutku prasnula u smijeh. Kennedy je često znao zgrabiti Hoovera za obraze i protresti ih kao džepove od hlača. Priča se da je jednom prilikom Kennedy istresao bačvu masti na Hooverovu glavu, a zatim ga šutnuo niz stube. Kad god bi Hoover ušao u prostoriju, Kennedy bi na brzinu zatreptao kako bi pokretima omalenog čovjeka dao “čaplinovski“ štih. Zbog tih incidenata Lint je ustvrdio kako je “obavještajna zajednica postala neprijateljski raspoložena prema Kennedyju”.

“Tko je izdao naredbu?“ upitao je Lint, a zatim odbacio pojam naredbe kao besmislicu: “Kad jasno pogledate uvidjet ćete da naredbe nemaju stvarnu osnovicu. Uvijek su začete na nekom neodređenom mjestu u zraku koje slučajno zauzima neka osoba.”

No na jednom drugom mjestu u knjizi Lint prenosi bilješku, navodno napisanu rukom Lyndona B. Johnsona, u kojoj piše: “Nesreća ili slučajnost moraju suspregnuti ambicije. Škrge međusobno surađuju – zašto ne bismo i mi. Voli vas Lynny.” Takav kićen jezik, međutim, nije bio nalik Johnsonu. Kad su Mac Wallace i njegova ekipa 22. studenog preuzimali položaje, LBJ je to vrlo jezgrovito izrazio u razgovoru sa svojom ljubavnicom Madeleine Brown: “To jebeno irsko mafijaško kopile od Kennedyja nikad me više neće osramotiti.”

Čak su i pogreške urotnika pripomogle ostvarenju željenog cilja. Riječi “puška među Oswaldovim stvarima“ postale su službenim dijelom Warrenova izvješća unatoč tome što je riječ bila o naredbi, a ne o običnoj napomeni prilikom prikupljanja dokaznog materijala.

No neke od Lintovih, doduše, bezazlenih tvrdnji ne bi podnijele ni njegove naramenice. Čini se da je dodao gomilu svjedoka koji zapravo nisu postojali, poput “Čovjeka-tigra“ i gospodina Cracklehata, visokog svećenika kojeg su “svakog jutra morali zašiti za njegovu moralnost”. Čini se da je Čovjek-tigar na početku bilo ime za strijelca Billyja Sola Estesa, ali kasnije je to postao super-mačak odlučna pogleda koji u Lintovom scenariju skakuće uokolo poput lika iz crtića. Ime drugog svjedoka bilo je jednostavno klaun, a ta himera je u urotničkim krugovima postala poznata kao “Vatreni energetski klaun”. Lint tvrdi da je taj zabavljač klempavih ušiju odgovoran za ubojstvo policajca Tippita u 10. ulici manje od sata poslije atentata na Kennedyja te da se predao tjedan dana nakon toga. Prema toj priči klaunov suradnik namjerno je neopreznom vožnjom privukao policajčevu pozornost, a zatim, kad ga je ovaj zaustavio, klaun je izašao iz prtljažnika i zapucao. Čini se da je razlog koji je klaun naveo za Tippitovo ubojstvo bio isti onaj koji ga je naveo na priznanje – taj što nitko drugi nije preuzeo odgovornost. Komentatori su, međutim, smatrali da je bio ogorčen na nedostatak poštovanja prema klaunovima i da je pozornost koju je privuklo ono drugo ubojstvo istog tog poslijepodneva bila kap koja je prelila čašu. Kako god bilo, taj skriveni dokaz baca potpuno novo svjetlo na Oswaldov slučaj. Kane Sommers, istražitelj u Kennedyjevom ubojstvu, uspio je nakon toga dokazati da je klaun redovito nastupao u Rubyjevom klubu Carousel.

U danima koji su prethodili otkrivanju Oswaldovih veza s obavještajnom zajednicom istraga se usredotočila na Oswaldov odnos s čudnovatim tipovima kao što je David Ferrie, relativno sitna riba u špijunskim krugovima. Ferrie je obučavao protukastrovski nastrojene Kubance, vrlo

vjerojatno u Ulici Camp 544, na adresi kojom se koristio bivši FBI-ev čovjek Guy Banister i, barem na papiru, četvrti strijelac Lee Harvey Oswald. Jim Garrison tvrdio je da postoji veza između Ferrieja i Banistera, a Lint je ukazao na tu vezu: bio je to Jim Garrison, koji je poznavao obojicu muškaraca. U stvari, Lint se sjajno zabavio povezujući nesretnog tužitelja iz New Orleansa sa svime, tvrdeći čak da je možda on taj klaun koji je bjesomučno trčao po predgrađima Dallasa nakon atentata. Evo kako je to Lint objasnio u pismu Neilu Kourbelasu iz časopisa *Puna kapa*: "Pokušaj vlasti da stvore neprobojan oklop oko stvarnosti propao je, ali umjesto toga stvorila se golema masa besmislica u kojoj se bilo teško snaći, što je bilo gotovo jednako učinkovito. Mislio sam da mogu učiniti sustav smrtonosno bolesnim ako u njega ubrizgam još veće besmislice. Ali poput svih ostalih koji su pokušali dokazati svoje tvrdnje bilo bi bolje da sam se držao balističkih dokaza." Lint je potcijenio koliko se to ubojstvo zaglavilo u procjepu između stvarnosti i paranoje, potpuno zanemarivši što je svaka nova besmislica koju bi pokušao podmetnuti poslužila samo još većem zamagljivanju stvari.

Ali još uvjerljiviji razlog zbog kojeg je Lint upro prstom u Garrisona bio je taj što je tog dana osobno bio nazočan na Dealey Plazi – sjedio je na nekom humku s Kubancem Joseom Alvarezom, pjesnikom koji se smrtno bojao kišobrana. Lint je imao crni kišobran i čini se da je u trenutku atentata Alvarezu pripovijedao o Eriku Satieu i njegovoj zbirci kišobrana od kojih je većina neupotrijebljena ležala u navlakama. Pošto njegov prijatelj nije zagrizao udicu, Lint je, podmuklo se hihoćući, počeo otvarati i zatvarati kišobran. U jednom trenutku Alvarez je izgubio strpljenje i ostavio Linta da sjedi na humku. Zbog svojeg glupiranja kišobranom Lint je propustio trenutak u kojem je ispaljen kobni metak i tek je postupno primijetio da nešto nije u redu. Neki teoretičari zavjere protumačili su taj događaj (koji Lint opisuje tek kasnije u knjizi) kao da je Lint Alvarezu pripovijedao o Lucienu Sartiju, strijelcu koji je zaklonjen plotom, s udaljenosti od nekoliko metara ispalio hitac u Kennedyjevu glavu – pa je, stoga, i sam Lint morao biti pripadnik zavjere. Zapravo, čini se da je Lint doista bio među rijetkim nazočnima koji nisu bili previše iznenađeni kad se dogodio atentat, ali to je bilo više zbog Lintova poznavanja povijesti nego sudioništva u uroti. Lint je bio dovoljno oštrouman da shvati kako nije on cilj napada.

No gotovo desetljeće kasnije i Lint će postati ciljem jednog napada. "Lint se tada bavio onim što bi se danas zvalo slobodnim trčanjem", kaže danas Caul Pin. "Pokušavao je prolaziti gradom isključivo skačući s krova na krov. Bio je to jedini oblik tjelovježbe kojim se bavio. Naravno, budući da je u to vrijeme živio u predgrađu Los Angelesa u kojem postoji mnogo otvorenih prostora, to je bio golemi izazov za njegovu maštu." Lint bi sa stvarnih zgrada skakao na one koje bi zamislio u mašti. "Razumije se, u više takvih prigoda prilično bi se gadno polomio. Ali svaki put bi poslao detaljni opis onog što se dogodilo doajenu pozitivnog mišljenja Normanu Vincentu Pealeu, tvrdeći kako je veoma iznenađen rezultatom."

Kad se nakon jedne od takvih nezgoda vraćao kući, na Linta se obrušio nekadašnji urednik časopisa *Zbunjujuće priče* Paul Steinhauser, koji ga je čekao u zasjedi u kući. Dvaput ga je ubo kuhinjskim nožem marke Boker, toliko nesuvislo vrišteći da ga je Lint šesnaest puta morao upitati što je rekao. Lint je ranjen u leđa i u bok, a dok je ležao u krvi, suhonjavi i

bradati Steinhauser optužio ga je da ga je "pretvorio u Trbonju". Lint muje priznao da nema pojma o čemu govori, a bivši urednik ponovo je kriknuo, zgrabio posljednju verziju rukopisa knjige *Rigor mortis*, zavitlao je u zrak i zatim se bacio na Linta usred kiše papira koja je pljuštala po njima.

"Rekao je da će osuditi moj torzo na tišinu, što mi se u tom trenutku učinilo sjajnom rečenicom", zapisao je Lint u *Guzici*. "Pitam se kakve koristi od kretanja u kući smrti. Kako god bilo, ubo me još jednom, ovaj puta u nogu, a onda nam je obojici sve to dosadilo jer se ista stvar ponovila tri puta. A mene je k tomu još i boljelo. Zatim je otišao do zrcala, proučio iskonsku mahnitost svog odraza, rekao: 'Četrdeset mjeseci svake godine, to je moj moto', a zatim mu je vjerojatno palo na um da je najbolje obrijati se. I to je bilo sve. Ništa mu ne zamjeram. Kad se ograniči na osvetu, život ima samo jedan smjer, ali možda se tada za njega počne zanimati više osoba."

No taj incident Linta je pogodio više no što je mislio. Kad se vratio iz bolnice, više gotovo da nije izlazio. "Zora mi se činila krvoločnom", rekao je kasnije.

Ovitak knjige *Rigor mortis* neizbježno je odisao senzacionalizmom. Na njemu je pisalo: "Earl Warren nasmijao bi se kad bi ugledao psa ili mačku. To je bila jedina prigoda kad bi mu se pomakle usne. JE LI BAŠ NJEGA TREBALO STAVITI NA ČELO ODBORA ZA ISTRAGU KENNEDYJEVA UBOJSTVA?" U stvari, Warrenove usne često su se micale dok je čitao i, protivno savjetima, dok je stajao kraj zupčanika kombajna.

Kao što se moglo predvidjeti, reakcija čitatelja Lintu nije bila od velike pomoći. "Je li on napisao tu knjigu ili ju je uzgojio u prtljažniku nekog polovnog automobila parkiranog u dvorištu?" zapitao se Anthony Tangeman iz *New Yorkera*, koji je Lint jednom opisao kao "crkvene novine smrtonosne kvalitete".

Jednom je čitatelju krv toliko uzavrela da si je povukao uho toliko snažno da je pucnulo poput biča. U tom je trenutku baš diktirao u diktafon pa je audio snimka tog događaja postala jedna od najpopularnijih datoteka skinutih s interneta, zajedno s eksplozijom kita i snimkom u kojoj Limbaugh iznosi istinitu činjenicu.

"Zalazak sunca sastoji se od desetaka tisuća trenutaka što se rasplinjuju", zapisao je Lint u dnevniku, ali neće proteći još mnogo vremena prije no što mu se vrati zanos.

ČOVJEK KOJI JE PORODIO VLASTITU GUZICU

Jeff Quiros je u nekrologu pod naslovom *Mrtav,ha? I kako se sada osjećaš?* napisao kako se Lintova književna karijera sastojala od "lemila i snova jednog čovjeka". U nedovršenoj autobiografiji *Čovjek koji je porodio vlastitu guzicu* Lint se prisjeća kako je rano shvatio da bi se radije suočio sa životom, nego da mu on svakodnevno tisuću puta nagovještava nesreću. "Te gluposti opterećivale su me već 6. srpnja 1928. i od trenutka kad sam došao na svijet znao sam da mi događaji neće ići na ruku. A to što sam bio u stanju pomalo trzati rukama i nogama nije mi baš pružalo veliku utjehu." U školi je dobio prigodu vježbati ravnodušnost. Lint se prisjeća kako je kao dijete mislio da riječ "imbecil" znači neku vrstu prometnog signala. "Slatka mudrost mladosti", zapisao je. "Kao onaj tko iz nužde nauči umjetnost razgovora od svojih neprijatelja, pošten čovjek mora naučiti prepoznati kada još ne postoji riječ koja može izraziti neku situaciju. Pomislio sam: 'Smislit ću vlastitu temu, nešto poput jezika budućih ožiljaka'."

Slika koju je o sebi stvorio bila je ona potrošenog čovjeka koji je u nebrojenim prigodama dragovoljno izlazio na vidjelo s istinom, čovjeka koji je živio za ljubav boja koje još nisu imale imena i za ushit bacanja bombi ogorčenja okomito uvis. "Problem u tome kad sve vidite jasno jest da ste sa svih strana okruženi lažljivcima", zapisao je Lint, "kao i to da postoji mogućnost da potpuno poludite." Dok bi zurio u zvijezde, često bi ga uhvatila "nebeska vrtoglavica". Kao odgovor astronomima koji su tvrdili da svemir kao da bježi od nas, samo je rekao: "A vi ne biste?"

Lint je znao da su riječi patvoreni simboli: "Riječ je fotografija zlata", rekao je. Satira je za njega bila poput ribanja nadgrobnog kamena četkicom za zube, no svejedno vrlo častan posao. "Naravno da se žitelji ovog svijeta uzalud žale, ali to nije razlog da se prestane iznositi istina. Čini mi se da se ne bismo trebali zahvaljivati morskom psu ili se podsjećati na to koliko smo sretni. A niti očekivati neki drugi dar s neba u obliku mesije ili vanzemaljaca." Njegova svijest o ograničenosti riječi nagnala ga je da juri uokolo poput nekog luđaka s puhaljkom gradeći karijeru koji su neki nazvali trijumfalnom, neki mjerilom za neuspjeh, a drugi usustavljenim truplom kiča, vražjim djelom, okrutnim blefom, osvetom aleksandrijske knjižnice, čudnovatim zvukom automobilske trube, nečime ne previše jadnim, krijumčarenjem hijeroglifa, blesavom razbibrigom, nečim iscrpljujućim, popisom grozničavih stanja i halucinogenom.

Daleko od toga da je uživao u izrazima tuđeg nezadovoljstva, Lint obično ne bi ni bio svjestan da su drugi njime nezadovoljni. "Suoči se s bjelinom papira i samo škrabaj", savjetovao je sâm sebe mladi Lint prepuštajući se verbalnoj drskosti i potpuno se predajući svojoj opsjednutosti zakučastim jezikom. "Rastrgat ću svoje riječi i svoje tijelo sve dok ne iskrvare jedno u drugo." Smatrao je da život poput kometa naposljetku može dati primjeren rezultat, čak i ako to bude eksplozija. Ali tom načelu dvosjeklog mača stvaranja protuslovi njegov dug i mukotrpan rad na trilogiji o Felixu Arkwitchu. Na loše kritike odgovorio je ovim riječima: "Nadam se da su ti izrazi nezadovoljstva samo postaje na putovanju prema konačnom oslobođenju."

U njegovoj autobiografiji postoji nekoliko poglavlja koja su nam zanimljiva zbog svog povijesnog konteksta, poput onog o JFK-u naslovljeno “Trauma koja me zaobišla”, ili onog u kojem donosi sažetak teorija o Fantastičnom Limunu: “Sjaj na jednoj, sjaj na drugoj strani – i još me pitate zašto sam bio na rubu?”

Lint je jednom rekao kako su najveća zadovoljstva za njega spavanje, pisanje i seks te je izrazio ogorčenje da je ovo posljednje često bilo žrtvom nekog većeg i ne baš toliko zanimljivog plana koji je za njega imao Svemogući.

“Postoji li još vjerojatnost za uspjeh i nakon što se ništa ne poduzme da bi se do njega došlo? Je li propuštena prigoda poput okamenjene ribe na litici?“ Lint je uživao u žalosti kao u dobru vinu. “To je poput sustava za sređivanje podataka”, rekao je, “ili psihičkog dnevnika jer mi omogućava da se jasno sjetim barem jedne stvari svakog pojedinog dana u životu.” Ali to nikako ne znači da Lint postaje sentimentalan u autobiografiji, već se, naprotiv, žarko želi naći usred neke zlaćane, vedske paljbe sve dok ne postane “grudica crvenosmeđe krvi”. Nekim promatračima učinilo se da je Lint požurio dolazak smrti. Lint je taj proces opisao kao kamene stube koje se spuštaju u vodu. Zamislio je svoj prvi nastup pod zemljom: “Moj prvi dan u obrnutim jaslicama groba!”

Smrt ga je zatekla dok je radio na takozvanoj “grimiznoj jednadžbi“ prema kojoj bi se neizmjerne količine raspoloživih informacija mogle ugurati u vrlo male dijelove teksta. Čini se da se ta jednadžba oslanjala na postavku da ništa nije toliko čudno da ne bi moglo biti istinito. Uz matematičke izračune pronađeni su crteži mandala nalik slikama Paula Laffoleyja. Na jednom piše: “Alontvashid. Ova stranica. U promiješanim kartama vječnosti čak je i ovo jednom možda bilo isprano središte nečega.”

Lint je usporedio internet sa šund-časopisima poput *Čudnih priča*: taj časopis bio je tek davno sjećanje ostavljeno na milost i nemilost truleži, sjećanje iz kojeg su se širili mirisi cimeta i sandalovine i Lint se pitao što će biti s mislima, prepiskom i pričama koje ovise o neprestanom održavanju i električnoj energiji. To je postalo dijelom njegove ostavštine kad je, aludirajući na Shelleyjev *Ozymandias* i gotovo predviđajući događaje nakon svoje smrti, rekao da je uvijek smatrao preoptimističnim očekivati da će se dva tornja održati u uspravnom položaju. Hoće li ga zapamtiti kao pronađeno blago za one koji traže prečac do raja i intravenozne potrošače šunda ili, kao što je i on sâm sumnjao, izostaviti iz povijesti književnosti jer je prekinuo njen kontinuitet? Bilo je onih koji su smjesta pokušali zatrti ta plodna književna polja. “Jednom sam ugledao neku Lintovu knjigu”, rekao je Frederick Weisberg, “ali zvala se *Ušmrči ovo* i nije bilo šanse da je krenem čitati.”

“Bio je poput filma u tehnikoloru koji se pojavio 1900., a zatim zauvijek nestao”, kaže Simon Gilbert. “Urbani mit. A tko uopće može postati legendom više od jedanput?”

Lintovi sudruzi sinestetičari potpuno su ga shvaćali kad je rekao da vidi novu boju na onom mjestu na kojem zelena prelazi u narančastu te da to nalikuje raspjevanu svrabu koji ima okus po octu i koji ponekad osjeća u koštanoj srži ruke. Tu su bila i kisela zlaćano plava, zlaćano zelena i purpurno zlatna koje se pojavljuju u glazbi ili ponekad u sumrak, na vratima neke garaže u predgrađu. Bile su tu i kemikalije od temeljne važnosti za vremenski proces, riječi preformulirane da dozvole okrutnost,

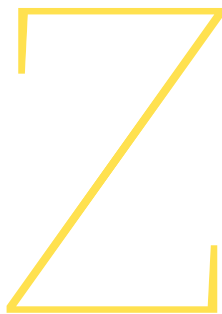
ubrzana atrofija tkiva, rad na određeno vrijeme, nezabilježena ljubav pod asfaltom, ropstvo preblizu oku da bi moglo ući u njegov fokus, čitavi životi nabodeni na društvo poput konja na vrtuljku u lunaparku i udica na koju se hvataju pohvale.

Za sve one kojima je stalo do ovih istina Lint će zauvijek ostati dijete koje je pokušalo iznijeti na vidjelo unutrašnje modrice svijeta.

S engleskoga preveo Dean Trdak.
Ulomci romana *Lint*, Snowbooks, London, 2005

S druge strane zrcala: na tragu obogaljenih detektiva

Najčudesniji roman nekog djeteta. Lee Tandy Schwartzman imala je sedam godina kad je napisala *Obogaljene detektive,* urnebesni fantastični krimić nalik transkripciji sna

ajedno s ilustracijama autorice, knjiga *Obogaljeni detektivi* Lee Tandy Schwartzman objavljena je u *Stone Soupu*, časopisu posvećenom dječjem pisanju i crtežima i to u broju za studeni/prosinac godine 1978. Urednica i suosnivačica časopisa Gerry Mandel posjetila je u svibnju te godine Lee kod kuće u Seattleu kako bi pripremila tekst. Prije kratkog vremena ispripovijedala mi je:

"Lee je na početku bila tiha, glave zakopane u knjigu. Bila je prekrasna djevojčica, nježna, dražesna, velikih plavih očiju i bogatog vokabulara. Kad sam je upoznala imala je 9 godina i strast su joj bili konji. Imala je zbirku plastičnih konja i stalno ih je crtala. Dala mi je da pročitam njezinu najnoviju pripovijest *Irski psi* za koju je rekla da je najbolje što je dosad napisala... Imala je gomile crteža, uključujući i galeriju likova poput grofice od Penselvanije [*sic*] i gradonačelnika Kine.

Poslije mojega prvog zabezeknutog kontakta s *Obogaljenim detektivima godine* 2002. pitao sam Garry Mandel zna li što se događa s autoricom. Ona je odavno izgubila vezu s tom obitelji, ali sjetila se da je Leeina majka, Gwen Head pjesnikinja. Prošlog sam studenoga, žarko želeći doznati što više o Lee, potražio djela njezine majke.

Mi želimo lude pisce – ili samo mislimo da ih želimo. Nakladnik je najnoviju knjigu Gwen Head – *Fire Shadows* (2001) popratio dirljivim opisom: Godine 1989., kaže, njezina je "jedina kći" primljena u McLean, poznatu psihijatrijsku kliniku u blizini Bostona (među njezinim bivšim poznatim pacijentima bili su Sylvia Plath i Robert Lowell). Gotovo je bila navršila 21 godinu i dijagnosticiran joj je bipolarni poremećaj, točnije manična depresija. U McLeanu je ostala više od godinu dana i to je tegobno razdoblje nadahnulo *Vatrene sjene*. Začudo, Headičina se kći nije zvala Lee. Možda se Mandelova zabunila u vezi s identitetom Leeine majke. Možda je izvanredno darovita djevojčica koja je smislila *Obogaljene detektive* neokrznuta zakoračila u svijet odraslih.

"Poe je izmislio detektivsku priču kako ne bi poludio", napisao je Joseph Wood Krutch. Logika pobjeđuje demone na ispisanim stranicama – znači li to da ih rastjeruje i iz uma? *Obogaljeni detektivi* nisu tradicionalan krimić, ali teksturom i tenzijama upućuju na više sile, možda i na konflikte u psihi autora.

Tek povremeno koketirajući s "pravilima" pripovjedne proze, priče koje su napisala djeca mogu otkriti fantastično plodno mentalno tlo. Mjesto je to koje je istodobno znano (iz vlastita djetinjstva) i oduševljava originalnošću – gubitnička domena ispresijecana strujama svijesti. Tko je Crveni Romer? Zašto su djeca "obogaljena"? Schwartzmaničina tvorevina nudi dovoljno građe za kritičko izdanje.

Poput svih iznimnih priča i ova počinje in medias res: "Oh!" Sylvia će iznenada. *"Oh!" Sylvia će iznenada. "Što je?" upita Lee uznemireno. "Oh, moram s tobom po drva za ogrjev", odgovori Sylvia. "Da, sad se sjećam", reče Lee..."* Priča se doslovce zahuktava i odmah na početku ubacuje u petu brzinu. U središtu joj je konačni obračun između petoro braće i sestara – "starijih" Sylvije i Lee (obje imaju 15 godina), Anne (pet), Bena (četiri) i Lisette (tri) – te zakletoga jednorukog neprijatelja poznatog kao Crveni Romer. Naša mlada autorica ne bira sredstva. Crveni Romer prijeti da će raznijeti Eu-

ropu, što će završiti s "9.000.000.000.000 mrtvih ljudi, uključujući i vas", te planira pad zrakoplova u kojemu djeca ostaju bez roditelja.

Obilje humora i nesputana mašta prožimaju krvavu sagu. Schwartzmaničin je ekshibicionizam izvrstan, zabavlja nas potankim popisima vegetacije, noćnih aktivnosti, zvonkim i multikulturnim imenima sluškinja i paljbom glagola kad god je to moguće. Njezina elastična proza skače od šašave "kul spike" (Crveni Romer za Susan kaže da je "super koka") do ozbiljne, gotovo austenovske mudrosti ("Kao što svaka djevojčica i svaki dječak na svijetu znaju, čekati nije ugodno ako se nemaš čime zabaviti.")

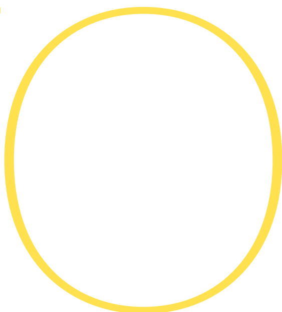
Više od bilo koje meni znane knjige, *Obogaljeni detektivi* transkribiraju stanje sna, ne samo uzletima mašte i nizovima koji izmiču logici, nego promjenjivom narativnom taktikom, naglavce okrenutim žarištem (vrhunac prođe u tren oka, a digresije dobivaju čudesne razmjere), a posebice nedosljednom perspektivom: "Oni" i "mi" zamjenjuju mjesta, a lik imenom Lee katkad postaje "ja". Gusto prožeta incidentom, a stalno na rubu zaborava, pripovijest sadržava vlastitu negaciju. Stvari se događaju, a ne događaju. Primjerice, naslovni su junaci samo tobože bogalji (na njih pada stablo ili ih paralizira otrov meduze, ali ipak u trenutku mogu hodati) i minimalno se bave detektivskim poslom. "Kad im je bilo bolje, nisu bili dobro", tipična je rečenica. Upravo ta kontradikcija udara u glavu i *Obogaljeni detektivi* sjajno su izbalansirano djelo, trijumf autorskog impulsa koji nikada ne dosađuje niti ne zbunjuje, čak ni dok superiorno kruži oko bespomoćnog, sretnog čitatelja.

S engleskoga prevela Anda Bukvić.
Skraćena verzija članka objavljena u *The Village Voiceu*, 10. svobnja 2005.
(www.villagevoice.com/2005-05-10/vls/through-the-looking-glass/)

NAPISALA LEE TANDY SCHWARTZMAN, STARA 7 GODINA

Obogaljeni detektivi ili rat Crvenog Romera

PRVO POGLAVLJE
NEMILA KUŠNJA

h!” Sylvia će iznenada. “Što je?” upita Lee uznemireno. “Oh, moram s tobom po drva za ogrjev”, odgovori Sylvia. “Da, sad se sjećam”, reče Lee i dvije djevojčice uđoše u kuću po Lisette i Bena i sve što će im trebati da posijeku stabla za drvene rezbarije i drvo za ogrjev. Sestra i brat izađu. “Gdje je Anne?” upita Lee zabrinutim glasom. “Ne znam”, odgovori Sylvia, okrećući se polagano da vidi hoće li ugledati Anne iz daljine. “Kamo idemo?” upitaše uglas Ben i Lisette. “Po triješće za potpalu, pronađemo li Anne”, odgovori Sylvia. “Evo me”, začu se sretan glas. “Idemo li opet po drva?” upita Anne. “Pronašla sam mjesto gdje su stabla gusta.” “Oh, Anne!” reče Lee. “Onda, idemo li?” upita Anne. “Hajdemo”, odgovori Sylvia.

Kad su došli do tog mjesta, Ben i Lisette stadoše sjeći stablo, dok su Lee, Sylvia i Anne stajale u polju bršljana. Odjedanput se diže vjetar i sruši stablo u smjeru Anne, Lee i Sylvije. “Bježite!” vrisnu Lisette. Potrčale su, ali su se spotaknule o bršljanove vitice. Prije negoli su uspjele ustati – tras! i potekla je krv. Stablo im je palo posred trupa na mjesto gdje su već imale ozbiljne operacije. Lisette i Ben maknuli su stablo i odnijeli ih kući. Odvedoše ih u bolnicu gdje su postale bogalji.

Kad su ih drugi posjetili na dječjem odjelu, pacijentice obitelji bile su sretne što ih vide. “Čovječe”, reče Lee, “kakav je ono bio jak istočni vjetar.” “Bogme jest”, reče Anne. “Palo mi je na pamet”, Ben će, “da je vjetar bio lažan i da ga je netko izazvao...” “To je zato”, reče Lisette, “što jaki istočni vjetrovi nikada ne pušu u Južnoj Dakoti gdje smo mi sada...” “Osim toga”, reče Ben, “u današnje doba uopće ne pušu istočni vjetrovi.” U tom se trenutku oglasio alarm i stroj za vijesti javio je da je u Africi nekom razbojniku odrezana ruka i da je poslan ovamo jer tamo nema dovoljno liječnika. “Razbojnik je pobjegao-gao-gao-gao-gao-gao”, ponavljao je stroj. Roditelji su bolesnu djecu umotali u poplune i pošli prema vratima. “Zaključano je!” vrisnu Lisette. Ben je napravio uže od plahti i jastučnica, pričvrstio ga za krevete, a drugi kraj bacio kroz prozor. Obitelj se bez poteškoća spustila. Neke medicinske sestre i liječnici bili su ustrijeljeni. Ostali su se skrivali. Jedna medicinska sestra je objasnila obitelji da je afrički razbojnik okrutan i da je skrio bolnički novac. “Ime mu je Crveni Romer i ima dovoljno struje i novca da izazove jak vjetar, kako ste sami rekli da se dogodilo. Bježite!” rekla je sestra. I tako su bježali... bježali... bježali... bježali.

DRUGO POGLAVLJE
JOŠ ZLOČESTOĆE

Zatim su otišli odande. Otišli su u Francusku, jer ondje su liječnici bolji. Jednoga je dana Lee uzela štake i našla Bena i Lisette kako leže na plaži bosih nogu te mrtvu otrovnu meduzu. Pa je Lee rekla: "Ne mičite se, inače će se otrov proširiti. Nema žmirkanja, treptanja, govorenja, hodanja, smijete jedino disati." Lee je na njih stavila pokrivač od morske trave i skupila školjke koje su imale šiljke i bacila ih u ocean te pozvala hitnu pomoć da ih spasi. Nakon toga su postali bogalji i počeli su se ponovno koristiti štakama. "Ali u Francuskoj nema otrovnih meduza", govorili su svi, "osim rijetkih moneoa koje žive na zapadu, ne na istoku Pariza."

"Anne, gdje si?" upita Sylvia. Anne su našli mrtvu s metkom u čelu. Ležala je na podu umirući, na pištolju su bili crveni otisci, a u poruci je pisalo:

Budalasta djevojčica pozvala je policiju čim me ugledala, a vi ako želite živjeti, ne uplećite policiju u ovo *ili* će vam uskoro Europa eksplodirati i bit će 9.000.000.000.000 mrtvih ljudi, uključujući i vas.

U potpisu,
Crveni Romer

Njihovi su roditelji zaplakali, Lisette je vrisnula, Lee protrnula, Sylvia je glasno uzdahnula, medicinska sestra se onesvijestila, ali izgledalo je da se Anne smije. Otvorila je oči i ustala. "Dobro sam nasamarila toga Crvenog Romera", rekla je i svi su vidjeli kako skida komad plastike s čela. Tada su se svi počeli smijati. Medicinska se sestra probudila i protrljala oči, nasmijala se i ona te je otišla istraživati.

Lisette i Ben koristili su se štakama i oboje su mogli trčati i hodati. Više su jeli i bolje spavali. Jednoga je dana 9.000.000.000 ljudi u Europi opljačkano, 601 čovjek je ubijen, 700 je kuća uništeno ili spaljeno. Zatim je počela lažna oluja: vjetar, oblaci, kiša, grmljavina, magla, munje, snijeg, mraz i tuča, a oni su u nju zašli pa su neko vrijeme morali ostati tamo.

TRAGOVI

"Sad bi nam bilo bolje da ovo riješimo", rekli su. "I doznamo njegov broj telefona", dodala je Lee. "Da vidim kako ćemo ga pronaći", rekla je Sylvia. Pa su se tako otišli do tržnice da pronađu zlikovčev telefonski broj. Bilo je tamo slasnih božićnih pudinga, čokoladnih torti, pita od jabuka, tortica od trešanja, biskvita s ananasom, pečene govedine s umakom, kukuruza, riže i piletine i odrezaka... Progurali su se kroz gomilu do vrata i naprijed u predvorje . Hodali su predvorjem dok nisu došli do vrata na kojima je bila pločica s natpisom: UPRAVITELJ TRŽNICE GRITS. Otvorili su nezaključana vrata i stupili u slabo osvijetljenu sobu. Crni čovjek s bijelom kosom i bijelom bradom sjedio je na stolcu pokraj stola s glavom prema dolje, pišući perom s crnom tintom po nekakvu papiru. Podignuo je glavu kad nas je vidio i zapitao: "Što želite?"

Ja sam pitala: "Koliko je ljudi opljačkano?" "900", odgovorio je. "Koliko je ljudi ubijeno?"- "601", rekao je. "Koliko je kuća uništeno?" pitali smo. "700", dodao je. "Možete li mi dati papir?" pitala sam. "Naravno", odgovorio je on. Pružio mi je komad papira. Napisala sam 900 601 700. "Njegov broj telefona!" uskliknuli smo, uzeli papir i izjurili. Gospodin Grits je odmahnuo glavom i rekao: "Budalasta djeca, nikad ne znaju o čemu govore, budalasto budalasta."

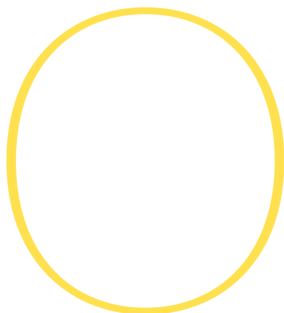
U međuvremenu su se roditelji zabrinuli za nas pa su se raspitali kod Flow, Francuskinje koja nas je poznavala. Ona im je rekla: "Otišli su na tržnicu po informacije od gospodina Gritsa. Dođite, pokazat ću vam." Povela ih je putem kroz šumu preko zelenog travnjaka pokraj kluba na plaži pa na staru cestu desno od staromodne vjetrenjače. I oni su se progurali kroz gomilu do predvorja i ušli u zamračenu sobu. Gospodin Grits je podignuo pogled i osmjehnuo se kad su mu rekli da su njihova djeca posljednji put viđena na tržnici. "Nekamo su otrčali", rekao je. Ali roditelji su poznavali svoju djecu. Sigurno će se vratiti na večeru, s dobrim ili lošim vijestima.

U međuvremenu našli smo se u novoj ulici u kojoj je bila telefonska govornica za posebne pozive. Uzeli su novčić, ubacili ga i birali 900 601 700. Na telefon se javio opak, grub glas: "Halo, tko je?" "Crveni Romeru, ti si nas pokušao ubiti, ovdje Lee Shypman i..." "LEE!" zagrmi glas. "Da", Lee će. "Lee, što želiš?" pitao je. Nastala je stanka. "Govori!" zagrmio je Crveni Romer ne toliko glasno kao ranije. "Čega se bojiš?" pitala sam ja. "Posebnog zrcala koje odbija moje moći. Naslijedili ste ga od djeda i skriveno je pod vašom kućom. Umrete li, bit će moje", rekao je i prekinuo vezu.

Rekla sam to ostatku ekipe. Rekli su dobro i kopali kako bi pronašli zrcalo. Uskoro smo ga našli i morali smo pronaći zlikovčevo skrovište pa smo sa svih putova skrenuli u svaku kuću u kojoj je on bio. To nas je odvelo do hrasta s kojega je visjelo smeđe uže no nije se vidjelo jer je i stablo bilo smeđe. Pogledali smo gore među granje. Na stablu je bila kućica.

Vrata su bila zakračunata i zaključana i zaštićena lancem. Kako bi mogli ući? Prozori su bili zatvoreni i zaključani, osim jednoga koji je bio zatvoren, ali ne i zaključan pa su mu prišli, gurnuvši ga otvorili te se kroz njega popeli. Vidjeli su bombe, spremnike nafte, goleme akumulatore za proizvodnju struje, lance, užad, lokote i petarde veličine cisterni. Puške i pištolji bili su razbacani uokolo. Usnuli je čuvar ležao pokraj vrata. Na prstima smo tiho prošli kroz nered, pokraj čuvara i ušli u sljedeću sobu.

ČETVRTO POGLAVLJE
NISMO USPJELI

djedanput se čuvar probudio, vidio otiske njihovih stopala i uključio alarm. Čuli smo ga i potražili vrata sobe u koju smo ušli jer čuvar je čuvao kućicu u drugoj sobi. U međuvremenu je vrijeme za večeru odavno prošlo. Naši roditelji bili su zabrinuti.

Tražili smo vrata i pronašli ih te ušli u sobu, odškrinuli smo prozor i gotovo pali niz uže te ubrzali prema staroj seoskoj cesti i natrag u grad. Propao nam je plan da zarobimo Crvenog Romera. Nismo uspjeli. Kod kuće smo morali reći istinu, a roditelji su se ponosili nama zbog našeg pokušaja. Dok god smo imali zrcalo bili smo sigurni od svake opasnosti, ali sve je bilo izgubljeno jer će Crveni Romer sada biti na oprezu te će zakračunati, zatvoriti, zaključati, okovati i zauzlati sve otvore, uključujući slavinu, vrata, cijevi dimnjaka, prozor... i biti spreman ubiti nas. A mi smo bili spremni ubiti njega zrcalom koje odbija njegove moći natrag prema njemu. No bilo bi žalosno da nas ubije na spavanju pa smo uzeli vreće ispunjene parom i objesili ih o vrata tako da, ako se otvore, para izađe, zaslijepi ga i probudi nas kako bismo imali vremena doći do zrcala. Svake smo noći spavali zajedno.

PETO POGLAVLJE
BOLEST

Ali noću nitko nije došao, a cijelu noć nitko od njih nije mogao spavati pa su pjevali *Lavender Blue Dilly Dilly, Yankee Doodle* i *Pierre* i čitali *Helen Keller, Pipi Dugu Čarapu* i *Mačke,* ali njihova usta nisu proizvela nijedan zijev, ni vjeđe im se nisu ni mrvicu spustile. Knjige, ploče, radio, TV, grickalice, igračke, igre ni učenje nisu pomogli, kao što nisu pomogli ni pisanje pisama i ponoćni pozivi, čak ni tablete za spavanje. Nisu mogli govoriti, iz usta im nije dolazio nikakav glas. Njihovi su roditelji nazvali bolnicu. Bolnica je rekla da će proći. "Samo se zabavljajte nečim i nastavite svaki dan vježbati. Svaki dan mnogo jedite." "Što im je?" pitali su njihovi roditelji. "Imaju anfibiodije", rekli su im, ali morali su ostati u bolnici jer su im usta bila čvrsto zatvorena. Morali su ih hraniti intravenozno u inkubatoru, a to bi im dalo i kiselinu za vježbanje.

ŠESTO POGLAVLJE
NAŠA NEVOLJA!!!

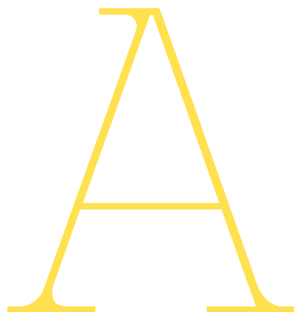
Kad im je bilo bolje, nisu bili dobro jer su osjećali bol, užasnu bol koja bi ih paralizirala kad bi potrčali pa su jeli, spavali i nisu radili ništa drugo dok ih nisu pustili njihovoj obitelji. U kući su se s mnogo ljubavi brinuli o njima sve dok djeca nisu otišla u svoju sobu, pronašla zrcalo i sjetila se Crvenog Romera. Stoga smo ponovno stali tragati za Crvenim Romerom, ne za njegovim skloništem jer je bilo zaključano, ne za njegovim brojem telefona jer kad je znao tko je s druge strane prekinuo bi, a što ako ga pronađemo u banci dok krade novac? Ali nismo znali u kojoj će banci biti i kada, u koje vrijeme. U poruci od onda kada se Anne pretvarala da je ubijena pisalo je neka ne upleću policiju pa nisu mogli od policije tražiti da dozna gdje će biti Crveni Romer. Uzdahnuli smo. Možda smo ipak lovili nešto nedostižno, ali nismo znali hoće li biti toliko teško, pa smo odlučili pokušati sami doznati gdje je on. Zato smo satima napregnuto razmišljali. Nitko nije smislio odgovor. Svi su sjedili s glavom na rukama i zatvorenih očiju. Odjedanput Lee pokaže prema Crvenom Romeru koji je trčao poljem pokraj njih. "Trebali bismo pogledati kamo ide", šapnu Lee i oni potrče za njim. Ali, joj! Niti pomaknuli se nisu. Lee se prva trgnula. "Ajoj, ona paralizirajuća bol još boli", rekla je Lee. "Oh, pa on ide u svoju staru kuću na stablu", reče Ben. "Uzalud smo trčali", reče Lisette. "Itekako",

Sylvia će. "Jao, jao, jao", reče Anne. "Ostanimo tu da razmislimo. Izgubit ćemo vrijeme budemo li se vraćali na mjesto gdje smo sjedili", reče Sylvia. I tako su razmišljali satima. Ali Ben reče: "Ludice luckaste, moramo čekati da bol prestane." I ostali su sa žaljenjem potvrdili da je to istina pa su pitali roditelje kada će bol prestati. Oni su rekli da će se to dogoditi za mjesec dana pa smo napravili kalendar u kojem je stajalo kad će bol nestati. U međuvremenu smo razmišljali o planovima.

SEDMO POGLAVLJE
ČEKANJE

Kao što svaka djevojčica i svaki dječak na svijetu znaju, čekati nije ugodno ako se nemaš čime zabaviti. Napregnuto su razmišljali o tome, glave su ih boljele od razmišljanja, ali nisu se usudili požaliti ljubaznim starijim petnaestogodišnjakinjama Sylviji i Lee, koje su bile slatke kao sve na tržnici što je bilo dobro, dražesne poput svježe napuhanog srebra, ružičastih ruža sa srcima, slađe Benu i Lisette od Venere same. Anne je bila ljupka poput poluotvorena bijelog ružinog pupoljka, ali nikada nije zauzela mjesto dražesnih starijih sestara pa su stoga radili što su njihove starije sestre tražile, a one su željele razmišljati. Prije vam to nisam rekla, ali Lisette je najpametnije razmišljala i tako je jednoga dana došla na sjajnu ideju. "Skrijmo se iza njegove kuće na stablu. Kad siđe možemo ga slijediti prerušeni u travu i lišće", rekla je ona jedne sumorne večeri kad su već gotovo svi odustali i otišli u krevet. "Sjajna ideja, Lisette", uskliknuli su. Ben, koji je umijeće odijevanja i kostimiranja poznavao bolje od ostalih, pripremio je pet ljupkih odijelaca pomno opšivenih pravim lišćem s prišivenim obojenim koncem i travom i maslačcima, zlaticama, vratićem, zvjezdanom, maćuhicama i divljom ružom. I tako su te noći u tim odijelima čekali i čekali na divljem cvijeću, čekali su Crvenog Romera, s kosom u kapicama poput mreže koje su napravile Sylvia i Lee.

OSMO POGLAVLJE
PUT AFRIKE

li umjesto da smo krenuli za Crvenim Romerom, našli smo se slušajući ga kako razgovara sa svojom družinom. Rekao je:

“Idemo ponovno u Afriku.”

“Kako to?“

“Zato što je tu sve puno murije.”

“Ali mi možemo srediti muriju.”

“Ali tamo je jedna super koka.”

“Kako se zove?“

“Varilica Susan.”

“Zašto Varilica?”

“Jer od otrova vari drogu, a od droge hranu.”

“O, ljepote!“

Bio je to kraj razgovora, Crveni Romer se ženi. I tako smo mi zapisali sve što je rekao, brzo otišli kući i spavali.

Ujutro su nam roditelji rekli: “Niste dobro. Liječnik je rekao da trebate otputovati na neko sunčano mjesto. Vrući Kongo, kaže, najjeftinije je putovanje.” Ne zamjerite nagli upad autora, ali kakvu sreću imaju naši prijatelji! A upravo u Kongu živi anđeoska djevojka Crvenog Romera u svojoj izbi u smrdljivom podrumu punom prašine i paukovih mreža, štakora i miševa. Ona voli životinje, pa svojim ljubimcima, kako ih zove, daje sir i mrvice kruha, a oni joj donose otrov i drogu da joj zahvale.

Vjenčanje je trebalo biti na ljupkoj livadi u Kongu. Oni su čekali. Uskoro su Varilica Susan i Crveni Romer došli i porazgovarali s ljudima.

Crveni Romer: Negdje će biti vjenčanje.

Razbojnik: Ne u Parizu. Tamo su Sylvia, Lee, Anne, Ben i Lisette.

Razbojnik: Ne u gradu, previše je murije.

Susan: Možda ovdje?

Crveni Romer: Sjajno! Imaš soli u glavi, Susan.

Zatim su se razbojnici odšuljali i počeli s pripremama. Vjenčanje je trebalo biti u ponoć za devet mjeseci u Proljetnoj dolini, a spavat će zajedno u Susaninoj izbi. Dakle, bit će to 4. rujna u ponoć na Proljetnoj livadi.

DEVETO POGLAVLJE
RAZBOJNIKOVA SVADBA

E, sad, razbojnikova je svadba glasna i mirna istodobno, ali koliko god vi mislili da su razbojnici loši, njihove su zabave sjajne. Torte, kolači, meso i riža, s čipkastim stolnjakom i satenskim sagom, lampioni i šarene vrpce lete sad ovamo sad onamo, baloni lelujaju na vjetru i velika zvona zvone glasno, čipkasti stolnjak lepršа nad stolom od palisandrovine i mlada dolazi u čipki, s ružama i vrpcama, s velom preko lica i šlepom koji lepršа na vjetru, a mladoženja u crnom baršunastom ogrtaču i crvenoj svilenoj halji smiješeći se bez prestanka. Nakon toga mlada i mladoženja skidaju odjeću te se vežu jedno za drugo zlatnim, dijamantnim i bisernim lancima i prekriju crnom tkaninom od baršuna.

DESETO POGLAVLJE
MANDRAGORA

Mandragora je bio dresirani škotski terijer s uhom i sluhom za sve situacije naših prijatelja, spreman spasiti ih kad im je najviše potrebno. I tako je Crvenog Romera, Varilicu Susan i tri Romerova čovjeka otjerao ugrizima i ogrebotinama u sklonište Crvenog Romera u Africi. Oštri je pas snažno i opasno ugrizao Suzan za trbuh. Umotali su je u koprenu od ljekovita bilja s vlažnim krpama na trbuhu pa je zapomagala i patila od boli nemirno se okrećući na bok, jaučući kad bi grom odjeknuo i bljesnula munja. Crveni je Romer ugriz polio kiselinom i obrisao ga gazama namočenima u jod, oprao ga je i previo, nju je umotao u krpe i plahte te prekrio s 37 popluna. Ona se onesvijestila pa probudila i vrisnula, ali odjedanput je zaspala, prevrćući se cvilila je u snu, a ujutro zapomagala kao da će umrijeti. Zatim joj je bilo bolje.

ROĐENJE

Danima kasnije djevojčice su uhodile Susan i CR-a (CR je Crveni Romer) i dok su ih uhodile, bile su u sve većem strahu jer je Susan nakon svadbe bila trudna. Trbuščić joj se dobrano izbočio. Doći će mali zlikovac da im sledi srca. Iako nisu znali hoće li mali zlikovac biti dječak ili djevojčica, bilo je sigurno da će biti zlikovac. Šestero je trebalo slediti: novorođenče, bračni par i tri čovjeka Crvenog Romera. Imao ih je još dvadesetoricu u izbi koja je bila sklonište, pa ih je tako trebalo slediti dvadeset i troje. Uhodili smo i uhodili nju u njezinu velikom krevetu i njezinih deset djevojaka u haljama, s velovima i mrežicama te u dugim, širokim suknjama i bijelim čizmama. Djevojke su se zvale Velma, Elma, Una, Tete, Toabta, Ming, Frofo, Findally, Minba i Ashim, a sve bijahu odjevene u jednake avetinjske haljine. Na kraju Ben reče: "Zašto se mi bojimo njihova novorođenčeta? Ona ili on nam ne može ništa jer je novorođenče, a ono ne može nauditi. Susan nam ne može nauditi, ona će biti zaokupljena djetetom. Crveni Romer će biti zaokupljen sa Susan, djevojke će paziti nju, a CR-ova družina izdaje naloge, naloge poput: 'Napravi bočicu za novorođenče, pa pećnicu, veliki smeđi krevetac, kolijevku i mekani prekrivač za pod i zidove, počisti sve, nabavi termofor za Susan, dijete je udara iz trbuha, izradi sagove i igračke, stavi prigušene žarulje, idi po mlijeko, vrhnje, kiselinu, maslac, mlaćenicu, gomilu hrane, jastuka, popluna, madraca, prekrivača, plahti, žeravnik za krevet, ledene plahte.' Eto, što će on raditi." I Ben je imao pravo. CR je bio zauzet izdavanjem naloga, njihovim smišljanjem, objašnjavao je svojim ljudima gdje je što i davao Susan tablete da može zaspati. Doveo je razbojničkog liječnika koji je pomogao u izdavanju naloga. Susan je jaukala: "Dijete me udara iznutra. Oh, ta bol, ta bol, ta bol... Upomoć, boli, ajme aaa ajoooooj. Pomozi, Crvenko, au. Crvenko, Crvenko, ponavljam, dođi! Au, jao, boli, Au, oh, ta bol. Natjeraj dijete da prestane, dođi dok nisam promuknula. Bua, šmrc, jec, jec." Susan nije izlazila iz kreveta. Jela je i jela, jaukala i jaukala, čitala i čitala, spavala i spavala... Njegovali su je i njegovali. Jednom im je toliko zagorčala dan da su do večeri bili zlovoljni. "Kakav život!" govorili su jedni drugima. "Katkad poželim da se nikad nisam niti rodio, radije bih umro. Ali, vjerujem starom Crvendaću, otkad radim za njega bilo je i gorih vremena od ovih: pakiranje za Afriku, pravljenje bombi i petardi, krađa novca, nafte i struje. Kakav život! A i da pobjegnem, ne bi bilo ništa bolje, a staroga bih Crvendaća rastužio. Ali, baš bih volio da je ona super koka Varilica Susan moja. Dao bih joj saten, dragulje, dijamante, svilu i haljine, čipku, meso, 92 cvijeta, slastice i tko zna što sve još. O, ne, evo još jednog naloga. Želim li pomoći starom Crvendaću, bolje mi je da prestanem govoriti o Susan i bacim se na posao." Susanine su djevojke govorile iste stvari i gotovo ih je uhvatila panika dok su njegovale, hranile i dvorile Varilicu Susan. Bila su to loša stara vremena!!!!!!!

DVANAESTO POGLAVLJE
VRIJEME ZA PRIČU

"Vrijeme je za spavanac za Anne, Bena i Lisette", povikale su starije sestre. Anne, Ben i Lisette imali su 5, 4 i 3 godine pa su morali na spavanac. Visoke i lijepe Sylvia i Lee nosile su ih dugačkim stubama. Ušuškale su ih. Zatim je Lisette rekla: "Vrijeme je za priču. Želimo neku od onih tajanstvenih." "Zar ih ne pripovijedamo uvijek?" odgovorile su starije sestre. Lee se prijazno osmjehnu. "Sylvia je dobra pripovjedačica. I ja ću slušati s vama." I tako je Sylvia počela.

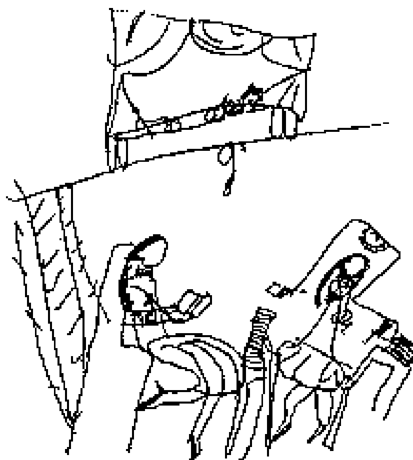
Ovo je priča o ukletom uredu. Svake ponoći kad mjesec i zvijezde izađu, mjesec namigne prema uredu. Kad to učini, rumeni sjaj ispuni sobu i stari ljudi iskoče s fotografija na stolu i čekaju da se prozor otvori i zvijezde utrče unutra i mjesečeva vila u kočiji od mjesečeve školjke, koju vuče Pegaz, uđe u sobu i prozor se zatvori, kočija zaustavi, a Pegaz legne na zrak. Mjesečeva vila mahne štapićem i rječnik se otvori i čita da opameti večer. Zatvori se. Zatim ljudi s fotografija plešu oko vile, zvijezde plešu oko paunova pera i miris suhe lavande ispuni sobu i zasladi. Ali upozorenje stiže: zora! Vila se izveze, zvijezde istrče, prozor se zatvori, lavanda visi svezana za grede na stropu, ljudi s fotografija jure natrag u svoje slike i soba se zamrači. I to je ta priča. Kraj.

Lisette i Ben i Anne su zaspali. "Spavajte slatko i laku noć dok vas ne probudimo", prošapću Lee i Sylvia. "Neka vam jutro bude dobro."

TRINAESTO POGLAVLJE
SRETAN DAN BEZ BRIGA

Jutro je bilo kad su ih Sylvia i Lee probudile, a budile su ih riječima: "Draga Anne, draga Lisette, dragi Bene, probudite se molim vas probudite se jutro je." Djeca su se probudila i starije su ih sestre odnijele dolje. "Za večeru imamo rižine okruglice i čokoladno mlijeko." Djeca su bila oduševljena večerom i desertom. Za desert je bila pita od trešanja s tučenim vrhnjem i kriškama jabuke, za dodavanje* lovor i mrkve, a za piće gazirani frape sa sladoledom. Oprali su se i dobili podbradnike. Pojeli su i zadnju mrvicu s tanjura i tražili još jedanput, dvaput i triput. Onda su pojeli desert i morali na spavanje. Kad su mlađu djecu stavile na spavanje, Sylvia je čitala *Golotinja je najbolja maska,* a Lee je čitala *Superbrod.*

* Dodavanje je jelo koje ljudi za stolom dodaju jedni drugima dok ga ne nestane.

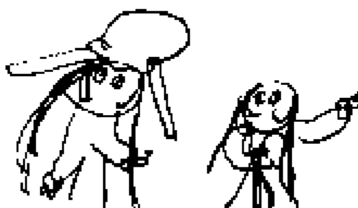

Onda smo otišle spavati i sanjale da smo otišle u zemlju dobra i pronašle slatku kućicu sa zastorima na vratima. I Majka i Otac bili su u svili sa zlatnim remenjem i bisernim lancima s krilima i krunama od dijamanata. I Majka je mahnula štapićem, štapićem koji se pojavio niotkuda, i doplovio je siv oblak, iz čije se sredine pojavio i otvorio ružin pupoljak. A iz ruže je izletjela vila i pretvorila nas u anđele s krunama i lepršavim ogrtačima i haljinama od gaze s aureolama iznad nas pa smo, prebirući po zlatnim harfama, pjevali:

O konjiću ljubavi
vidimo te
VIDIMO TE
srca će nam procvjetati
kad te vidimo.

Onda smo se probudile. Bilo je to jedno od onih jasnih, svježih, tihih jutara prije svitanja. Sunce još nije izašlo pa je bio mrak. Mlađa djeca mirno su spavala. Sylvia i Lee su šaptale.

Lee: Ajmo iznenaditi najmlađe.
Sylvia: Čime?????
Lee: Pitom od trešanja, punčem, mafinima.
Sylvia: Palačinkama sa sirupom i tostom.
Lee: Prženom šunkom, kuhanim špekom.
Sylvia: Prionimo na posao.
Lee: Dobro, sigurno će biti sretni.
Sylvia: Prestani tratiti vrijeme, Lee.
Lee: Dobro, evo.

Sylvia: Nećemo se valjda svađati?

Lee: Ma ne, nikako.

Kad su se mlađa djeca probudila, sve su progutali i zahvalili starijim sestrama. One su se složile da je bilo dobro. Onda su Mandragoru odveli u šetnju i pozvali prijatelje jer je danas bio Annin rođendan. Ona je došla kući i: iznenađenje! Otvarala je darove: 5 lutkica i 12 kositrenih vojnika, 9 knjiga, odjeća za lutke, tkanina i puceta za izradu odjeće za lutke, odjeća i lijepa zlatna ogrlica ukrašena safirom.

ČETRNAESTO POGLAVLJE
POSLIJE DANAS

Lee: Došlo mi je da zapjevam pjesmu.

Sylvia: Dobro, može.

A pjesma ide ovako:

Poslije danas, svijet će se vrtjeti u obrnutom krugu
Sunce će se pretvoriti u okrugli sir
U kisele bombone prometnut će se male zvijezde
A velike u lizalice što nebom jezde
Sad u srcu čuvam pjesmu ovu.
Poslije danas, ja sam na konju.
Poslije danas, dakle kao i sutra
Ja ću letjeti kroz zrak.
I zlo će biti dojučerašnja stvar.
Poslije danas, iščeznut ću samo
i tako ću dospjeti tamo
Poslije danas plivat ću kao riba
a sutra letjeti poput ptice.
Ništa me neće spriječiti da budem tamo sutra
i gdje su riječi za sutra?

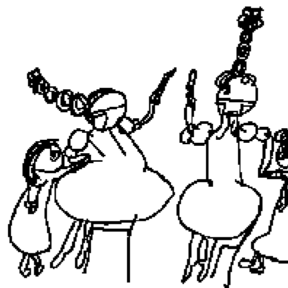
Nakon pjesme Sylvia zaplače i prošapće: “Lee, Ben će sutra umrijeti, o Ben umire, Lee, sutra će on umrijeti.” Sylvia položi glavu na Leeinu pregaču. “I još”, plakala je Sylvia, “ja ću plakati zauvijek. Roditelji su nam otišli na avion, avion se srušio, i nisu ga pronašli.” I Lee je plakala. Odjedanput Sylvia prestade plakati. “Lee, to znači da se mi moramo brinuti za mlađe sestre, čak i za Bena bude li još živ. Znači da smo mi žene, moramo se boriti protiv zlikovaca i istovremeno se brinuti za svoju obitelj. Nas smo četvoro ili petoro sami.” Ali sutradan je Ben umro i djevojčice su plakale nad njegovim grobom i samo su one starije zadržavale suze, ali došli su crni oblaci pa su potrčale u zaklon jer se spremala kiša.

PETNAESTO POGLAVLJE
ČETIRI SAME

Tužno je kad četiri djevojčice ostanu same. Bilo je prohladno, tiho i tužno u zaklonu ispod stabla. Bilo je to stablo masline i na njemu su se gnijezdile bijele golubice, uz njih je sjedio paun i širio svoje perje, sjedio je do njih i par ljubavnika, i žena i malo dijete sjedili su pod stablom masline. Lee i Sylvia podignule su Lisette i Anne, raširile kišobrane i istrčale na jaku kišu i tuču. Tuga toga trenutka činila se vječnom zbog roditelja koje su izgubile i mrtvoga Bena. Jurile su kroz kišu koja nije jenjavala, koja je bubnjala i pretvarala se u tuču. Kiša i tuča jako su bubnjale po kišobranu. Bijele su ih kuglice okružile poput snijega. Gdje je stablo koje pruža zaklon? Vjetar je hučao, a sige su visjele s grana stabala. Jedna se grana odlomila, krc tras! Benov je nadgrobni spomenik bio zakopan. Snijeжilo je. Anne i Lisette prenule su se iz sna i shvatile da starije sestre pokušavaju umaći smrtonosnoj oluji. Na kraju su kleknule, iskopale rupu i uskočile u nju. Lee i Sylvia svojim su je kišobranima prekrile i spriječile upadanje snijega, Sylvia je na dno stavila jastuke koje je donijela s čišćenja pa su preko njih raširile pokrivač. Annina je noga krvarila jer ju je ogrebla oštra grana dok su starije sestre trčale. Lee joj je ogrebotinu isprala ledom i umotala u dvije čiste bijele svijetle plahte koje je svezala vrpcama koje je pronašla. Nikad se prije takvo što nije dogodilo. Sad su bile na sigurnom i sad je bilo ugodno, ali prohladno i nije pomoglo kad su se zajedno ogrnule kaputima. Od svih stvari koje su se mogle dogoditi, ova je bila najgora. Četiri djevojčice same u rupi u snijegu i jedna od njih ozlijeđena. Ali stablo je palo, rupa je postajala sve manja, starije su sestre iskopale tunel da izađu i otrčale kući.

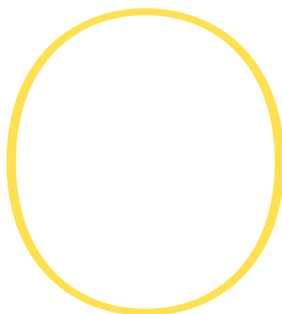
ŠESNAESTO POGLAVLJE
OLUJA I PREHLADA

U kući su Anne bolje previle ranu, a Lisette i Anne su namakale noge u toploj vodi. Starije su sestre naslagale pokrivače na krevete mlađih i donijele smeđi šećer i lijek i džem. Lee je sišla, na noge im obula papuče i odnijela ih gore. Sylvia je stavila smeđi šećer u lijek i natjerala ih da ga progutaju, a onda im žlicom davala džem ne bi li gadan okus nestao pa su onda otišle u krevet i zaspale za dvije sekunde. Da se nisu tako o njima brinule, uhvatila bi ih gadna prehlada. Za to je vrijeme Lee primakla ljestve polici, skinula zdjelu i pronašla ključ od ormara.

Lee je otključala ormar i izvukla krevete čupavce.* Sylvia je kopala, tražila i pronašla toplomjer. Kad su se mlađe sestre probudile, bile su svezane za krevete čupavce i s toplomjerima u ustima. Kad su starije sestre izvadile toplomjere, pokazalo se da je temperatura normalna. Utješilo ih je kad su shvatile da ih ne hvata prehlada i da su hripavac i rubeola bačeni u olujno more te da olujna prehlada nije postojala u tome trenu. Zlikovci, tuge i prehlade pali su u zaborav, i nada je uplesala u njihova klonula srca, napokon je sve dobro.

SEDAMNAESTO POGLAVLJE
NESREĆA JE ZLIKOVČEVA KRIVNJA

djedanput se oglasio radio: “Izvješće FBI-a, izvješće FBI-a, pad 15. zrakoplova aviokompanije, zrakoplova 15, *Ruka u ruci,* skrivio je netko, ponavljam, netko, zlikovac ili netko ne baš tako zao kao zlikovac, pad su skrivili ljudi.” “Sylvia!” viknu Lee, “piši, evo papir i kemijska. Sad ću ti reći što ćeš napisati.” Pisalo je:

Blesane, jesi li ti skrivio avionsku nesreću? Odgovori ili ćemo te napasti zrcalom. Odgovori!

U potpisu,
Anne, Lee, Sylvia,
i Lisette

Poruku su ostavili na pragu skrovišta Crvenog Romera. On ju je pročitao i odgovorio:

NEMOJTE ME NAPADATI ZRCALOM JA SAM SKRIVIO NESREĆU OPROSTITE MI MOLIM VAS OPROSTITE MI STRAŠNO MI JE ŽAO ŠTO SAM TO UČINIO I ZNATE DA ZNAM DA TO ZRCALO MOŽE I DRUGE STVARI ZBOGOM!!!!

Pročitale smo poruku i naljutile se na njega, veoma se naljutile, i odlučile smo se za paljbu, dat ćemo njemu i njegovoj ženi i njezinim djevojkama i njegovim ljudima i njihovom djetetu JEZIKOVU JUHU. Najiskrenije i najozbiljnije hoćemo. Bogme i te kako pozamašno, najviše na svijetu hoćemo. Hoćemo tako nam svega hoćemo. Doista, pa što je on imao protiv naših roditelja?

* Krevet čupavac je dugačka škrinja od laganog drva s mekanim čupavim sagom na vrhu. Koristi se kako bi se bolesna djeca na neko vrijeme maknula iz kreveta.

Bile smo toliko srdite da smo otišle u šetnju i dok smo šetale, razgovarale smo.

Lee: Sad idemo do kuće CR-a da mu damo jezikovu juhu, bogme idemo.

Sylvia: I te kako.

Anne: Nije imao pravo . . .

Lisette: Ubiti naše roditelje.

Sylvia: Lisette, katkad mi se čini da te Mama i Tata nisu naučili da ne upadaš drugima u riječ.

Lisette: E baš su me naučili.

Sylvia: E pa ponašaš se kao da nisu.
Lee: Sylvia, nemoj tako govoriti. Ona je mlada, znaš.
Lisette: Ja sam stara.
Lee: O Lisette, pa imaš samo 3 godine.
Lisette: Stara sam za svoje godine.
Lee: Ti bi batine.
Lisette: Ne bih.
Sylvia: Pristojno se ponašaj, ona je mlada, znaš.
Lee: Sylvia je imitatorica.
Sylvia: Začepi.
Anne: Pristojno se ponašaj.
Lee: Ti bi batine.
Anne: Ne bih.
Sylvia: ZAR SE MENE NIŠTA NE PITA?
Lee: Ne.
Sylvia: Ti bi batine.
Lee: Budalice jedna, nisam ti ja jedna od mlađih.
Lisette: Pristojno se ponašaj, Lee.
Lee: Začepi budalice jedna.
Lisette: Buaaa.
Sylvia: Rasplakala si je. Djeca su osjetljiva.
Lee: Budalice.
Sylvia: Buaaa.
Lee: Rekla si da su takva jedino mala djeca.
Anne: Ja nisam beba, drugim riječima buaaa.
Lee: Nisam ni mislila na tebe.
Anne: Dobro.
Lee: Začepi.
Sylvia: Pristojno se ponašaj, Lee.
Lee: Zar mi cijelo vrijeme ne ponavljamo jedno te isto?
Sylvia: Začepi.
Anne: Nije rekla da se pristojno ponašaš.
Sylvia: Začepi.
Lee: Evo ga opet.
Lisette: Buaaa.
Lee: Ja ništa nisam rekla.
Lisette: Stala sam na oštar kamen.

Lee: Budimo tiho.

Došavši onamo, začule su glazbu i zavirile u zlikovčevu kuću. Vidjele su dijete-zlikovca staro 12 mjeseci. Bilo je dječak. Ime mu je bilo Crni Romer. Pljeskao je u ritmu glazbe 12 klauna koji su svirali i kreveljili se. On se jako smijao. Susan nije bila debela. Nosila je ljupku ružičastu večernju haljinu. Na velikom natpisu koji je visio sa stropa pisalo je: Zdravo POZDRAVITE KLAUNE.

Devetnaesto poglavlje
Previše sreće za paljbu

Lee: Dobili su dijete.
Sylvia: Ne možemo.
Anne: Što ne možemo?
Sylvia: Ne možemo je uništiti paljbom.
Lee: Znam što misliš.
Lisette: Pogledajmo.
Anne: Morat ćemo se sagnuti pogledaju li kroz prozor.
Lee: Mudro zboriš, Anne.
Anne: Ajoj.

Jedan od klaunova je svirao gitaru, drugi je svirao klavir, jedan je izvodio salto. Podučili su i malog Crnog Romera kako se to radi. Izvodio je jedan za drugim. Dopustili su mu da drnda po gitari, pritiskao je tipke klavira i proizvodio neke čudne zvukove. CR i VS (VS je Varilica Susan) plesali su valcere dok je Crni Romer izvodio salto, a onda su ga učili i kako se radi zvijezda.

DVADESETO POGLAVLJE
SMIJEŠAN RAZGOVOR

Lee: Zar nisu smiješni?
Sylvia: Nemoj, molim te.
Lee: Što sam rekla?
Sylvia: To je za djecu.
Lee: Mi smo djeca, velika djeca.
Sylvia: Mi nismo djeca.
Lee: A što smo onda?
Sylvia: Veliki tinejdžeri.
Lisette: Pristojno se ponašaj.
Sylvia: Ti bi batine.
Lisette: Bih.
Sylvia: Dobro
Lisette: Ne bih.
Sylvia: Začepi.
Lisette: Budalice jedna.
Sylvia: Njanjanja
Lee: Sylvia je malo dijete.

Sylvia: Nisam.

Lee: Nemoj.

Sylvia: Što, nemoj?

Lee: Glupa Sylvia, trebam reći da ti želiš da ti ja stavim kukuruz u nos i…

Sylvia: Nemoj.

Lee: Sad ti postaje jasno.

Anne: Ja znam abecedu.

Lisette: Dobro, da čujem abecedu.

Anne: ○ □ △ ⬡

Lee: Anne, to su geometrijski likovi.

Anne: Oh.

Lisette: Znam ja abecedu.

Sylvia: Da čujem.

Lisette:1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24.

Lee: To su brojevi.

Starije sestre: Mi znamo abecedu. A B C Č Ć D DŽ Đ E F G H I J K L LJ M N NJ O P R S Š T U V Z Ž.

Anne: Ja znam boje.

Lisette: Reci.

Anne: A B C Č Ć D DŽ Đ E F G H I J K L LJ M N NJ O P R S Š T U V Z Ž.

Lisette: Anne, to je abeceda.

Anne: Oh.

Lisette: Znam ja.

Anne: Reci.

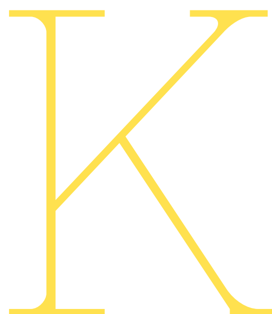
Lisette: ○ □ △ ⬡

Anne: Ja mislim da su to likovi. Ide ovako: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25.

Lisette: To su brojevi.

Starije sestre: Boje su crvena, plava, bijela, narančasta, zelena, ljubičasta, ružičasta, žuta, siva, smeđa, crna, žućkastosmeđa, prljavoružičasta, bež, grimizna, rumena, karmin, nebeskoplava i to je sve, osim zlatne, srebrne, mjedene i bakrene.

DVADESET I PRVO POGLAVLJE
PRIPREMIMO SE ZA PALJBU

ad smo se vratili kući, pripremali smo se za paljbu.

Lee: Donesite zrcalo.

Sylvia: Donesite mačeve.

Anne: Donijet ću zrcalo.

Lisette: Ja ću donijeti mačeve.

Lee: Ja ću donijeti pištolje.

Sylvia: Gdje su štitovi?

Lee: Otkud ja znam?

Sylvia: Našla sam ih.

Lee: Gdje?
Sylvia: U podrumu.
Lee: Hej!
Anne: Što hej?
Lee: Ja ću potražiti u podrumu.
Anne: Što?
Sylvia: Pa pištolje.
Lisette: Mačevi su kod mene.
Sylvia: Sad u potragu za remenima.
Lisette: Zašto remenima?
Sylvia: Ludice. Zašto nam trebaju remeni? Pa da pridržavaju mačeve, eto zašto.
Lisette: Znam gdje su remeni, donijet ću ih.
Lee: Pištolji su kod mene. Lisette, remeni su dolje.
Lisette: Zašto ih nisi donijela?
Lee: Jer imam pune ruke.
Lisette: Ja ću ih donijeti.
Lee: Samo izvoli.
Sylvia: Lee ima pravo, samo izvoli.
Nekoliko minuta poslije.
Lisette: Evo remena.
Lee: Sutra ćemo otvoriti paljbu.
Sylvia: Uzela si mi riječ iz usta.
Lee: Ma daj, zar ozbiljno jesam?
Sylvia: O da, jesi.
Lee: Veoma zabavno.
Anne: Je'n dva tri, nožni prst dodirni ti.
Lee: Neću.
Anne: Što nećeš?
Lee: Neću dodirnuti nožni prst.
Anne: Zrcalo je kod mene. Tu je i barut.
Lee: Dobro, spremne smo, sad spakirajte sve ovo.
Sylvia: Trkom.
Lisette: Dobro, dobro, dobro.
Anne: Dobro, dobro, dobro.
Lisette: Imitatorica Anne.
Lee: Začepi, Lisette.

PRIČA O PRECIMA

Kad je sve bilo spremno, Lee reče: "Dođite i ispričat ću vam priču." Lee započne.

Nekoć u vremena naših predaka vjerovalo se da su dvoje naših predaka bogovi jer se govorilo da su ih blagoslovili Bog i anđeli. Pa su onda tako naši preci proglašeni vladarima Victorije i Engleske i dijela Španjolske, i sad slijedi jedna od priča o njima. Zvali su se Lina i Shon, dječak i djevojčica. Djevojčica je znala crtati slike koje bi oživjele i znala je letjeti. Kad bi dječak govorio, osoba, mjesto ili stvar o kojoj je govorio dolebdjela bi iz riječi, a mogli bi je vidjeti jedino dobri ljudi, i mogao je hodati po vodi. Jednog je dana izrekao mudrost i otpjevao pjesmu koja je išla ovako:

Mislim na leptire koji lepetom lepeću.
Mislim na sunce i mjesec i zvijezde posvuda.
Mislim na konje s uzdama
i srca na pladnjevima Francuske i Španjolske.
Uzde drži
i jaši uz mene moja ljubavi
ili će me anđeli pozdraviti s neba.
Pođi sa mnom
jaši sa mnom moja ljubavi
i mi ćemo se vjenčati.

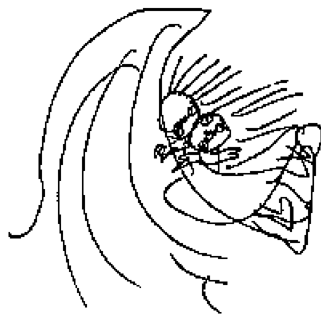
Kad je otpjevao svoju pjesmu, prišao mu je anđeo i rekao: "Poći ću i tvojoj te ljubavi odvesti", pa je slijedio anđela i spazio ljupku vilu koja ga je odvela u palaču, gdje je ljupka naga gospođa sjedila na stolcu, Venera. Shon se oženio s Venerom i skupa su odjahali na Pegazu. U međuvremenu je Lina doletjela do njih i uzviknula: "Upoznajte par neba." Onda je Lina pobjegla dolje i sjedila u vodi, gotovo se utopivši. Pa ju je spasio kralj mora, pretvorio je u sirenu i oženio se njome. I kad bi je bilo koji od mlade gospode vidio kako cijedi vodu iz kose, šalje poljupce u zrak i skuplja lopoče, sigurno bi se zaljubio. A ako bi se zaljubio, morski kralj bi viknuo: "To je moja žena!" Stavio bi ih u veliki kovčeg pa ravno u ocean, gdje bi kovčeg potonuo i mladić se utopio, a on bi poljubio ruku svoje nevjeste i rekao: "Nitko te neće taknuti osim mene." I onda bi ona poljubila njega i rekla nešto što ću ja vama reći, a i ona je to rekla. Kraj.

DVADESET I TREĆE POGLAVLJE
POTOMCI MAGIJE

"Ispričaj nam još jednu priču o našim precima. Ova je bila dobra", povikaše mlađe sestre sve u jednom dahu. "Dobro", pristade Lee.

Nekoć davno među našim je precima bila udovica koja je bila toliko siromašna da je imala samo dva penija pa je jednoga dana otišla kralju i rekla: "O veliki gospodaru Francuske, možeš li mi udijeliti 10 srebrnjaka da preživim?" "O ne, zla vještica, samo bi vještica tražila srebrnjake." U tome trenutku dođu dva vojnika, u svili i metalu, u perju i u čizmama s ostrugama, svaki s kopljem i harpunom, vičući: "Ubit ćemo zlu vješticu po nalogu našeg gospodara Francuske!" Naša je jadna pramajka pogledala oko sebe i duboko se mrštila nekoliko minuta. Potom je ispružila ruku i iz nje je sijevnula munja. Svinula se u tri smjera, prva prema kralju, druga prema prvom stražaru i treća prema drugom stražaru. Kralj se naglo izmaknuo, ali stražari su poginuli. Zapanjen, kralj je pozvao svojih 10.000 ljudi i stražara. Pojurili su prema njoj. Ona se opet duboko mrštila nekoliko minuta i onda ponovila: "Kralj, Kralj pakla, a ne Francuske", pet puta za redom i iskočila kroz prozor. Lebdjela je prema tlu toliko lagano da se činilo da ima padobran. Mekano je aterirala i zaputila se prema oceanu čim se uspjela podignuti. Skočila je u ocean. Valovi su joj napravili sjedalicu, ona je sjela u nju, i čim je sjela u sjedalo od valova pretvorila se u prekrasnu djevojku, princezu mora. "Zbogom kopnu zauvijek!" povikala je i zauvijek otplovila. Nitko je nije vidio do 1782. Jedan ju je pomorac vidio u kočiji od sedefa koju je vuklo 12 morskih konjića. Nestala je u tren oka. On se vratio na kopno i urezao njezin lik na pramcu svoga broda. Onda je 1882. jedan ribar u olujnoj noći vidio srebrnu i zlatnu peraju te je odjednom vitka djeva izronila iz valova i rekla: "Nitko me s kopna više neće vidjeti", i nitko je od tada više nikad nije vidio. Čiča miča gotova priča.

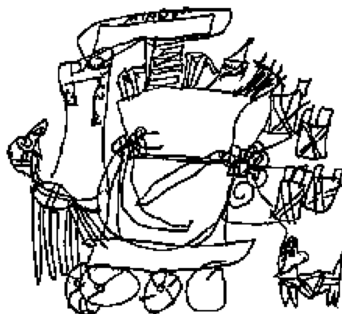

“Zabavna je to priča”, reče Sylvia. “Idemo na plivanje”, reče Lee. Kad su otišle plivati, mlađe su sestre prvo rekle da one neće ući u vodu ako starije ne uđu prije pa su starije sestre polako prišle ribnjaku i skočile unutra. Onda je nadošao val i napravio za njih sjedalo. “Mi smo potomci!” povikaše starije sestre. “Mi možemo jahati valove.” Lisette se rasplakala. “Valovi, vratite nam naše starije sestre!” povikala je. Nije koristilo. Anne je počela jecati. Lisette je posegnula za jahačicama valova, ali nije ih dohvatila, umakle bi joj svaki put kad bi pokušala. “Vrati ih natrag!” naricala je Anne. Onda Lee reče panično: “Valovi, vratite nas našim najmlađima!” Valovi u trenu zastadoše pred najmlađima i sag od morske trave prostre se pred njima. Preko njega starije sestre iziđoše na obalu.

DVADESET I ČETVRTO POGLAVLJE
CJELODNEVNO UČENJE

“Zar nije 5 sati?” upita Lee kad su se vratili kući. “Jest. U 5 sati se otvara škola u Parizu”, reče Sylvia. “Pa ne moramo ići, škola je u Parizu, a mi smo u Kongu”, reče Anne. “Ali svakako morate učiti”, reče Lee. “Sylvia, otiđi po uže, kamenje, cigle i drvo. Anne i Lisette, otiđite po papir, olovke, bojice, gumice, kasetofon i kalkulator”, zapovjedi Lee. “Ja ću pomoći Sylviji.” Tako su mlađe otrčale po svoje stvari i Lee je objasnila da će izgraditi školsku zgradu. Onda je rekla: “Uže je u ostavi. Ja ću donijeti drvo.” Tako su se razišle. Anne i Lisette su ih tražile. Prošla su dva sata i podignut je jedan zid. Prošla su tri sata, podignuta je struktura i još jedan zid. Prošlo je pet sati, podignuti su strop i četvrti zid. Još su dva sata prošla, grede i vrata bile su na svome mjestu. Već je bila ponoć. Male su radnice u laganim spavaćicama otišle u krevet. Probudile su se u zoru. Sylvia i Lee postavile su posude za cvijeće na prozore. Postavljena je ograda oko otvorenog prostora pored zgrade. Sylvia je ondje posadila travu i cvijeće i stablo, a Lee je posude napunila zemljom i u zemlju posadila cvijeće. Unutra su stavile dvije klupe i dva stolca, stol,

veliku klupu i ploču s kredama. U 5 sati Anne i Lisette stavile su svoje stvari za školu u klupe. Sjedile su vani dok nisu začule zvono. Ušle su u koloni i dale dvije jabuke Sylviji i Lee koje su sjedile za velikom klupom. “Hvala vam na jabukama, možete sjesti”, rekle su starije sestre. Anne i Lisette sjele su u klupe i uključile svjetiljke na njima. “Kako ćemo vas zvati?” upitale su. “Učiteljica Doe i učiteljica Deer”, rekle su starije sestre. “Dođite ovamo, učenice, naučit ćemo pisati nekoliko riječi.” Polagano su mlađe prišle starijim sestrama. Lee je napisala MAČKA i upitala: “Anne, znaš li što ovdje piše?” Lisette gurne Anne laktom. Anne ustane, primakne se. “M-A-Č-K-A”, sricala je Anne. “Riječ je mačka.” “Uključite svoje kasetofone”, reče Sylvia. Kad su obje uključile kasetofone, Sylvia reče: “Riječ mačka piše se M-A-Č-K-A.” Zatim Lee reče: “Riječ pas piše se P-A-S. A sada matematika. Isključite kasetofone i uključite kalkulatore.” Lisette i Anne isključiše kasetofone. Lee upita: “Anne, koliko je 1 + 1?” “1 + 1 jednako je 2”, reče Anne. “Koliko je 1 + 2?” upita Sylvia. “Jednako je 3.” “A sad ćemo ručati”, reče Lee. “Primaknite stolce stolu.” Lisette i Anne učiniše tako. Poslužili su ih mlijekom i sendvičima. Poslije ručka pjevale su pjesme, igrale se kockama i odmarale se. Poslije toga imale su likovni odgoj i vježbale su pisanje. Onda su se igrale pored škole dok su Lee i Sylvia jele pogačice uz čaj. Nakon toga su slagale puzle i slagalice.

DVADESET I PETO POGLAVLJE
PALI!!!!!!

Učenje se nastavilo nekoliko dana, osim nedjeljom i ponedjeljkom. Lisette i Anne su morale čitati riječi, odgovarati i pisati abecedu. Napokon je Lee rekla: “Vrijeme je za paljbu, odmah.” Njihov konj Kicoš potrčao je do kola. Anne i Lisette upregnule su Kicoša. Anne je upregnula Mandragoru. Sylvia i Lee pokrile su kola platnom da ih prekriju. Lee je pričvrstila platno, a Sylvia je podigla gore Lisette i Anne. Lee i Sylvia same su se popele gore i vukle i vukle dok nisu krenule. Hodale su 19 kilometara i 5 blokova ulica dok nisu došle do njegova skloništa. Sve su ispregnule, privezale Kicoša, otkvačile platno i naoružale se. Kicoš je

sretno pasao. Lee je otvorila vrata, družice su stajale iza nje. Stavila je Mandragoru na pod. Mandragora je znao što mu je činiti. Zarežao je i počeo trčati skloništem lajući, grebući, grizući, dok dva muškarca nisu mrtva završila na podu. Crveni Romer je skupio sve svoje stvari i ljude, zaključao Susan i Crnog Romera u kulu i natjerao svoje ljude da se bore. Lee i Sylvia dobro su se borile. Za sat vremena ubile su dvadesetoricu, ali Anne i Lisette ubijale su ih 5 po satu. Došao je Crveni Romer. Uzeo je svoje bombe i ostale stvari i gađao ih. Grupica je šmugnula iza zrcala. Zrcalo je odbilo svaku bombu. Lee je uzela vreću baruta, vezala na nju uzicu, dugačku uzicu, i stavila je u kut. Na uzicu je bacila iskru. Zapalila je štapić dinamita i bacila ga na vreću. Odjedanput je eksplodiralo. Zrcalo je sve odbilo. Iza zrcala su bile na sigurnom. I Kicoš je bio na prostoru iza zrcala pa ni on nije ozlijeđen. Onda je sklonište eksplodiralo. Svi su zlikovci poginuli i ostali zakopani u kiši od zrcala i mjeseca. I tako su naše družice pokupile svoje stvari i kući otišle sretne, ali umorne, a Lee je nekako znala da Crni Romer još tumara uokolo i smišlja buduće zlo.

Kraj

S engleskoga prevela Anda Bukvić.
Prijevod integralnog teksta Crippled Detectives objavljen na www.stonesoup.com/cd2/cd1.html

Nad
ola
zeć
a

pob
una

Nad
ola
zeć
a

pob
una

Rat protiv predterorizma: "Devetero iz Tarnaca" i *Nadolazeća pobuna*

Jedanaestoga studenoga godine 2008. dvadesetoro mladih Francuza istodobno je uhićeno u Parizu, Rouenu i malom selu Tarnacu (u okrugu Corrèzeu, u Massif Centralu, razmjerno siromašnom području zemlje). U operaciju Tarnac bilo je uključeno stotinu i pedeset zamaskiranih policajaca iz Odjela za terorizam. Služili su se helikopterima, a sve su pozorno pratili mediji. Mladići i djevojke optuženi su za sabotaže na mnogim željezničkim prugama, što uključuje i blokadu strujnih kabela željeznim šipkama. Na taj je način +učinjena materijalna šteta, a kasnilo je oko stotinu i šezdeset vlakova. Jedanaestero sumnjivaca ubrzo nakon toga pušteno je na slobodu. Oni koji su ostali u pritvoru uskoro su postali poznati pod nazivom "Devetero iz Tarnaca". Ime su dobili prema mjestu u kojem je nekoliko njih kupilo malu seosku kuću, pretvorilo mjesnu trgovinu u zadrugu i potaknulo niz građanskih aktivnosti – od filmskog kluba do dostave hrane starijim osobama. Prema riječima njihovih roditelja "sadili su mrkve bez šefova ili vođa. Misle da su život, razmišljanje i donošenje odluka ljepši kad se sve to čini u zajedništvu."

U doba krize vlasti dolaze u napast da svako nezakonito političko izražavanje smatraju terorizmom. Svježi primjer je afera oko skupine iz Tarnaca za koju se veže prijeteća i dalekosežna politička orijentacija (neprecizno nazvana "anarho-autonomnim" pokretom) koja odbacuje organizaciju, političko zastupništvo i regulirani sukob u korist izravnog djelovanja i ustrajnog suprotstavljanja kapitalizmu.

Ministrica unutarnjih poslova Michèle Alliot-Marie gotovo je istog trenutka intervenirala kako bi istaknula njihovu moguću krivnju i cijeli slučaj proglasila terorizmom, zanemarivši pritom republikansku pravnu uglađenost. Povezala ih je s navodnim usponom pobunjeničkih "ultralijevih" (*ultra-gauche*), ili "anarho-autonomnih tendencija" (*mouvance anarcho-autonome*) koje popunjavaju prazninu nastalu nakon raspada institucionalne ljevice (PCF-a). Pozivajući se na protuterorističke zakone, devetero mladih ljudi ispitivano je i zadržao u pritvoru 96 sati. Nakon toga četvero je pušteno. Službeno su bili optuženi za "organizaciju terorističkih aktivnosti", za što su mogli dobiti zatvorsku kaznu od 20 godina. Optuženi također mogu biti zadržani u pritvoru do dvije godine prije nego što njihov slučaj dođe do suda. Drugog prosinca još je troje članova skupine bilo pušteno na slobodu pod sudskim nadzorom, tako da se u zatvoru tijekom pisanja ovog teksta (početkom siječnja 2009.) nalazilo još dvoje: Julien Coupat i Yldune Lévy.

Giorgio Agamben i Luc Boltanski, među ostalima, napisali su članke u kojima su osudili nerazmjere i histeriju toga represivnog aparata. Radikalni nakladnik i Coupatov prijatelj Eric Hazan poslao je peticiju koju su potpisali Badiou, Bensaïd, Butler, Rancière, Žižek i mnogi drugi. U Tarnacu (mjestu koje se ponosi svojom ulogom u Pokretu otpora i četiri ga je desetljeća vodio i predstavljao gradonačelnik komunist) bio je osnovan Odbor za potporu te su se stanovnici sela potpuno solidarizirali s uhićenima; drugi odbori i prosvjedi bili su organizirani u Bruxellesu, New Yorku, Moskvi i drugdje.

U onome što je nazvano "najvećom operacijom trovanja javnog mišljenja koju je provela (francuska) vlada u posljednjih nekoliko desetljeća" mediji su pozornost usmjerili na Coupata. Bio je prozvan "vođom terorističke skupine". Motiv kojim se koriste reakcionari odavno je poznat – riječ je o građanskom djetetu koje izdaje svoju klasu i polako klizi u nasilje i idealizam. Neki su novinari Coupata prozvali *odmetnikom iz ESSEC-a*, prema elitnom poslovnom fakultetu na kojemu je diplomirao. Novinsko čita-

teljstvo uskoro je bilo obaviješteno o Coupatovu radu o Guyu Debordu koji je napisao tijekom studija kada je blisko surađivao s Lucom Boltanskim, zatim o njegovoj povezanosti s časopisom i skupinom Tiqqun te o tome da je navodno autor knjige *Nadolazeća pobuna* (*L'insurrection qui vient*) koju potpisuje Comité Invisible – "Nevidljivi odbor". Taj je traktat – koji izdavač nakladničke kuće La Fabrique, Hazan, odbija pripisati Coupatu – postao jedan od najvažnijih argumenata u klevetama i optužbama kojima su ministrica Alliot-Marie i mnogi članovi francuske vlade punili medije. Ona je čak i priznala da tom operacijom želi poslati "poruku" svima koji dođu u napast da slijede Coupata i njegove prijatelje. Coupat je predstavljen kao karizmatičan kolovođa, što je u oštroj suprotnosti s duhom knjige i onime što se može zaključiti o načinu na koji je djelovala komuna u Tarnacu.

Dok se zbrka koja je punila medije nastavljala, u novinama su polako izranjali dijelovi ideološke i istraživačke pozadine tog slučaja (primjerice da je tajna služba sklona odavanju informacija, bilo to hotimice ili ne). Coupat je očito dugo bio pod nadzorom odjela tajne službe zaduženog za praćenje ljevice. U jednom od njihovih izvješća, u kojem je zabilježen njegov rad u Tiqqunu i sudjelovanje godine 1998. na međunarodnoj konferenciji u organizaciji časopisa *Actuel Marx*, kada je sudjelovao u raspravi za okruglim stolom s nizom sociologa Bourdieuove škole, nazvan je "kritičkim metafizičarom". To je samo jedan od nekoliko ironičnih pokazatelja usputnih susreta francuskih obavještajaca sa svijetom filozofije i politologije. Sve ga se više smatralo svjetlonošom prijeteće i dalekosežne političke orijentacije, neprecizno nazvane "anarho-autonomnim" pokretom koji odbacuje organizaciju, političko zastupništvo i regulirani sukob u korist izravnog djelovanja i ustrajnog suprotstavljanja kapitalizmu. Ne iznenađuje da je afera Tarnac dobila trans-atlantsku komponentu, s obzirom na to koliko je uronjena u novi diskurs sigurnosti i protuterorističkog rata. Koliko god tragikomično to bilo, da posudimo Agambenov pridjev, FBI je svoj francuski ekvivalent obavijestio o navodno protuzakonitom prelasku Coupata i njegove pratiteljice Lévy iz Kanade u SAD te o naprtnjači ostavljenoj na granici u kojoj su našli fotografiju Ureda za novačenje na njujorškom Times Squareu, koji je naknadno bio meta manjeg bombaškog napada, te dokumenate sjevernoameričkih anarhista. Širi kontekst cijele operacije postavka je – draga ministrici Alliot-Marie i sigurnosnom aparatu Sarkozyjeve vlade – o sve većoj prijetnji koju predstavlja protukapitalistička, protudržavna i protusustavna radikalizacija mladeži u Francuskoj i diljem Europe, a ne može se suzbiti uobičajenim mjerama rješavanja društvenih sukoba. O tome mnogo govori i naziv izvješća koje je tajna služba DCRI pripremila o tom navodnom fenomenu: *Od prosvjeda zbog zakona o radu do osnutka predterorističke mreže: pogledi na francusku i europsku ultra-ljevicu*.

Prosvjedi koji su 2006. počeli zbog *Zakona o zapošljavanju mladeži* (*Contrat de première embauche*), a slijedili su nakon onih u marginaliziranim predgrađima godine 2005., imali su odlučujuću ulogu u Sarkozyjevu usponu i konačnoj pobjedi. Njegovo agresivno i nadmeno ponašanje tijekom prosvjeda – kada je izjavio da će pobunjene četvrti srušiti vodenim mlazom (*karchériser*) i smlaviti pobunjeničko smeće (*racaille*) – donekle je postalo njegov zaštitni znak. Sarkozyjevo je predsjedništvo počelo u znaku dubokih nemira, snažne konzervativne težnje za uspostavom reda koja je bila okrenuta opsesivnom traganju za simptomima budućih dru-

štvenih nemira i novih radikalnih pojava – u vezi s tim pitanjem možemo se složiti s Nevidljivim odborom i reći da je "obnašanje vlasti oduvijek bilo samo grozničavo odgađanje trenutka kada će vas gomila objesiti". S obzirom na osebujnosti na francuskoj političkoj pozornici, taj je strah od budućnosti (i njezinih masa) dobio oblik istjerivanja duhova prošlosti – što je očito i u ultimatumu koji je Sarkozy dao u doba predizborne utrke: "Ovim ćemo izborima otkriti hoće li naslijeđe svibnja 1968. nastaviti živjeti ili će biti zauvijek istrijebljeno". Taj je strašan spomen pobunjeničke prošlosti, istodobno zamišljene i kao prijetnja u budućnosti ponudio sadašnjoj francuskoj vladi njezin libidalni sadržaj, jako potreban nadomjestak za sumornu ispraznost njezina političkog programa.

Sam je pojam "predterorizma" duboko simptomatičan, jer čini jasnom vezu između opsesivnog traganja za "opasnim pojedincima" i predviđanja budućih pobuna koje zahtijevaju represivne preventivne mjere. Kao što su uočili Boltanski i Claverie, u tome nešto podsjeća na film *Specijalni izvještaj* i njegovo predviđanje zločina. Kontekst svjetske gospodarske krize i s njom donekle povezan uspon "generacije od 600 eura" u Grčkoj, služe mu kao povijesna pozadina. Kao što je sudac koji se bori protiv terorizma nedavno priznao: "U doba krize dolazimo u napast da svako nezakonito političko izražavanje smatramo terorizmom." Čitanje dijelova izvješća tajnih službi može ohrabriti pesimiste radikalnog uma ako shvate da vlada i njezine udruge vjeruju u moguće radikalne prosvjede. Također, mogli bismo pomisliti kako bi logika prema kojoj se "terorizam" sprječava gušenjem predterorizma dok je još u povojima – uz sve banalne referencije o Baader-Meinhofu i skupini Action Directe ("i oni su počeli pamfletima i stvaranjem komuna") – mogla zapravo ubrzati i pojačati proces takozvane radikalizacije, pretvarajući državu i pravosuđe u neprijatelje s kojima se ne može pregovarati. Što god da ona govori o budućnosti radikalne politike i njezinu suzbijanju, ta "afera" ilustrira metastaziranje transnacionalne politike nadzora koja se primjenjuje na svaki oblik aktivnosti koji remeti uspostavljeni poredak – od neovlaštenog upadanja u računalne sustave do separatizma, od proturatnih skupova do ekološkog aktivizma. Nepreciznost protuterorističkog zakonodavstva vidi se u opisu policije koji je Walter Benjamin dao u *Kritici nasilja*: "Njezina je moć amorfna, kao i njezina neopipljiva, sveprisutna, sablasna nazočnost u životu modernih država" – takvu je situaciju pogoršao uspon onoga što roditelji optuženih zovu *reality*-policija, kao da je riječ o *reality*-televiziji.

Otac Juliena Coupata, Gérard, zbog sinove se nesreće pretvorio u elokventnog i ustrajnog zagovornika građanskih sloboda, te je nedavno oštro optužio takvu policijsku kampanju: "Mojeg sina pretvaraju u žrtvenog jarca za generaciju koja je počela prosvjedovati protiv vlade i misliti svojom glavom o kapitalizmu i njegovim nepravdama... vlada drži mojeg sina u zatvoru jer je posljednje što sada treba – kada gospodarsko stanje postaje sve gore – čovjek koji naginje ljevici. U Francuskoj se ništa slično nije dogodilo još od rata. To je jako ozbiljno." Poput mnogih drugih, Coupat stariji ističe moguće oblike vlade koja bi bila toliko politički nepismena i monolitna u svojim reakcijama da ne bi mogla razlučititi sabotažu – praksu koja je uvijek pratila društvene i radničke pokrete – od "terorizma", pojma koji se rabi kako bi se zataškalo sve, od masovnih umorstava do kašnjenja vlakova.

No, što je to u knjizi koja je – s obzirom na siromašne dokaze koje je skupila policija u Tarnacu (ljestve, vozni red vlakova, kliješta) – postala metom državne ispitivačke paljbe: *Nadolazeća pobuna*? Očita je zakonska nelogičnost kojom se uhićenja temelje na tekstu – a on se čak ne može povezati ni s jednim od optuženih. Također se mora istaknuti pravo na njegovanje kolektivne anonimnosti, nasuprot grubim novinskim biografizmima i sociologizmima. Ipak, zanimljivo je promatrati slučaj Tarnac u kontekstu toga ratobornog pamfleta – to je djelomice, nadahnuta rasprava o bijedi svakodnevnice u suvremenoj Francuskoj, a djelomice, brevijar za masovni anarho-komunistički neposluh kapitalističkom društvu.

Prvi koji je privukao pozornost vlade na knjigu *Nadolazeća pobuna* bio je kriminalist Alain Bauer. On je, kad je našao tu knjigu na policama knjižare, istog trenutka kupio 40 primjeraka i podijelio ih različitim agencijama te stručnjacima za sigurnost. Jedan odlomak iz knjige neprestance se spominje kao pravi dokaz protiv Coupata: "Tehnička je infrastruktura metropole ranjiva: njezini kanali ne služe samo za prijevoz ljudi i robe; informacije i energija teku žičanim mrežama, vlaknima i tokovima podložnima napadima. U današnje doba, za sabotažu društvene mašinerije potrebno je oživjeti stara sredstva i pronaći nova kako bi se prekinule njihove mreže. Kako možemo onesposobiti željeznicu ili električnu mrežu?"

Socijalist koji gaji simpatije prema emancipacijskim i egalitarnim potencijalima željeznice mogao bi na to odgovoriti poput glasnogovornika antikapitalističke stranke Nouveau Parti Anticapitaliste Oliviera Besancenota, koji je komentirao sabotažu sljedećim riječima: "Želimo više vlakova, a ne manje." No, dijagnozu i predviđanja koje nudi knjiga *Nadolazeća pobuna* vrijedi uzeti u obzir, ako ni zbog čega drugoga, a ono zbog lakšeg razumijevanja intelektualne pozadine poziva na prekid infrastrukturnih kanala.

Suradnici tajnih službi mogli bi reći da postoji mnogo poveznica između te knjige i Tiqqunovih pamfleta, kao što su *Théorie du Bloom* i *Premiers matériaux pour une théorie de la jeune fille*. Sastavnice *Nadolazeće pobune* – pripovijest o dovršenom nihilizmu; debordovsko odbacivanje spektakla (utjelovljenog u "mladoj djevojci", robi koja je dobila tijelo, a čiji je nositelj shizofreni poduzetnik); otrovna polemika protiv raznih ljevičara (trockijevaca, negrianaca, ekologa); komunizam kao pitanje etike i kolektivnih eksperimenata, a ne kao program; pokušaj oživljavanja emancipacijskog koncepta zajednice; "tiha koordinacija sabotaže u velikom stilu" i sama ideja o Nevidljivom odboru (ili Imaginarnoj stranci) – sve to upućuje na određene političke paralele. No, postoje i znatne razlike. Kao prvo, stil. Tiqqun je njegovao situacionistički postupak *izokretanje smisla neke poznate ideje* (*détournement*), zadržavši Deborda te odbacivši velik dio Marxa i Lukácsa, koje je Debord u svojoj knjizi uspješno pokrao, te ubacivši u miks poveliku količinu Agambena – autora koji se baš i ne uklapa u deborovske ideje. *Nadolazeća pobuna* je umjereniji i jednostavniji tekst i politička mu je pozadina ukorijenjena u protugradskom libertinskom anar-

hizmu, a ne u metafizičkom proricanju i agambenovskim likovima poput "mlade djevojke" ili "Blooma" (prema Joyceu). Iako je program knjige *Nadolazeća pobuna* još obojen oštrom kritikom suvremenog društva nadahnute situacionizmom, opširne analize nedaća svakodnevnog života u metropoli u dobu fleksibilnog radnog vremena i nove ekonomije više su u duhu novijih struja francuske kritičke sociologije negoli proročanstava o *homo saceru*. Baš kao što i burdjeovska perspektiva obilježava dijelove knjige u kojima se opisuje kako se Francuska oslanja na državu i školu zbog subjektivacije, tako i utjecaj Boltanskovljeva i Chiapellova određenja klasne solidarnosti kao osnove društvene kritike može djelomice objasniti nezainteresiranost za Marxov diskurs o klasnoj borbi i odvajanje protukapitalizma od klasne politike.

No, to ne znači da cijelu knjigu ne prožima i određen fatalizam, odnosno aktivan nihilizam, kao što je slučaj i s velikim dijelom Tiqqunove produkcije. *Nadolazeća pobuna* počinje lapidarnim rečenicama: "Izlaz iz sadašnjosti ne vidi se ni iz jedne perspektive. I to nije njezina najmanja vrlina". Knjiga je obojena i ljevičarskom jüngerovskom slikovitošću koja se može pronaći u Tiqqunovoj *Théorie du Bloom*. Dok se u toj knjizi ističe da je "granica blizu, no nije prekoračena", *Nadolazeća pobuna* nam govori kako se "odluka bliži". No, što dalje odmičemo čitajući knjigu postaje jasno da, unatoč aluziji na Agambena u njezinu naslovu, tj. na njegovu mesijansku reverzibilnost – ljevičarsku interpretaciju hölderlinske izreke kako "u opasnosti raste i spasilačka moć" – u djelu postupno prevladava anarhistički nacrt za otcjepljenje od metropolskog kapitalizma i reorganizaciju svakodnevnog života u obliku komuna, što će poslužiti kao osnova za masovno i "horizontalno" svrgavanje sadašnjega sustava bijede. Taj protuodgovor najnovijoj verziji Europskog nihilizma nije utemeljen ni na traganju za eshatološkim znakovima, ni na likovima koji označavaju pretvorbu katastrofe u novu nadu (mlada djevojka, Bloom), ni na radikalno-modernističkoj ideji da je ubrzanje moralnog i materijalnog raspada ključ za prevrjednovanje svijeta. Nije riječ ni o postradničkom egzodusu svojstvenom za nematerijalni rad ili kognitivni kapitalizam. *Nadolazeća pobuna* prije zagovara razmjerno trezvene prakse otpora i sabotaža koje teže okretanju represivne mašinerije protiv nje same.

Velik dio prikaza modernoga europskog (preciznije, francuskog, ili još uže, građanskoga pariškoga) jada koji knjiga *Nadolazeća pobuna* nudi, vrlo je zanimljiv, osobito kada preuzima situacionistički nalog prema kojem je, "kako bismo razumijeli ono što sociologija nikada ne može razumijeti, potrebno samo uobličiti u terinima agresivnosti ono što je za sociologiju neutralno." Poput Debordove knjige *In girum*, ona ponekad dobiva i obilježja crne komedije: "Europa je kontinent bez prebijenog novčića koji potajno kupuje u Lidlu te nabavlja jeftine zrakoplovne karte kako bi i dalje mogao putovati." U središtu knjige nešto je poput društveno-psihološkog portreta mikro-upravljanog i višestruko-kvalificiranog subjekta suvremenog rada. Funkcija takvog rada je, tvrdi se, politička: on služi "biopolitičkom" upravljanju društvenim životom i perpetuiranju eksploatacijskog režima koji sve više postaje suvišan. Iako takvo shvaćanje nije novo, Nevidljivi odbor uspješno dočarava užas i besmislenost suvremenih disciplinskih mjera koje su u porastu, odnosno sve češću pojavu "osobnog razvoja", "ljudskih resursa", "društvenog kapitala" i ostalih upravljačkih strahota. *Nadolazeća pobuna* to sažima u konceptu koji naziva "etikom mo-

Ideja da će prekid mobilizacije rezultirati praktičnom solidarnošću previše je romantična, a da bi bila uvjerljiva. Nestanci struje i blokade mogu potaknuti zajedništvo, no mogu potaknuti i opasne oblike nasilja i strukture moći

bilizacije" – ona označava pokoravanje same domene mogućnosti posredstvom posla: "Mobilizacija je ta blaga udaljenost od sebe... na temelju čega Jastvo [*le Moi*] može postati objekt rada, na temelju čega postaje moguće prodati samoga sebe, a ne svoju moć rada, biti plaćen ne zbog onoga što radiš, nego zbog onoga što jesi... To je nova norma socijalizacije". No, što se nalazi iza toga zdravog napada na modernu ideologiju rada – ideologiju koja je toliko ojačala da je heroizme i tjeskobu Sartreova projekta zamijenila blagom shizofrenijom tisuću "projekata"?

U tom trenutku knjigu počinje preuzimati ono što bi se zlobno moglo nazvati epikurejskim smjerom u situacionizmu (nalazimo ga primjerice u Debordovim tužaljkama o nestanku dobrog vina u *Panegyricu*). "Mobilizacija" nije povezana samo s kapitalističkim iskorištavanjem paralelno-procesuirane subjektivnosti, nego i s određenjem metropolisa kao mjesta zatupljujuće ravnodušnosti i umrtvljene apstrakcije te idejom da su moderan svijet i njegovi vladari perpetuirali svojevrsno ubojstvo iskustva: "Udaljeni smo od jezika učenjem, od pjesama varijeteima, od tijela pornografijom, od gradova policijom, od prijatelja sustavom plaćanja." Unatoč uspješnosti s kojom *Nadolazeća pobuna* osuđuje gradove pretvorene u postumne muzeje te iskorištavanje kretanja i izolacije u svrhu kontrole – a da ne spominjem poziv na marginalizaciju i uništenje Pariza, te "strašne utvrde moći" – težnja za revolucionarnom autentičnošću neuvjerljiva je i kratkovidna. Baš kao što i kratak osvrt na ideju radne snage vodi u manihejsku opoziciju između malevolentne ekonomije i emancipiranih "oblika života", tako se ni transformativnim mogućnostima apstrakcije ni otuđenju ne posvećuje mnogo pozornosti. U preziru koji pokazuje prema "neutralnosti" suvremenih stambenih prostora i ideji da nas "umnažanje sredstava otuđenja i komunikacije neprestance odvaja od sadašnjosti nudeći nam mogućnost da budemo svudgje", može se prepoznati i više od samo aluzije na Jane Jacobs. Štoviše, ideja da će prekid mobilizacije rezultirati praktičnom solidarnošću previše je romantična, a da bi bila uvjerljiva. Nestanci struje i blokade mogu potaknuti zajedništvo, no mogu potaknuti i opasne oblike nasilja i strukture moći (film Michaela Hanekea *Time of the Wolf* obrađuje sličnu temu). Također, unatoč dobrodošloj reviziji stajališta da su pobune u predgrađima godine 2005. bile primjeri zločinačke vladavine masa, upitno je može li se djelovanje "bez vodstva, bez zahtjeva, bez organizacija, nego riječima, kretnjama i urotama", prihvatiti kao model organizirane emancipacijske politike.

Iako bi suprotstavljanje gradskom načinu života kako ga zamišlja Nevidljivi odbor moglo biti malo više dijalektično, neki od njihovih osvrta na "komune" vrijedni su pozornosti. Ne samo da treba pozdraviti poticanje rasprave o eksperimentima kolektivnog svakodnevnog života, osobito ako ih usporedimo s neodređenim figurama mesijanskog preobraženja; *Nadolazeća pobuna* također postavlja pitanja važna radikalnoj ljevici koja kapitalizam smatra neprihvatljivo destruktivnim sustavom, a upravljanje kriznim situacijama neprivlačnim i neuspješnim poslom. Komuna nije zamišljena samo kao prolazna slika veličanstvene sutrašnjice ili utopijska enklava, nego kao kolektivni politički eksperiment i sredstvo političkog djelovanja, ne samo instrumentalnog nego egzistencijalnog, pa čak i etičkog. Između ostalog, naglasak koji je stavljen na prave odnose – u kontrastu s pitanjima identiteta i reprezentacije koja navodno ops-

jedaju stranke, skupine, kolektive i miljee – daje konkretno političko značenje prijateljstvu. To služi kao opreka ideji o komuni kao o mjestu seksualne razmjene kojoj se ljudi opsesivno vraćaju, bilo iz čednih ili razvratnih pobuda. Još se jedan klasičan motiv – onaj o oslanjanju na samoga sebe, promatra iz suvremene perspektive: komuna je predstavljena kao mjesto razvijanja i uvježbavanja vještina (medicinskih, poljoprivrednih, tehničkih) koje čovjeka čine neovisnim o metropolisu i njegovim oblicima "sigurnosti". Drugim riječima, omogućuje čovjeku da se pripremi za pravu krizu, kao što se komune pripremaju za apokalipsu kapitalizma uvježbavanjem preživljavanja.

Ne može se opovrgnuti da su konkretne utopije snažne i zanimljive, koliko god bile malih razmjera ili marginalne. A ne može se opovrgnuti ni već previše poznata istina – koju ovaj slučaj još jedanput ističe – a to je da suvremene kapitalističke države ne podnose alternativne opcije. Slučaj mladih aktivista i intelektualaca iz Tarnaca, koji u vezi s tim pitanjem evociraju ideje iz knjige *Nadolazeća pobuna*, ako je već izravno ne slijede, pokazao je da čak i vrlo jednostavni eksperimenti s egalitarizmom i emancipacijom mogu stvoriti prave političke odnose i solidarnost. No, osobito u trenutku kad je političko pitanje javnosti toliko važno – bilo da je riječ o sveučilištima, bolnicama, bankama, pa čak i vlakovima – opreka između komuna i metropolisa je lažna, kao što je to i ona između hegemonije i horizontalnosti – da posudimo još jednu dihotomiju iz *Nadolazeće pobune*. Sama autentičnost nije dovoljna. Istinski transformativna politika mora uključivati nemir, mobilnost, no i otuđenje te ravnodušnost. Vlakovi, kao i kanalizacijski sustavi, brane, zračne luke i bolnice ne smiju se ometati, odbaciti, no niti prepustiti hirovima kapitalističke države. Možda će se jednoga dana, umjesto da nas prevoze od konferencija o ljudskim resursima do seminara o osobnom razvoju, oni moći iskoristiti u kreativnije i revolucionarnije svrhe, poput kino-vlakova u Rusiji 1920-ih.

S engleskoga prevela Monika Bregović.
Objavljeno na http://tarnac9.wordpress.com/2009/01/11/the-war-against-preterrorism/

Nadolazeća pobuna

Iz kojeg god kuta sagledana, sadašnjost je bezizlazna. I to nije najmanja od njenih vrlina. Onima koji se svakako žele nadati, oduzima svako uporište za nadu. Oni koji još ukazuju na rješenja, demantirani su istog trenutka. Opće je poznato da sve može ići samo iz lošeg u gore. "Budućnost nema budućnosti" mudrost je doba koje je dospjelo, a pod prividom krajnje normalnosti, na razinu svijesti prvih pankera.

Zatvara se sfera političke reprezentacije. Od ljevice do desnice isto ništavilo zauzima pozu hulje ili lude, poput gondola mijenja svoj diskurs prema posljednjim naputcima stručnjaka za komunikaciju. Oni koji još glasuju odaju dojam da nemaju druge namjere do obeščastiti glasačke kutije, glasujući iz čistog protesta. Kao da se zapravo glasuje protiv samog glasovanja. Ništa što nam se predstavlja nije ni izbliza na razini situacije. Čak i u svojoj tišini mase se doimaju beskrajno zrelijima nego sve marionete koje se međusobno prepiru oko toga kako ih voditi. Bilo koji *chibani* iz Bellevillea govori mudrije od bilo kojeg od takozvanih vođa. Poklopac društvenog lonca trostruko se zatvara dok unutra pritisak ne prestaje rasti. Iz Argentine sablast *Que se vayan todos!* (*Svi oni moraju otići!*) počinje ozbiljno progoniti vodeće glave.

Plamen nastao studenog 2005. i dalje tinja u svačijoj glavi. Te prve radosne vatre krstile su desetljeće puno obećanja. Medijska bajka "predgrađa [*banlieu*] protiv Republike" dobiva na učinkovitosti onoliko koliko gubi na istini. Oganj je plamtio i u središtima gradova, ali te su se vijesti metodički ušutkavale. Cijele ulice Barcelone gorjele su u solidarnosti, ali za to nitko ne zna osim njihovih stanovnika. Čak nije točno ni da je zemlja prestala gorjeti. Uhićenici su najraznovrsnijih profila, ujedinjuje ih tek mržnja spram postojećeg društva, a ne pripadnost klasi, rasi ili gradskoj četvrti. Novost nije "revolt predgrađa" jer taj se već događao 80-ih, novost je njegov raskid s uobičajenim formama pobune. Napadači više ne slušaju nikoga, ni veliku braću ni lokalne organizacije koje nadgledaju povratak u normalu. Nikakav "SOS rasizam" ne može usaditi svoje kancerozno korijenje u događaj koji su tek zamor, falsificiranje i medijska *omerta* uspjeli dokončati. Cijela ta serija noćnih vandalizama, anonimnih napada i nijemih uništavanja proširila je jaz između politike i političkog. Ne može se iskreno zanijekati ono očito: da je to bio napad bez zahtjeva, prijetnja bez poruke i da nije imao nikakve veze s "politikom". Treba biti slijep ili ne znati ništa o autonomnim pokretima mladih u zadnjih trideset godina pa ne vidjeti čisti politički čin u ovakvoj odlučnoj negaciji politike. Izgubljena djeca skršila su drangulije društva koje zaslužuje manje poštovanja od pariških spomenika na kraju Krvavog tjedna i svjesno je toga.

Neće biti *društvenog* rješenja sadašnje situacije. Ponajprije jer je neodređeni agregat socijalnih miljea, institucija i individualiziranih mjehurića, koji se tek antifrazom može zvati "društvom", nekonzistentan, potom i zato što više ne postoji jezik zajedničkog iskustva. A ne možemo dijeliti bogatstva ako ne dijelimo jezik. Trebalo je pola stoljeća prosvjetiteljske borbe da se omogući Francuska revolucija i jedno stoljeće borbe oko pitanja rada da se porodi zastrašujuća "država blagostanja". Borbe stvaraju jezik kojim se izražava novi poredak. Ali takvo nešto danas ne postoji. Europa je danas osiromašeni kontinent koji potajice kupuje u Lidlu i putuje jeftinim aviokompanijama da bi uopće mogao putovati.

“Problemi” formulirani aktualnim društvenim jezikom ne dopuštaju rješenja. Pitanja “mirovina”, “sigurnosti zaposlenja”, “mladih” i njihova “nasilja” mogu se samo obustaviti dok se situacija, koju ta pitanja trebaju prikriti, trajno policijski nadgleda kako bi se otkrili znakovi budućih nemira. Ništa ne može učiniti privlačnim brisanje guzice za minimalac umirovljenicima koje su njihovi bližnji napustili i koji nemaju pravo ništa reći. Oni koji u kriminalu nalaze manje poniženja, a više prednosti, nego u čišćenju ulica neće predati oružje niti će im zatvor usaditi ljubav prema društvu. Horde umirovljenika u potrazi za užitkom neće jednostavno prihvatiti rezanje mirovina, nego će se sve više buniti radi sve većeg broja mladih koji odbijaju raditi. I konačno, nikakvo zajamčeno primanje uspostavljeno dan nakon kvazi-pobune neće postaviti osnovu za neki novi New Deal, novi pakt, novi mir. Društveni je osjećaj odveć ispario za takvo što.

Pritisak koji treba osigurati da se *ništa ne događa*, zajedno sa sve većim policijskim nadzorom teritorija, što se upravo provodi, samo će se pojačavati. Brujanje bespilotnih letjelica koje su, i prema priznanju policije, nadlijetale Seine-Saint-Denis prošlog 14. srpnja ocrtava budućnost jasnije od svih maglovitih humanističkih predviđanja. Činjenica da su nas brižljivo izvijestili da su letjelice bile nenaoružane jasno pokazuje u kojem smjeru idemo. Teritorij će se rascjepkati u sve restriktivnije zone. Autoceste smještene oko “osjetljivih četvrti” stvaraju nevidljivi zid, odvajajući ih tako od naselja srednje klase. Što god lijepe duše Republike mislile o tome, nadziranje gradskih četvrti “zajednicom” najučinkovitije je moguće sredstvo. Metropolski dijelovi zemlje, središta gradova vodit će svoj raskošan život prema sve prepredenijoj, sve sofisticiranijoj, sve sjajnijoj dekonstrukciji. Obasjavat će cijeli planet bordelskim svjetlom dok će se patrole kriminalističke policije i privatne zaštitarske tvrtke, ukratko: milicije, umnažati u beskonačnost, uživajući sve besramniju sudsku zaštitu.

Slijepa ulica sadašnjosti, posvuda uočljiva, posvuda se niječe. Nikad se toliko psihologa, sociologa i spisatelja nije tome posvetilo, svaki s posebnim žargonom u kojem ponajviše nedostaju zaključci. Dovoljno je čuti glazbu našeg vremena (žalopojke “nove francuske šansone” u kojoj malograđani seciraju stanja svoje duše i objave rata reperskog kolektiva Mafia K'1 Fry) da bude jasno da će se suživot uskoro okončati, da je odluka blizu.

Ova je knjiga potpisana imenom imaginarnog kolektiva. Urednici knjige nisu njeni autori. Oni su se pak zadovoljili time da uvedu malo reda u opća mjesta našeg doba, u ono što se mrmlja za barskim stolovima, iza zatvorenih vrata spavaćih soba. Samo su ustvrdili neke nužne istine, čije univerzalno potiskivanje puni psihijatrijske bolnice pacijentima, a oči suzama. Samo su opisali situaciju u kojoj se nalazimo. Prednost radikalnih okolnosti je ta što rigorozno izvođenje logičnih posljedica vodi do revolucije. Dovoljno je reći ono što se vidi i ne ustezati se od zaključka.

"I AM WHAT I AM." To je posljednja ponuda marketinga svijetu, posljednji stadij oglašivačke evolucije, daleko iznad svih uvjeravanja da se bude drukčiji, svoj, i pije Pepsi. Desetljeća koncepata da bismo dospjeli tamo gdje jesmo, u čistu tautologiju. JA = JA. On trči na pokretnoj traci ispred zrcala. Ona se vraća s posla sjedeći za volanom svojeg Smarta. Hoće li se susresti?

"JA SAM TO ŠTO JESAM." Moje mi tijelo pripada. Ja sam ja, ti si ti, i *nešto ne štima*. Personalizacija mase. Individualizacija svih uvjeta: života, rada, nesreće. Raširena shizofrenija. Bujajuća depresija. Atomizacija na fine paranoične čestice. Histerizacija kontakta. Što više želim biti Ja, imam veći osjećaj praznine. Što se više izražavam, više se isušujem. Što više trčim za sobom, iscrpljeniji sam. Držim, držiš, držimo se svog Ja kao pijan plota. Postali smo predstavnici samih sebe – u toj neobičnoj trgovini, jamci personalizacije koja na kraju izgleda kao amputacija. Osiguravamo se sve do stupnja bankrota s bolje ili lošije prikrivenom nespretnošću.

U međuvremenu, snalazim se. Potraga za samim sobom, moj blog, moj stan, zadnje pizdarije u modi, veze i afere, tko koga ševi... bilo kakva proteza kojom ću se držati za Ja! Da društvo nije postalo takva definitivna apstrakcija, označavalo bi skup egzistencijalnih štaka, skup ovisnosti koje sam ugovorio kao cijenu svog identiteta. Hendikepirana osoba model je građanina sutrašnjice. Nije slučajno da organizacije koje ga danas iskorištavaju, istovremeno zahtijevaju da mu se osigura "egzistencijalni minimum" (*revenu d'existence*).

Posvudašnji nalog da se "bude netko" održava patološko stanje koje čini društvo nužnim. Nalog da se bude jak proizvodi slabost kojom se to društvo održava, toliko da sve naizgled poprima terapeutsku narav, čak i rad, čak ljubav. Svi oni "kako si?" koji se izmijene u jednom danu podsjećaju na međusobna mjerenja temperature. Socijabilnost se sastoji od tisuću malih niša, tisuću malih skloništa gdje se možeš zgrijati. Sve je bolje od velike hladnoće vani. Gdje je sve lažno jer je sve samo izlika da se zgriješ. Gdje se ništa ne može dogoditi jer smo svi zaokupljeni zajedničkim drhtanjem. Ovo društvo uskoro će na okupu držati samo stremljenje društvenih atoma nekom iluzornom ozdravljenju. Podsjeća na hidrocentralu koju pokreće gigantski rezervoar neisplakanih suza, uvijek na rubu da se prelije.

"I AM WHAT I AM." Nikad dominacija nije imala neviniji slogan. Održavanje Jastva u stanju trajne polupropasti, kroničnog polusloma najbolje je čuvana tajna aktualnog poretka stvari. Slabašno, deprimirano, samokritično, virtualno Jastvo u biti je taj beskrajno prilagodljivi subjekt kakav iziskuju proizvodnja temeljena na inovaciji, ubrzano zastarijevanje tehnologija, konstantna previranja socijalnih normi, opća fleksibilnost. Istovremeno je i najpohlepniji konzument i, paradoksalno, najproduktivnije Jastvo, ono koje će se najžešće i najenergičnije baciti i na najmanji projekt, samo da bi se kasnije vratilo u svoje izvorno stanje larve.

"TO ŠTO JESAM", dakle? Od djetinjstva živim u struji majčina mlijeka, mirisa, priča, zvukova, osjećaja, dječjih pjesmica, supstanci, gesta, ideja, impresija, pogleda, pjesama i hrane. A što sam ja to? Vezan posvuda za mjesta, patnje, pretke, prijatelje, ljubavi, događaje, jezike, uspomene, za razne vrste stvari koje, prema svemu sudeći, nisu ja. Sve što me vezuje za svijet, sve veze koje me tvore, sve snage koje me sačinjavaju ne formiraju identitet, kojim bih se trebao razmetati, nego egzistenciju, jedinstvenu i uzajamnu, življenu egzistenciju iz koje mjestimice na trenutke proviruje to biće koje kaže "ja". Naš osjećaj nekonzistentnosti rezultat je glupavog vjerovanja u trajnost Jastva i premalo brige koju pružamo onom što nas čini onime što jesmo.

Omamljuje pogled na šangajski neboder na kojemu se šepuri Reebokov "I AM WHAT I AM". Zapad svuda potura, kao svog omiljenog trojanskog konja, tu ogorčenu antinomiju između Jastva i svijeta, pojedinca i skupine, predanosti i slobode. Sloboda nije gesta kojom se rješavamo svojih predanosti, nego praktični kapacitet da se njima djeluje, da se krećemo u njihovu prostoru, da ih uobličimo ili raspustimo. Obitelj postoji kao obitelj, dakle kao pakao, samo za one koji su odustali od izmjene njenih iscrpljujućih mehanizama ili one koji ne znaju kako je izvesti. Sloboda da se otrgnemo uvijek je bila fantomska sloboda. Ne možemo se riješiti onog što nas sputava, a da u isto vrijeme ne izgubimo ono na što svoje snage možemo primijeniti.

"I AM WHAT I AM", dakle, nije jednostavna laž, jednostavna oglašivačka kampanja, nego vojna kampanja, ratni poklič protiv svega što postoji među bićima, protiv svega što nejasno kruži, što ih nevidljivo vezuje, svega što je prepreka savršenom opustošenju, protiv svega zbog čega postojimo i zbog čega čitav svijet ne nalikuje autocesti, zabavnom parku ili novom gradu: dakle, čistoj i dobro uređenoj dosadi bez strasti, praznu, smrznutu prostoru, kojim prolaze samo registrirana tijela, automobilske čestice i idealna roba.

Francuska ne bi bila domovina anksiolitika, raj antidepresiva, Meka neuroze da istodobno nije europski šampion produktivnosti, mjerene po satu. Bolest, zamor, depresija mogu se gledati kao individualni simptomi onoga što valja izliječiti. Oni također rade na održavanju postojećeg poretka, na mom poslušnom prilagođavanju idiotskim normama, na modernizaciji mojih štaka. Norme određuju moj odabir oportunih, konformnih produktivnih stremljenja, kao i onih kojih se nježno treba riješiti. "Znaš, nikad nije kasno za promjenu." Ipak, uzete kao činjenice, moje slabosti mogu također voditi do razaranja hipoteze o Jastvu. Tako postaju činovi otpora u ratu koji je u tijeku. Postaju pobuna i središte energije protiv svega što se urotilo da nas normalizira, da nas amputira. Nije Jastvo to što je u krizi, nego je u krizi kalup u koji nas žele uliti. Žele da naše Jastvo bude jasno određena, zasebna stvar, čija se kvaliteta može procijeniti i koja se može kontrolirati. No mi smo samo bića među drugim bićima, jedinstvenosti među sličnima, živo meso istkano od mesa svijeta. Suprotno onomu što nam ponavljaju od djetinjstva, inteligencija nije znati se prilagoditi – ili ako jest, to je inteligencija robova. Naše neprilagođavanje, naš zamor problemi su samo s gledišta onih koji nas žele podčiniti. Zapravo, oni ukazuju na polaznu točku, na točku susreta za nova sučesništva. Otkrivaju mnogo uništeniji pejzaž, ali beskrajno uzajamniji od svih fantazmagorija koje ovo društvo održava radi svojih interesa.

Lance Olsen:

Stilske vježbe Matta Maddena

Matt Madden,
99 Ways to Tell a Story.
Chamberlain Brothers, 2005.

Mi nismo deprimirani, mi smo u štrajku. Za onog tko se odbija "srediti", "depresija" nije stanje, nego prolaz, jedno do viđenja, jedan korak prema političkom odvajanju. Odvajanju nakon kojeg nema pomirenja. Osim medikamentima ili policijom. Upravo zato ovo se društvo ne ustručava prepisivati Ritalin odveć živahnoj djeci, uvući ih u dugoročne ovisnosti o lijekovima i zato tvrdi da može u dobi od tri godine otkriti "poremećaje u ponašanju". Jer hipoteza o Jastvu puca posvuda.

DRUGI KRUG
"ZABAVA JE ŽIVOTNA POTREBA"

Vlada koja objavljuje izvanredno stanje protiv petnaestogodišnjaka. Zemlja koja nacionalni ponos stavlja u ruke nogometnog tima. Policajac u bolničkom krevetu žali se da je bio žrtva "nasilja". Vijećnica koja izdaje odredbu o zabrani gradnje kućica na drveću. Dva desetogodišnjaka u Chellesu optužena za požar u video-igraonici. Naše doba obiluje grotesknim situacijama koje kao da svaki put promaknu njegovoj pozornosti. Treba reći i da tugaljiv i gnjevan ton medija, koji ne štede truda, ne uspijeva prigušiti eksplozije smijeha koje dočekuju takve novinske naslove.

Eksplozija smijeha jedini je prikladan odgovor na teška "pitanja" koja nam se serviraju kao aktualnosti. Da počnemo najotrcanijim: ne postoji "pitanje imigracije". Tko još odrasta tamo gdje je rođen? Tko živi tamo gdje je odrastao? Tko radi tamo gdje živi? Tko živi tamo gdje su živjeli njegovi preci? I kome pripadaju djeca ovog doba, svojim roditeljima ili televiziji? Istina je da smo otrgnuti od svakog pripadanja, da nismo niotkud, rezultat čega je, osim nove mogućnosti za turizam, neporeciva patnja. Naša je povijest povijest kolonizacija, migracija, ratova, egzila, uništenja svih korijena. To je povijest svega što nas je učinilo strancima u svijetu, gostima u vlastitoj obitelji. Školovanje nam je oduzelo vlastiti jezik, *reality*-emisije oduzele su nam naše pjesme, naša tijela oduzela nam je masovna pornografija, naš grad policija, prijatelje platni sustav. U Francuskoj tomu treba dodati okrutan i sekularan učinak individualizacije koju provodi država kada popisuje, uspoređuje, disciplinira i razdvaja subjekte od najranijih godina, instinktivno drobi sve preostale solidarnosti dok na kraju ne ostane samo građanstvo: čista, fantazmatska pripadnost Republici. Francuz je, više nego bilo tko drugi, razvlašten, bijedan. Njegova mržnja prema strancu ima korijen u njegovoj mržnji sebe kao stranca. Njegova ljubomora pomiješana sa strahom od "predgrađa" tek je njegov *ressentiment* spram svega što je izgubio. Ne može obuzdati svoju zavist spram takozvanih "problematičnih" četvrti u kojima još postoji neki vid zajedničkog života, neka povezanost među ljudima, solidarnost koja nije državna, neformalna ekonomija, organizacija još ne sasvim odvojena od onih koji se organiziraju. Došli smo do tog stupnja uskraćenosti da je jedini način da se osjećam kao Francuz taj da proklinjem imigrante, one na kojima je očitije da su *stranci kao i ja*. Imigranti drže u ovoj zemlji neobičnu poziciju suverenosti: da nisu tu, *Francuzi možda više ne bi postojali*.

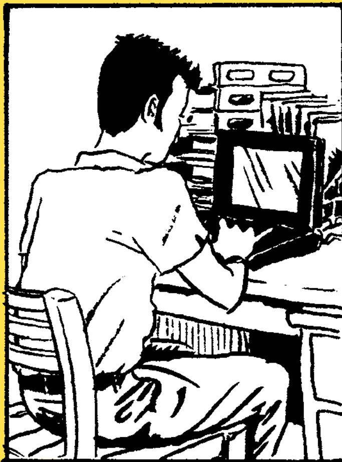
odine 1947. Raymond Queneau – matematičar, pjesnik, pisac fikcije i član skupine Oulipo, posvećene upotrebi formalnih ograničenja nametnutih vlastitom djelu kao metodi generiranja kreativnosti – objavio je *Stilske vježbe*. Uzeo je jednostavnu priču i ispričao je u 99 različitih stilova (u obliku pisma, raznih pjesničkih vrsta, kao moralnu pouku o “današnjoj mladeži” itd.). Sama priča prilično je obična: mlad muškarac uđe u prepun autobus, žali se na guranje, a potom, kad se pojavi slobodno mjesto, sjedne; poslije, u drugom dijelu grada, pripovjedač vidi kako muškarac koji ga je gurao razgovara s nekim prijateljem. U knjizi 99 *Ways to Tell a Story* (99 *načina da se ispriča priča*) Matt Madden odaje svojevrstan *hommage* Queneau čineći istu stvar, ali u obliku stripa. Sama priča još je običnija od izvornika: muškarac koji je radio za računalom ustane, zatvori *laptop* i ode do hladnjaka. S gornjega kata žena ga upita koliko je sati. On odgovori: 1:15. Potom se, zbunjena izgleda, sagne, pitajući se: “Što sam dovraga uopće tražio?” Madden prepričava tu priču u šarolikom nizu stripovskih stilova, uz razna gledišta, okružja, kuteve, likove, bez jednoga od dva glavna protagonista, bez hladnjaka, kao paranoičan vjerski traktat, kao egzistencijalističku parabolu – što god se može zamisliti. Rezultat, za koji se čini da bi trebao biti krajnje suhoparan, očaravajući je, stimulativan i nudi pravu mikro-izobrazbu iz narativnosti. Jedna od stvari po kojima znam da čitam fantastičan tekst jest to što me potiče da se poželim prihvatiti pisanja, a Maddenov to uspijeva kao malo njih na koje sam u posljednje vrijeme naišao.

S engleskoga prevela Karmela Cindrić.
Objavljeno na www.lanceolsen.com/favoritebooks.html

Francuska je proizvod svoje škole, a ne obrnuto. Živimo u pretjerano školskoj zemlji, gdje se maturalnog ispita sjećamo kao prijelomnog trenutka u životu. Gdje vam umirovljenici još pričaju o padu na tom i tom ispitu prije četrdeset godina i kako je to zeznulo njihovu cijelu karijeru, cijeli život. Već stoljeće i pol Francuska škola oblikuje jedan tip naširoko prepoznatljivog podržavljenog subjektiviteta. Ljude koji se pristaju natjecati i razvrstavati pod uvjetom da su svačiji izgledi jednaki. Koji od života očekuju da se svakoga nagradi, kao na kakvu natjecanju, onako kako je zaslužio. Koji uvijek pitaju za dopuštenje prije nego uzmu. Koji potiho poštuju kulturu, pravila i najbolje u razredu. Čak i njihova privrženost svojim velikim kritičkim intelektualcima i njihovo odbacivanje kapitalizma obilježeni su tom ljubavlju spram škole. Uz propadanje obrazovnih ustanova svakim danom sve se više urušava ta državna konstrukcija subjektiviteta. Ponovna pojava, tijekom proteklih dvadeset godina, škole i kulture ulice kao konkurencije školi Republike i njenoj kartonskoj kulturi, najdublja je trauma koju trenutačno trpi francuski univerzalizam. Oko toga se već ujedinila najekstremnija desnica s najvirulentnijom ljevicom. Samo ime Julesa Ferryja, Thiersova ministra za vrijeme rušenja Pariške komune i teoretičara kolonizacije, treba biti dovoljno da budemo sumnjičavi spram te institucije.

Što se nas tiče, kad vidimo učitelje iz tko zna kakvog "komiteta građanske budnosti" kako cmizdre u večernjem dnevniku da su im zapalili *njihovu* školu, sjetimo se koliko smo puta, kao djeca, sanjali da i sami to učinimo. Kad čujemo da lijevi intelektualac brblja o barbarstvu bandi mladih koje uznemiruju prolaznike, kradu po dućanima i igraju se mačke i miša s policijom, sjetimo se što su govorili za rokere šezdesetih ili, još bolje, za *apaše* iz doba Belle Époque: "Općim imenom *apaches*", piše jedan sudac na Seinskom tribunalu 1907., "označavamo zadnjih nekoliko godina sve opasne pojedince, rulju prijestupnika, neprijatelje društva bez domovine i obitelji, dezertere svih dužnosti, spremne na najdrskije sukobe, sve vrste napada na osobe ili imovinu." Te bande, koje bježe s posla, nazivaju se prema imenima gradskih četvrti i sukobljavaju s policijom, noćna su mora dobrog građanina, individualiziranog na francuski način: oni utjelovljuju sve čega se ovaj odrekao, svu moguću radost koju on nikad neće iskusiti. Pomalo je neprilično živjeti u zemlji u kojoj dijete koje zapjeva odmah opomenu: "Prekini, proplakat ćeš", ili gdje školska kastracija proizvodi poplavu upravljanih uposlenika. Neprolazni sjaj aure Jacquesa Mesrinea (gangstera i otimača milijunaša Henrija Lelièvrea, nap. ur.) manje duguje njegovoj ispravnosti ili hrabrosti, a više činjenici da se osvetio za ono za što bismo se svi trebali svetiti. Ili radije, za što bismo se morali osvetiti izravno dok zapravo samo nastavljamo oklijevati i odstupati. Jer nema sumnje da se tisućama neprimjetnih niskosti, svim vrstama kleveta, malim zloćama i pakosnom pristojnošću Francuz ne prestaje svetiti trajno i svakomu za činjenicu da je odustao, dopustio da ga pregaze. Bilo je i vrijeme da *jebeš policiju* zamijeni *da, gospodine policajče*! U tom smislu izravno neprijateljstvo određenih bandi samo manje uvijeno izražava lošu atmosferu, u temelju truo duh, želju za spasonosnim uništenjem u kojima ova zemlja izgara.

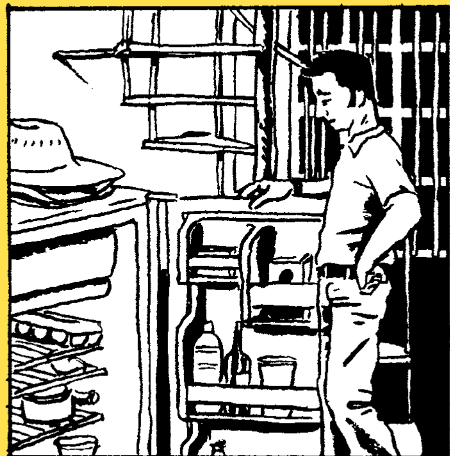
Zvati "društvom" populaciju stranaca u kojoj živimo takva je uzurpacija da čak i sociolozi snuju da se odreknu koncepta koji im već cijelo stoljeće donosi kruh u kuću. Sad radije metaforom *mreže* opisuju način na

Koliko je sati?

1:15

Hvala!

Što sam dovraga uopće tražio?

koji se povezuju kibernetičke osamljenosti, petlje slabih interakcija poznatih pod imenima "kolega", "kontakt", "frend", "znanac" ili "avantura". Nekad se takve mreže kondenziraju u društveni milje, u kojem se ne dijeli ništa do kodova i gdje se ništa ne igra osim neprestanog rekomponiranja identiteta.

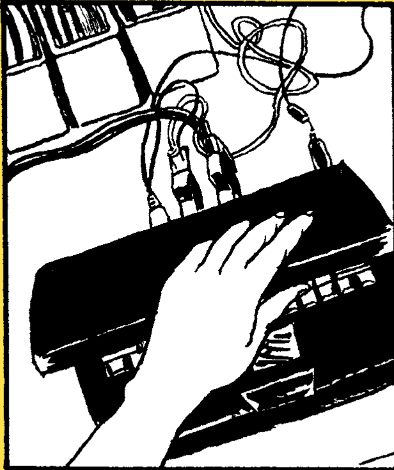
Bilo bi gubljenje vremena opisivati u detalje sve što je mučno u postojećim društvenim odnosima. Kaže se da obitelj doživljava svoj društveni povratak, da par doživljava svoj povratak. Ali obitelj koja se vraća nije ista ona koja je otišla. Njen je povratak tek produbljivanje vladajuće razdvojenosti koju samo prikriva, postajući tako i sama krinkom. Svi svjedočimo obiteljskim proslavama na kojima se tuga iz godine u godinu zgušnjava, svjedočimo usiljenim osmijesima, neugodom prizoru uzaludnog prenemaganja, osjećaju da truplo leži na stolu, a svi se pretvaraju kao da to nije ništa. Od flerta do razvoda, od divljeg braka do drugog tate i druge mame, svatko osjeća beživotnost tužne obiteljske jezgre, ali većini se čini da bi bilo još tužnije odreći je se. Obitelj više nije ono gušenje u majčinskome stisku, niti patrijarhat fizičkog kažnjavanja, koliko je prepuštanje pamučnoj udobnosti, gdje je sve poznato, taj (koliko) bezbrižni moment nasuprot svijetu za koji nitko ne može poreći da se slama, svijetu u kojem je "postati autonoman" tek eufemizam za "pronaći svoga gazdu". Biološka srodnost koristi se kao izlika za gašenje svega što strastveno gori u nama: žele nas, pod izlikom da su nas odgojili, natjerati da se odreknemo mogućnosti odrastanja, kao i svega što je važno i ozbiljno u djetinjstvu. Tog se gašenja valja čuvati.

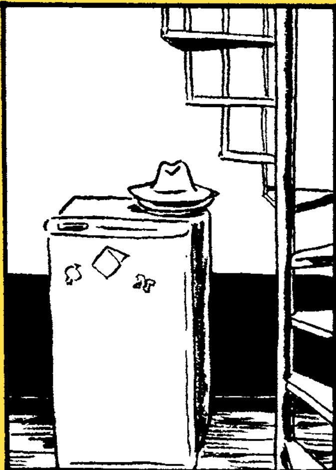
Ljubavni par je posljednji stupanj velikog društvenog debakla. To je oaza usred ljudske pustinje. U okrilje intimnosti dolazimo tražiti sve što je očevidno opustošeno u suvremenim društvenim odnosima: toplinu, jednostavnost, istinu, život bez teatra i gledatelja. Ali kad romantična omamljenost prođe, "intimnost" odbaci svoju masku: ona je i sama društveni izum, govori jezikom ženskih časopisa i psihologije, poduprta, kao i sve ostalo, strategijama razrađenima do mučnine. Tu nema više istine nego drugdje, i tu dominiraju laž i zakoni otuđenosti. I kad se, pukom srećom, ta istina pronađe u paru, ona zahtijeva diobu koja proturječi samoj ideji para. Ono što omogućuje bićima da se vole upravo je ono što ih čini vrijednim ljubavi i uništava utopiju autizma u dvoje.

U stvarnosti raspadanje svih društvenih formi zapravo predstavlja blagoslov. Za nas je to idealan uvjet za divlji, masovni eksperiment novih organiziranja, novih vjernosti. Slavno "opadanje očinske uloge" nalaže novu konfrontaciju sa svijetom koja potiče preuranjenu lucidnost i navješćuje neke lijepe pobune. U smrti para vidimo rađanje uznemirujućih oblika kolektivne afektivnosti, sad kad je seks sasvim potrošen, a muškost i ženskost paradiraju u odijelima što su ih izgrizli moljci, sad kad su tri desetljeća neprestane pornografske inovacije iscrpila svaku privlačnost transgresije i oslobođenja. Računamo na bezuvjetnost u intimnim vezama kao na oružje političke solidarnosti, nepropusne, poput ciganskog naselja, za državno uplitanje. Nije da neprestana financijska pomoć koju su roditelji prisiljeni isplaćivati svojem proletariziranom podmlatku ne može sponzorirati društvene subverzije. "Postati autonoman" također bi moglo značiti: naučiti se tući na ulici, skvotirati prazne kuće, ne raditi, ludo se voljeti i krasti u dućanima.

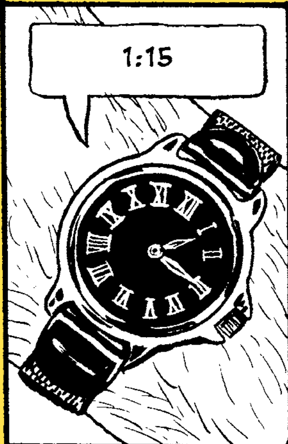
SUBJEKTIVNI

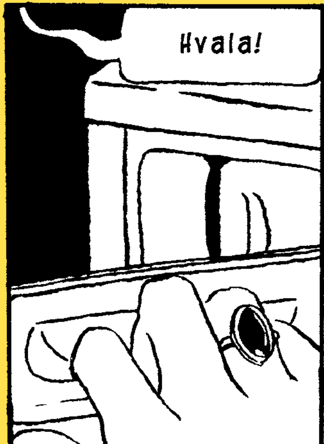

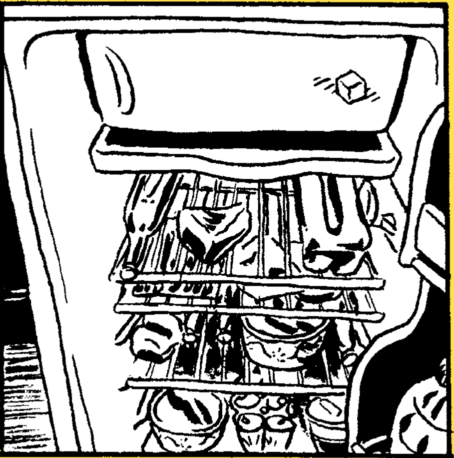

"ŽIVOT, ZDRAVLJE I LJUBAV SU NEIZVJESNI, ZAŠTO BI POSAO BIO IZNIMKA?"

Nema zamršenijeg pitanja u Francuskoj od pitanja posla. Nema iskrivljenijeg odnosa od odnosa Francuza spram posla. Pogledajte Andaluziju, Alžir, Napulj. Tamo preziru posao iz dubine duše. U Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Japanu, tamo ga pak štuju. Istina, stvari se mijenjaju. Postoje *otaku* u Japanu, *frohe Arbeitslose* u Njemačkoj i radoholičari u Andaluziji. Ali zasad samo kao kuriozitet. U Francuskoj se rukama i noktima uspinju po hijerarhiji, ali privatno se hvale da ih nije briga za to. Ostaju do deset sati navečer na poslu kad je gužva, ali nemaju skrupula kad je pitanju krađa uredskog materijala ili otpisivanje inventara da bi ga poslije preprodali. Preziremo šefove, ali po svaku cijenu želimo ostati zaposleni. Imati posao je čast, no raditi je znak servilnosti. Ukratko: savršena klinička slika histerije. Volimo mrzeći, mrzimo voleći. A znamo kakvo zaprepaštenje i otupjelost pogodi histerika kad izgubi svoju žrtvu – svog gospodara. Većina se nikad ne oporavi.

U ovoj, u osnovi, političkoj zemlji kao što je Francuska industrijska je moć uvijek bila podređena državnoj. Ekonomsku aktivnost nikad nije prestala nadgledati sitničava administracija. Veliki šefovi koji nisu proizašli iz plemstva elite s École Polytechnique ili École Normale d'Administration parije su svijeta biznisa, gdje ih se potajice sažalijeva. Bernard Tapie njihov je tragičan junak: obožavan jedan dan, sutradan u zatvoru, *zauvijek nedodirljiv*. Nije nimalo čudno što se danas uspinje na sceni. Promatrajući ga kao što se promatra monstrum, francuska javnost ga drži na dobroj distanci i, fascinirana spektakularnom sramotom, čuva se od kontakta s njim. Unatoč velikom blefu osamdesetih, kult poduzetništva nikad se nije ukorijenio u Francuskoj. Tko god napiše knjigu da ga obijedi, ne gine mu bestseler. Menadžeri, njihovi običaji i njihova literatura uzalud su javno paradirali, oko njih uvijek ostaje sanitarna vrpca poruge, ocean prijezira, more sarkazma. Poduzetnik nije član obitelji. Konačno, u hijerarhiji gnušanja čak je i murjak iznad njega. Činovnik ostaje u dobru i zlu, naspram i unatoč *golden boysima* i privatizaciji, sama definicija dobrog posla. Onima koji to nisu može se zavidjeti na bogatstvu, ali ne i na zaposlenju.

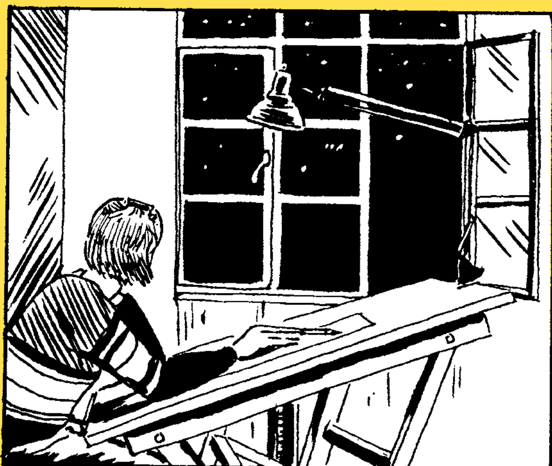
Upravo ta neuroza temelj je na kojem svaka nova vlast može objaviti rat nezaposlenosti i pretvarati se da se upušta u "bitku za zapošljavanje" dok bivši menadžeri sa svojim mobitelima kampiraju u prihvatilištima Crvenog križa uz obalu Seine. Dok Zavod za zapošljavanje masovno manipulira statističkim podacima da bi spustio brojku nezaposlenih ispod dva milijuna. Dok su minimalac i dilanje droge, i prema mišljenju državne tajne službe, jedini jamac protiv socijalne eksplozije, moguće u svakom trenutku. Psihička ekonomija Francuza, kao i politička stabilnost zemlje, ulog su održavanja ove radničke fikcije.

Dopustite da nam se za sve to živo jebe.

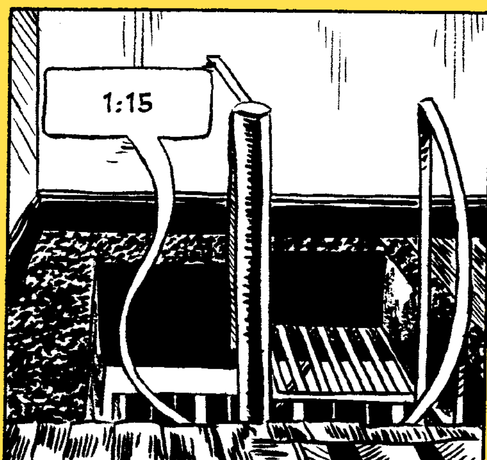
Pripadamo generaciji koja jako dobro živi bez te fikcije. Koja nikad nije računala na mirovinu ni na pravo rada, još manje na pravo na rad. Koju ne određuje čak ni "neizvjesnost", kako vole teoretizirati najnapre-

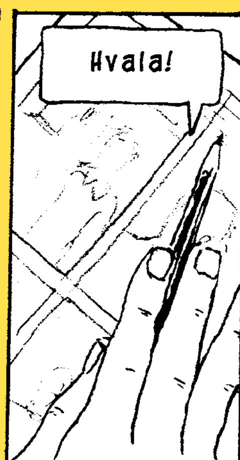
NA KATU

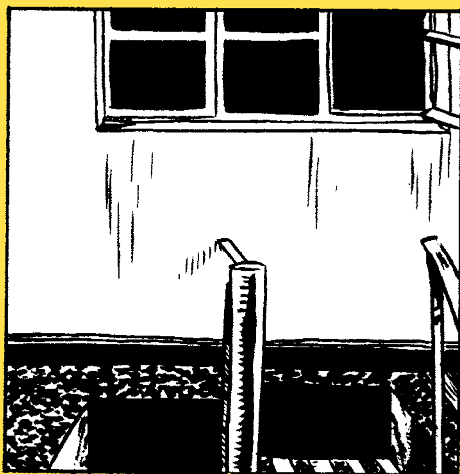

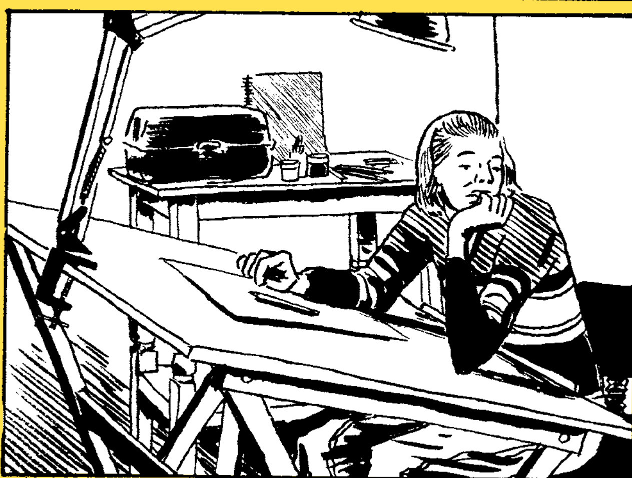

dnije frakcije militantne ljevice, jer neizvjesnost i dalje podrazumijeva definirati se u odnosu na sferu rada, to jest, na njeno raspadanje. Prihvaćamo nužnost nalaženja novca bilo kojim sredstvima jer trenutačno ne možemo bez njega, ali ne i nužnost da radimo. Uostalom, mi više ne radimo, mi *šljakamo*. Poduzeće nije mjesto u kojem egzistiramo, to je mjesto kroz koje prolazimo. Nismo cinični, opiremo se tomu da nas prevare. Svi ti diskursi o motivaciji, kvaliteti, osobnom ulaganju samo prolaze pored nas, na veliku žalost upravitelja ljudskih resursa. Kažu da smo razočarani u poduzeća jer nisu nagradila lojalnost naših roditelja, prebrzo ih otpustivši. Lažu. Da bismo bili razočarani, morali smo se prije toga nadati. A mi se ničemu nismo nadali od biznisa, vidimo ga onakva kakav jest i kakav nikad nije prestao biti: kao igru budala, promjenjive udobnosti. Žao nam je samo naših roditelja jer su pali u stupicu, barem oni koji su vjerovali.

Zbrka osjećaja koja okružuje pitanje rada može se objasniti ovako: pojam rada uvijek je uključivao dvije kontradiktorne dimenzije: dimenziju eksploatacije i dimenziju participacije. *Eksploatacija* individualne i kolektivne radne snage privatnim ili društvenim prisvajanjem viška vrijednosti; *participacija* u zajedničkom djelu vezama koje se isprepleću među suradnicima u proizvodnom univerzumu. Te su dvije dimenzije perverzno pomiješane u pojmu rada, što na kraju balade objašnjava indiferentnost radnika spram marksističke retorike, koja poriče dimenziju participacije, kao i spram menadžerske retorike koja poriče dimenziju eksploatacije. Otud i ambivalentnost odnosa prema radu: on je sraman jer nas otuđuje od onog što radimo, a istovremeno obožavan jer dio našeg bića uključuje u igru. Katastrofa je već na djelu: ona je u svemu što se mora uništiti, u svima koje se mora iskorijeniti da bi rad konačno bio jedini način postojanja. Užas rada nije toliko u samom radu, koliko u metodičkom i već stoljetnom pustošenju svega što nije rad: prisnosti susjedstva, zanimanja, sela, borbe, srodstva, privrženosti mjestima, bićima, sezonama, načinima djelovanja i govorenja.

Aktualni paradoks počiva u sljedećem: rad je potpuno trijumfirao nad svim drugim načinima postojanja i to u istom trenutku u kojem radnici postaju suvišni. Proizvodni dobitci, delokalizacija, mehanizacija, automatizirana i digitalna proizvodnja toliko su uznapredovali da su gotovo do ništice smanjili potrebu za živom radnom snagom u proizvodnom procesu. Živimo paradoks društva radnika bez rada, gdje zabava, potrošnja i dokolica samo naglašavaju nedostatak onog od čega bismo se trebali odmarati. Rudnik u Carmauxu,poznat već stotinu godina po nasilnim štrajkovima, preuređen je u Cape Discovery. To je zabavni *multiplex* za vožnju skejtbordom i biciklom, poseban po tome što je to “rudarski muzej” u kojem se simuliraju metanske eksplozije za posjetitelje.

U korporacijama rad je sve vidljivije podijeljen na visokokvalificirane poslove istraživanja, koncipiranja, kontrole, koordinacije, komunikacije koji razvijaju sva znanja potrebna za nove kibernetičke procese proizvodnje, i nekvalificirane pozicije za održavanje i nadgledanje tog procesa. Prvih pozicija je malo, vrlo dobro su plaćene i toliko poželjne da će manjina koja ih zauzima učiniti sve kako bi izbjegla njihov gubitak. Njihov posao i oni vezani su grčevitim stiskom. Menadžeri, znanstvenici, lobisti, istraživači, programeri, razvojni programeri, konzultanti i inženjeri doslovno nikad ne prestaju raditi. Čak i njihov seksualni život služi uveća-

HLADNJAKOV POGLED

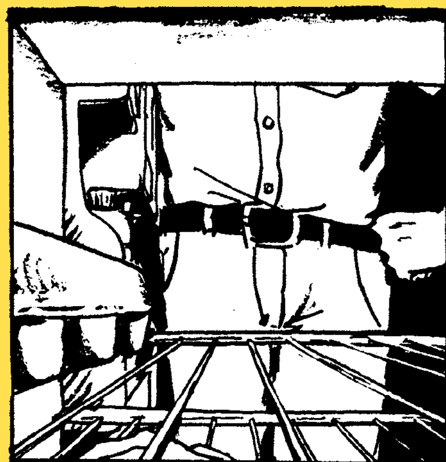

vanju njihove produktivnosti. “Najkreativnija poduzeća su ona u kojima su intimne veze najbrojnije”, teoretizira jedan stručnjak ljudskih resursa. “Suradnici poduzeća”, potvrđuje njegov kolega iz Daimler-Benza, “dio su kapitala poduzeća. (...) Njihova motivacija, njihov *know-how*, kapacitet za inovaciju i briga za želje klijentele sirovi su materijal odjela za inovacije. (...) Njihovo ponašanje te socijalna i emocionalna kompetencija imaju sve veću važnost u evaluaciji njihova rada. (...) A rad se više neće vrednovati satnicom, nego na osnovi dosegnutih ciljeva i kvalitete rezultata. Oni su poduzetnici.”

Skup zadaća koje se ne mogu provjeriti automatiziranim strojevima formira nebulozan grozd poslova koji se, budući da se ne mogu povjeriti strojevima, povjeravaju ljudima: skladištarima, radnicima na liniji, sezonskim radnicima. Ta fleksibilna, nediferencirana radna snaga ide s jednog na drugi radni zadatak i nikad ne ostaje dovoljno dugo u poduzeću da bi se ujedinila kao snaga jer nikad nije u središtu proizvodnog procesa, nego je smrvljena u mnoštvo međuprostora koji služe za krpanje rupa u onome što još nije mehanizirano. Privremenost je obilježje tog radnika koji to više nije, koji više nema zanimanje, nego samo sposobnosti koje prodaje gdje može, i čija je raspoloživost također dio posla.

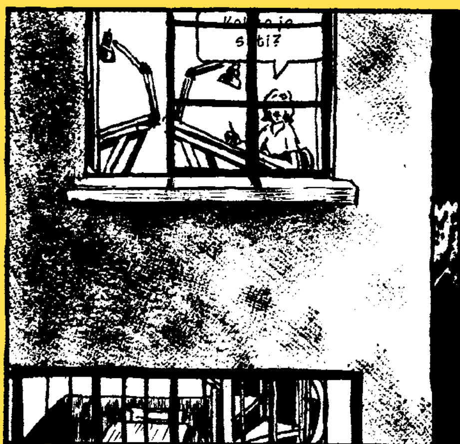
Na marginama te radne snage, učinkovite i neophodne za funkcioniranje stroja, sve je veća armija suvišnih, koja je svakako korisna za tijek proizvodnje ali ne mnogo više od toga i koja svojim besposličarenjem povećava rizik sabotaže tog stroja. Prijetnja opće demobilizacije sablast je koja progoni sadašnji sustav proizvodnje. Ne odgovara svatko na pitanje “zašto raditi?” poput onog bivšeg primatelja socijalne pomoći: “Radi vlastite dobrobiti. Moram se nečime zaokupiti.” Postoji ozbiljan rizik da ćemo se zaposliti samim svojim besposličarenjem. Ta plutajuća populacija mora se nečim zaokupiti. Ali do današnjeg dana nije pronađena bolja disciplinska metoda od plaće. Stoga treba nastaviti uništavati “socijalnu pomoć”, tako da se i oni najnemirniji – koji će se predati tek kad se suoče s alternativom između umiranja od gladi i truljenja u zatvoru – domame u zagrljaj plaće. Cvjetanje robovskog sektora “osobnih usluga” mora se nastaviti: čišćenje, konobarenje, masaže, rad u domaćinstvima, prostitucija, privatna poduka, terapija, psihološka pomoć itd. To je popraćeno stalnim rastom standarda sigurnosti, higijene, ponašanja i kulture te ubrzanom kratkotrajnošću mode, što sve stvara potrebu za tim uslugama. U Rouenu sad postoje “ljudi-parkingmetri”: netko tko čeka na ulici i dodaje vam parkirnu karticu ili vam, u slučaju kiše, iznajmljuje kišobran.

Poredak rada bio je poredak svijeta. Očevidnost njegova uništenja paralizira one koji strahuju od onoga što dolazi poslije. Danas je rad manje vezan za ekonomsku nužnost proizvodnje dobara, nego za političku nužnost proizvodnje proizvođača i konzumenata te očuvanja poretka rada svim sredstvima. Društvo u kojem proizvodnja više nema svoj objekt postaje ponajviše zaokupljeno proizvodnjom samog sebe: poput stolara protjerana iz svog dućana koji se u očaju baca na to da teše samoga sebe. Svi ti mladi ljudi koji se smješkaju na intervjuima za posao, koji izbjeljuju zube da bi više napredovali u karijeri, koji idu u diskoteku navečer da bi ojačali timski duh, uče engleski da *boostaju* karijeru, razvode se ili vjenčavaju da bi se uspeli na ljestvici, koji pohađaju tečajeve da bi postali *leaderi* ili vježbaju “osobni razvoj” da bi bolje “rješavali konflikte”. “Najinti-

VOAJER

mniji ‘osobni razvoj’”, tvrdi jedan guru, “dovest će do bolje emocionalne stabilnosti, otvorenijih i jednostavnijih veza, izoštrenije intelektualne usredotočenosti te do boljih ekonomskih performansi.” Taj cijeli mali roj koji nastoji biti prirodan dok nestrpljivo čeka da ga odaberu rezultat je pokušaja da se poredak rada spasi *etikom mobilizacije*. Biti *mobiliziran* znači odnositi se prema poslu ne kao prema aktivnosti, nego kao prema mogućnosti. Ako nezaposlena osoba skine svoje *piercinge*, ode frizeru i zaokupi se “projektima”, ona zapravo radi na svojoj “uposlivosti”, kako kažu, jer tako svjedoči o svojoj mobiliziranosti. Mobilizacija je to blago odvajanje od sebe, minimalno razdvajanje od onog što nas čini onime što jesmo, stanje otuđenosti u kojemu samo sebstvo može postati objekt rada. Tad postaje moguće prodati *sebe*, a ne svoju radnu snagu, i biti plaćen za ono što *jesi*, a ne za ono što *radiš*, za izvrsno svladane društvene kodove, talente u odnosima, za vlastiti osmijeh i način na koji se predstavljaš. To je nov oblik socijalizacije. Mobilizacija spaja dva kontradiktorna pola rada: s jedne strane participiramo u vlastitoj eksploataciji, s druge se strane eksploatira naša participacija. U idealnom slučaju sami smo malo poduzeće, vlastiti šef, vlastiti proizvod. Riječ je o tome da, bili zaposleni ili ne, skupljate kontakte, sposobnosti, umrežavate se, ukratko, postajete “ljudski kapital”. Planetarni nalog mobilizacije pod najmanjim izgovorom (rak, “terorizam”, potres, beskućnici) rezimira odlučnost vladajućih da održe kraljevstvo rada unatoč njegovom fizičkom nestanku.

Sadašnji je proizvodni aparat s jedne strane gigantski stroj za psihičku i fizičku mobilizaciju, za isisavanje energije onih koji su postali suvišni; s druge strane on je stroj za razvrstavanje koji omogućuje preživljavanje subjektima koji se povinuju, a odbacuje sve “problematične pojedince”, sve koji utjelovljuju drukčiji način života i tako se odupiru tom stroju. S jedne strane oživljuju sablasti, s druge živući umiru. To je prava politička funkcija suvremenog proizvodnog aparata.

Organizirati se izvan i protiv rada, kolektivno dezertirati iz režima mobilizacije, demonstrirati vitalnost i disciplinu u samoj *demobilizaciji* – zločini su koje nam civilizacija na samrti neće lako oprostiti. A to je ustvari jedini način da je nadživimo.

ČETVRTI KRUG
“JEDNOSTAVNIJE, ZABAVNIJE, MOBILNIJE, SIGURNIJE!”

Ne možemo više govoriti o “gradu” ili “selu”, još manje o njihovoj tobožnjoj staroj opoziciji. To što se proteže oko nas ne sliči im ni izbliza ni izdaleka: to je jedinstven i jednolik urbani prekrivač bez oblika i reda, turobna zona, neodređena i neograničena, svjetski kontinuum hipercentara i prirodnih parkova nalik muzejima, velike nakupine i ogromna agrikulturna polja, industrijske zone i stambena naselja, konobe i trendi barovi: metropola. Postojao je antički grad, srednjovjekovni i moderni; ne postoji metropolski grad. Metropola je sinteza teritorija. To je suživot svega, ako ne geografski, onda zbog isprepletanja mreža.

ONOMATOPEJE

TAP
TAP
TAP
TAP
TAP
TAP

Cviiiiiii
klik
POČEŠ!

KORAK
KORAK
KORAK

Koliko je sati?
KORAK

1:15
tik
tik
tik
tik
tik

Hvala!
BUM!

CIJUUUK

hummmmmmmmmmmmmmmm

I upravo zato što konačno nestaje, grad je sad fetišiziran, kao i Povijest. Manufakture Lillea postaju koncertne dvorane, betonirani centar Le Havrea dio je UNESCO-ve baštine. Pekinški *hutonzi* koji okružuju Zabranjeni grad uništeni su, nešto dalje rekonstruirani su falsificirani novi, znatiželjnicima na uvid. U Troyesu lijepe drvene fasade na kamene zgrade: vještina pastiša koja neodoljivo podsjeća na dućane u viktorijanskom stilu u pariškom Disneylandu. Historijska središta, nekada sjedišta revolucionarnih pobunjenika, mudro su integrirana u organizacijski dijagram metropole te izložena turizmu i razmetljivoj konzumaciji. To su otočići robne bajke, održavaju se izložbama i estetikom, pa i silom ako je potrebno. Nesnosna sladunjavost božićnih sajmova plaća se sve većim brojem zaštitara i gradske ophodnje. Kontrola se integrira u čarobni robni pejzaž, pokazujući svoje autoritarno lice svakom tko ga želi vidjeti. Naše je doba doba izmiješanosti, melanž banalnih pjesmuljaka, teleskopskih palica i šećerne vune. Policijski nadzor i čarolija!

Potraga za "autentičnim" i policijski nadzor koji s tim ide gone malograđane u kolonizacijske pohode na radničke četvrti. Izgnani iz hipercentara, dolaze istražiti "kvartovski život" koji nikad nisu pronašli u montažnim kućicama u predgrađu. I tako, protjerujući siromašne, automobile i imigrante, istrjebljujući mikrobe, čineći gradske četvrti *urednijim*, oni uništavaju upravo ono što su došli pronaći. Policajac i smetlar rukuju se na gradskom plakatu pod sloganom "Montauban: čist grad".

Pristojnost koja urbanistima nalaže da više ne pričaju o "gradu" koji su uništili, nego o "urbanome" trebala bi ih također spriječiti da pričaju o selu, koje više ne postoji. Postoji tek pejzaž koji se prikazuje gomili bez korijena koja je pod stresom, postoji prošlost koju se može inscenirati sad kad je seljaka ostalo tako malo. Marketinška kampanja koja se postavlja na "teritoriju" na kojem se sve mora vrednovati ili uspostaviti kao nacionalna baština. Uvijek istovjetna studena praznina koja dospijeva i u najzabačenije krajeve.

Metropola je ta istodobna smrt grada i sela, raskrižje na kojem se susreće sva malograđanština, usred srednje klase koja se proteže unedogled, od ruralnog egzodusa do "periurbanizacije". Potpuno ostakljivanje svijeta odgovaralo bi cinizmu suvremene arhitekture. Škola, bolnica, medijateka tek su varijacije na istu temu: transparentnost, neutralnost, uniformnost. Masivne i fluidne zgrade, osmišljene bez potrebe da se zna što će biti u njima, i koje mogu biti ovdje kao i bilo gdje drugdje. Što sa svim tim poslovnim tornjevima pariške La Défense, stambenim blokovima La Part Dieu u Lyonu ili šoping-centrima EuraLill*e*? Francuski izraz *flambant neuf* ("goruće novo") lijepo sažimlje njihovu sudbinu. Jedan škotski putnik, nakon što su u svibnju 1871. pobunjenici zapalili pariški Hôtel de Ville, svjedoči jedinstvenoj ljepoti moći plamena: "...nikad nisam mogao ni zamisliti nešto tako lijepo. Ljudi Komune strašni su nitkovi, ne poričem to; ali kakvi umjetnici! I potpuno nesvjesni svoga djela! (...) vidio sam ruševine Amalfija koje zapljuskuje azurni Mediteran, ruševine hrama Tung-hoor u Pandžabu; vidio sam Rim i mnogo drugih stvari, ali ništa se ne može usporediti s tim što sam te večeri imao pred očima".

U toj metropolskoj mješavini preživljava još nekoliko gradskih fragmenata i seoskih ostataka. Ali vitalnosti ima tek u takozvanim "problematičnim četvrtima". Paradoks je da su mjesta koja izgledaju ponajviše nenastanjivo jedina koja su nastanjena na neki način. Stara skvotirana

Ooo

15

?!:;,.

a e f g
h i k
l m n
o r s
t w y

I T W

baraka uvijek će izgledati kao da se u njoj doista živi, doimat će se takvom više od luksuznih stanova gdje i ne možeš nego postaviti namještaj i usavršavati dekor čekajući novu selidbu. Naselja straćara u mnogim su megalopolisima posljednja mjesta koja žive i u kojima se još može živjeti, i, što uopće ne iznenađuje, najsmrtonosnija mjesta. Ona su naličje elektroničkog dekora svjetske metropole. "Spavaonice" sjevernih pariških predgrađa, koje su malograđani u lovu na kuće s bazenima napustili, svijetle sad intenzivnije od Latinske četvrti. Riječju, kao i vatrom.

Pobuna iz studenog 2005. nije nastala iz krajnje izvlaštenosti, *neposjedovanja*, kao što se stalno tumačilo; nego naprotiv: ona nastaje iz potpunog posjedovanja teritorija. Automobili se mogu paliti iz dosade, ali širiti nemire čitavih mjesec dana i držati policiju u šahu, za to se morate znati organizirati, morate imati veze i suučesnike, potrebno je poznavati teren do savršenstva, imati zajednički jezik i zajedničkog neprijatelja. Kilometrima i kilometrima, tjednima i tjednima širila se vatra. Nove buktinje javljale su se kao odgovor starima i to tamo gdje bi ih se najmanje očekivalo. Glasine se ne može ozvučiti i prisluškivati.

Metropola je prostor neprekidnog konflikta, kojeg su zauzimanje Basre, Mogadiša ili Nablusa tek vrhunci. Grad je za vojsku dugo bio mjesto koje se izbjegava ili zauzima; metropola, međutim, sasvim je kompatibilna s ratom. Oružani sukob tek je trenutak njene neprestane rekonfiguracije. Bitke koje vode velike sile nalikuju policijskom poslu kojemu nema kraja u crnim rupama metropole: "bilo to u Burkini Faso, u južnom Bronxu, Kamagasakiju, Chiapasu ili Courneuveu". "Intervencije" ne streme toliko pobjedi, pa čak ni uspostavljanju reda i mira, koliko nastavku sigurnosnih operacija koje su već na djelu. Rat više nema ograničeno trajanje, nego je razlomljen na serije vojnih i policijskih mikrooperacija koje jamče sigurnost.

Policija i vojska prilagođavaju se paralelno i korak po korak. Kriminolog zahtijeva od specijalaca da se organiziraju u male mobilne i profesionalizirane jedinice. Vojna akademija, kolijevka disciplinarnih metoda, ponovno osmišljava svoju hijerarhijsku organizaciju. Časnik NATO-a sa svojim pješadijskim bataljunom primjenjuje "participativnu metodu koja podrazumijeva da svatko sudjeluje u analizi, pripremi, izvršenju i evaluaciji akcije. Plan se danima opet i iznova razmatra kroz faze treninga i prema najnovijim dostupnim informacijama. Ništa ne podiže toliko grupnu koheziju i motivaciju kao plan izrađen zajednički".

Osim što se oružane snage prilagođuju metropoli, one je stvaraju. Tako izraelski vojnici nakon bitke u Nablusu postaju dizajneri interijera. Nakon što ih je palestinska gerila prinudila da napuste odveć opasne ulice, oni uče napredovati horizontalno i vertikalno u srce urbanih konstrukcija, probijajući zidove i stropove da bi se kretali. Časnik izraelskih obrambenih snaga, diplomirani filozof, objašnjava: "Neprijatelj interpretira prostor na klasičan, tradicionalan način i ja odbijam slijediti njegovu interpretaciju i upasti u njegove klopke. (...) Hoću ga iznenaditi! To je suština rata. Ja moram pobijediti (...) I evo: odabrao sam metodologiju kojom ću prolaziti kroz zidove... Poput crva koji se kreće jedući sve što mu se nađe na putu." Urbano je više od pozornice sukoba, ono je njegovo sredstvo. Ne podsjeća li to na Blanquijeve savjete budućim pariškim pobunjenicima: zauzmite kuće oko zabarikadiranih ulica da biste zaštitili svoje pozicije, probijte kuće da biste ih povezali, srušite stube prizemlja i

Što sam dovraga
uopće tražio?
Pitanje mi je odzvanjalo u glavi dok sam glupo stajao.

Stajao i pokušavao se sjetiti nekoliko dugih sekundi.

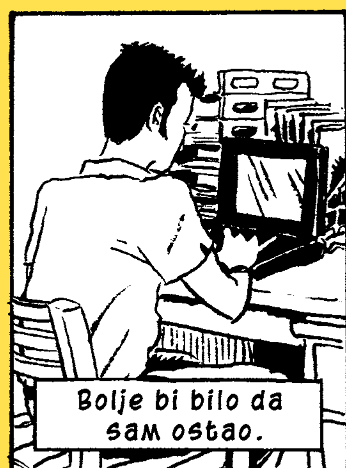

Hvala!
Jessicino hvala mi je izbrisalo iz pamćenja o čemu se radilo.

Rekao sam joj koliko je sati.
1:15

Koliko je sati?
Bila je na katu i nije imala sat - nedavno ga je opet izgubila.

Izišao sam iz ureda.

Neki zaboravljeni impuls podigao me od stola.

Bolje bi bilo da sam ostao.

probušite rupe u stropovima da biste se zaštitili od potencijalnih napadača, odvalite vrata i njima zabarikadirajte prozore i od svakog kata napravite puškarnicu.

Metropola nije samo urbanizirana nakupina, konačni sudar grada i sela, nego i protok bića i stvari, strujanje koje prolazi cijelom mrežom optičkih vlakana, TGV vlakova, satelita, nadzornih kamera, koji osiguravaju da čitav taj svijet ne prestane hrliti svom uništenju. Strujanje koje želi sve uključiti u beznadnu mobilnost, koje mobilizira svakog. Gdje smo smlavljeni informacijama kao nekom neprijateljskom silom. Gdje i ne preostaje drugo nego trčati. Gdje postaje teško čekati, čak i vlak podzemne željeznice.

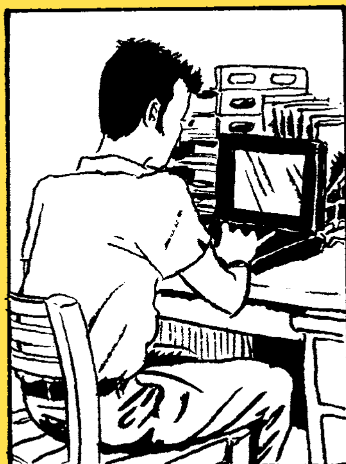
Umnažanjem prometnih i komunikacijskih sredstava bivamo otrgnuti od sada i ovdje, te nas se neprestano mami da budemo negdje drugdje. Uzmi TGV, prigradsku željeznicu ili telefon i budi već tamo. Ta mobilnost podrazumijeva iskorjenjivanje, izolaciju, egzil. I bila bi nepodnošljiva za svakoga da nije uvijek riječ o mobilnosti privatnog prostora, mobilnosti prenosive unutrašnjosti. Privatni se mjehurić neće rasprsnuti, on nastavlja lebdjeti. To nije kraj stanja larve, nego tek pokretanje njene čahure. Od kolodvora do komercijalnog centra, do poslovne banke, od jednog do drugog hotela, posvuda ta otuđenost, tako banalna i toliko poznata, uobičajena toliko da postaje posljednji oblik prisnosti. Metropolska neumjerenost je to hirovito miješanje konačnih ugođaja, koji se kombiniraju u beskonačnost. Središta gradova nisu međusobno istovjetna, ona su zapravo originalne ponude ugođaja, koje procjenjujemo, birajući jedan, odbijajući drugi, poput kakva egzistencijalnog šopinga među stilovima barova, ljudi, dizajna ili *playlisti* na iPodu. “S *mp3 playerom* ja sam gospodar svoga svijeta”. Da bismo preživjeli uniformnost koja nas okružuje, jedina opcija je neprestano rekonstituirati svoj unutarnji svijet, kao dijete koje posvuda ponovno konstruira istu kolibicu. Kao Robinson koji stvara svoj dućan na pustom otoku, samo što je naš pusti otok sama civilizacija gdje se milijarde nas neprestano iskrcavaju.

Upravo kao arhitektura strujanja, metropola je jedna od najranjivijih dosad stvorenih ljudskih formacija. Istančana, suptilna, ali ranjiva. Brutalno zatvaranje granica zbog razbješnjele epidemije, zastoj u sustavu opskrbe živežnim namirnicama, organizirana blokada u sustavu komunikacije i čitava se ta fasada urušava, ne uspijevajući više prikriti prizore masakra koji je stalno progone. Ovaj svijet ne bi jurio tolikom brzinom da mu vlastito urušavanje nije stalno za petama.

Svojom strukturom mreže, cijelom tehnološkom infrastrukturom koja se sastoji od veza i čvorišta te decentraliziranom arhitekturom metropola se nastoji zaštititi od neizbježnih kvarova i nepravilnosti funkcioniranja. Internet može preživjeti nuklearni napad. Stalna kontrola protoka informacija, ljudi i robe treba osigurati metropolsku mobilnost; sustavi za praćenje osiguravaju da se nijedan robni paket ne zagubi u transportu, da niti jedna novčanica ne bude ukradena ni u jednoj transakciji i da nijedan terorist ne završi u avionu. Zahvaljujući RFID-čipu, biometrijskoj putovnici, DNK-profilu.

Ali metropola proizvodi i sredstvo vlastita uništenja. Američki stručnjak za sigurnost objašnjava poraz u Iraku sposobnošću gerile da iskoristi nove načine komunikacije. Invazija SAD-a ne donosi demokraciju koliko nove kibernetičke mreže. Donijeli su jedno od oružja koje ih je pora-

Déjà vu

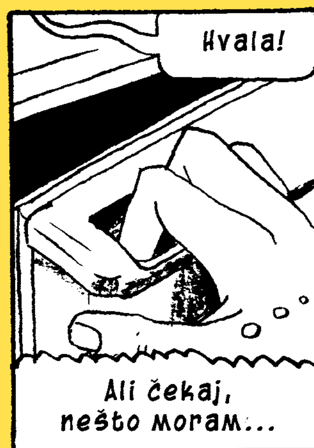

HMMM... zanimljivo...

Zakleo bih se da...

Oh, imam déjà vu.
Koliko je sati?

Sad ću reći:
1:15

Hvala!
Ali čekaj, nešto moram...

Da, znao sam da ću stati ovdje zbunjen, ali...

Što sam dovraga uopće tražio?

zilo. Sve veći broj mobitela i sve dostupniji internet priskrbili su gerili sasvim nova sredstva organizacije i načine da smanji svoju ranjivost.

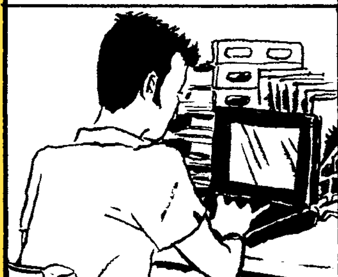
Svaka mreža ima svoje slabe točke, čvorišta koja treba presjeći da bi se kruženje zaustavilo, da bi se mreža urušila. Posljednji veliki električni kvar u Europi to je pokazao: dovoljan je jedan incident na dalekovodima visokog napona da pola kontinenta utone u mrak. Tako je prva stvar koju treba napraviti da bi se nešto dogodilo, pokrenulo u metropoli, da bi se otvorile druge mogućnosti: prekinuti njezin *perpetuum mobile*. To su shvatili tajlandski pobunjenici kad su dizali u zrak trafostanice. To su shvatili i francuski prosvjednici protiv CPE-a ("Ugovora o prvom zapošljavanju" koji je poslodavcima omogućavao otpuštanje radnika bez ikakva opravdanja, nap. ur.) koji su blokirali fakultete, planirajući potom blokirati cijelu ekonomiju. To su shvatili i američki lučki radnici u štrajku koji su u listopadu 2002. na deset dana blokirali glavne luke zapadne obale kako bi zadržali tri stotine radnih mjesta.

Američka ekonomija toliko ovisi o azijskoj robi da je trošak blokade premašio milijardu eura dnevno. Deset tisuća ljudi može zatresti najveću svjetsku ekonomsku silu. Prema nekim "stručnjacima", da se pokret održao i da je blokada potrajala još mjesec dana, došlo bi do "povratka recesije u Sjedinjene Države i ekonomske noćne more u Jugoistočnu Aziju".

PETI KRUG
"MANJE IMOVINE, VIŠE VEZA"

Trideset godina masovne nezaposlenosti, "krize" i slabog ekonomskog rasta i još žele da vjerujemo u ekonomiju. Trideset godina isprekidanih, doduše, razdobljima iluzija: prvo iluzorno razdoblje bilo je ono od 1981. do 1983., kad je vladala iluzija da bi lijeva vlada mogla donijeti sreću ljudima; zatim iluzija u razdoblju od 1986. do 1989., kad smo svi postajali bogataši, poslovni ljudi i burzovnjaci. I konačno, internetska iluzija (1998. – 2001.) da ćemo svi imati virtualne karijere ako smo dobro umreženi a raznobojna-ali-jedinstvena, multikulturna i kultivirana Francuska osvojit će svaki svjetski nogometni kup. Ali evo, potrošili smo sve zalihe iluzija, dotakli smo samo dno, potpuno smo švorc ako ne i do grla u dugovima.

Tako smo shvatili da nije ekonomija u krizi, *ekonomija jest kriza*. Ne nedostaje posla, njega ima i previše. I konačno, nije kriza, nego gospodarski rast to što nas deprimira. Treba priznati: litanije o stanju burze diraju nas koliko i misa na latinskom. Srećom, već nas je popriličan broj došao do tog zaključka. I ne pričamo o onima koji žive od raznih prijevara, koji žive od sumnjivih poslova ili su već deset godina na minimalcu. Niti o svima onima koji se ne mogu poistovjetiti sa svojim poslom i žive za slobodno vrijeme. Ne govorimo o onima *pometenima, skrivenima* koji jedva spajaju kraj s krajem, a čine većinu. Ili o svima onima koje pogađa *otuđenje masa*, koje se samo dodatno manifestira u umirovljenjima i ciničnoj preeksploatiranosti fleksibilne radne snage. Ne govorimo o njima, premda i oni isto tako moraju, na ovaj ili onaj način, doći do slična zaključka.

Dobro se sjećam te večeri - i usprkos svemu što ste možda drugdje pročitali...

Potpuno sam kontrolirao svoju volju i želje!

Namjerno sam ušao u blagavaonicu.

Zle su se sile urotile protiv mojih težnji...
Koliko je sati?

Dobile su samo prijezir.
1:15

Nisam se dao njihovim bijednim pokušajima obmane.
Hvala!

I kad sam stigao na cilj, stao sam na trenutak upijajući slast uspjeha:

Znao sam točno što tražim!

Govorimo o svim onim zemljama, o cijelim kontinentima koji su izgubili vjeru u ekonomiju jer su vidjeli kako MMF ruši i razbija sve kamo dođe, jer su kušali gorak okus Svjetske banke. Tamo nema ni traga slaboj krizi ekonomske struke kao na Zapadu. Ono što se događa u Gvineji, u Rusiji, u Argentini, u Boliviji snažno je i dugotrajno propadanje ugleda te religije i njena svećenstva. "Kako zovemo tisuću MMF-ovih ekonomista na dnu mora? – Dobar početak", tako se šale u Svjetskoj banci. Ruski vic: "Sretnu se dva ekonomista. Prvi pita drugog: 'Razumiješ li ti što se zbiva?', drugi kaže: 'Ček, objasnit ću ti'; 'Ne, ne', kaže prvi, 'objasniti je lako. I ja sam ekonomist. Pitam te: razumiješ li?'" Dijelovi svećenstva se čak pretvaraju da su disidenti i kritiziraju dogmu. Posljednja struja ekonomista koja nastoji ponovno oživjeti takozvanu "ekonomsku znanost" – struja koja se mrtva-ozbiljna naziva "post-autističnom ekonomijom" – zarađuje za život prokazujući otimačine, trikove, smicalice znanosti čija je jedina opipljiva uloga da ministrira tijekom liturgije vladara i daje njihovu pozivu na pokornost malo ceremonijalnosti i, konačno, kako su to uvijek činile religije, da *priskrbi objašnjenja*. Jer opća nesreća prestaje biti iole podnošljivom čim se pokaže u pravom svjetlu, to jest, čim se otkrije da nema ni uzroka ni razloga.

Novac više nitko ne poštuje, ni oni koji ga imaju ni oni kojima nedostaje. Dvadeset posto mladih Nijemaca, na pitanje što žele raditi u životu, odgovara: "Baviti se umjetnošću". Rad nije izdržao biti datost ljudskog stanja. Računovodstva poduzeća priznaju da više ne znaju otkud dolazi vrijednost. Loša reputacija dokrajčila bi tržište i desetljeće ranije, da nije bilo ostrašćenosti i dubokih džepova njegovih apologa. Napredak je svugdje i zdravorazumski postao sinonimom katastrofe. U svijetu ekonomije sve bježi, kao iz SSSR-a u vrijeme Andropova. Tko je imalo proučavao zadnje godine SSSR-a, čut će bez muke u svim pozivima vlastodržaca na dobru volju, u svim fantazijama o budućnosti kojoj se izgubio svaki trag, u objavi vjere u ovu ili onu "reformu" prva pucanja u Zidu. Propast socijalističkog bloka nikako nije trijumf kapitalizma, nego tek bankrot jednog njegovog oblika. Osim toga, smrt SSSR-a nije djelo revoltiranog naroda, nego preobraćenja nomenklature. Proglasivši kraj socijalizma, jedna se frakcija vladajuće klase ponajprije oslobodila anakronih dužnosti koje su je vezivale za narod. Preuzela je privatnu kontrolu nad onime što je već kontrolirala, ali u ime svih. U tvornicama su se šalili: "Budući da se pretvaraju da nas plaćaju, pretvarajmo se i mi da radimo!" a oligarhija je uzvratila: "To ne drži vodu, prestanimo se pretvarati!" Jednima primarne sirovine, industrijska infrastruktura, vojno-industrijski kompleks, banke, diskoteke; drugima bijeda ili emigracija. Kako nitko nije vjerovao u Andropovljev SSSR, tako nitko ne vjeruje ni u današnju Francusku. "To ne drži vodu", odgovaraju šefovi i vlastodršci koji se više i ne trude ublažiti "željezne zakone ekonomije". Rastave tvornicu preko noći i rano ujutro objave da je zatvorena. Više ne oklijevaju poslati protuterorističke jedinice da uguše štrajk, kao na trajekte ili u okupirani centar za reciklažu u Rennesu prije nekoliko godina. Cijelo krvoločno djelovanje vlasti danas se sastoji u rukovođenju katastrofom i istodobnom uspostavljanju okvira za "novu ekonomiju".

A ipak, lijepo smo saživjeli s ekonomijom. Generacijama su nas disciplinirali, pacificirali, činili od nas podanike, prirodno produktivne i zadovoljne time da konzumiraju. I evo, otkriva se sve što smo se prisiljavali

Detektiv MacHinery Clint Smith

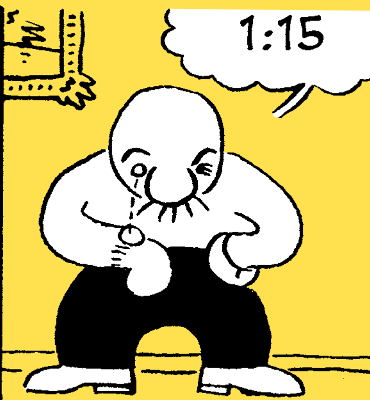

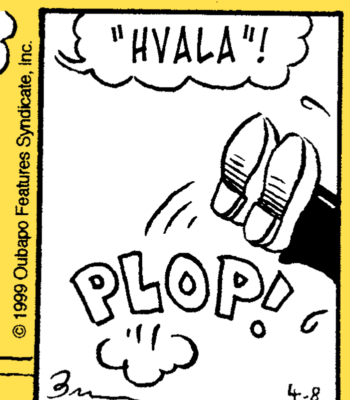

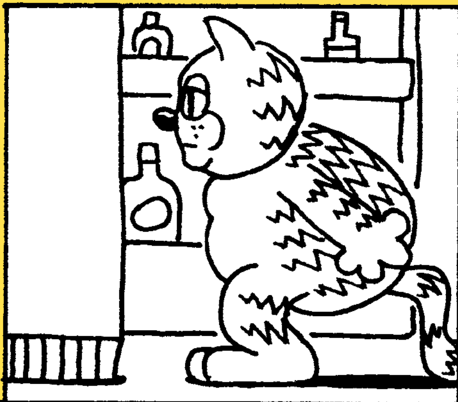
Život sa Veljkom Brube

Mačak Kenjko MUGS

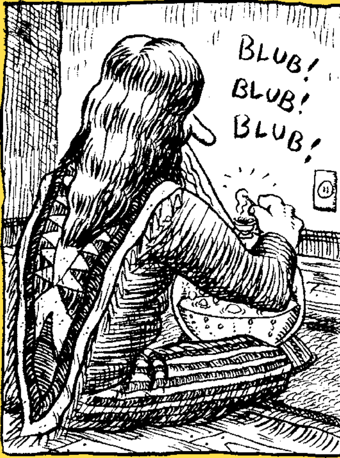

zaboraviti: da je ekonomija politika. To da je ta politika danas politika diskriminacije u društvu koje je kao cjelina postalo suvišno. Od Colberta do De Gaullea, preko Napoleona III, država je uvijek poimala ekonomiju kao politiku, kako buržoazija, koja od toga profitira, tako i proletarijat, koji se s tim sukobljava. Uvijek se tek onaj čudni središnji sloj populacije, neobičan i nemoćan agregat *onih koji se ne svrstavaju,* malograđana, pretvarao da vjeruje u ekonomiju kao realnost – jer je to čuvalo njegovu neutralnost. Mali poduzetnici, mali gazde, mali činovnici, profesori, novinari, posrednici svih vrsta u Francuskoj formiraju tu ne-klasu, tu društvenu želatinu sačinjenu od mase onih koji samo žele provesti svoj mali privatni život daleko od Povijesti i njenih previranja. Taj društveni mulj predodređen je da bude najbolji nositelj lažne svijesti, spreman na sve samo da održi svoj polusan, oči zatvorene pred ratom koji bjesni svuda naokolo. Svako pojašnjenje fronta u ovom ratu u Francuskoj popraćeno je izumom nekog novog hira. Proteklih deset godina to je bio ATTAC i njegov nemogući Tobinov porez – čija bi implementacija zahtijevala u najmanju ruku oformljenje svjetske vlade – i njegova apologija "realne ekonomije" naspram financijskih tržišta te dirljiva nostalgija za Državom. Ta je komedija trajala koliko je trajala i završila kao čista lakrdija. Novi hir koji ju je zamijenio jest *smanjivanje rasta*. Dok je ATTAC sa svojim tečajevima narodne edukacije htio očuvati ekonomiju kao znanost, smanjivanje je hoće očuvati kao moralnost. Jedina alternativna opcija galopirajućoj apokalipsi je smanjivati rast. Konzumirati i proizvoditi manje. Postati radosno umjeren. Jesti organsku hranu, voziti bicikl, prestati pušiti i pomno birati ono što kupuješ. Biti zadovoljan s najnužnijim. Dobrovoljna jednostavnost. "Otkriti pravo bogatstvo u procvatu druželjubivih društvenih odnosa u zdravom svijetu." "Ne iscrpljivati svoj prirodni kapital." Težiti "zdravoj ekonomiji". "Izbjeći regulaciju kaosom." "Izbjeći društvenu krizu koja bi zaprijetila demokraciji i humanizmu." Ukratko: postati ekonomičan. Vratiti se ekonomiji očeva, zlatnom dobu malograđana, pedesetim godinama prošlog stoljeća. "Kada je netko ekonomičan, njegova imovina savršeno služi njegovim potrebama, što mu omogućuje da uživa vlastiti život zaklonjen od javne egzistencije, u privatnom utočištu svoga života."

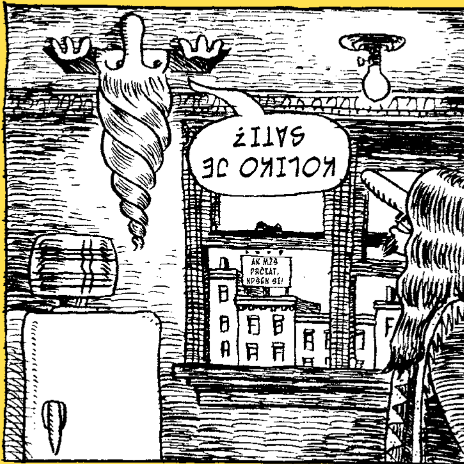
Grafički dizajner u ručno rađenom puloveru pije voćni koktel s prijateljima na terasi "etničkog" kafića. Rječiti su, srdačni, umjereno se šale, nisu odveć glasni niti odveć tihi, smješkaju se jedni drugima, nekako blaženo: tako su civilizirani. Nešto kasnije jedni idu okopavati zemlju javnog parka u svojoj četvrti, drugi se bave lončarstvom, zenom ili animiranim filmom. Dijele uzvišen osjećaj da tvore novo čovječanstvo, mudrije i rafiniranije nego pređašnje. I imaju pravo. Postoji neobično suglasje između Applea i *smanjivanja rasta* s obzirom na civilizaciju budućnosti. Ideja povratka na negdašnju ekonomiju pogodan je zastor iza kojeg se može pokrenuti veliki tehnološki skok naprijed. Jer u Povijesti ne postoje povratci. Poticaj povratku u prošlost tek je jedan od oblika svijesti vlastita doba, koji je rijetko kad najmanje moderan. *Smanjivanje rasta* nije slučajno barjak disidentskih oglašivača časopisa *Casseurs de pub*. Izumitelji nultog rasta, Rimski klub 1972., i sami su bili skupina industrijalaca i birokrata koji su se oslanjali na izvještaj kibernetičara MIT-a.

Ta konvergencija nije slučajna. Ona je dio prinudnog marša prema

BLUB!
BLUB!
BLUB!

EJ, ZAKON!
MLAC!

PUTUJEM CESTOM, UŽIVAM ŽESTOKO!

KOLIKO JE SATI?

TOČNO JE... IDEŠ!

RUKA MI JE... ONO... LIPOTA!
FALA, STARI!

REĆ BI DA JE PUŠIO SMEĐE!
JADNIK!
HERP HERP

WOW
ŠTO ON DOVRAGA UOPĆE TRAŽI?

moderniziranoj ekonomiji. Kapitalizam je profitirao od rastvaranja starih društvenih veza i sada je u procesu njihova rekonstruiranja pod vlastitim uvjetima. Aktualna metropolska socijabilnost je inkubator. Na isti način na koji je kapitalizam opustošio prirodu sad se drži fantazije da je može rekonstituirati, poput mnogih drugih kontroliranih okoliša, opremljenih adekvatnim senzorima. Novom čovječanstvu odgovara nova ekonomija, koja više ne bi htjela biti odvojena sfera egzistencije, nego bi htjela biti njegovo tkivo, sama materija ljudskih odnosa; nova definicija rada kao *rada na sebi*, Kapitala kao *ljudskog kapitala*; nova ideja proizvodnje kao *proizvodnje odnosa* i potrošnje kao *potrošnje situacija*; i naročito nova ideja vrijednosti koja bi obuhvaćala *sve kvalitete bića*. Ta "bioekonomija" u zametku poima svijet kao zatvoreni sustav kojim valja upravljati i tvrdi da postavlja osnove za znanost koja bi integrirala sve parametre života. Zbog jedne takve znanosti mogli bismo jednog dana požaliti za dobrim starim vremenima jednostavnih rješenja, kad se ljudska sreća pokušavala mjeriti rastom BDP-a, u koje barem nitko nije vjerovao.

"Revalorizirati neekonomske aspekte života" moto je pokreta *smanjivanja* jednako kao i programa reforme Kapitala. Eko-sela, nadzorne kamere, spiritualnost, biotehnologija i druželjubivost pripadaju istoj civilizacijskoj paradigmi u nastajanju, paradigmi iznova uspostavljene totalne ekonomije. Njena intelektualna matrica je kibernetika, znanost o sustavima, to jest, o njihovoj kontroli. U 17. stoljeću, da bi se sasvim nametnula ekonomija, njezin etos rada i pohlepa, trebalo je zatvoriti i eliminirati cijelu menažeriju lijenčina, prosjaka, vještica, luđaka i probisvijeta i drugih siromašnih skitnica, cijelo jedno čovječanstvo čije je samo postojanje negiralo poredak interesa i suzdržljivosti. Nova ekonomija nametnut će se tek sličnom selekcijom subjekata i zona sposobnih za transformaciju. Kaos o kojem posvuda slušamo može ili omogućiti takvo prosijavanje ili našu pobjedu nad tim odurnim projektom.

ŠESTI KRUG
"OKOLIŠ JE INDUSTRIJSKI IZAZOV"

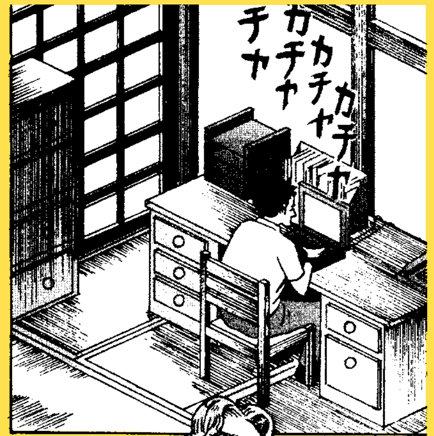
Ekologija je otkriće godine. Već trideset godina ostavljamo to pitanje Zelenima, slatko se smijemo nedjeljom, izigravamo zabrinutost ponedjeljkom. I evo gdje nas lovi, posvuda je u zraku kao neodoljiv ljetni radio-hit jer je 20 stupnjeva u prosincu.

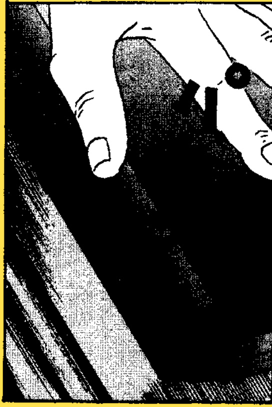
Četvrtina vrsta riba nestala je iz oceana. Ostatak neće još dugo trajati.

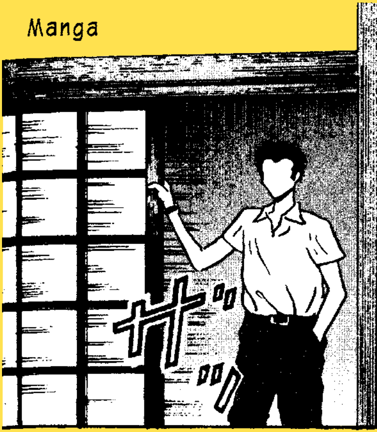
Uzbuna zbog ptičje gripe: uvjeravaju nas da će upucati ptice selice u letu, na stotine tisuća njih.

Udio žive u majčinom mlijeku deset je puta veći od odobrena stupnja za kravlje mlijeko. A usne nabubre nakon što zagrizem u jabuku – koja je kupljena na tržnici. Najjednostavnije geste postaju toksične. Umire se u trideset petoj od "duge i teške bolesti" i s time se nosimo kao i sa svime drugim. Trebali smo izvući zaključke prije nego što smo dospjeli tu, u paviljon B centra za palijativnu skrb.

Treba priznati: cijela ta "katastrofa" o kojoj nam cijelo vrijeme priča-

カチャ
カチャ
カチャ
チャ

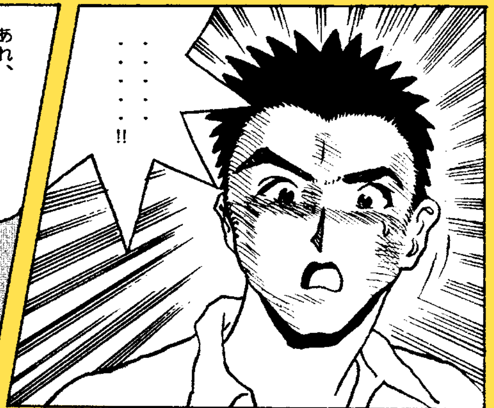

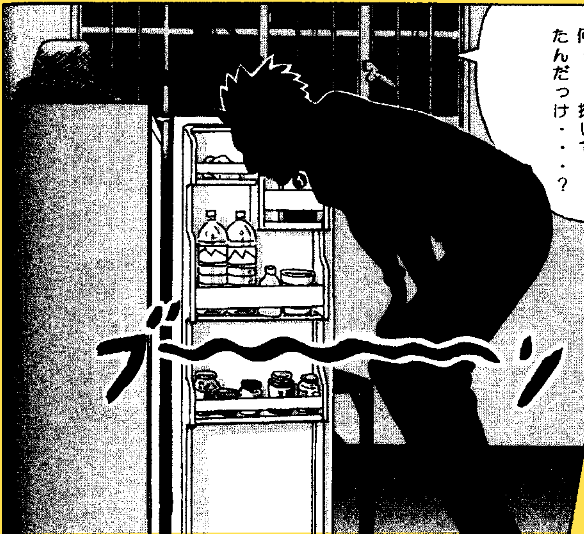

ザッ

ねぇ、今、何時？

ん～、一時十五分。

サンキュー。
カタッ

・・・・・・・・・!!

あれ、何・・・探してたんだっけ・・・？
ブ～～～ン

ju uopće nas ne dira. Barem dok nas ne dohvati neka od njenih predvidljivih posljedica. Tiče nas se možda, ali nas ne dira. I upravo to je prava katastrofa.

Ne postoji "katastrofa okoliša". Sam okoliš je katastrofa. Okoliš je ono što ostane čovjeku nakon što sve izgubi. Oni koji žive u gradskoj četvrti, ulici, udolini, ratnoj zoni, radionici, oni nemaju "okoliš", kreću se kroz svijet prisutnosti, opasnosti, prijatelja, neprijatelja, trenutaka života i smrti, svih vrsta bića. To je konzistentan svijet koji varira intenzitetom i kvalitetom veza koje nas vezuju za sva ta bića, za sva ta mjesta. Tu smo samo mi, djeca konačnog neposjedovanja, izgnanici zadnjeg sata, koji dolazimo na svijet u betonskim kockama, beremo voće u supermarketima i osluškujemo jeku svijeta na televiziji, samo da bismo *imali okoliš*. I tu smo samo mi da svjedočimo vlastitu uništenju, kao da je riječ o jednostavnoj promjeni atmosfere. Iziritirani galopiranjem katastrofe, strpljivo joj izrađujemo enciklopediju.

Ono što se zgusnulo u okoliš jest odnos prema svijetu zasnovan na upravljanju, dakle na otuđenju. Odnos prema svijetu u kojem nismo sačinjeni također od šuškanja drveća, mirisa prženog ulja u zgradi, protjecanja vode, graje u školskim klupama, vlažne ljetne večeri; odnos prema svijetu u kojem postojimo ja i moj okoliš koji me okružuje, a da me nikako ne konstituira. Postali smo susjedi u vijeću suvlasnika planeta. Potpuniji pakao teško je i zamisliti.

Nijedna fizička sredina ne zaslužuje ime "okoliša", osim možda današnje metropole. Digitalizirani glasovi koji izriču obavijesti, tramvaj s tako dvadesetprvostoljetnim zviždukom, plavičasta svjetlost uličnih svjetiljki oblikovanih poput gigantskih šibica, pješaci koji izgledaju kao propali manekeni, tiho okretanje nadzornih kamera, svjetlucavo zveckanje automata za karte u podzemnoj željeznici, blagajni u supermarketima, uredskih satova, elektronička atmosfera *cyber-cafea*, poplava plazma-ekrana, brzih linija i lateksa. Nikad se scenografija nije tako samodovoljno lišavala duša koje bi njome prolazile. Nikad okruženje nije bilo više automatsko. Nikad kontekst nije bio ravnodušniji i nikad nije zauzvrat zahtijevao, da bi preživio, jednaku ravnodušnost. Okoliš je, konačno, upravo to: odnos prema svijetu svojstven metropoli koji se projicira na sve što mu izmiče.

Situacija je ovakva: uposlili su naše roditelje da unište ovaj svijet, sad žele da mi radimo na ponovnoj izgradnji koja će, povrh svega, biti još i rentabilna. Morbidno uzbuđenje koje danas obuzme novinare i oglašivače na svaki novi dokaz klimatskog zatopljenja otkriva željezni osmijeh novog zelenog kapitalizma koji se počeo rađati 1970-ih, koji smo čekali na prelasku stoljeća, a nije došao. Pa evo ga! Ekologija, to je on! Alternativna rješenja, to je isto on! Zdravlje planeta, to je također on! Nema nikakve sumnje, nosi se zeleno; okoliš će biti osovina političke ekonomije 21. stoljeća. Pregršt "industrijskih rješenja" prati svaku novu naznaku katastrofe.

Izumitelj hidrogenske bombe, Edward Teller, predlaže raspršivanje milijuna tona metalne prašine u stratosferu da se zaustavi globalno zatopljenje. NASA, frustrirana jer je morala odložiti ideju proturaketnog štita u muzej fantazmagorija Hladnog rata, predlaže postavljanje gigantskog zrcala onkraj mjesečeve orbite koje bi nas zaštitilo od sunčevih, sada fatalnih zraka. Druga vizija budućnosti: vožnja na bio-etanolu od São

Vojna vježba

SJEVERNI FRONT, 0109 SATI. NAPREDUJEM IZA NEPRIJATELJSKE LINIJE. TAJNA MISIJA MI JE PRONAĆI I UNIŠTITI.

NAŠA CIVILNA KRTICA ČEKA NA DRUGOM KATU POSLJEDNJE KUĆE U *ULICI PAKLA.*

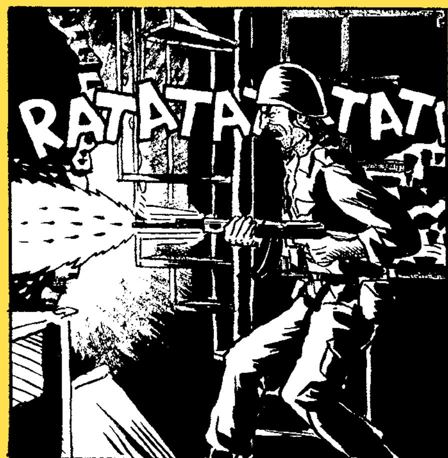
KAD MI DA TAJNI ZNAK MORAM ZAPUCATI --- NA KOGA ILI ŠTO NE ZNAM

ŠTO SAM DOVRAGA UOPĆE TRAŽIO?

Paula do Stockholma; zatim san o cijelom svijetu prekrivenom poljima žitarica, što bi značilo pretvaranje svih obradivih polja u polja soje i šećerne repe. Ekološki automobili, nezagađujući izvori energije i okolišni konzalting bezbolno koegzistiraju s posljednjom Chanelovom reklamom na stranicama *lifestyle*-časopisa.

Kažu da okoliš ima neusporedivu čast biti prvi istinski globalni problem postavljen pred čovječanstvo. Globalni problem, dakle problem koji samo oni organizirani na globalnoj razini mogu riješiti. A mi znamo tko su oni. To su iste one skupine koje su gotovo cijelo stoljeće bile avangarda katastrofe i namjeravaju to i ostati, po malu cijenu promjene loga. To da Francuska elektroprivreda (EDF) ima dovoljno drskosti predstavljati nuklearni program kao novo rješenje za globalnu energetsku krizu govori mnogo o tomu koliko nova rješenja nalikuju starim problemima.

Od državnih tajnika do alternativnih kafića, zabrinutost se uvijek izražava istim riječima, kao što je uostalom uvijek i bilo. Treba se mobilizirati. Ne za obnovu, kao poslije rata, ne za Etiopljane, kao osamdesetih, ne za zapošljavanje, kao devedesetih. Sad se treba mobilizirati za okoliš. Bit će nam zacijelo zahvalan za to. Al Gore, ekologija Hulotovog tipa (Nicolas Hulot, osnivač jedne od udruga zelenih, op. prev.) i pokret *smanjivanja rasta* stoje rame uz rame s vječnim lijepim dušama Republike pri odrađivanju svog dijela animiranja malih ljudi s ljevice i dobro poznatog idealizma mladosti. Mašu zastavama dobrovoljne ozbiljnosti, rade volonterski da nas priviknu na "nadolazeće ekološko izvanredno stanje". Okrugla i ljepljiva masa njihove krivnje spušta se na naša umorna ramena, hoće nas nagnati da obrađujemo svoj vrt, razvrstavamo otpad i kompostiramo ostatke te sablasne gozbe.

Ulazak u fazu bez nuklearne energije, višak CO_2 u atmosferi, topljenje ledenjaka, uragani, epidemije, svjetska prenaseljenost, erozija tla, masovno istrebljenje živih vrsta... to će biti naš teret. Kažu nam: "svatko mora učiniti svoj dio", ako želimo spasiti svoj lijepi civilizacijski model. Trebamo konzumirati manje da bismo mogli nastaviti konzumirati. Trebamo proizvoditi organski da bismo mogli nastaviti proizvoditi. Moramo se kontrolirati da bismo mogli kontrolirati. To je logika svijeta koji se upinje preživjeti prikazujući se kao povijesni prijelom. Tako nas žele uvjeriti da sudjelujemo u velikim industrijskim izazovima. Blesavi kakvi jesmo, pohitat ćemo da predvodnicima pljačke damo da nas iz nje izvuku.

Ekologija nije jednostavno logika totalne ekonomije, ona je nova etika Kapitala. Stanje krize urođeno sustavu i sadašnja rigorozna selekcija takvi su da zahtijevaju novi kriterij u čije će se ime takvo razvrstavanje odvijati. U bilo kojoj epohi ideja vrline i nije ništa drugo do izumljivanje poroka. Bez ekologije se danas ne bi moglo opravdati postojanje dvaju paralelnih načina prehrane, jednog "zdravog i biološkog" za bogate i njihovu djecu i drugog notorno toksičnog za plebs i njegovu dječurliju osuđenu na pretilost. Planetarna hiperburžoazija ne bi mogla respektabilno legitimirati svoj životni stil da njeni posljednji hirovi nisu skrupulozno "puni respekta prema prirodi". Bez ekologije ništa ne bi imalo dovoljno autoriteta da ušutka svaki prigovor da napredak izmiče kontroli.

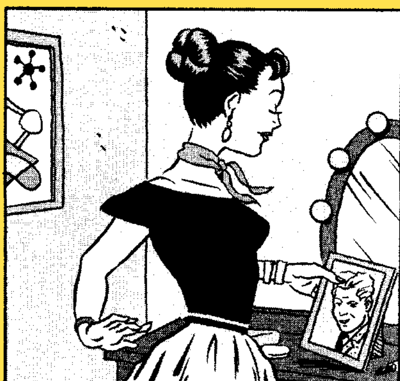
Mogućnost praćenja proizvodâ, transparentnost, certificiranje, ekoporezi, okolišna izvrsnost i "Služba za kontrolu vode", sve to navješćuje nadolazeće ekološko izvanredno stanje. Sve je dopušteno vlasti koju legi-

Ljubavna vježba

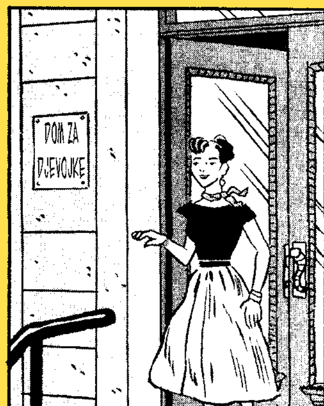
JUČER SAM PRIHVATILA PROŠNJU ***BRADLEYA BENTONA,*** DIREKTORA ČITAVOG ISTOČNOG OGRANKA!

DOSTA MI JE DIVLJAKA S KAKVIMA SAM PRIJE OBIČAVALA HODATI --- I REPUTACIJE KOJU SU MI DONIJELI...

VEČERAS SAM TREBALA UPOZNATI BRADLEYEVE RODITELJE!

A ONDA JE ODJEDNOM GRUBI, MUŽEVNI GLAS PREKINUO MOJE NEDUŽNE SANJE...

OSJETILA SAM KAKO MI SRCE UZBUĐENO I ZBUNJENO PODRHTAVA...

NE! OBEĆALA SAM SE BRADLEYU BENTONU!

ALI STRANČEVO HVALA ME PROBILO POPUT STRIJELE NATOPLJENE ČUDNIM ELIKSIROM!

ŠTO SAM DOVRAGA UOPĆE TRAŽILA?

timiraju Priroda, zdravlje i dobrobit.

"Jednom kad nova ekonomska kultura i nova kultura ponašanja postanu običajne, prinudne će mjere *bez sumnje* nestati same od sebe." Potrebna je budalasta odlučnost pustolovnog tv-križara da bi se podržavala takva smrznuta perspektiva i istovremeno nas se nukalo da dovoljno "žalimo nad planetom" kako bismo se mobilizirali te pritom ostali dovoljno anestezirani da cijelu stvar promatramo suzdržano i civilizirano.

Novi bioasketizam je samokontrola koja se zahtijeva od svih nas da bismo sporazumno prihvatili operaciju spašavanja u kojoj je sistem uzeo samog sebe za taoca. Od sada remen stežemo u ime ekologije, baš kao što smo ga jučer stezali u ime ekonomije. Ulice se mogu pretvoriti u biciklističke staze, mi sami možemo, u svojim okvirima, biti nagrađeni sigurnim primanjima, ali jedino po cijenu sasvim terapijske egzistencije. Oni koji tvrde da će nas poopćena samokontrola poštedjeti ekološke diktature lažu: jedno će utrti put drugome i imat ćemo oboje.

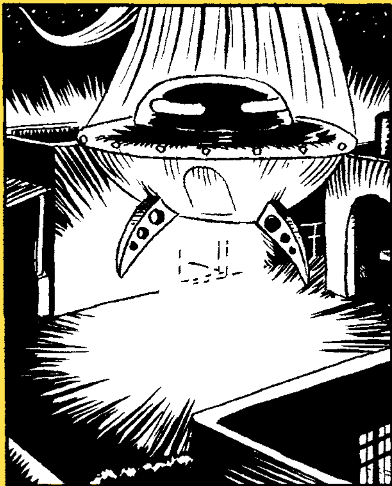
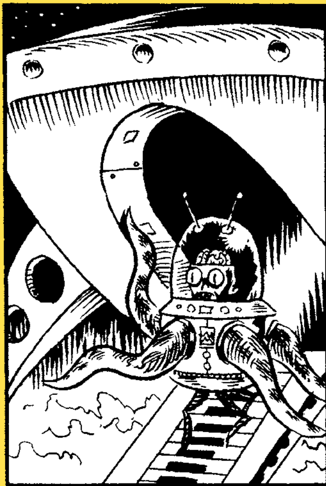
Dok god postoje Čovjek i Okoliš, policija će biti između njih.

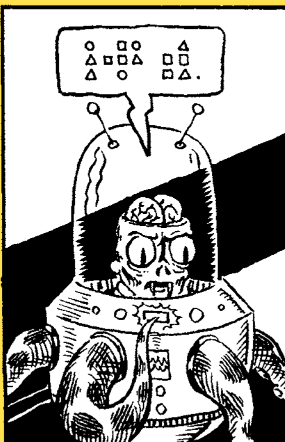
U ekološkom diskursu sve treba izokrenuti. Tamo gdje govore o "katastrofama" kad opisuju smetnje u aktualnom načinu upravljanja ljudima i stvarima, vidimo tek katastrofu njegova savršenog funkcioniranja. Najveći val gladi poznat dosad u tropskoj zoni (1876. – 1879.) koincidira sa svjetskom sušom, ali iznad svega s procvatom kolonizacije. Uništavanje svijeta seljaka i lokalnih prehrambenih praksi značilo je nestanak sredstava za suočavanje s oskudicom. Trope su prekrili milijuni izgladnjelih trupala više zbog učinaka kolonijalne ekonomije u punoj ekspanziji nego zbog oskudice vode. Ono što se sad predstavlja kao ekološka katastrofa nikad nije prestalo biti, ponajprije, manifestacijom pogubnog odnosa prema svijetu. Nemati staništa znači biti u opasnosti od svakog trzaja sustava, od najmanje klimatske prijetnje. Dok su se tijekom zadnjeg tsunamija turisti nastavljali brčkati u valovima, lovci-skupljači bježali su s obala slijedeći ptice. Današnji paradoks ekologije je taj da pod izgovorom spašavanja Zemlje, ekologija spašava tek uzroke njezina uništenja.

Normalno funkcioniranje svijeta uglavnom služi prikrivanju našeg istinski katastrofičnog razvlaštenja. Ono što zovemo "katastrofom" tek je prisilna obustava tog stanja, jedan od rijetkih trenutaka u kojima ponovno zadobivamo nekakvu prisutnost u svijetu. Neka se zalihe nafte iscrpe i prije predviđenog roka, neka se prekinu međunarodni tokovi koji održavaju tempo metropole, neka nas što prije pogode veliki socijalni nemiri, neka dođe do "podivljalog stanovništva", neka dođe do "planetarne prijetnje", "kraja civilizacije"! I bilo kakav gubitak kontrole bolji je od svih scenarija zbrinjavanja krize. Najbolje savjete ne treba tražiti od stručnjaka za održivi razvoj. Upravo u kvarovima i kratkim spojevima sustava pojavljuju se elementi odgovora čija bi logika mogla riješiti problem. Među potpisnicama Protokola iz Kyota, jedine zemlje koje ispunjavaju svoje obveze, iako ne dobrovoljno, su Rumunjska i Ukrajina. Pogodite zašto. Najnaprednije eksperimentiranje s "organskom" agrikulturom na svjetskoj razini od 1989. odvija se na – Kubi. Pogodite zašto. A upravo duž afričkih cesta, i nigdje drugdje, automehanika se uzdigla na stupanj narodne umjetnosti. Pogodite kako.

Kriza je poželjna i zato što tada okoliš prestaje biti okoliš. Nagnani

Plan 99 iz svemira

smo obnoviti kontakt, pa bio on i fatalan, s onime što je pred nama, ponovno pronaći ritmove stvarnosti. Ono što nas tada okružuje nisu više pejzaž, panorama, teatar, nego ono što nam je dano za nastavanje, s čim se moramo nagoditi i od čega možemo naučiti. Nećemo dati da nas preveslaju oni koji su prouzročili mogući sadržaj "katastrofe". Tamo gdje se upravljači platonski pitaju kako smanjiti štetna ispuštanja bez "potapanja broda", jedina realistična opcija koju mi vidimo jest "potopiti brod" što je prije moguće i profitirati od svakog urušavanja sustava kako bismo dobili na snazi.

New Orleans, nekoliko dana nakon prolaska uragana Katrina. U toj atmosferi apokalipse život se, tu i tamo, organizira. Suočeni s nedjelovanjem javnih vlasti, više uposlenima čišćenjem turističkih područja "Francuske četvrti" i štićenjem dućana, nego pomaganjem siromašnim stanovnicima grada, zaboravljene forme ponovno se rađaju. Unatoč pokušajima, pokatkad snažnim, da se evakuira zona, unatoč pristalicama "protjerivanja crnaca" i bandama koje supremacijski zagovaraju linč, mnogi su odbili napustiti teritorij. Za one koji su odbili biti deportirani kao "ekološke izbjeglice" na sve strane zemlje i za one koji su došli odsvuda odazivajući se apelu na solidarnost jednog bivšeg člana Crnih Pantera, javlja se samoorganiziranje. U nekoliko tjedana pokreću Common Ground Clinic. Ta istinski seoska bolnica pruža od prvog dana besplatnu njegu i sve učinkovitiju pomoć, zahvaljujući neprekidnom slivanju volontera. Bolnica svakodnevno odolijeva vladinim buldožerima koji od tog područja žele napraviti pašnjak za građevinske posrednike. Javne kuhinje, opskrba, ulična medicina, divlja zauzimanja, izgradnja nastambi za hitne slučajeve: sve to praktično znanje prikupljano tu i tamo cijelog života sad ima prostor na kojem se može iskoristiti. Daleko od uniformi i sirena.

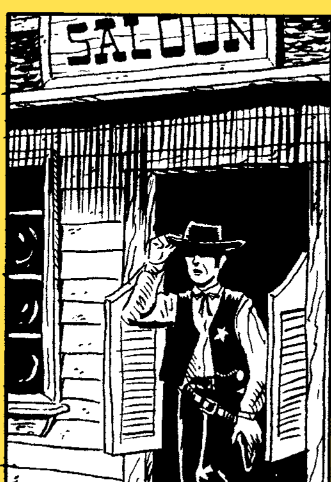
Tko je poznavao siromašku radost tih četvrti New Orleansa prije katastrofe, nepovjerenje spram Države koja tamo još kraljuje i masovnu sposobnost stvaranja s onime što je pri ruci, neće se začuditi da je sve to moguće. Tko se, nasuprot tome, našao u stupici anemične i atomizirane svakodnevne rutine naših rezidencijalnih pustinja može sumnjati da će se takva odlučnost više pronaći. Ponovno se povezati s takvim gestama, zakopanima ispod godina svakodnevice, jedini je način da se ne potone zajedno sa svijetom. I doći će vrijeme kad ćemo se opet zaljubiti u njih.

SEDMI KRUG
"OVDJE GRADIMO CIVILIZIRAN PROSTOR"

Prva svjetska klaonica, kojom smo se odjednom riješili velikog dijela gradskog i seoskog proletarijata, vođena je u ime slobode, demokracije i civilizacije. Prividno u ime istih vrijednosti u ime kojih se već pet godina ciljanim ubojstvima i specijalnim operacijama vodi "rat protiv terorizma". Paralela ovdje prestaje: na prividu. Civilizacija više nije toliko očita da je se može uvesti domorocima samo tako. Sloboda više nije riječ koja se ispisu-

Točno u podne

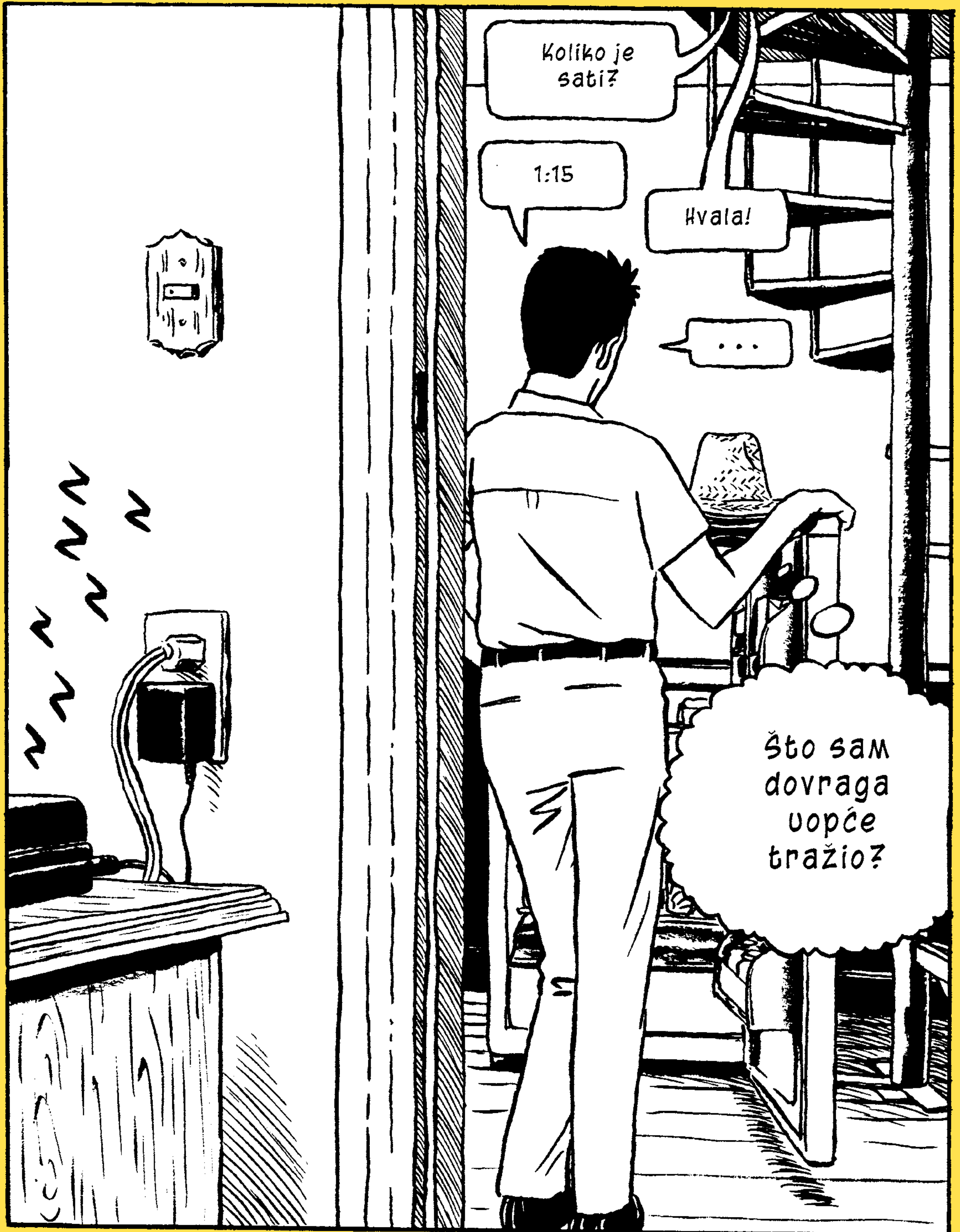
je po zidovima jer danas je poput sjenke prati riječ "sigurnost". Demokracija je već općepoznato topiva u čistim zakonima izvanrednog stanja, na primjer, u ponovnom službenom uvođenju mučenja u SAD-u ili u zakonu Perben II u Francuskoj.

Tijekom zadnjeg stoljeća sloboda, demokracija i civilizacija vraćene su u stanje hipoteza. Sav će se posao vladajućih ubuduće sastojati u stvaranju materijalnih i moralnih, simboličkih i socijalnih uvjeta u kojima se te hipoteze mogu opravdati, u konfiguriranju prostora u kojima se čini da one funkcioniraju. Sva su sredstva dobra za tu svrhu, uključujući i najmanje demokratična, najmanje civilizirana i najrepresivnija. Svjedočili smo stoljeću u kojem je demokracija redovito predsjedala rađanju fašističkih režima, u kojem se civilizacija, uz glazbu Wagnera ili Iron Maidena, neprestano rimovala s eksterminacijom, i u kojem je sloboda jednog dana 1929. pokazala svoje dvostruko lice: ono bankara koji skače kroz prozor i radničke obitelji koja umire od gladi. Od tad se podrazumijeva, recimo od 1945., da manipulacija masama, djelovanje tajnih službi, ograničavanje javnih sloboda i potpuni suverenitet različitih policija jesu prikladna sredstva za osiguravanje demokracije, slobode i civilizacije. Na posljednjem stupnju te evolucije prvi socijalistički gradonačelnik Pariza dovršava proces urbane pacifikacije novim policijskim protokolom za siromašne četvrti i pojašnjava to brižljivo odabranim riječima: "Ovdje gradimo civiliziran prostor." Ne treba više ništa reći, treba sve uništiti.

Iako izgleda kao opće, pitanje civilizacije nema ničeg filozofskog u sebi. Civilizacija nije apstrakcija koja nadilazi život. Ona upravlja, zaposjeda, kolonizira najsvakodnevniju, najosobniju egzistenciju. Drži na okupu i najintimniju i najopćenitiju dimenziju egzistencije. U Francuskoj je civilizacija neodvojiva od Države. Što je neka država jača i starija, to je ona manje nadgradnja, vanjski kostur društva, a više konstituira subjektivnosti koje je nastanjuju. Francuska država je samo tkivo francuskih subjektiviteta, oblik koji je poprimila višestoljetna kastracija njenih subjekata. Ne treba nas stoga iznenaditi što se psihijatrijski pacijenti u svojim delirijima najčešće predstavljaju kao političke figure, što se podrazumijeva da su naši vođe izvor svih zala, što volimo gunđati protiv njih i što ih upravo to gunđanje postavlja na tron kao naše gospodare. Jer ovdje se politika ne smatra nekom izvanjskom realnošću, nego dijelom nas samih. Život koji udahnjujemo u političke figure isti je onaj koji nam je oduzet.

Ako postoji nešto što bi se moglo zvati francuskom iznimkom, to je upravo to. Čak i ogroman utjecaj francuske književnosti rezultat je te amputacije. U Francuskoj je književnost prostor s visine prepušten za razonodu kastriranih. To je formalna sloboda ustupljena onima koji se ne mogu priviknuti na ništavnost svoje stvarne slobode. Otud i opsceno namigivanje koje već stoljećima traje između državnika i književnika, koji se uvijek rado preodijevaju jedni u druge. Tako i intelektualci ovdje imaju običaj govoriti glasno kad su pokorni i ne djelovati u odlučujućem momentu, jedinom koji bi dao smisla njihovoj egzistenciji, ali koji bi ih izopćio iz njihove profesije.

Uobičajena i vjerodostojna je teza prema kojoj se moderna književnost rađa s Baudelaireom, Heineom i Flaubertom, kao kontraudarac državnom masakru iz lipnja 1848. Upravo u krvi pariških pobunjenika i usuprot tišini koja je okruživala pokolj rodile su se moderne književne

Koliko je sati?
1:15
Hvala!
...
Što sam dovraga uopće tražio?

forme: *spleen*, ambivalentnost, fetišizam forme i morbidni zaborav. Neurotična afektivnost Francuza spram Republike, u čije ime svaka mrlja tinte pronalazi svoj dignitet, a bilo kakva splačina se štuje, samo omogućuje potiskivanje tih utemeljiteljskih žrtava. Dani lipnja 1848. (1500 mrtvih tijekom borbi, nekoliko tisuća nasumičnih ubojstava među zatvorenicima, Skupština koja pad posljednje barikade dočekuje usklikom "Živjela Republika!", i Krvavi tjedan) porođajni su znakovi moderne književnosti koje nikakva kirurgija ne može izbrisati.

Kojève piše 1945: "'Službeni' politički ideal Francuske i Francuza danas je i dalje ideal nacionalne države, 'Republike jedne i nedjeljive'". S druge strane, u dubini duše ova zemlja shvaća nedostatnost tog ideala, politički anakronizam strogo "nacionalne" ideje. Dakako, taj osjećaj nije još dosegao razinu jasne i distinktne ideje: zemlja ga ne može i ne želi formulirati otvoreno. Štoviše, upravo zbog besprimjernog sjaja njene nacionalne prošlosti, za Francusku je naročito teško jasno prepoznati i iskreno prihvatiti kraj "nacionalnog" perioda Povijesti i razumjeti sve njegove posljedice. Teško je jednoj zemlji, koja je ni iz čega stvorila ideološku armaturu nacionalizma i izvezla je u cijeli svijet, prepoznati da je od toga preostao tek dokument koji treba pohraniti u povijesne arhive."

Pitanje nacionalne države i njeno oplakivanje sâma je jezgra onoga što već pola stoljeća možemo nazvati *francuskom boljkom*. Pristojno zovemo "alternacijom" tu drhtavu odgodu, to njihanje s ljevice na desnicu, pa s desnice na ljevicu, poput manijakalne faze nakon depresivne poslije koje slijedi još jedna depresivna, kao što u Francuskoj koegzistiraju najelokventnija kritika individualizma i najdivljiji cinizam, najveća velikodušnost i progon gomila. Od 1945. ta boljka ne jenjava, s iznimkom svibnja '68. i njegova pobunjeničkog žara, i zapravo sve se više produbljuje. Era Država, nacija i republika završava, a zemlja koja je sve što ima posvetila tim oblicima ostaje zabezeknuta. U eksploziji koju je prouzročila jednostavna Jospinova rečenica "Država ne može sve", naznake su onog što će se prije ili kasnije otkriti: da država ne može više ništa. Osjećaj da smo prevareni ne prestaje rasti i gnojiti se. On je temelj latentnog gnjeva koji se diže zbog bilo kojeg pitanja. Nikad dovršeno oplakivanje ere nacija ključ je francuskog anakronizma i revolucionarnih potencijala koje drži na rezervi.

Koji god bio rezultat, uloga sljedećih predsjedničkih izbora je označiti kraj francuskih iluzija i pucanje povijesnog mjehura od sapunice u kojem živimo, a koji omogućuje događaje poput pokreta protiv CPE-a nad kojim su se u drugim zemljama iščuđavali kao nad kakvim reliktom iz sedamdesetih. Zato nitko zapravo ne želi te izbore. Francuska je doista crveni fenjer zapadne zone.

Zapad je danas američki vojnik koji sravnjuje Faludžu na tenku M1 Abrams, slušajući hard rock odvrnut na najglasnije. On je turist izgubljen na pustopoljinama Mongolije, kojem se svi izruguju i koji stišće svoju kreditnu karticu kao posljednje utočište. Menadžer koji sve promatra kroz igru go. Djevojka koja traži sreću u krpicama, frajerima i hidratantnim kremama. On je švicarski aktivist za ljudska prava koji ide na sve strane svijeta, solidaran sa svim pobunjenicima pod uvjetom da su poraženi. Španjolac kojeg nije briga za političku slobodu dok god mu se jamče seksualne slobode. On je ljubitelj umjetnosti koji želi da se zapanjeno divimo modernim genijima iz umjetničkog stoljeća koji se svi, od nadre-

Koliko je sati?
1:15
Hvala!
Što sam dovraga uopće tražio?

alista do bečkih akcionista, natječu u tom tko će bolje pljunuti u lice civilizaciji. On je, konačno, kibernetičar koji je u budizmu pronašao realističnu teoriju svijesti i kvantni fizičar koji u hinduističkoj metafizici traži inspiraciju za nove pronalaske.

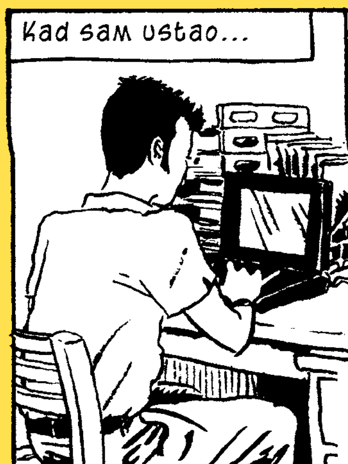
Zapad je ta civilizacija koja je preživjela sva proročanstva svog uništenja jednostavnom strategijom. Kao što je buržoazija zanijekala samu sebe kao klasu da bi omogućila buržoifikaciju cijelog društva, od radnika do baruna. Kao što je kapital morao žrtvovati sebe kao odnos plaćanja nadnica da bi se nametnuo kao društveni odnos, te postao kulturni i zdravstveni kapital koliko i financijski. Kao što je kršćanstvo žrtvovalo sebe kao religiju da bi moglo preživjeti kao afektivna struktura, kao nejasan poticaj na poniznost, sućut i nemoć, Zapad se žrtvovao kao zasebna civilizacija da bi postao univerzalna kultura. Operaciju možemo sažeti ovako: neki se entitet u agoniji žrtvuje kao sadržaj da bi preživio kao forma.

Fragmentirana individua uspijeva se očuvati kao forma zahvaljujući “spiritualnim” tehnologijama *coachinga*. Patrijarhat preživljava dodjeljujući ženama najgore muške osobine: volju, kontrolu nad sobom, neosjetljivost. Dezintegrirano društvo preživljava tako što širi epidemiju socijabilnosti i razonode. Tako je sa svim velikim potrošenim fikcijama Zapada koje se održavaju lukavstvima koja su im kontradiktorna u svakoj točki.

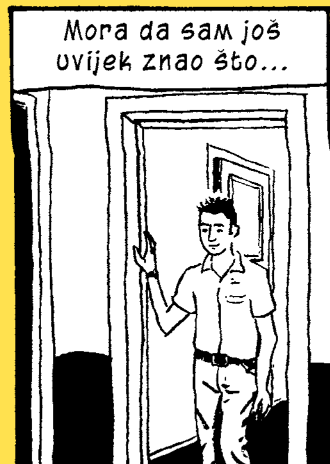
Nema “sukoba civilizacija”. Postoji civilizacija u stanju kliničke smrti koju na životu održavaju aparatima i koja u planetarnu atmosferu širi karakterističan kužni zadah. U ovome trenutku ona ne može vjerovati ni u jednu od vlastitih “vrijednosti”, a svaka afirmacija bilo koje od njih smatra se besramnim činom, provokacijom koja treba i mora biti razmrvljena, dekonstruirana i vraćena u stanje sumnje. Današnji zapadni imperijalizam je imperijalizam relativizma, imperijalizam čiji je moto: “sve ovisi o točki gledišta”; to je kolutanje očima ili uvrijeđeno prosvjedovanje protiv svakog tko je dovoljno glup, dovoljno primitivan ili dovoljno arogantan da i dalje vjeruje u nešto, da afirmira bilo što. To je dogmatizam stalnog propitivanja koji zavjerenički namiguje cijeloj akademskoj i književnoj inteligenciji. Nijedna kritika nije preradikalna za postmodernističke intelektualce dok god održava potpunu odsutnost izvjesnosti. Jedno stoljeće prije, skandalozna je bila svaka bučna negacija, danas je to svaka čvrsta afirmacija.

Nijedan se društveni poredak ne može trajno temeljiti na načelu da ništa nije istinito. No treba ga učiniti sigurnim. Aktualna primjena koncepta “sigurnosti” baš na sve izražava projekt kojemu je cilj pričvrstiti za ljude, ponašanje i mjesta idealan poredak, kojem se oni više nisu spremni povinovati. Tvrdnja “ništa nije istinito” ne govori ništa o svijetu, ali govori sve o zapadnom konceptu istine. Istina se ne poima kao atribut ljudi ili stvari, nego njihove reprezentacije. Reprezentacija koja se podudara s iskustvom drži se istinitom. Znanost je u zadnjoj instanci carstvo univerzalne verifikacije. No budući da sva ljudska ponašanja, od najobičnijih do najučenijih, počivaju na temelju neujednačeno formuliranih pretpostavki, i budući da sve prakse polaze od točke na kojoj su stvari i njihove reprezentacije neraskidivo povezane, u svaki život ulazi doza istine o kojoj zapadni koncept nema pojma. Na zapadu se može pričati o “stvarnim ljudima”, ali samo da bi se izrugivalo njihovoj jednostavnosti. Baš zato svi koje su zapadnjaci kolonizirali smatraju ih lašcima i licemjerima. Mo-

I tako dalje...

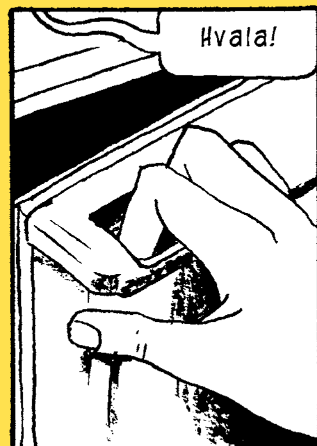

Kad sam ustao...

...znam da sam nešto naumio...

Mora da sam još uvijek znao što...

Koliko je sati?
...kad me Jessica pitala za vrijeme.

1:15

Hvala!

Ali:

Što sam dovraga uopće tražio?
Dobro, dobro, hajdemo iznova:

Kad sam ustao...
...znam da sam nešto naumio...
Mora da sam još uvijek znao što...
Koliko je sati?
...kad me Jessica pitala za vrijeme.
1:15
Hvala!
Ali:
Što sam dovraga uopće tražio?
Dobro, dobro, hajdemo iznova:

že im se zavidjeti na onome što imaju, na tehnološkom napretku, ali ne i na onome što jesu, što se s pravom prezire. De Sadea, Nietzschea ili Artauda ne bi se moglo podučavati u gimnazijama da nisu unaprijed diskreditirani takvim pojmom istine. Sputavati sve afirmacije, dezaktivirati korak po korak sve izvjesnosti koje se nužno jave na svjetlu dana – to je trajni posao zapadnjačke inteligencije. Policija i filozofija dva su konvergentna sredstva, iako formalno različita.

Naravno, imperijalizam relativnog nalazi svog neprijatelja po mjeri u bilo kojem praznom dogmatizmu, bilo kakvom marksizmu-lenjinizmu, salafizmu, bilo kakvom neonacizmu: zapravo u bilo kome tko, baš poput zapadnjaka, pobrka provokaciju s afirmacijom.

U ovom trenutku, bilo koja striktno društvena pozicija koja odbija vidjeti da ono sa čim se suočavamo nije kriza jednog društva nego izumiranje jedne civilizacije, postaje suučesnikom u njegovu produljenju. Kritiziranje ovog društva čak je postalo suvremena strategija u uzaludnoj nadi da će se tako spasiti civilizacija.

I evo. Evo nas s truplom na leđima, i nećemo ga se tako lako riješiti. Nemamo što očekivati od kraja civilizacije, od njene kliničke smrti. Takva kakva je, može zanimati još samo povjesničare. Taj kraj je *činjenica*, no od nje treba napraviti *odluku*. Činjenice se mogu rasklopiti, no odluka je politička. Odlučiti se o smrti civilizacije, zatim raditi na tome da se ona dogodi: to je jedina odluka koja će nas osloboditi trupla.

POKRET!

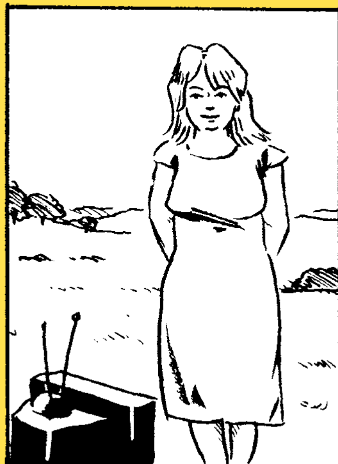
Više ne uspijevamo ni prepoznati kako ustanak počinje. Šezdeset godina pacifikacije, zaustavljanja povijesnih prevrata, šezdeset godina demokratske anestezije i upravljanja događajima otupilo je našu percepciju zbilje i partizanskog rata koji je u tijeku. Za početak je potrebno tu percepciju ponovno steći.

Ne treba osjećati *indignaciju* zbog činjenice što se pet godina primjenjuje tako očito protuustavan zakon kao što je *Zakon o svakodnevnoj sigurnosti*. Uzaludno je zakonskim sredstvima prosvjedovati protiv konačne implozije pravnog okvira. Treba se prikladno organizirati.

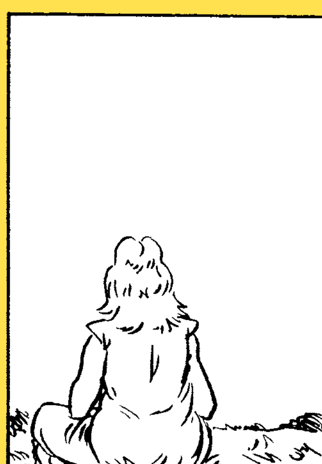
Ne treba se *angažirati* u nekoj udruzi građana, u nekoj bezizlaznoj situaciji u kojoj se našla krajnja ljevica, u posljednjoj obmani udruga. Sve organizacije koje navodno osporavaju aktualni poredak i same sadržavaju oblik, običaje i jezik minijaturnih država, ali kao marionete. Sve slabašne želje da se "politikom bavi na drugi način" dosad su samo dovele do beskonačnog produžetka državnih pipaka.

Ne treba više *reagirati* na vijesti dana, već svaku informaciju valja promatrati kao operaciju u neprijateljskom području strategija koje treba dešifrirati, čiji je cilj upravo to da se kod određene osobe izazove određeni tip reakcije. Upravo tu operaciju valja smatrati istinskom informacijom sadržanom u prividnoj vijesti.

Ne treba više *čekati* na poboljšanje, revoluciju, nuklearnu apokalipsu

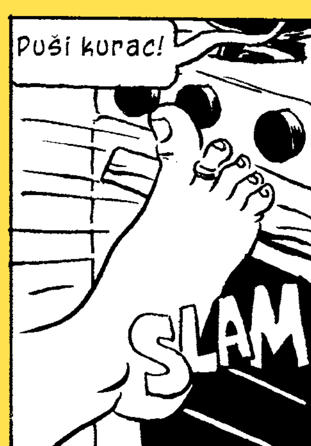

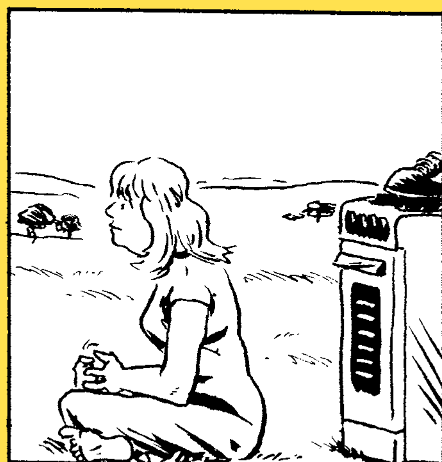

klik

Stigla si!

Nije 1:15!

Puši kurac!
SLAM

Znam točno što sam dovraga tražila!

ili društveni pokret. Daljnje čekanje je ludost. Katastrofa nije nešto što dolazi, ona je već ovdje. Već smo sada *u* procesu urušavanja civilizacije. Sada treba zauzeti stranu.

Odustajanje od daljnjeg čekanja na ovaj ili na onaj način znači prihvaćanje logike pobune. To znači u glasu naših vlastodržaca ponovno čuti blago drhturenje užasa koji ih nikada ne napušta, jer vladanje nije ništa drugo nego način da se pomoću tisuću smicalica odagna trenutak kad će vas gomila objesiti, a svaki čin vladanja samo je način da se ne izgubi kontrola nad stanovništvom.

Mi polazimo od točke krajnje izolacije, krajnje nemoći. Proces pobune treba u cijelosti izgraditi. Ništa se ne čini manje vjerojatnim od pobune, ali ništa nije nužnije od nje.

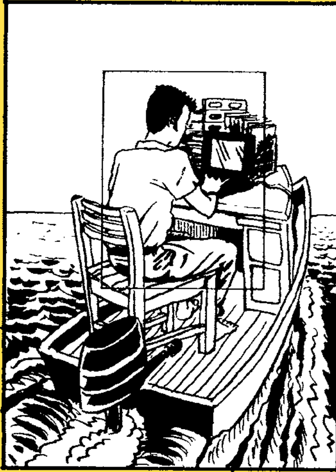
SUSRETANJE

Vežimo se za ono što osjećamo kao istinu.
Počnimo od toga.

Susret, otkriće, velik štrajkaški pokret, potres: svaki događaj stvara istinu mijenjajući naš način postojanja u svijetu. I obratno, tvrdnja koja nas ostavlja ravnodušnima, koja nas ne mijenja, koja nas ni na što ne obvezuje još ne zavređuje da je zovemo istinom. Istina je skrivena u svakoj gesti, svakoj praksi, svakom odnosu, svakoj situaciji. Ona se obično spretno izbjegava, njome se *upravlja*, što u naše doba stvara poremećenost karakterističnu za najveći broj ljudi. Zapravo sve obvezuje na sve. I osjećaj da živimo u laži je istina. Riječ je o tome da ne popustimo, naprotiv, da čak i krenemo od toga. Istina nije pogled na svijet, već ono što nas za njega neraskidivo veže. Istina nije nešto što imamo, već nešto što nas nosi. Ona me stvara i rastvara, čini me i poništava kao pojedinca, udaljava me od mnogih i čini me srodnim onima koji je osjećaju. Izolirano biće kojemu je do nje stalo nužno susreće neke sebi slične. Naime, svaki proces pobune polazi od istine u vezi s kojom nema popuštanja. To smo vidjeli u Hamburgu tijekom 1980-ih, kad je šačica stanovnika jedne zauzete kuće odlučila da ih ubuduće mogu deložirati samo mrtve. Četvrt je bila opkoljena tenkovima i helikopterima, danima su se na ulicama vodile borbe i održavane su velike demonstracije – i općina je na kraju kapitulirala. Georgesu Guingouinu, "prvom francuskom partizanu", 1940. je godine polazna točka bila samo uvjerenje da odbija njemačku okupaciju. Za Komunističku je partiju on tada bio tek "luđak iz šume", sve do trenutka kad tih iz šume nije bilo 20.000 i kad su oslobodili Limoges.

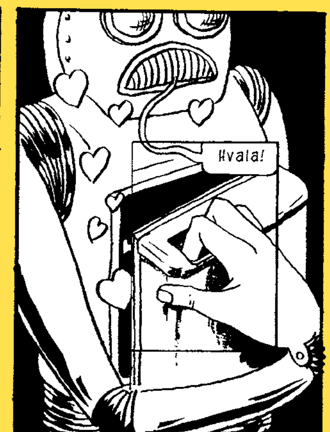
Ne uzmičimo pred onime što je u svakom
prijateljstvu političko.

Naučili su nas na neutralnu ideju prijateljstva, koje se shvaća kao

Koliko je sati?
ZAMBONI

1:15

Hvala!

Što sam dovraga uopće tražio?

obična, beznačajna privrženost. Ali svaka bliskost je bliskost *u* zajedničkoj istini. Svaki susret je susret *u* zajedničkoj tvrdnji, pa makar ta tvrdnja bila i destruktivna. Ne vežemo se nevino u doba kada držanje do nečega i nepopustljivost redovito dovode do nezaposlenosti, kada je potrebno lagati radi posla, a zatim raditi kako bi se očuvala sredstva za laž. Ljudi koji se zaklinju u kvantnu fiziku i njezine posljedice na svim područjima nisu manje politički vezani od drugova koji se bore protiv multinacionalne agro-kompanije. Prije ili kasnije svi su prisiljeni na odustajanje i na borbu.

Inicijatori radničkog pokreta za svoje su susrete na raspolaganju imali radionice, a zatim tvornice. Za prebrojavanje i raskrinkavanje žutih sindikalista na raspolaganju su imali štrajkove. Za ocrtavanje solidarnosti i fronti na svjetskoj razini imali su odnos plaća, koji suprotstavlja stranku Kapitala i stranku Rada. Mi za naše susrete imamo cjelokupni društveni prostor. Za prebrojavanje i raskrinkavanje žutih sindikalista imamo svakodnevne postupke kojima odbijamo podčinjavanje. Za ocrtavanje solidarnosti i fronti na svjetskoj razini imamo neprijateljstvo prema ovoj civilizaciji.

Nemojmo ništa očekivati od organizacija.
Čuvajmo se svih postojećih društvenih miljea,
a ponajprije toga da ne pripadnemo nekome od njih.

Nije rijetka pojava da tijekom postojanog gubljenja interesa za članstvo nailazimo na organizacije – političke, sindikalne, humanitarne, razne udruge itd. Čak se i događa da susrećemo neka iskrena, ali očajna bića, ili pak ljude pune entuzijazma, ali prepredene. Privlačnost organizacija ovisi o njihovoj prividnoj postojanosti – one imaju povijest, sjedište, ime, sredstva, šefa, strategiju i diskurs. Međutim, one su ipak prazne konstrukcije koje, unatoč svome junačkom porijeklu, teško stječu poštovanje. One su, u svemu čime se bave i na svim svojim razinama, prije svega zaokupljene vlastitim preživljavanjem kao organizacije, ničime drugim. Njihove uzastopne izdaje najčešće su dovele do gubljenja privrženosti vlastite baze. Upravo zbog toga u njima katkad nailazimo na neke časne ljude. Ali obećanje što ga sadrži svaki susret može se ostvariti samo izvan organizacije i nužno protiv nje.

Puno su opasniji miljei, sa svojom gipkom teksturom, tračevima i neformalnom hijerarhijom. Treba bježati od svih miljea. Svaki od njih kao da je zadužen za neutralizaciju istine. Književni miljei služe gušenju očiglednosti onoga što je napisano, a libertinski miljei gušenju izravnog djelovanja; znanstveni miljei služe uskraćivanju većini stanovništva implikacija vlastitih istraživanja; sportski miljei služe zadržavanju u vlastitim dvoranama raznih oblika života koje bi sportovi trebali stvoriti. Posebno treba bježati od kulturnih i od militantnih aktivističkih miljea. Oni su ubožnice u kojima tradicionalno završe sve želje za revolucijom. Zadaća je kulturnih miljea otkriti snage u nastajanju i oduzeti svaki smisao onome čime se bavite tako što će vam o tome naširoko izlagati, a zadaća aktivističkih miljea jest oduzeti vam energiju potrebnu za to bavljenje. Aktivistički miljei svoju raspršenu mrežu šire diljem cijele Francuske i staju na put svakom revolucionarnom nastajanju. Oni nude samo

Pitaj za veličinu i stil (po Georgeu Herrimanu)

vlastite brojne neuspjehe i gorčinu koju zbog njih osjećaju. Njihova istrošenost i pretjerana nemoć učinile su ih neprikladnima za razmijevanje prilika koje nudi sadašnji trenutak. Osim toga, da bi se nadoknadila kobna pasivnost, u njima se previše govori, a to ih u policijskome smislu ne čini pretjerano pouzdanima. Kako je od njih uzalud nešto očekivati, glupo je biti razočaran zbog njihove pasivnosti. Treba ih samo prepustiti crkavanju.

Svi miljei su kontrarevolucionarni zato što je njihova jedina zadaća očuvanje vlastita jadnog komfora.

Organizirajmo se u komune.

Komuna je ono što se događa kad se ljudi nađu, slože i odluče krenuti dalje zajedno. Komuna je možda ono o čemu se odluka donosi u trenutku kada obično dolazi do rastanka. To je radost susreta koji preživljava vlastito gušenje, što ga nameću pravila. To je ono što nas navodi da kažemo "mi" i ono zbog čega to čini događaj. Nije neobično da ljudi koji se slažu osnuju komunu, nego to da ostanu razdvojeni. Zbog čega se komune ne bi beskonačno množile? U svakoj tvornici, svakoj ulici, svakom selu, svakoj školi. To bi napokon bila vladavina komiteta baze! Ali to bi bile komune koje bi pristale biti ono što jesu, tamo gdje jesu. I, po mogućnosti, mnoštvo komuna koje bi zamijenilo institucije društva: obitelj, školu, sindikat, sportski klub itd. Komune koje se, pored čisto političkih aktivnosti, ne bi bojale organizirati radi materijalnog i moralnog preživljavanja svakog svog člana i svih marginalaca koji ih okružuju. Komune koje se ne bi definirale – što kolektivi obično rade – onime što se nalazi unutar i izvan njih, nego gustoćom svojih međusobnih veza. Ne osobama koje ih čine, nego duhom koji ih pokreće.

Komuna se formira svaki put kad neki pojedinci, oslobođeni individualne luđačke košulje, počnu računati samo na vlastite snage i svoju snagu odmjeravati u odnosu na stvarnost. Svaki divlji štrajk je komuna, svaka kuća zauzeta kolektivno na jasnim osnovama je komuna, akcijski komiteti 1968. bili su komune, kao i sela odbjeglih robova u SAD-u, ili pak Radio Alice u Bologni 1977. godine. Svaka komuna želi biti vlastita baza. Ona želi otkloniti pitanje potreba. Ona istodobno želi prekinuti svoju ekonomsku ovisnost i svaku političku podčinjenost, te degenerira u milje čim izgubi kontakt s istinama na kojima se temelji. Postoje razne vrste komuna koje za vlastito organiziranje ne čekaju ni brojke, ni sredstva, a najmanje "povoljan trenutak" koji nikada ne dolazi.

KONAČNA PROVJERA SUSTAVA
KOLIKO JE SATI!?
1:15
OPASNO
MEĐUDIMENZIJSKA VRATA
HVALA--!
ŠTO SAM DOVRAGA UOPĆE TRAŽIO!?

Organizirajmo se kako više ne bismo morali raditi.

Mjesta lagodnog života postaju sve rjeđa i, istinu govoreći, daljnje bavljenje njima samo je gubljenje vremena. Osim toga, glavni pokazatelji takvih mjesta su osrednji uvjeti počinka i čitanja.

Znamo da pojedinac tako malo postoji da mora *zarađivati za život*, da svoje vrijeme mora razmijeniti za malo društvenog postojanja. Osobno vrijeme za postojanje u društvu: eto nam rada i tržišta. Vrijeme komune od početka se izmiče radu, ono ne želi u tome sudjelovati – draže su mu druge metode. Skupine argentinskih *piqueterosa* uspjele su kolektivno iznuditi neku vrstu lokalne socijalne pomoći a uvjet je bio da rade nekoliko sati; oni ne rade na sat, nego svoju zaradu stavljaju na kup i organiziraju neophodne krojačke radionice, pekare ili vrtove.

Treba skupiti novac za komunu, no nipošto nije nužno zarađivati za život. Sve komune imaju crne fondove. Lukavštine su brojne. Uz socijalnu pomoć postoje i naknade, bolovanja, kumulirane stipendije, dodaci za fiktivne porode, razne vrste šverca te mnoga druga sredstva koja se javljaju prigodom svake promjene kontrole. Nije na nama da ih branimo, niti da se smjestimo u navedene priručne zaklone ili da ih očuvamo kao privilegij upućenih. Važno je njegovati i širiti upravo tu nužnu spremnost na prijevaru i međusobno razmjenjivati nove ideje u području prevare. Za komune se pitanje rada postavlja samo u odnosu prema drugim postojećim prihodima. Ne treba zanemariti sve što neka zanimanja, obuka ili dobri položaji usput pružaju, u smislu korisnih znanja.

Zadatak komune je osloboditi što je moguće više vremena za sve svoje članove. To se ne vidi samo u *broju sati oslobođenih* od svake eksploatacije najamnog rada. Oslobođeno vrijeme nije odmaranje. Prazno vrijeme, mrtvo vrijeme, vrijeme praznine i straha od praznine, to je vrijeme rada. Odsad više neće biti vremena koje treba *ispuniti*, nego će se dogoditi oslobođenje energije koju ne sadrži niti jedno “vrijeme”; linije koje se ocrtavaju, koje se pojačavaju, koje možemo do mile volje slijediti, do kraja, dok ne vidimo da se ukrštaju s drugima.

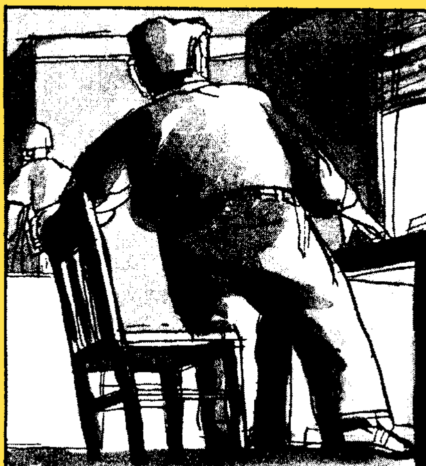
Kradimo, uzgajajmo, proizvodimo

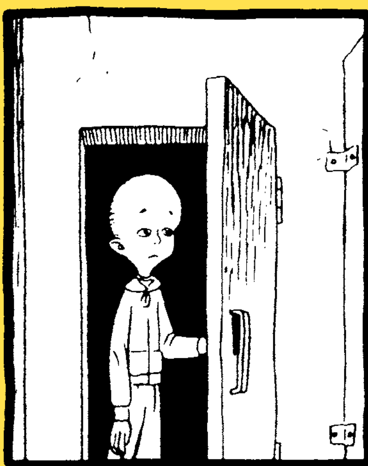
Bivši radnici metalurške tvornice Metaleurop više postaju provalnici nego čuvari zatvora. Radnici Francuske elektroprivrede svojoj rodbini i prijateljima pokazuju kako se krivotvori stanje na brojilima. Materijal “koji je pao s kamiona” preprodaje se na sve strane. Svijet koji se tako otvoreno proglašava ciničnim ne može od proletera očekivati veliku lojalnost.

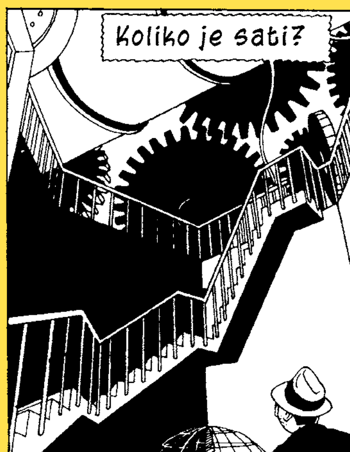
Komuna, s jedne strane, ne može računati na vječno trajanje “države blagostanja”, a s druge strane, ne može računati ni na to da će dugo živjeti od krađe s polica, od kopanja po kantama za smeće supermarketa ili, noću, po skladištima industrijskih zona, od lažnih subvencija, varanja osiguranja i drugih prijevara, ukratko: od pljačke. Stoga se mora pobri-

Kompilacija (David Mazzucchelli, Ben Katchor, Chester Brown, Marc-Antoine Mathieu, Daniel Clowes, Art Spiegelman, Julie Doucet, Gary Panter)

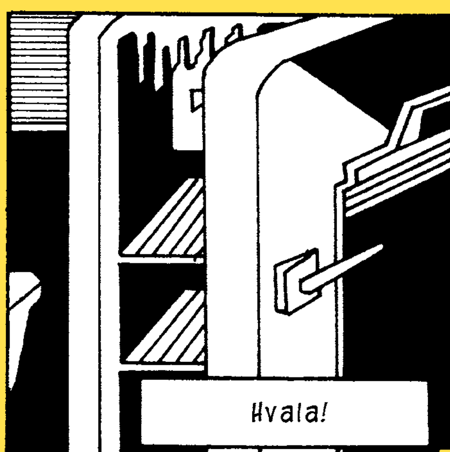

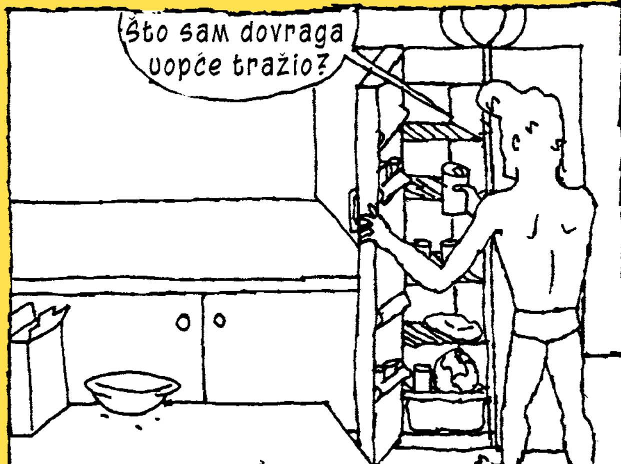

nuti da neprestano povećava razinu i opseg svoje samoorganizacije. Nema ničeg logičnijeg u tome nego da tokarski strojevi, glodalice ili aparati za fotokopiranje koji se nakon stečaja tvornice prodaju po sniženoj cijeni zauzvrat služe kao podrška za poneku urotu protiv našeg komercijaliziranog društva.

Osjećaj neumitnog urušavanja u današnje je doba posvuda toliko živ da teško možemo nabrojati sve aktualne eksperimente u pogledu građevinarstva, energije, materijala, nezakonitosti ili poljoprivrede. Postoji mnoštvo znanja i tehnika koje samo čekaju da ih ukrademo i otkinemo od njihova moralističkog, uličnog ili ekološkog pakiranja. Ali ta znanja i tehnike tek su dio svih intuicija, vještina i ingenioznosti svojstvenih slamovima koje ćemo morati temeljito iskoristiti želimo li ponovno nastaniti pustinju metropole i osigurati preživljavanje pobune na srednji rok.

Kako komunicirati i kretati se u totalnom prekidu tokova i veza? Kako obnoviti prehrambene kulture ruralnih zona tako da one mogu iznova stvoriti uvjete za gustoću naseljenosti kakvu su imale prije šezdeset godina? Kako betonirane prostore transformirati u urbane vrtove, kao što je učinila Kuba da bi mogla izdržati američki embargo i propast SSSR-a?

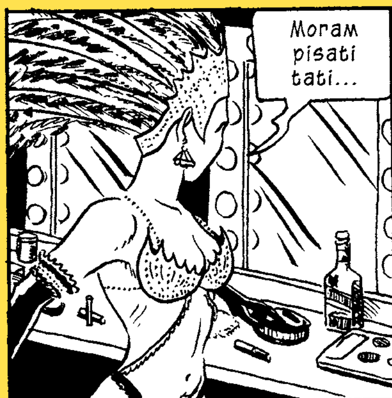
Podučavanje i učenje

Što je nama koji smo se toliko prepuštali dokolici koju dopušta tržišna demokracija od svega toga ostalo? Što nas je to moglo potaknuti da krenemo trčati nedjeljom ujutro? Što drži u pokretu sve te fanatike karatea i sve te ljude koji su ludi za aktivnostima tipa "sam svoj majstor", ribarenjem ili gljivarstvom? Što, ako ne nužnost da ispune potpunu besposlenost, da obnove vlastitu radnu snagu ili svoj "zdravstveni kapital"? Većina slobodnih aktivnosti mogla bi se lako osloboditi svoje apsurdnosti i postati nešto drugo. Boks nije uvijek bio rezerviran za pokazivanje u dobrotvornim emisijama ili za velike spektakularne susrete. Početkom 20. stoljeća u Kini raskomadanoj hordama kolonizatora i izgladnjeloj dugotrajnim sušama, stotine tisuća siromašnih seljaka organiziralo se u brojnim boksačkim klubovima na otvorenom kako bi od bogatih i od kolonizatora povratili ono što im je oduzeto. To je bio *Bokserski* ustanak. Nikada nije prerano naučiti i prakticirati ono što će od nas zahtijevati manje mirnodopska, manje predvidljiva vremena. Naša ovisnost o metropoli, o njezinoj medicini, poljoprivredi ili policiji, danas je takva da je ne možemo napasti, a da se pritom sami ne izložimo opasnosti. Upravo neizrečena svijest o toj ranjivosti objašnjava spontano samoograničavanje aktualnih društvenih pokreta; zbog nje se bojimo kriza i želimo "sigurnost". Upravo su zbog te svijesti štrajkovi horizont revolucije zamjenjivali horizontom povratka u normalu. Izmicanje toj sudbini zahtijeva dug i ustrajan proces učenja, te raznovrsne, masovne eksperimente. Treba se znati tući, obijati brave, liječiti prijelome i angine, postavljati piratske radio-odašiljače, podizati ulične kantine, treba imati jasne ciljeve, ali i okupiti raspršena znanja i organizirati ratnu poljoprivredu, shvatiti biologiju planktona, sastav tla, izučavati odnose među biljkama i na taj način ponovno steći izgubljena znanja, razviti raznorazne mogućnosti upotrebe naše neposredne okoline i uspostavljanja veza s njome te steći zna-

"Jedne noći iznenada je ustala od stola u svlačionici i izjavila:"

"Bio je tako uznemiren kad sam odlazila!"

"Petnaest se godina odbijala naći u istoj prostoriji sa mojim ocem."

"Ili bi možda radije pitao onu kurvu Janet!"

"Moram gospođi Monceau pružiti tjednu masažu."

"Zbog supruga: ne prestaje govoriti o našem mrtvom sinu!"

"Kao da mu duša ne može počivati, kao da traži nešto, ali se ne može sjetiti što!"

nje o granicama nakon kojih je počinjemo iscrpljivati. I to već danas, zbog onih dana kada ćemo od nje morati pribavljati više nego simbolički dio naše prehrane i potreba.

Stvorimo teritorije. Umnožimo nejasna područja.

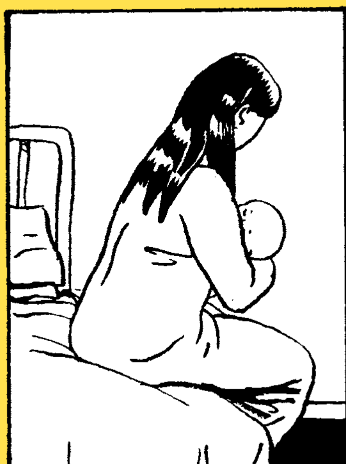
Sve više reformista danas se slaže da je s "približavanjem točke zvane *peak oil*" te "u svrhu smanjenja ispuštanja stakleničkih plinova" potrebno "relokalizirati ekonomiju", favorizirati regionalnu opskrbu, kratke tokove distribucije, odustati od lakog uvoza iz dalekih zemalja itd. Oni zaboravljaju da je svemu onome što se u vezi s ekonomijom čini na lokalnom planu svojstveno da se radi *na crno*, "neformalno"; da ta jednostavna ekološka mjera relokalizacije ekonomije ne podrazumijeva ništa manje nego oslobađanje od državne kontrole, ili pak to da ćemo joj se potpuno podčiniti.

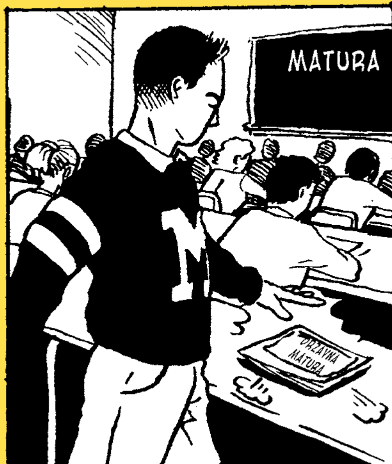
Aktualni teritorij proizvod je višestoljetnih policijskih operacija. Ljudi su potiskivani izvan svojih sela, zatim izvan ulica, zatim izvan četvrti, a na kraju i izvan hodnika svojih zgrada, u luđačkoj nadi da će čitav život biti zadržan unutar četiri vlažna privatna zida. Pitanje teritorija za nas i za državu ne postavlja se na isti način. Nije riječ o *držanju* teritorija. Riječ je o tome da se gustoća komuna, cirkulacija i solidarnosti na lokalnoj razini do te mjere poveća da teritorij za svaku vlast postane nečitak i nejasan. Nije riječ o tome da se teritorij zaposjedne, nego da se teritorij *bude*.

Svaka praksa dovodi do postojanja teritorija – teritorija *deala* ili lova, teritorija dječjih igara, ljubavnih odnosa ili pobune, teritorija seljaka, ornitologa ili šetača. Pravilo je jednostavno: što je više teritorija koji se na određenom području preklapaju, među njima se događa sve veća cirkulacija a vlast ih manje kontrolira. Kafići, tiskare, sportske dvorane, pustopoljine, štandovi prodavača knjiga, krovovi kuća, improvizirane tržnice, kiosci s kebabima ili garaže lako mogu umaći svojoj službenoj namjeni, samo ako postoji dovoljna razina suučesništva. Lokalno samoorganiziranje mrsi i poništava državnu kartografiju namećući vlastitu: stvara vlastito odcjepljenje.

Putujmo. Odredimo vlastite puteve komunikacije.

Princip komuna nije da se metropoli i njezinoj mobilnosti suprotstavi lokalna ukorijenjenost i sporost. Ekspanzivni pokret stvaranja komuna mora tajno preslikati kretanje metropole. Ne smijemo odbijati mogućnosti kretanja i komunikacije koje nam nudi komercijalna infrastruktura, moramo samo poznavati njihove granice. Dovoljno je biti prilično oprezan, prilično bezazlen. Uostalom, međusobno posjećivanje puno je sigurnije, ne ostavlja nikakve tragove i njime se stvaraju znatno postojanije veze nego u kontaktima na internetu. Privilegij koji je dan nekima od nas, da možemo "slobodno cirkulirati" s jednog kraja kontinenta na drugi, a bez pretjerane muke i čitavim svijetom, adut je koji nije zanemariv u uspostavljanju komunikacije među žarištima urote. Jedna od privlačnosti metropole je što Amerikancima, Grcima, Meksikancima i Nijemcima omogućava da se potajno susreću u Parizu taman koliko je po-

MATURA

Koliko je sati?

1:15

Hvala!

Što sam dovraga uopće tražio?

trebno za neku stratešku diskusiju.

Stalno kretanje među prijateljskim komunama jedna je od onih svari koje ih čuvaju od umrtvljenosti i od neminovnosti odustajanja. Prihvatiti drugove, biti u toku s njihovim inicijativama, razmišljati o njihovu uspjehu, prisvojiti tehnike kojima ovladavaju – za komunu znači više od sterilnih moralnih preispitivanja iza zatvorenih vrata. Imali bismo krivo kad bismo podcijenili što se sve može odlučno pripremiti tijekom večeri provedenih u suprotstavljanju mišljenja o aktualnom ratu.

Srušimo postupno sve prepreke

Kao što je poznato, ulice su pune nekulture. Između onoga što one stvarno jesu i onoga što bi trebale biti smještena je centripetalna sila cjelokupne policije koja se trudi na njima napraviti reda; a nasuprot tome smo mi – obrnuto, centrifugalno kretanje. Možemo se samo radovati, posvuda gdje se javljaju ljutnja i nered. Nije ništa neobično da sada državni praznici, koji više ništa ne slave, sustavno loše završavaju. Blistav ili raskliman, gradski inventar – pitanje je gdje on počinje, a gdje završava – materijalizira naše zajedničko izvlaštenje. Ustrajući u svome ništavilu, on samo traži da se u njega zauvijek vrati. Razmotrimo što nas okružuje: sve to očekuje svoj trenutak, metropola odjednom dobiva napad nostalgije kakvu imaju samo još ruševine.

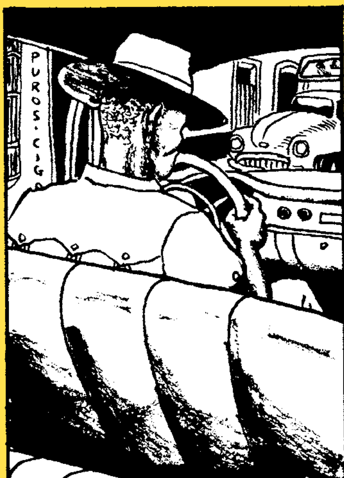
Ako postane metodična i ako se sistematizira, nekultura će se stopiti u raspršenu, uspješnu gerilu koja će nas vratiti u našu prvobitnu nedisciplinu i nemogućnost vladanja nad nama. Uznemirujuće je za neke da se u nizu priznatih vojnih vrlina partizana ističe upravo nedisciplina. Zapravo bijes nikada nije trebao biti razdvojen od politike. Politika se bez bijesa gubi u diskursu, a bijes se, bez politike, iscrpljuje u krikovima. Riječi poput "bijesni" ili "ushićeni" u politici se uvijek javljaju uz pucnje upozorenja.

Kad je riječ o metodi, zadržimo od sabotaže sljedeći princip: minimum rizika u akciji, minimum vremena, maksimum štete. Kad je riječ o strategiji, sjetimo se da prepreka koja je srušena, ali nije prevladana (oslobođen, ali ne i nastanjen prostor) lako može biti zamijenjena drugom, otpornijom preprekom koju je teže napasti.

Nepotrebno je razglabati o tri tipa radničkih sabotaža: sporijem radu, bijelom štrajku ili dosljednom provođenju propisa; razbijanju strojeva ili ometanju njihova rada; odavanju tajni poduzeća. Prošireni na dimenziju društvenog poduzeća, principi sabotaže generaliziraju se od proizvodnje do razmjene. Tehnička infrastruktura metropole ranjiva je: njezine tokove ne čine samo transport osoba i roba – informacije i energija također protječu kroz tu mrežu žica, vlakana i cijevi koje je moguće napasti. Uspješna sabotaža društvenog stroja danas podrazumijeva novo osvajanje i smišljanje novih načina prekida njegovih mreža. Kako učiniti beskorisnom liniju vlaka TGV ili električnu mrežu? Kako pronaći slabe točke informatičkih mreža, kako omesti radio-valove i izazvati snijeg na malim ekranima?

Što se tiče ozbiljnih prepreka, pogrešno je potpuno uništenje smatrati nemogućim. Prometejski element u svemu tome je što se stvar svodi na određenu krađu vatre, izvan bilo kakva slijepog voluntarizma. Godine

Oko svijeta

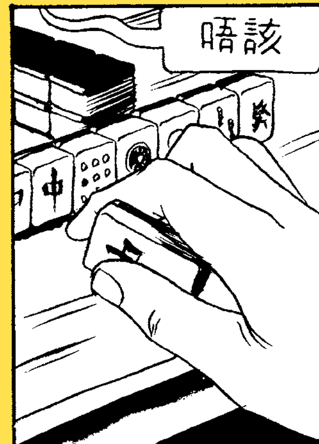

PUROS · CIG

MAISON DE L'ASSOCI
DES POTIERES DE FARAK

من فضلك ، الساعة كام؟

सवा बजा है

唔該

...Pero ¡qué carajo buscaba, a fin de cuentas?

356. p. n. e. Herostrat je zapalio Artemidin hram, jedno od sedam svjetskih čuda. U naše doba konačne dekadencije, na hramovima je impozantna jedino još zlokobna istina da *oni već jesu ruševine*.

Uništiti to ništavilo nije nikakav tužan posao. Djelovanju to daje novu mladost. Sve postaje smisleno, sve odjednom dolazi na svoje mjesto, prostor, vrijeme, prijateljstvo. Za uspjeh se koristimo svim raspoloživim sredstvima, ponovno osmišljavamo njihovu upotrebu, a ta sredstva smo mi sami. Možda će "sjebavanje svega" u bijedi epohe poslužiti – ne bez razloga, treba priznati – kao posljednje kolektivno zavođenje.

Izbjegavajmo vidljivost. Pretvorimo anonimnost u položaj za napad.

Jedan sindikalist na prosvjedu skida masku anonimcu koji je upravo razbio izlog: "Priznaj što radiš, nemoj se skrivati." Biti vidljiv znači biti razotkriven, odnosno, prije svega, ranjiv. Kad ljevičari svih zemalja svoju stvar neprestano "čine vidljivom" – pitanje beskućnika, žena, ilegalnih imigranata – u nadi da će se netko za nju pobrinuti, oni čine upravo suprotno od onoga što bi trebalo napraviti. Ne treba se pokazati, nego anonimnost u koju smo dovedeni pretvoriti u prednost, a pomoću urote i noćnog i maskiranog djelovanja učiniti je neranjivim položajem za napad. Model za to pruža požar iz 2005. Bez lidera, bez zahtjeva, bez organizacije, ali s parolama, gestama, suučesništvom. Biti ništa u društvenom smislu nije poniženje i izvor tragičnog nedostatka priznanja – biti priznat: od koga? – već, naprotiv, uvjet za maksimalnu slobodu djelovanja. Ne potpisivati svoja nedjela, već objelodanjivati samo fantomske akronime – još se sjećamo kratkotrajne oznake BAFT (Brigade Anti-Flic des Tarterêts = Protumurijska brigada [novog naselja] Tarterêts) – jedan je od načina da se ta sloboda očuva. Stvaranje subjekta pobune, koji bi bio pokretač "pobune iz studenog 2005.", očito je jedan od prvih defenzivnih manevara režima. Sam pogled na face onih koji u ovom društvu *jesu netko* može pomoći u razumijevanju radosti da se ne bude nitko.

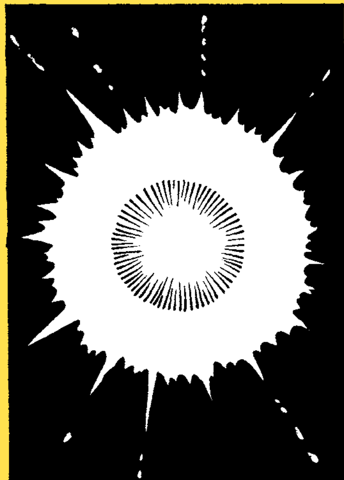
Od vidljivosti treba bježati. Ali snaga koja se skuplja u sjeni ne može se zauvijek skrivati. Riječ je o odgodi našeg pojavljivanja kao snage sve do prikladnog trenutka. Jer što nas kasnije vidljivost dohvati, to smo jači. A kad jednom postanemo vidljivi, dani su nam odbrojeni. Ili ćemo biti u mogućnosti u kratkom roku uništiti njezinu vladavinu, ili će nas vidljivost bez odgode zdrobiti.

Organizirajmo samoobranu.

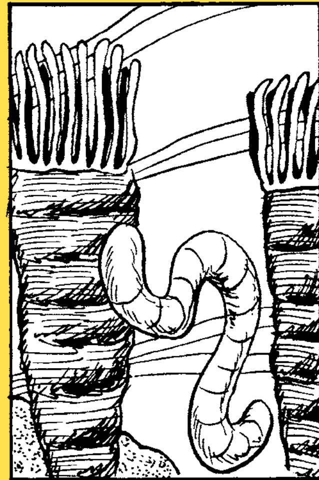
Živimo pod okupacijom, pod *policijskom* okupacijom. Na to nas svakodnevno podsjećaju ulične racije protiv ilegalnih imigranata, civilni policijski automobili koji kruže ulicama, pacifikacija gradskih četvrti primjenom tehnika razrađenih u kolonijama, izjave ministra unutarnjih poslova protiv "bandi" dostojne rata u Alžiru. To su dostatni motivi da ne dopustimo da nas slome, da se angažiramo u samoobrani.

Kako komuna raste i širi svoj utjecaj, malo po malo uviđa da djelova-

Evolucija

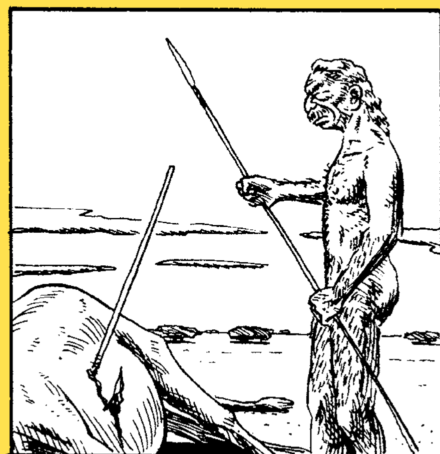

nje vlasti cilja na ono što komunu uopće čini komunom. Ti protunapadi poprimaju oblike zavođenja, rekuperacije, a kao krajnje sredstvo, i oblik sirove sile. Samoobrana za komune mora biti potpuno jasna kolektivna činjenica, kako u praktičnom tako i u teorijskom smislu. Zaštita od uhićenja, brzo okupljanje u velikom broju protiv pokušaja izgona, skrivanje jednog od naših pripadnika u vremenu koje dolazi neće biti samo suvišni refleksi. Ne možemo neprestano rekonstruirati svoje temelje. Neka se prestane s optuživanjem za represiju, pripremimo se za nju.

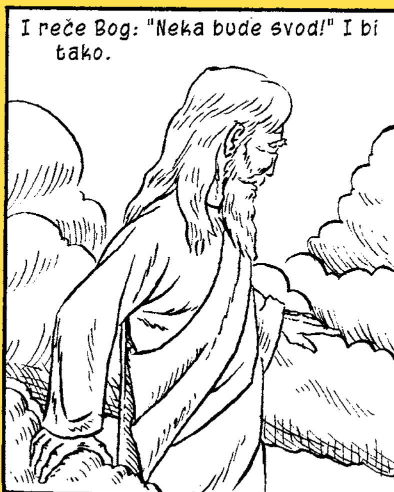
Stvar nije jednostavna. Budući da se od stanovništva sve više očekuje obavljanje policijskih poslova (od prokazivanja do povremenog angažmana u građanskim milicijama), policijske snage stapaju se s masom. Model policijske intervencije koji je danas posvuda u upotrebi, čak i tijekom pobune, jest murjak u civilu. Policija je na skorašnjim prosvjedima protiv CPE-a bila učinkovita zbog tih civila pomiješanih s gomilom; čekali su incident kako bi se razotkrili: suzavcem, pendrekom, pištoljem za omamljivanje, kontrolom dokumenata; sve to u koordinaciji s redarskim službama sindikata. Sama mogućnost njihove nazočnosti dovoljna je da među prosvjednike unese sumnju (Tko je tko?) i da paralizira akciju. S obzirom na to da je prihvaćeno da prosvjed nije sredstvo prebrojavanja nego način djelovanja, moramo pronaći načine raskrinkavanja civila, njihova protjerivanja i omogućavanja da iz njihovih ruku možda istrgnemo one koje pokušavaju uhititi.

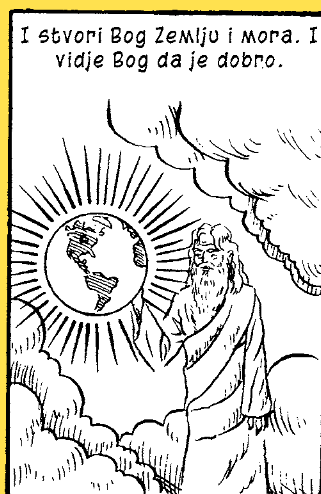
Policija na ulici nije nepobjediva, ona samo raspolaže načinima samoorganiziranja, obučavanja i neprestanog testiranja novog oružja. U usporedbi s njom naše će oružje uvijek biti rudimentarno, sklepano, a često i improvizirano na licu mjesta. Njime se ni u kojem slučaju ne pokušavamo nadmetati u vatrenoj moći, već nam je namjera održavati distancu, odvratiti pozornost, činiti psihološki pritisak ili iznenađenjem omogućiti proboj i osvajanje terena. Sve moguće inovacije u žandarmerijskim vježbaonicama borbe protiv urbane gerile očito nisu dovoljne, i zasigurno nikada neće biti dostatne za dovoljno brz odgovor na akcije pokretljivog mnoštva koje može udariti na više mjesta odjednom i koje se prije svega trudi uvijek zadržati inicijativu.

Komune su, jasno, ranjive na nadzor i na policijske istrage, kriminalističku obradu i djelovanje tajnih službi. Valovi uhićenja anarhista u Italiji i *ecowarriorsa* u SAD-u bili su mogući zahvaljujući prisluškivanju. Prilikom svakog pritvora sada je moguće uzeti uzorke DNK-a i popuniti sve iscrpnije dosjee. Jedan je skvoter u Barceloni pronađen jer je ostavio otiske na letcima koje je raspačavao. Metode policijskog popisivanja neprestano se poboljšavaju, posebice zahvaljujući biometriji, a u slučaju uvođenja elektroničke osobne iskaznice, naša zadaća može postati samo teža. Pariška komuna djelomice je riješila problem popisivanja: spalivši gradsku vijećnicu podmetači požara uništili su matične knjige. Ostaje nam pronaći način da zauvijek uništimo digitalne podatke.

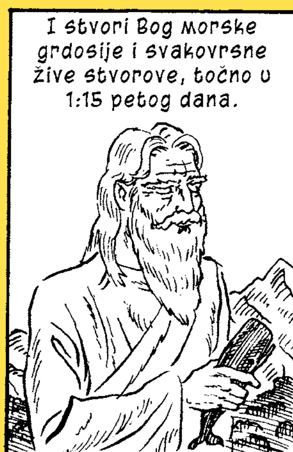
Kreacionizam

Komuna je osnovna jedinica partizanske stvarnosti. Jačanje pobune možda nije ništa drugo nego multiplikacija komuna, njihovo povezivanje i artikulacija. Ovisno o tijeku događaja, komune se utapaju u entitete šireg raspona ili se pak dijele. Između skupine braće i sestara vezanih “do kraja života” i okupljanja mnoštva skupina, komiteta, skupina za organizaciju opskrbe i samoobrane pobunjene četvrti, pa čak i regije, razlika je samo u razini, no u svim je slučajevima riječ o komunama.

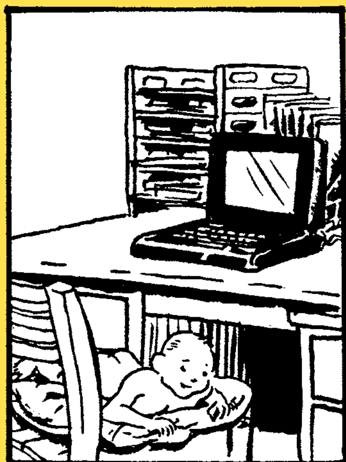
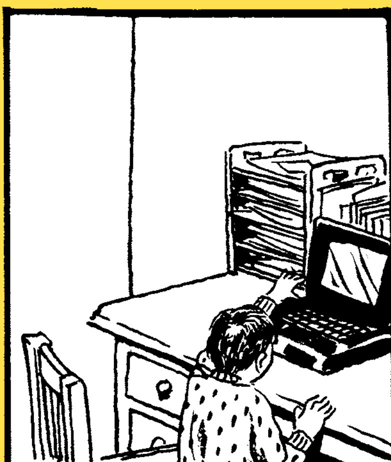
Svaka komuna može samo težiti samostalnom osiguravanju sredstava za opstanak i unutar sebe doživljavati novac kao nešto beznačajno i, u krajnjoj liniji, deplasirano. Novac ima moć stvaranja veza među onima koji nisu povezani, povezivanja stranaca *kao stranaca* i na taj način, stvaranjem jednakosti među stvarima, moć stavljanja svega u optjecaj. Sposobnost novca da sve povezuje plaća se površnošću tih veza, u kojima u pravilu vlada laž. Nepovjerenje je temelj kreditnog odnosa. Vladavina novca stoga uvijek mora biti vladavina kontrole. Praktično ukidanje novca može se ostvariti samo širenjem komuna. Kad je riječ o širenju komuna, svaka pojedina komuna mora poštovati nužnost ostajanja unutar određene veličine. Ako bi je prešla, izgubila bi kontakt sa samom sobom i gotovo neminovno stvorila dominantnu kastu. Komuna u tom slučaju radije bira rascjep i, na taj način, svoje umnažanje, čime istodobno sprečava nesretan ishod.

Ustanak alžirske omladine, koji je u proljeće 2001. zapalio čitavu Kabiliju, zahvatio je gotov čitav teritorij zahvaljujući napadima na žandarmerije, sudove i sva državna predstavništva, podižući pobunu na opću razinu, što je dovelo do jednostranog povlačenja snaga reda i do fizičkog sprečavanja održavanja izbora. Snaga pokreta bila je u raspršenoj komplementarnosti mnoštva sastavnica, koje su samo djelomično bila zastupljene u beskonačnim i uzaludnim muškim okupljanjima seoskih vijeća i drugim narodnim komitetima. “Komune” uvijek tinjajuće alžirske pobune uobličuju se čas u mlade “lude glave” s kapama koji s krova zgrade u Tizi Ouzuu bacaju boce plina na specijalce, čas u podrugljiv osmijeh starog pripadnika pokreta otpora umotanog u svoj burnus, a čas u energiju žena nekog planinskog sela koje se unatoč svemu i dalje bave tradicionalnom poljoprivredom i uzgojem stoke, bez čega blokade regionalne ekonomije ne bi nikada mogle biti toliko puta ponovljene i tako sustavne.

Iskoristimo sve što nam svaka kriza pruža.

“Osim toga, treba dodati da nećemo biti u mogućnosti liječiti cjelokupno francusko stanovništvo. Morat ćemo izabrati koga ćemo liječiti.” Tako stručnjak za virologiju 7. rujna 2005. u dnevnom listu *Le Monde* ukratko navodi što će se dogoditi u slučaju ptičje gripe. “Terorističke prijetnje”, “prirodne katastrofe”, “opasnosti od virusa”, “društveni pokreti” i “urbano nasilje”, sve su to za upravljače društvima trenuci nestabilnosti u kojima oni svoju vlast učvršćuju odabirom onoga što im se dopada i

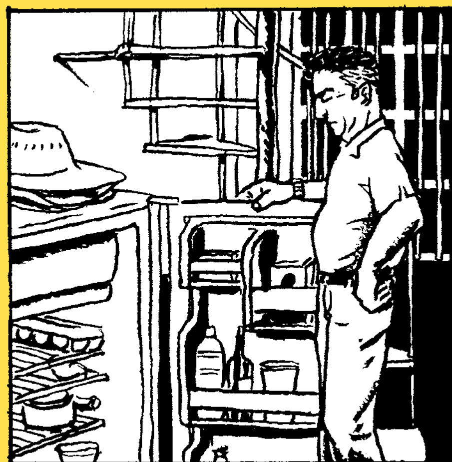
Život kao put do hladnjaka

uništavanjem onoga što im smeta. Stoga je logično da je to i prigoda da se svaka druga sila udruži ili ojača zauzimanjem suprotne strane. Prekid robnih tokova, nestajanje normalnih tijekova života (dovoljno je vidjeti kako dolazi do povratka društvenog života u zgradi u kojoj je odjednom nestalo struje da zamislimo kako bi život mogao izgledati u gradu koji je ostao bez ičega) i policijska kontrola oslobađaju potencijale za samoorganiziranje koji su u drugim okolnostima nezamislivi. To nikome ne može promaknuti. Toga je potpuno bio svjestan revolucionarni radnički pokret, koji je krize buržoaske ekonomije pretvorio u vrhunac vlastita jačanja. Danas su islamske stranke najjače ondje gdje su umjele inteligentno nadomjestiti slabosti države, na primjer prigodom organiziranja pomoći nakon potresa u Boumerdèsu u Alžiru, ili pak u svakodnevnoj pomoći stanovništvu južnog Libanona, koji je razrušila izraelska vojska.

Kao što smo ranije naveli, devastacija New Orleansa koju je prouzročio uragan Katrina omogućila je cijelom nizu marginalnih skupina sjevernoameričkog anarhističkog pokreta da steknu dotad neviđenu stabilnost povezujući sve one koji su se, na licu mjesta, odupirali prisilnom premještanju. Ulične kantine pretpostavljaju da se prethodno mislilo na opskrbu; hitna medicinska pomoć iziskuje stjecanje neophodnih znanja i nabavu materijala, a isto vrijedi i za osnivanje piratskih radio-postaja. Političko bogatstvo takvih situacija moguće je zbog radosti koju one sadrže, nadilaženja individualnog snalaženja te njihove konkretne stvarnosti koja nije podčinjena svakodnevici reda ili rada.

U zemlji poput Francuske (u kojoj se radioaktivni oblaci zaustavljaju na granici i u kojoj nema bojazni od izgradnje centra za borbu protiv raka na mjestu bivše tvornice dušičnih gnojiva koje je europskom direktivom Seveso klasificirano kao opasan teren) manje treba računati na "prirodne", a više na društvene krize. Najčešće je dužnost upravo društvenih pokreta da prekinu normalan tijek katastrofe. Naravno, posljednjih su godina razni štrajkovi uglavnom bili prigoda za vlast i uprave poduzeća da testiraju vlastitu sposobnost održavanja sve šire "minimalne razine usluga", do toga da je obustava rada svedena samo na svoju simboličku dimenziju, koja je tek nešto štetnija od snijega ili samoubojstva na pruzi. No usprotivivši se uobičajenim aktivističkim praksama sustavnom okupacijom ustanova i tvrdoglavom blokadom, srednjoškolska borba iz 2005. godine i borba protiv CPE-a podsjetile su na sposobnost velikih pokreta da nanesu štetu i provedu raspršene ofenzive. Te su borbe, preko svih mogućih družina koje su svojim djelovanjem izazvale, dale naslutiti pod kojim uvjetima pokreti mogu postati mjesta pojave novih komuna.

Sabotirajmo sva predstavnička tijela.
Proširimo diskusiju.
Ukinimo skupštine.

Prvu prepreku na koju nailazi svaki društveni pokret, prije pojave policije u pravom smislu riječi, čine sindikati i cijela ta mikrobirokracija čija je zadaća ograničavanje i nadzor borbe. Komune, osnovne skupine i udruge spontano gaje nepovjerenje prema njima. Upravo su zbog toga parabirokrati prije dvadeset godina osmislili koordinacijske komitete koji, zato što ne nose nikakvu etiketu, izgledaju puno nevinije, ali su

Koliko je sati?
ČUJTE!
Bez improvizacije!
Pardon!

1... 1:15!

Hvala!
UNH!

O BOŽE SVETI, ŠTO - O, ŠTO SAM DOVRAGA UOPĆE TRAŽIO!?!
Dooobro, javit ćemo Vam se - SLJEDEĆI!!!

ipak idealno područje za njihove makinacije. Ako se neki zabludjeli kolektiv oproba u autonomiji, oni neće stati dok iz njega ne isisaju svaki sadržaj, odlučno otklanjajući dobra pitanja. Oni su žestoki i lako planu, ne zbog ljubavi prema raspravi, nego zbog svoje zadaće da je odagnaju. A kad njihova žestoka obrana apatije napokon ovlada kolektivom, oni poraz objašnjavaju manjkom političke svijesti. Treba reći da u Francuskoj, prije svega zahvaljujući luđačkoj aktivnosti raznih trockističkih frakcija, militantnoj mladeži nimalo ne nedostaje umijeće političke manipulacije. Ta mladež nije uspjela izvući pouku iz požara u studenom 2005.: svaka koordinacija je suvišna tamo gdje *ima* koordinacije, organizacije su uvijek suvišne tamo gdje se ljudi organiziraju.

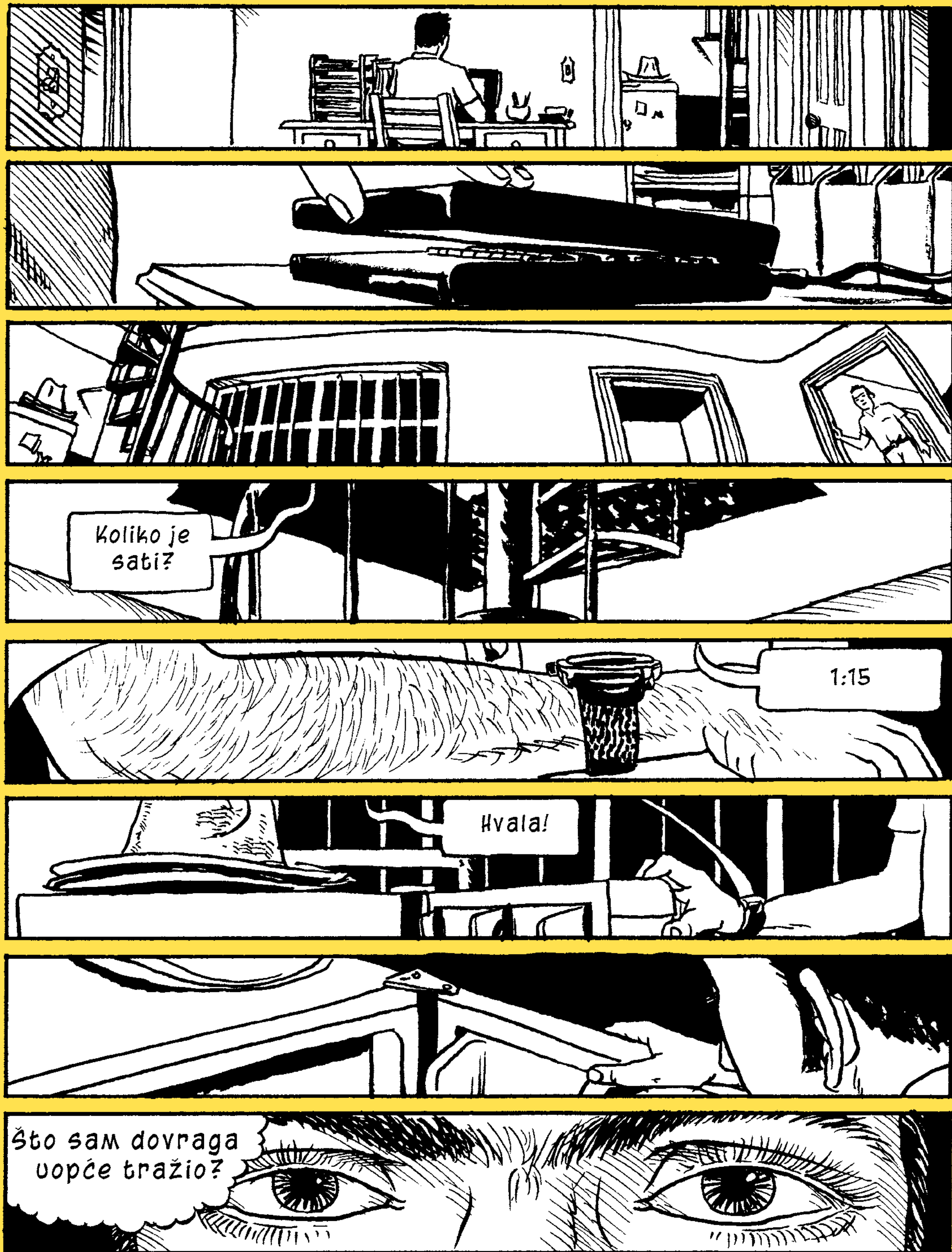
Drugi refleks je da se pri najmanjem pokretu sazove opća skupština i da se glasuje. To je pogrešno. Samo glasovanje, odnosno odluke koje će na kraju biti donijete, dovoljni su da se skupština pretvori u košmar, da postane pozornica na kojoj se sukobljavaju sve pretenzije na vlast. Ovdje trpimo zbog lošeg primjera buržoaskih parlamenata. Skupština nije osnovana zbog odlučivanja, nego zbog diskusije, zbog slobode govora koja se prakticira bez cilja.

Potreba ljudi za okupljanjem jednako je postojana koliko je potreba za odlučivanjem rijetka. Okupljanje je odgovor na radost osjećanja zajedničke sile. Odlučivanje je vitalno samo u hitnim situacijama, kad je provođenje demokracije ugroženo. U svim drugim prigodama problem "demokratskog karaktera procesa donošenja odluka" postoji samo za fanatike procedure. Ne treba kritizirati skupštine ili ih napuštati, treba u njima osloboditi govor, geste i igru. Dovoljno je vidjeti da ljudi u skupštine ne dolaze samo s mišljenjem ili zahtjevom, nego i sa željama, privrženostima, sposobnostima, snagama, tugama i određenom spremnošću. Ako fantazmu o Općoj skupštini uspijemo razderati u korist *skupštine prisutnosti*, ako uspijemo raskrinkati pokušaj stvaranja hegemonije koji se uvijek ponovno javlja, ukoliko se prestanemo fokusirati na odluku kao na cilj, postoje izgledi da dođe do nekog tipa *omasovljenja*, jednog od fenomena kolektivne kristalizacije kad neka odluka jednostavno obuzme ljude, sve ili samo neke od njih.

Isto vrijedi i za odluke u vezi s akcijama. Polaženje od principa da "akcija mora određivati tijek skupštine" onemogućava i živu raspravu i učinkovitu akciju. Skupština s puno ljudi, međusobnih stranaca, osuđena je na to da imenuje stručnjake za akciju, odnosno da akciju zanemari i posveti se njezinoj kontroli. S jedne strane, oni koji imaju mandat, prema definiciji su ograničeni u svome djelovanju, a s druge, ništa ih ne sprečava da svakog nasamare.

Ne treba pretpostavljati idealan oblik djelovanja. Ključno je da akcija poprimi oblik, da pomogne u njegovu nastajanju, a ne da ga trpi. To pretpostavlja dijeljenje istog političkog i zemljopisnog položaja (poput sekcija Pariške komune tijekom Francuske revolucije), ali i dijeljenje istog znanja. Što se tiče odluka o akcijama, princip bi mogao biti sljedeći: neka svatko ide u izviđanje, neka se informacije potvrde i odluka će doći sama od sebe, više će nas obuzeti nego što ćemo je sami donijeti. Optjecanje znanja poništava hijerarhiju i stvara jednakost odozdo. Horizontalna, bujajuća komunikacija također je najbolji oblik koordinacije raznih komuna, najbolji način rušenja hegemonije.

Horizontalno

Blokirajmo ekonomiju, ali svoju snagu blokiranja mjerimo razinom samoorganizacije.

Krajem lipnja 2006. u čitavoj državi Oaxaca množe se zaposjedanja gradskih vijećnica, pobunjenici zauzimaju javne zgrade. U nekim općinama protjeruju gradonačelnike i rekviriraju službena vozila. Mjesec dana poslije pristup nekim hotelima i turističkim naseljima je blokiran. Ministar turizma govori o katastrofi "usporedivoj s orkanom Wilma". Nekoliko godina prije blokada je postala jednim od glavnih oblika djelovanja argentinskog pobunjeničkog pokreta, u kojem su si razne lokalne skupine međusobno priskakale u pomoć blokiranjem pojedinih prometnica, stalno prijeteći da će svojim zajedničkim djelovanjem paralizirati cijelu zemlju ako njihovi zahtjevi ne budu ispunjeni. Takve prijetnje dugo su bile snažna poluga u rukama željezničara, radnika u distribuciji struje i plina, vozača. Pokret protiv CPE-a nije oklijevao u blokadi kolodvora, zaobilaznica, tvornica, autocesta, supermarketa, pa čak i zračnih luka. U Rennesu je bilo dovoljno tristo ljudi da satima blokira gradsku zaobilaznicu i izazove zastoj u prometu dug četrdeset kilometara.

Sve blokirati, to je sada prvi refleks svih koji ustaju protiv postojećeg poretka. U delokaliziranoj ekonomiji (u kojoj poduzeća funkcioniraju prema principu "točno-na-vrijeme", u kojoj vrijednost proizlazi iz veze s internetom, u kojoj su autoceste karika u lancu nematerijalne proizvodnje koja se kreće od kooperanta do kooperanta, a zatim do tvornice u kojoj se obavlja montaža) blokirati proizvodnju znači blokirati i promet.

Ali nema ni govora o tome da razmjeri blokade onemoguće opskrbu i komunikaciju pobunjenika, efektivnu samoorganizaciju raznih komuna. Kako ćemo se hraniti ako sve bude blokirano? Pljačka trgovina, poput one koja se dogodila u Argentini, ima svoje granice; koliko god hramovi potrošnje bili ogromni, oni nisu beskonačne smočnice. Stjecanje dugoročne sposobnosti pribavljanja živežnih namirnica stoga podrazumijeva stjecanje sredstava za njihovu proizvodnju. A kad je o tome riječ, čini se da je beskorisno i dalje čekati. Dopustiti, kao što je danas slučaj, da samo dva posto stanovništva brine o ukupnoj proizvodnji hrane povijesna je, a i strateška glupost.

Oslobodimo teritorij od policijske okupacije. Izbjegavajmo, koliko god je moguće, izravan sukob.

"Ova afera otkriva da nemamo posla s mladima koji traže više socijalnih prava, nego s pojedincima koji su Republici objavili rat", zamijetio je jedan lucidan murjak u vezi s nedavnim zasjedama. Ofenziva čiji je cilj oslobađanje teritorija od policijske okupacije već je pokrenuta i može računati na neiscrpne rezerve mržnje i želje za osvetom što ih je na sebe navukla policija. I same "društvene pokrete" malo po malo zahvaća buna, ništa manje nego slavljenike u Rennesu koji su se tijekom 2005. svakog četvrtka navečer sukobljavali sa specijalnom policijom, ili one u Barceloni, koji su nedavno, prilikom jednog *botelliona*, uništili jednu gradsku trgovačku ulicu. U pokretu protiv CPE-a svjedočili smo oživljavanju redovne upotrebe Molotovljevih koktela. Međutim, što se toga tiče, neka predgrađa ostaju nenadmašiva. Posebno u jednoj tehnici koja je odavno po-

Koliko je sati?
1:15
Hvala!
Što sam dovraga uopće tražio?

znata: u napadu iz zasjede. Kao, primjerice, 13. listopada 2006. u Epinayu: oko 11 sati uvečer, nakon dojave da je netko provalio u jedan automobil, pozvani su timovi specijalaca; nakon što su došli, jednu su ekipu "blokirali dva vozila prepriječena po kolniku i tridesetak ljudi sa željeznim šipkama i pištoljima koji su na policijsko vozilo bacali kamenje a na policajce suzavac". Prisjetimo se, u manjim razmjerima, lokalnih policijskih postaja koje su bile napadnute nakon završetka radnog dana: sjetimo se razbijenih prozora i spaljenih vozila.

Jedna je od stečevina skorašnjih pokreta upravo to da je pravi prosvjed sada "divlji", da nije prijavljen policijskoj upravi. Ako sami *izabiremo teren*, možemo, poput Black Bloca u Genovi 2001. godine, pomno izbjegavati crvene zone i izravan sukob, možemo birati putove kojima ćemo prešetavati murjake, umjesto da policija, uključujući sindikalce i pacifiste, nama određuje smjer kretanja. Tada smo vidjeli da tisuću odlučnih ljudi može natjerati na povlačenje čitave karabinjerske autobuse te ih na kraju i zapaliti. Nije toliko važno biti bolje naoružan, nego imati inicijativu. Hrabrost nije ništa, povjerenje u vlastitu hrabrost je sve. Činjenica da k tome još imamo i inicijativu samo nam može pomoći.

Međutim, sve upućuje na to da izravne sukobe smatramo točkama usidrenja suprotstavljenih snaga, što nam omogućuje kupovanje vremena i napad na drugome mjestu, čak u neposrednoj blizini. Činjenica da nije moguće spriječiti sukob ne priječi nam da napravimo malu diverziju. Više nego samim akcijama potrebno je posvetiti se njihovoj koordinaciji. Maltretirati policiju znači natjerati je da bude posvuda, ali da nigdje ne bude efikasna.

Svaki čin maltretiranja oživljava sljedeću istinu, izrečenu 1842. godine: "Život policajca je mučan; njegov položaj u društvu jednako je uvredljiv i prezren kao i sam zločin [...]. Sram i ljaga okružuju ga sa svih strana, društvo ga tjera od sebe, izolira poput parije, pljuje na njega svoj prijezir zajedno s njegovom plaćom, bez grižnje savjesti, bez žaljenja, bez milosti [...] policijska značka koju nosi u džepu dokument je rugla." Dana 21. studenog 2006. vatrogasci koji su prosvjedovali u Parizu napali su specijalce čekićima i ranili petnaestoricu policajaca. To navodimo kao podsjetnik da "osposobljenost za pružanje pomoći" nikad neće moći biti valjan izgovor za pristupanje policiji.

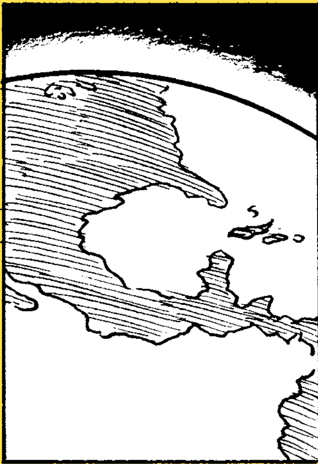
Uzmimo oružje. Učinimo sve da njegovo korištenje učinimo nepotrebnim. Pobjeda nad vojskom može biti samo politička.

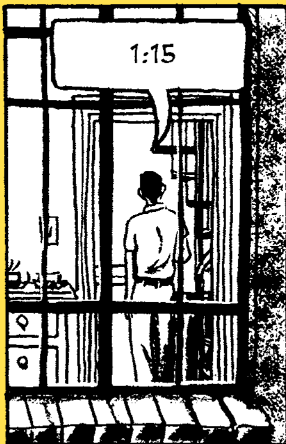
Ne postoji mirna pobuna. Oružje je neophodno: međutim, potrebno je učiniti sve da se njegovo korištenje učini nepotrebnim. Pobuna više znači uzimanje oružja, "dežurstvo pod oružjem", nego prijelaz u oružanu borbu. U našem je interesu da naoružavanje razlikujemo od upotrebe oružja. Oružje je revolucionarna konstanta, iako je njegova upotreba u trenucima velikih preokreta rijetka ili ne pretjerano odlučujuća, kao 10. kolovoza 1792., 18. ožujka 1871. ili u listopadu 1917. Kad se vlast vuče po cesti, dovoljno ju je samo pregaziti.

Zbog distance koju imamo prema oružju, ono je steklo dvostruko obilježje fascinacije i odvratnosti koje možemo nadići samo rukovanjem oružjem. Autentični pacifizam ne može biti odbijanje oružja, već samo

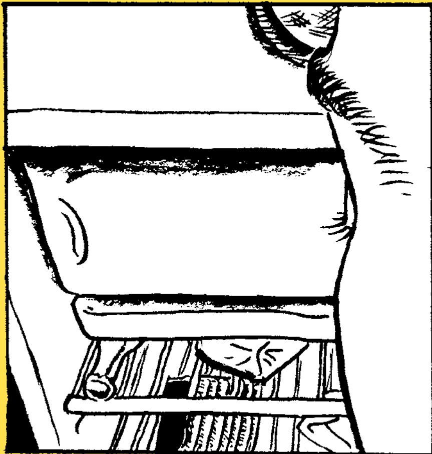
Ekstremno približavanje

odbijanje njegove upotrebe. Pacifizam bez mogućnosti otvaranja vatre samo je teoretsko oblikovanje nemoći. Taj apriorni pacifizam neka je vrsta preventivnog razoružanja, čista policijska operacija. Zapravo se pitanje pacifizma ozbiljno postavlja samo za onoga tko ima mogućnost otvoriti vatru. A u tom će slučaju pacifizam, naprotiv, biti znak moći, jer samo smo u krajnjem položaju moći oslobođeni nužnosti otvaranja vatre.

Sa strateškoga gledišta, čini se da se najviše isplati posredno, asimetrično djelovanje; čini se da je ono najprimjerenije epohi: okupacijska vojska ne napada se frontalno. Unatoč tome, mogućnosti urbanoga gerilskog rata na irački način, koji bi zaglibio bez izgleda za ofenzivu, više se treba bojati, nego je priželjkivati. *Militarizacija* građanskog rata znači neuspjeh pobune. Crveni su mogli trijumfirati 1921., no ruska Revolucija već je bila izgubljena.

Trebamo zamisliti dva moguća tipa reakcije države. Prvi je otvoreno, a drugi više podmuklo, demokratsko neprijateljstvo. Prvi poziva na destrukciju bez okolišanja, drugi na suptilno, ali nesmiljeno neprijateljstvo, kad država samo čeka da nas mobilizira. Može nas poraziti diktatura, ali i činjenica da smo svedeni na to da se suprotstavljamo *samo* diktaturi. Poraz se sastoji kako u gubitku rata, tako i u gubitku *izbora* rata koji ćemo voditi. I jedno i drugo je moguće, što dokazuje Španjolska iz 1936. godine: revolucionare su tada porazili i fašizam i republika.

Čim stvari postanu ozbiljne, vojska zauzima teren. Njezino borbeno aktiviranje manje je nužno. Za to je potrebna država odlučna počiniti pokolj, što je zasad samo prijetnja, poput upotrebe nuklearnog oružja prije pola stoljeća. Iako je već dugo ranjena, državna zvijer i dalje je opasna. Ostaje činjenica da je pred vojskom potrebna velika masa koja preplavljuje njezine trupe i zbratimljuje se s vojnicima. Potreban je 18. ožujka 1871. Kad je vojska na ulicama, to je pobunjenička situacija. Kad vojska počne djelovati, ishod se ubrzava. Svatko smatra da mora zauzeti stranu, izabrati između anarhije i straha od anarhije. Pobuna trijumfira kao politička snaga. Nije nemoguće pobijediti vojsku političkim sredstvima

Smijenimo vlasti na lokalnoj razini.

Cilj svake pobune je postati nepovratnom. Nepovratnost postižemo kad pobijedimo i vlast i potrebu za vlašću, i imovinu i sklonost prema njezinu stjecanju, i hegemoniju i želju za hegemonijom. Upravo zbog toga pobunjenički proces u samome sebi sadrži oblik svoje pobjede ili oblik svog neuspjeha. Što se tiče nepovratnosti, destrukcija nikad nije bila dovoljna. Sve je u načinu. Postoje načini rušenja koji neminovno izazivaju povratak onoga što je uništeno. Tko se iživljava nad mrtvim poretkom može biti siguran da će izazvati želju za osvetom. Isto tako, posvuda gdje je ekonomija blokirana, gdje je policija neutralizirana, važno je unijeti što manje patosa u rušenje vlasti. Treba je smijeniti uz skrupuloznu ležernost i porugu.

Decentralizaciji vlasti u današnje doba odgovara kraj revolucionarne centralizacije. I dalje postoje Zimski dvorci, ali njihova je svrha sada da ih zauzmu turisti, a ne pobunjenici. Danas se može zauzeti Pariz, Rim ili Buenos Aires, a da to ne znači pobjedu. Zauzimanje pariškog predgrađa kao što je Rungis sigurno bi bilo puno učinkovitije od zauzimanja Elizej-

Bez hladnjaka

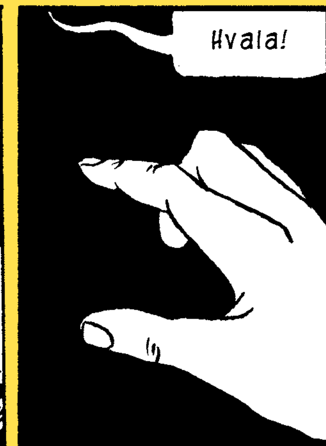

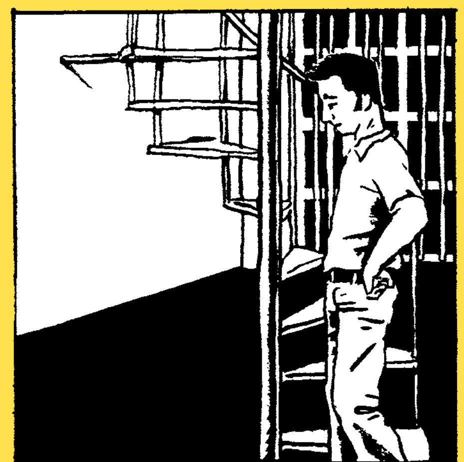

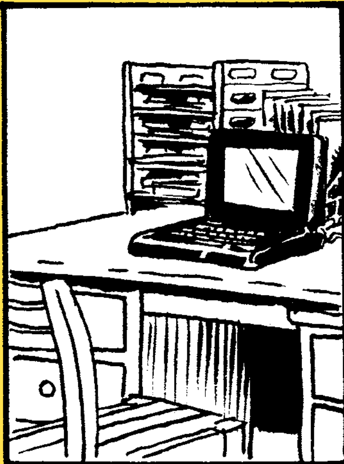
ske palače. Moć više nije koncentrirana u jednoj točki svijeta, ona je sam taj svijet, njegovi tokovi i avenije, njegovi ljudi i norme, njegovi kodovi i tehnologije. Moć je sama organizacija metropole. Ona je savršena cjelokupnost svijeta robe u svakoj od svojih točaka. Zbog toga lokalna pobjeda, zahvaljujući mrežama, izaziva planetarni udarni val. Napadači iz Clichy-sous-Boisa razveselili su mnoge Amerikance, dok su pobunjenici iz Oaxace suučesnike pronašli u samom središtu Pariza. Za Francusku gubitak centralizacije vlasti znači kraj pariške revolucionarne centralizacije. Svaki novi pokret nakon štrajkova 1995. to potvrđuje. Pariz više nije mjesto gdje se javljaju najodvažnije i najupornije spletke. Da završimo, Pariz se danas izdvaja samo kao običan cilj racije, kao teren pljačke i pustošenja. Kratki i brutalni upadi koji dolaze izvana napadaju tokove metropole na točkama njihove maksimalnu gustoće. Tragovi bijesa presijecaju pustinje tog lažnog obilja i nestaju. Doći će dan kad će prijestolnica i njezin strašan ugrušak vlasti biti veličanstveno srušeni, ali to će se dogoditi na kraju procesa koji će svugdje biti u naprednijoj fazi nego u prijestolnici.

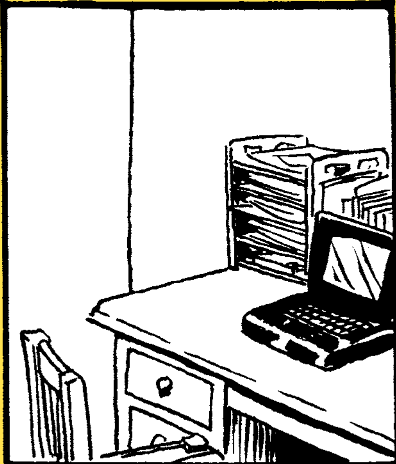
Sva vlast komunama!

U podzemnoj željeznici više ne nailazimo na tragove zavjese nelagode koja inače ometa kretnje putnika. Nepoznati ljudi međusobno razgovaraju, umjesto da samo prolaze jedni pokraj drugih. Jedna grupa polutajno sastanči na uglu ulice. Veća okupljanja na bulevarima gdje se ozbiljno raspravlja. Napadi odjekuju iz grada u grad, iz dana u dan. Nova vojarna je opljačkana, zatim spaljena. Stanovnici deložirane zgrade prestali su pregovarati s općinskom upravom: sada stanuju u zgradi općine. U napadu lucidnosti, jedan menadžer je usred sastanka ukokao nekoliko svojih kolega. Dosjei koji sadrže osobne podatke svih policajaca i zatvorskih službenika upravo su procurili, dovevši do niza žurnih premještaja bez presedana. U bivšu seosku trgovinu i bar ljudi donose višak vlastitih proizvoda i uzimaju ono što im nedostaje. Tu se također održavaju sastanci radi analize opće situacije i materijala potrebnog za mehaničku radionicu. Radio obavještava pobunjenike o povlačenju vladinih snaga. Jedna raketa upravo je probila zidove zatvora Clairvaux. Ne može se reći je li od početka "događaja" proteklo mjesec dana ili nekoliko godina. Predsjednik vlade doima se potpuno osamljen u svojim pozivima na mir.

S francuskoga preveli Milena Ostojić (1-7 poglavlje) i Srđan Rahelić (ostatak teksta).
Objavljeno na http://zinelibrary.info/files/pdf_Insurrection.pdf

Bez Matta

libra libera #25, prosinac 2009.

UREDNIŠTVO: **zoran roško,**
katarina peović vuković,
jurica starešinčić,
vlado bulić,
ruta

PREVODITELJI/CE: **monika bregović,**
anda bukvić,
karmela cindrić,
milena ostojić,
srđan rahelić,
dean trdak

IZDAVAČ: **autonomna tvornica kulture,**
vukovarska 52 c, 10000 zagreb / hr
E-MAIL: **libra.libera.casopis@gmail.com**
WEB: **http://www.jedinstvo.hr/libra**
TEL: **+385 1 6178174**

ZA IZDAVAČICU: **katarina peović vuković**

DIZAJN: **ruta**
TISAK: **tiskara zelina**
NAKLADA: **500**

TISKANJE SU OMOGUĆILI: **ministarstvo kulture i**
ured za kulturu grada zagreba

issn 1331-9868